

ACADEMIA
DE ȘTIINȚE
SOCIALE
ȘI POLITICE
A REPUBLICII
SOCIALISTE
ROMÂNIA

REVISTA DE ISTORIE

DIN SUMAR:

INVESTIGAREA ISTORIEI ROMÂNEȘTI

OPERA SCRISĂ A LUI NICOLAE TITULESCU ȘI LOGUL ACESTUIA
ÎN ISTORIOGRAFIA CONTEMPORANĂ

NICOLAE DASCĂLU
CONSTANTIN BUȘE

TRADIȚII DE LUPTĂ EROICĂ ALE TINERETULUI SUB CONDUCEREA
PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN. DOCUMENTE

ELISABETA IONIȚĂ

DEZBATERI

CONDIȚIILE SOCIAL POLITICE ȘI IMPORTANȚA FĂURIRII DE CĂTRE
PARTID A UNIUNII TINERETULUI COMUNIST

CRONICA VIETII ȘTIINȚIFICE
CARTEA ROMÂNEASCĂ ȘI STRĂINĂ
DE ISTORIE

REVISTA REVISTELOR
DE ISTORIE

4

TOMUL 35

1982

APRILIE

www.dacoromanica.ro
EDITURA ACADEMIEI
REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

ACADEMIA DE ȘTIINȚE SOCIALE ȘI POLITICE
A REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

SECȚIA DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE

COMITETUL DE REDACȚIE

ION APOSTOL (*redactor responsabil adjunct*); NICHITA ADĂNILOAIIE;
LUDOVIC DEMÉNY; GHEORGHE I. IONIȚĂ; VASILE LIVEANU; AUREL
LOGHIN; DAMASCHIN MIOC; ȘTEFAN OLTEANU; ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU;
POMPILIU TEODOR (*membri*).

Prețul unui abonament este de 180 lei

În țară revistele se pot procura, pe bază de abonament, de
la oficiile poștale.

Cititorii din străinătate se pot abona adresându-se la ILEXIM
Departamentul Export-Import presă, P.O. BOX 136—137. Telex
11226 — București, Str. 13 Decembrie nr. 3.

Manuscrisele, cărțile și revistele pentru
schimb precum și orice corespondență
se vor trimite pe adresa Comitetului de
redacție al revistei „REVISTA DE
ISTORIE”. Apare de 12 ori pe an.

REVISTA DE ISTORIE

TOM 35, Nr. 4

aprilie 1982

S U M A R

INVESTIGAREA ISTORIEI ROMÂNEȘTI

- NICOLAE DASCĂLU, CONSTANTIN BUȘE, Opera scrisă a lui Nicolae Titulescu și locul acestuia în istoriografia contemporană 483
- ELISABETA IONIȚĂ, Tradiții de luptă eroică ale tineretului sub conducerea Partidului Comunist Român. Documente 511

DEZBATERI

- Condițiile social politice și importanța făuririi de către partid a Uniunii Tineretului Comunist 533

CRONICA VIETII ȘTIINȚIFICE

- Sesiunea științifică organizată de Academia „Ștefan Gheorghiu”, C.C. al U.T.C. și Școala centrală de pregătire a cadrelor Uniunii Tineretului Comunist cu prilejul celei de a 60-a aniversări a Uniunii Tineretului Comunist (*C. Mocanu*); Sesiunea științifică a Facultății de istoric-filozofie a Universității București și Institutului de istorie „N. Iorga” consacrată împlinirii a 75 de ani de la răscoala din 1907 și a 20 de ani de la încheierea cooperativizării agriculturii (*M. Stroia*); Cea de-a treia reuniune a Comisiei mixte româno-iugoslave de istoric (*Damaschin Mioc*); Cronica 558

CARTEA ROMÂNEASCĂ ȘI STRĂINĂ DE ISTORIE

- GH. BUZATU, *România și trusturile petroliere internaționale, până la 1929*, Edit. Junimea, Iași, 1981, 274 p. (*Radu Vasile*). 564
- * * * *Mărturiile ale trecutului. Album de documente*, București, 1981, 238 p. (*Damaschin Mioc*) 560

- V. I. LUKIANENKO, *Izdanija kirilliceskoi peceati XV XVII v. (1494. 1688 g g.) dlea iujnih slovion i rumin. Katalog knig iz sobrania Gosudarstvennoi publicinoi biblioteki im M.E. Sallikova-Şcedrina*, Leningrad, 1979, 188 p. (*Lidia Demény*) 567
- ANDRÉ CORVISIER, *La France de Louis XIV (1643 1715). Ordre interieur et place en Europe*, in col. „Regards sur l'histoire. Histoire moderne et contemporaine” sous la direction de Michel Devèze, S.E.D.E.S., Paris, 1979, 374 p. (*Mihai Manea*) 569

REVISTA REVISTELOR DE ISTORIE

- * * * „Revista arhivelor”, an LXI, vol. XLI (1979), nr. 1 4, 196 p. (*Radu-Dan Vlad*). 575

REVISTA DE ISTORIE

TOME 35, No 4

avril 1982

S O M M A I R E

L'INVESTIGATION DE L'HISTOIRE ROUMAINE

- NICOLAE DASCĂLU, CONSTANTIN BUȘE, L'œuvre écrite de Nicolae Titulescu et la place de celui-ci dans l'historiographie contemporaine. 483
- ELISABETA IONIȚĂ, Traditions de lutte héroïque de la jeunesse sous la direction du Parti Communiste Roumain. Documents 511

DEBATS

- Les conditions socio politiques et l'importance de la création par le parti de l'Union de la Jeunesse Communiste 533

CHRONIQUE DE LA VIE SCIENTIFIQUE

- La session scientifique organisée par l'Académie „Ștefan Gheorghiu”, le C.C. de l'U.J.C. et l'Ecole centrale de formation des cadres de l'Union de la Jeunesse Communiste lors du 60e anniversaire de l'U.J.C. (*C. Mocanu*); La session scientifique de la Faculté d'histoire-philosophie de l'Université de Bucarest et de l'Institut d'histoire „N. Iorga” consacrée au 75e anniversaire de la révolte de 1907 et du 20e anniversaire de l'achèvement de la coopérativisation de l'agriculture (*M. Stroia*); La 3e session de la Commission mixte roumano-yougoslave d'histoire (*Damaschin Mioc*); Chronique 558

LE LIVRE ROUMAIN ET ÉTRANGER D'HISTOIRE

- G.H. BUȚĂTU, *România și trusturile petroliere internaționale pînă la 1929* (La Roumanie et les trusts pétroliers internationaux jusqu'en 1929), Editions Junimea, Iași, 1981, 271 p. (*Radu Vasile*) 564
- * * * *Marturii ale trecutului. Album de documente* (Témoignages du passé. Album de documents), București, 1981, 238 p. (*Damaschin Mioc*). 566

- V. I. LUKIANENKO, *Izдания kirilliceskoi peceali XV—XVII v.v. (1494—1688 g.g.) dlea iujnih slovia i remin. Katalog knig iz sobrania Gosudarstvennoi publicinoi biblioteki im M.E. Saltkova-Šcedrina*, Leningrad, 1979, 188 p. (*Lidia Demény*) 567
- ANDRÉ CORVISIER, *La France de Louis XIV (1643—1715). Ordre intérieur et place en Europe*, dans la collection „Regards sur l'histoire Histoire moderne et contemporaine” sous la direction de Michel Devèze, S.E.D.E.S., Paris, 1979, 374 p. (*Mihai Munea*) 569

LA REVUE DES REVUES D'HISTOIRE

- * * * „Revista arhivelor” (Revue des archives), année LXI, vol. XLI (1979), nos. 1—4, 496 p. (*Radu-Dan Vlad*) 575

INVESTIGAREA ISTORIEI ROMÂNEȘTI

OPERA SCRISĂ A LUI NICOLAE TITULESCU ȘI LOCUL ACESTUIA ÎN ISTORIOGRAFIA CONTEMPORANĂ

DE

NICOLAE DASCĂLU, CONSTANTIN BUȘE

Fără îndoială că Nicolae Titulescu face parte din marile personalități pe care poporul român le-a dat civilizației universale. Om cu multiple și complexe aptitudini personale, mare orator, înzestrat jurist, diplomat abil, cu o uluitoare intuiție a viitorului, Titulescu s-a impus încă de timpuriu în viața politică a țării. Iar după terminarea primului război mondial a ocupat o serie de funcții politice de prim rang, fiind ministru de finanțe, ministru plenipotențiar la Londra, reprezentant permanent al țării la Societatea Națiunilor și, de două ori ministru de externe. Toate acestea i-au permis evidențierea capacităților personale deosebite și afirmarea pe plan internațional în același timp cu consolidarea reputației interne. Prin întreaga sa activitate, multilaterală, fundamentată pe o concepție politico-juridică progresistă, Titulescu s-a situat între cei mai reprezentativi oameni de stat ai epocii interbelice.

Recunoașterea capacităților personale și a contribuției lui Titulescu la soluționarea unor probleme politico-diplomatice a fost aproape unanimă încă din timpul vieții lui. Chiar unii din adversarii săi politici s-au situat pe această poziție. Cit despre partizanii săi, numeroși, prin conferințe, broșuri, articole în presă etc., ei au contribuit simțitor la cunoașterea largă a meritelor excepționale ale lui Titulescu. Iată câteva exemple din categoria adepților politicii marelui nostru om de stat.

Unul din suporterii liniei promovate de Titulescu declara într-o broșură din anul 1933 : „... eu ofer domnului Nicolae Titulescu, care poartă faima numelui de român peste hotare de un deceniu și jumătate ca ambasador permanent al țării noastre la toate conferințele internaționale... , drept omagiu, această cârticică. Dl. Titulescu este al nostru, fala lui este fala neamului și a țării noastre și noi fiii ei suntem datori să ne închinăm și să slăvim numele lui”¹. Alți doi autori au alcătuit o scurtă culegere de discursuri ale lui Titulescu, completate cu declarații ale unor oameni politici sau afirmații din presă privind activitatea depusă. În introducerea la broșura menționată autorii apreciau că Titulescu, gigant al politicii externe, apărător înverșunat al păcii, este cea mai populară figură și cel mai iubit om din Europa².

¹ D. Urzică, *Omagiu domnului Nicolae Titulescu. Mica înfelegere sub noua ei formă*, Tipografia Victoria, Craiova, 1933, p. 3—4.

² P. Rădulescu, I. Adamescu, *Modest omagiu marelui român, omul păcii, Nicolae Titulescu*, Tiparul Românesc, București, 1934, p. 5.

Într-o conferință din martie 1935 despre proiectul Uniunii europene și rolul lui Titulescu, D. V. Barnoschi sublinia că ministrul de externe român „... este al nostru, o glorie a noastră”. Vorbitorul a menționat că lumea întreagă a identificat politica externă a României cu numele lui Titulescu³. Chiar și după demiterea din guvern s-a vorbit despre Titulescu elogios. Astfel, într-o conferință din iunie 1937, N. N. Petrașcu aprecia că Titulescu era cel mai mare ministru de externe pe care l-a avut România. În opinia vorbitorului Titulescu s-a impus prin excepționala sa formație intelectuală și prin calitățile de diplomat desăvârșit⁴.

Încă din timpul vieții unii autori l-au așezat pe Titulescu alături de marile personalități ale poporului român. Paragrafele care-l privesc din lucrările semnate de Laur Preda sau Ștefan Mircescu sînt sugestive în acest sens⁵. Evaluări de acest gen se întîlnesc și în publicații externe. De exemplu în Calendarul „Credința”, al Episcopiei misionare ortodoxe române din America, A. Botez preciza că opera capitală a lui Titulescu, definită ca un sistem cuprinzător de metode și mijloace diplomatice, cu o structură logică și un fundament realist, menită a contribui la dezvoltarea pașnică a popoarelor, a lăsat o urmă luminoasă în istoria politică a lumii⁶. Numele lui Titulescu este legat în mod special de activitatea Societății Națiunilor, fiind unul din pilonii de bază al acesteia. Nu este deci surprinzător faptul că activitatea sa la acest nivel nu lipsește din lucrările de referință privind organizația de la Geneva⁷.

Pe de altă parte, în chip cu totul firesc, faptele lui Titulescu au fost prezente în paginile ziarelor mai importante din epocă, din întreaga lume. Încercarea de a consemna aprecierile presei în ce-l privește ar implica o muncă uriașă. Iată doar un fapt sugestiv pentru proporțiile acestui proiect: conform investigațiilor noastre numai demiterea sa din guvern, la 29 august 1936, a fost menționată sau comentată pe larg într-un minimum de 196 periodice din 20 de țări. Comentariile făcute cu acest prilej au analizat în fapt întreaga activitate diplomatică a lui Titulescu și au evaluat-o. Să dăm două exemple.

Ziarul londonez „Evening Standard”, din 1 septembrie 1936, în editorialul cu titlul *Titulescu* aprecia că cel demis „... nu este numai o personalitate. El este simbolul unei politici. El este omul menținerii tratatelor de pace... a status-ului european. La Geneva a avut o situație unică. Poziția sa, ca reprezentant al Micii Înțelegeri, îi dădea autoritatea unui reprezentant de mare putere”⁸. Iar ziarul românilor americani, „America”, în numărul din 8 septembrie 1936 sublinia: „Milioane de ame-

³ D. V. Barnoschi, *Națiunea europeană, U.S.E. și opera domnului Titulescu pentru realizarea acestui ideal*, Adevărul, București, 1935, p. 27; 34.

⁴ N. N. Petrașcu, *Opera d-lui N. Titulescu*. Conferință ținută la Fundația Dalles, f. ed., București, 1937, p. 4; 32.

⁵ Laur Preda, *Figuri în relief*, Tipografia Presa Bună, Iași, 1936, p. 83-89; Ștefan Mircescu, *Portrete și evocări*, Tipografia Ioniță Christescu, Călărași, f.a., p. 57-70 (aceasta din urmă este totuși o conferință din martie 1946).

⁶ Cf. *Nicolae Titulescu. Discursuri*, Studiu introductiv de Robert Deutsch, Edit. științifică, București, 1967, p. 7.

⁷ Vezi de pildă *Petit manuel de la Société des Nations*, 2-ème édition, Section d'information, Geneve, 1934, p. 29; 121.

⁸ Arhivele Statului, fond ministerul Propagandei Naționale, presa externă, dosar 822, f. 79, Legația României, Londra, 1 septembrie 1936, telegramă de presă semnată Ciotori.

ricani au văzut România prin dl. Titulescu, strălucitul diplomat european al cărui cuvînt a fost respectat și temut... Dl. Titulescu este singurul mare diplomat al României și unul din cei mai străluciți bărbați ai lumii, un om al păcii și un mare democrat”⁹.

Valoarea deosebită a meritelor lui Nicolae Titulescu este confirmată și de menținerea aceluiași ton elogios în multe din comentariile de după cel de-al doilea război mondial. Între primele aprecieri în acest sens se află cele ale colaboratorului său apropiat, Savel Rădulescu, inserate în ziarul „Universul”, în septembrie 1944¹⁰. Elogii au fost exprimate și în afara țării. De pildă, la 17 martie 1966 Televiziunea franceză (O.R.T.F.) îi consacră o emisiune specială la care participă cîteva personalități care l-au cunoscut îndeaproape : Geneviève Tabouis, Paul Boncour, W. d’Ormesson și René Massigli¹¹. Iar în ziarul „Le Monde” din 19 martie 1966, Bernard Margueritte semna articolul omagial : *La Roumanie et la France célèbrent la memoire de Nicolas Titulesco prophète de l’Europe et de la coexistence pacifique*¹².

Am prezentat doar cîteva mărturii, dacă mai era nevoie de ele de a a fi reamintite, pentru a ilustra recunoașterea quasi-unanimă, atît în epocă cît și în zilele noastre, a meritelor excepționale ale lui Nicolae Titulescu. Totodată am trecut în revistă principalele scrieri despre el dinainte de marea conflagrație, scrieri care reprezintă principalele piese ale istoriografiei burgheze din România în ce-l privește. Meritele istorice deosebite, întreaga viață și activitate multilaterală meritorie, au generat un număr mare de lucrări despre Titulescu. Este vorba de monografii, studii, articole etc. de o întindere și valoare diferite.

În ce ne privește dorim a analiza critic istoriografia Titulescu, a trece în revistă opera scrisă a marelui nostru om de stat. Inventarierea lucrărilor lui Titulescu, ca primă parte a studiului nostru, permite o mai bună înțelegere a multora din lucrările ce i-au fost consacrate. Totodată se completează în chip util schița personalității celui în cauză. În ambele direcții, prin perspectiva de ansamblu pe care o conturează, studiul nostru este o premieră.

Așadar, în prima parte a studiului dorim a arăta ce a scris Nicolae Titulescu. Iar în partea a doua vom analiza ce s-a scris despre viața, opera scrisă și activitatea practică a diplomatului român. Vom evidenția ce aspecte au fost cercetate și vom sublinia modul în care s-a scris, indicînd greșelile existente și înregistrate de noi. Pe de altă parte, vom contura unele direcții viitoare de cercetare pornind tocmai de la situația concretă consemnată. O analiză critică a istoriografiei Titulescu a fost necesară. La marile număr de lucrări de tot felul dedicate acestuia erorile, mai ales cronologice, sînt numeroase. De aici și utilitatea practică a bio-bibliografiei selective anexate la studiul nostru.

Pe măsura valorii personale, a remarcabilei contribuții la soluționarea unor probleme publice și de stat, despre Titulescu în diversele ipos-

⁹ *Idem*, presa internă, dosar 342, f. 78 (tăietură din ziar).

¹⁰ Savel Rădulescu, *Politica lui Nicolae Titulescu*, în „Universul”, 1944, 13 septembrie, p. 1; vezi și „Universul”, 1945, 7 decembrie, p. 1.

¹¹ Cf. „Le Monde”, Paris, 19 Mars 1966, nr. 6 588, p. 4.

¹² *Ibidem* (autorul menționează eronat că Titulescu a murit la vîrsta de 53 de ani, la Saint Moritz).

taze s-a scris mult. Ca urmare autorii studiului de față se văd nevoiți a limita investigația lor la volumele, articolele și studiile din reviste publicate după 1945. Referirile la ziare vor fi doar accidentale. De asemenea, excludem cu totul înregistrarea lucrărilor generale consacrate perioadei interbelice, unor etape sau probleme speciale din aceiași ani. Am adoptat această linie deoarece aproape că nu există asemenea lucrare generală care, chiar și numai în treacăt, să nu menționeze date și fapte legate de Nicolae Titulescu. Cu toate eforturile depuse, lista finală de lucrări speciale nu va fi exhaustivă. Am „scăpat” mai ales studii apărute în afara țării. Cele apărute în România vor fi aproape în totalitate menționate, ori acestea formează categoria cea mai cuprinzătoare. Ca urmare, considerăm că în ansamblu studiul de față înregistrează, într-o formă sau alta, tot ce s-a scris semnificativ despre Nicolae Titulescu în istoriografia contemporană.

Opera scrisă a lui Nicolae Titulescu poate fi considerată vastă dar nu complexă. Ea înglobează lucrări din două domenii majore ale activității autorului: dreptul, civil sau internațional, și diplomația. Scrierile cu caracter economic sînt accidentale. Să precizăm faptul că înregistrăm ca scrieri tot ceea ce a fost tipărit avînd semnătura lui Titulescu și fiind elaborat de acesta, inclusiv conferințele, discursurile, documentele ș.a. Unul din biografii lui Titulescu, singurul din afara țării pînă în prezent, anume Jacques de Lannay, a evaluat volumul operei scrise a acestuia: 2 000 p. de lucrări (volume + studii) originale; 500 p. conferințe și 1 000 p. de discursuri și documente. Totalul dă o medie de 5 pagini scrise cotidian de Titulescu pe tot timpul vieții sale publice¹³.

În pofida unor greutăți inerente, am clasificat opera scrisă a lui Titulescu în mai multe categorii: a) lucrări de drept civil; b) discursuri și conferințe publicate; c) documente financiare sau diplomatice; d) lucrări originale cu caracter politic sau de drept internațional, respectiv o broșură, studii și prefețe la diverse lucrări și e) cu o valoare aparte, o seamă de materiale scrise inedite (scrisori, Jurnalul, Memoriile).

Din punct de vedere cronologic toate lucrările sale de drept civil au fost editate înainte de 1914. Celelalte categorii datează de după declanșarea primului război mondial, cu excepția debutului său oratoric parlamentar, în decembrie 1913 și care a fost tipărit. În cele ce urmează vom trece în revistă categoriile menționate, prezentînd doar intențiile autorului.

Primele lucrări de drept civil ale lui Titulescu datează din anul 1903¹⁴. Unul din biografii marelui nostru diplomat, anume Vasile Netea le menționează pe cele 3 lucrări în cauză ca fiind de licență¹⁵. Un alt autor, E. Cernea, le indică ca fiind prezentate la concursurile de drept civil și

¹³ Jacques de Lannay, *Titulescu et l'Europe*, Editions Byblos, Nyon, 1976, p. 11.

¹⁴ *Effets des actes a titre gratuit consentis sous le régime de communauté soit par la femme seule, soit par les deux époux conjoints au profit d'un enfant du premier lit, d'un enfant commun ou d'un tiers; Effetes, par rapport au mari, des actes consentis par la femme commerçante sous les divers régimes matrimoniaux; Pouvoir des assemblées générales quant à la modification du pacte social.*

¹⁵ Vasile Netea, *Nicolae Titulescu*, Meridiana Publishing House, Bucharest, 1969, p. 13.

comercial ale studenților juriști din Franța, în 1903. Titulescu a câștigat premiul I, devenind laureat al Facultății de drept din Paris¹⁶. Se ridică întrebarea dacă cele trei studii au fost publicate. În acest sens doar Jaques de Launay dă un răspuns afirmativ în ce privește cea dintâi citată, anume *Effets des actes a titre gratuit*. . . , ce ar fi fost editată la Paris în 1903. Nu se dau însă nici un fel de detalii privind mărimea lucrării, editura etc.¹⁷.

Datele privind debuturile științifice ale lui Titulescu sînt așadar, confuze. În schimb activitatea sa ulterioară de civilist este bine cunoscută. Titulescu a publicat două volume, șapte studii, programa și două din cursurile sale de drept civil. De asemenea, a tipărit opt „concluzii” privind principalele procese pe care le-a pledat, singur sau ca asociat.

Cea dintâi lucrare de proporții pe care a editat-o a fost chiar teza de doctorat susținută în 1904. Este vorba de *Essai sur une théorie generale des droits eventuels*, editată la Paris în 1907 și la București în anul următor¹⁸. A fost prima lucrare de proporții care studia eventualitatea în cadrul unei teorii încheiate, ca și concept și ca o modalitate specifică sub raportul ipotezelor și efectelor juridice. În prefață autorul preciza că analiza se vrea un studiu de tehnică juridică, așadar o încercare de schițare a unei construcții teoretice în baza căreia se poate acorda protecția legală unui mare număr de interese. Ca punct de plecare Titulescu expunea concepția sa despre interpretarea legii care „. . . nu înseamnă numai a căuta voința legiuitorului. Această voință poate foarte bine să nu existe din moment ce se constată că legislatorul nu are posibilitatea materială de a prevedea toate dificultățile aplicării pe care o lege le poate ridica cu timpul. A interpreta legea trebuie să însemne căutarea soluției cea mai convenabilă”¹⁹. Lucrarea privind teoria drepturilor eventuale a devenit clasică căci pînă în 1955 nu s-a mai scris nimic în această chestiune.

Cealaltă analiză civilistă de amploare este *Împărțea moștenirilor*, apărută în 1907²⁰. Autorul subliniază intenția de a oferi un studiu de drept civil și nu de cod civil. De aici și metoda „. . . ce am urmărit în studii textelor și cercetările critice de ordin economic și social cu cari am crezut necesar să alternăm discuțiunea pur juridică, controversa pe articole”²¹. În ultimă instanță lucrarea, prin metodă și spirit, pledează pentru reinnoirea cercetării juridice. Iată și aprecierea Comisiei de examen pentru postul de profesor suplinitor la Universitatea din București în 1907, care a analizat activitatea candidatului: „Lucrarea este meritorie, excelentă în claritate și precizie. Chestiunea fiind foarte studiată în știință nu putem căuta originalitatea în fondul ideilor. Găsim ce e drept unele preocupări personale din punctul de vedere special al dreptului românesc”²². În

¹⁶ E. Cernea, *Les debuts de l'activité scientifique de N. Titulescu*, în „Revue Roumaine d'Histoire”, V, 1966, nr. 3, p. 411—412.

¹⁷ Jacques de Launay, *op. cit.*, p. 185—186.

¹⁸ Nicolae Titulescu, *Essai sur une théorie générale des droits eventuels*, Jouve, Paris, 1907, 375 p. (ediția română, Edit. Gutenberg, București, 1908, 327 p.).

¹⁹ *Ibidem*, p. I.

²⁰ *Idem*, *Împărțea moștenirilor*, Librăria Alcalay, București, 1907, 324 p.

²¹ *Ibidem*, p. III.

²² Cf. Valentin Al. Georgescu, *Un text inedit al lui Nicolae Titulescu despre cariera sa universitară*, în „Studii și Cercetări Juridice”, XVII, 1972, nr. 1, p. 163.

Memoriul de activitate pregătit pentru același examen din 1907 Titulescu, sublinia că în lucrare a studiat instituția împărțelii ca o realitate socială deci ca o noțiune care există prin lege dar și în afara acesteia ²³.

Alături de cele două volume de mai sus, Titulescu a publicat între anii 1904—1908 un număr de șapte studii de drept civil. Mai toate acestea au apărut în paginile revistei „Curierul Judiciar”. Lista este deschisă cu *Observații asupra reorganizării facultății de drept*. Este o pledoarie pentru modernizarea învățămîntului juridic, pentru perfecționarea dreptului care trebuia să corespundă exigențelor social-politice ale țării ²⁴. După primele 30 de pagini ale studiului, consacrate chestiunilor administrative ale organizării unei facultăți de drept, subliniază autorul „...am căutat a arăta cum ar trebui organizat un program de licență conform cu noile tendințe juridice” ²⁵.

În *Problema cesiunii usufructuare în dreptul român* ²⁶ autorul a combătut opinia potrivit căreia în dreptul nostru usufructuarul nu poate ceda decît exercițiul dreptului său. El a arătat că interesul practic și logica „...ordonă și la noi soluția din Codul Napoleon” ²⁷. O analiză critică a unei sentințe a tribunalului Ilfov privind principiul că autorizarea maritală trebuie să fie expresă și specială ²⁸, este întreprinsă în studiul *Principiile autorizării maritale într-una din aplicările lor practice* ²⁹. În legătură cu legea din 7 aprilie 1889 privind vînzarea bunurilor statului, Titulescu a analizat o chestiune practică : a demonstrat că expresiile „revînzare în compt” și „reziliere” trebuie să aibă după această lege o semnificație tehnică deosebită, cu consecințe juridice variate ³⁰.

De mare importanță pentru cunoașterea concepției juridice a lui Titulescu este studiul *Cum trebuie înțeleasă educația juridică*. Autorul subliniază că dreptul este o știință socială și ca urmare juristul trebuie să cunoască conjunctura socială a epocii. Mobilitatea dreptului derivă din aceea că este o știință a vieții fapt adesea uitat de juriști, consideră Titulescu. Finalitatea educației juridice, sublinia autorul, constă în interpretarea științifică și deci umanitară a dreptului ³¹. După răscoala din 1907 Titulescu a publicat studiul *Problema responsabilității juridice a statului și a comunelor în legătură cu ultimele mișcări țărănești*. Trecînd în revistă diversele aspecte ale chestiunii autorul ajunge la concluzia că guvernul, fiind suveran, nu este responsabil pentru cele petrecute ³².

În sfîrșit, un ultim studiu identificat de noi, dealtfel foarte puțin citat de diverși autori, constă din mai multe părți publicate în diverse

²³ *Ibidem*.

²⁴ Nicolae Titulescu, *Observații asupra reorganizării facultății de drept*, București, 1904, 59 p.

²⁵ Cf. Valentin Al. Georgescu, *op. cit.*, *loc. cit.*, p. 162.

²⁶ N. Titulescu, *Problema cesiunii usufructuare în dreptul român*, „Curierul Judiciar”, București, 1905, 14 p.

²⁷ Cf. Valentin Al. Georgescu, *op. cit.*, *loc. cit.*, p. 162.

²⁸ *Ibidem*, p. 163.

²⁹ N. Titulescu, *Principiile autorizării maritale într-una din aplicările lor practice*, „Curierul Judiciar”, București, 1905, 15 p.

³⁰ *Idem*, *Asupra legii din 7 aprilie 1889 privind vînzarea bunurilor statului*, „Curierul Judiciar”, București, 1905, 16 p.

³¹ *Idem*, *Cum trebuie înțeleasă educația juridică*, „Curierul Judiciar”, București, 1905, 19 p.

³² *Idem*, *Problema responsabilității juridice a statului și a comunelor în legătură cu ultimele mișcări țărănești*, Gutenberg, București, 1907, 57 p.

numere ale „Curierului Judiciar” din 1908 și privind teoria contractului de muncă³³.

Direct legat de activitatea de profesor universitar Nicolae Titulescu a tipărit încă din 1905 *Programul analitic al cursului de drept civil*. De un interes general este doar prefața la broșură, prefață în care autorul prezintă metoda ce urma a fi abordată în studierea părții respective din dreptul civil, anume teoria patrimoniului. Titulescu încerca a evidenția defectele metodei comentariului de text în maniera utilizată pînă atunci. El sublinia că interpretarea legilor „...este o operă de adaptare a legii la necesitatea socială”. Ca urmare, pentru „textul dubios” soluția urma a fi dată nu de intenția legiuitorului ci de nevoia socială³⁴. În anul 1920 este litografiat cursul său de drept civil, *Persoanele* iar în 1921 partea privind *Privilegiile și ipotecile*³⁵.

Ca avocat pledant Nicolae Titulescu și-a câștigat o faimă deosebită. Argumentările din unele din procesele mai dificile, cu posibile învățăminte pentru jurisprudență, le-a publicat sub forma unor concluzii. Am identificat opt asemenea materiale publicate. De remarcat că unul a fost semnat în colaborare cu Take Ionescu, altul cu M. Antonescu iar un altul cu C. Xenii³⁶.

Acesta este inventarul operei de drept civil a lui Nicolae Titulescu. Desigur că în istoriografie se fac referiri la mai toate din lucrările mai sus citate. În ce ne privește ne-am limitat la identificarea și clasificarea lor. Am fost preocupați doar de prezentarea opiniei și intențiilor autorului. Analiza științifică a concepției civiliste a lui Titulescu este pe larg întreprinsă de diverși autori.

O a doua mare categorie din opera scrisă a lui Nicolae Titulescu include *discursurile și conferințele*. Foarte numeroase în lunga carieră publică a marelui nostru om de stat, multe din acestea au fost tipărite încă în epocă sub formă de broșuri. Marea lor majoritate au fost reunite într-un

³³ *Idem*, *Din teoria contractului de muncă*, în „Curierul Judiciar”, 1908, nr. 34, 35, 46, 48 și 51.

³⁴ *Idem*, *Programul analitic al cursului de drept civil* (Anul I, 1905, Teoria patrimoniului), Tipografia Curierul Judiciar, București, 1905, 56 p.

³⁵ N. Titulescu, *Drept civil. Persoane*, curs predat și revăzut de dl. prof. N. Titulescu pentru anul I de licență, editat de I. Em. Sidor, București, 1920, 1064 p.; *Idem*, *Drept civil. Privilegiile și ipotecile*, curs predat de dl. prof. N. Titulescu, editat de I. Em. Sidor, București, 1921, 500 p.

³⁶ N. Titulescu, *Procesul Dimitrie Polichronie cu Constantin Pavlovici. Rezoluțiunea pentru neexecutarea de obligațiuni a unui contract de vânzare cu pact de răscumpărare relativ la moșia Micovu din Județul Olt*, Rîmnicu Vilcea, 1905, 40 p.; N. Titulescu, D. N. Comșa, M. Antonescu, *Concluziuni în procesul descendenților per feminas din fondatorii Bisericii Kretzul scu din București contra Eforiei Bisericii Kretzulescu*, București, 1908, 43 p.; Take Ionescu, N. Titulescu, *Concluziuni în procesul dintre I. Dacian, Primăria Slatina, Cassa Școalelor și Ministerul de Domenii, Curtea Craiova*, S.I. 13, 14, 15 noiembrie 1908, București, 1908, 25 p.; Nicolae Titulescu, *Concluziuni din partea d-lui Dimitrie A. Polichroni în legătură cu vânzarea moșiei Micovu făcută d-lui Pavlovici*, Craiova, 1909, 35 p.; *Idem*, *Concluziuni în procesul dintre N. Titulescu cu P. Nitzeanu și soția*, Tribunalul Olt, 7 mai 1910, Craiova, 30 p.; *Idem*, *Concluziuni din partea d-nei Florica Mariotzeanu, a d-lor Iancu Masu și C. Masu în proces cu soții Gurgea*, București, 1911, 23 p.; *Idem*, *Concluziuni în proces cu soții Nitzeanu*, Craiova, 1913, 17 p.; Nicolae Titulescu, C. Xenii, *Concluziuni din partea firmei Missalian Frères în proces cu Banca de Credit Român*, București, 1915, 14 p.

volum postum deja citat de noi. Fără îndoială că discursurile nu pot fi separate de conferințe. Față de controversa legată de conținutul celor două concepte, în ce ne privește am optat pentru a considera discursul ca o exprimare a unei poziții oficiale și pentru conferință ca o expunere cu caracter personal a unei teme date.

Nicolae Titulescu a rostit primul discurs la 20 decembrie 1913 în Parlamentul României. Prima conferință este foarte probabil faimoasa pledoarie pentru unitate națională, *Ardealul*, din 3 mai 1915. Pe de altă parte, ultimul discurs a fost rostit în iunie 1936 la Conferința de la Montreux iar ultima mare conferință la 27 iunie 1937 la Bordeaux, pe tema: *Situația generală din Europa și viitorul democrației occidentale*. Cea din urmă declarație publică a fost neîndoielnic interviul acordat ziarului „L'Epoque”, din 6 iunie 1939. În limitele cronologice precizate, cite discursuri și conferințe a rostit Titulescu? Intenția noastră de a inventaria cât mai exact opera scrisă a marelui nostru diplomat se lovește în acest domeniu de obstacole insurmontabile. Se poate formula doar o evaluare aproximativă: este vorba de 4—500 conferințe și discursuri. Desigur că dintre acestea doar relativ puține sînt piese de referință prin mesajul lor. Toate însă sînt o reflectare clară a uimitoarelor calități oratorice ale lui Titulescu.

O bună parte din discursurile și conferințele sale au fost editate sub formă de broșuri imediat după rostire. Altele au fost incluse în diverse culegeri. Pe de altă parte, volumele cu lucrările Societății Națiunilor sau diverse conferințe oficiale la care Titulescu a reprezentat țara, consemnează și luările sale de cuvînt. Noi ne vom limita la a trece în revistă broșurile și culegerile de discursuri sau conferințe editate special.

Fiind foarte bine primit de către deputați, primul discurs parlamentar al lui Titulescu a fost tipărit sub formă de broșură, ca extras din stenograma dezbaterilor parlamentare. Cu talent și inteligență vorbitorul a susținut o idee de viitor a activității sale: perspectivele unei națiuni nu depindeau numai de mărimea teritoriului și a populației ci și de contribuția sa directă la progresul civilizației umane³⁷. A fost multiplicat sub formă de broșură și următorul discurs parlamentar, din 20 aprilie 1914 care, în contextul discuțiilor pentru reforma constituțională, a susținut necesitatea unor reforme politico-economice³⁸.

La întrunirea din 3 mai 1915 a Acțiunii Naționale din Ploiești, Titulescu a susținut cu multă pasiune realizarea idealului național în faimoasa conferință *Ardealul* care, cu justificat temei, este foarte citată de biografii săi. Intuind cursul evenimentelor, vorbitorul a susținut că răzvoitul va oferi României posibilitatea pentru realizarea unității naționale dacă va fi decisă de acțiune. Optînd pentru această cale „...viitorul ei va fi o răzbunare prelungită și măreață a umilințelor ei seculare... Din împrejurările de azi România trebuie să iasă întregă și mare. România nu poate fi întregă fără Ardeal... Ardealul e leagănul care i-a ocrotit copilăria, e școala care i-a făurit neamul, e farmecul care i-a susținut viața.

³⁷ N. Titulescu, *Discursul rostit în ziua de 20 decembrie 1913, în Adunarea Deputaților București, 1914, 26 p.*

³⁸ Idem, *Discursul rostit în ziua de 20 aprilie 1914 în Adunarea Deputaților, București, 1914, 32 p.*

Ardealul e scîntea care aprinde energia... Ne trebuie Ardealul. Nu putem fără el. Vom ști să-l luăm și mai ales să-l menținem..."³⁹.

Așa cum este bine știut, principala realizare a lui Titulescu ca ministru de finanțe a fost elaborarea și obținerea votării legii contribuțiilor directe. În discuția generală a proiectului de lege, la 10 iunie 1921, Titulescu a rostit un discurs în Adunarea Deputaților în care a argumentat necesitatea reformei preconizate. Vorbitorul a subliniat că prin soluția oferită legea urmărea a institui dreptatea fiscală, preconizînd a da contribuabilului, sub formă de cheltuieli publice, ceea ce a plătit statului sub formă de impozite. Nu au lipsit momentele de destindere din timpul dezbaterii. Astfel, la un moment dat un deputat îl întrerupe pe Titulescu apreciînd că prin legea propusă a fost „închisă gura la toți”. La care, spiritual, ministrul de finanțe răspunde: „Și le-am deschis punga la toți”⁴⁰.

Ca delegat al României la Conferința interaliată de la Londra, din iulie-august 1924, Titulescu a exprimat poziția țării în problema reparațiilor, într-un discurs rostit la 28 iulie⁴¹. Tot el a condus delegația română pentru negocierea plății datoriilor de război în S.U.A. Din discursurile rostite în această calitate, am identificat în biblioteci pe cel din ședința de deschidere ca și declarația generală privind situația țării⁴².

Un binemeritat ecou internațional a avut conferința *Dinamica păcii* rostită la 6 mai 1929 în sala Reichstagului, în fața elitei politice și intelectuale a Berlinului. Printr-o construcție oratorică extrem de abilă, vorbitorul a blamat revizuirea tratatelor, politică care era promovată și de către Germania⁴³.

Răspunzînd unei interpelări parlamentare, de care a avut știință și avînd deci posibilitatea de a pregăti replica, Titulescu va prezenta la 4 aprilie 1934 în Adunarea Deputaților o amplă expunere privind politica externă a țării. Cu autoritatea cunoscută în probleme internaționale, ministrul de externe român a subliniat că baza acțiunii internaționale a României constă în respectarea tratatelor pe pace care au confirmat unirea. Ori tratatele erau amenințate de revizionismul italian și de cel maghiar, „... ambele inacceptabile și dăunătoare”. La cererea de revizuire a frontierelor, România, ca și aliatele ei din Mica Înțelegere, răspund: Nu, Nu, Niciodată. „Revizuirea nu este pentru România numai amputarea moșiei strămoșești. Revizuirea este amputarea atribuțiunilor istorice ale neamului nostru tocmai în clipa în care el și-a desăvirșit unitatea... Și

³⁹ Idem, *Ardealul*. Discurs rostit de dl. Nicolae Titulescu la întrunirea Acțiunii Naționale din Ploești ținută în ziua de 3 maiu 1915, Tipografia Prahova, Ploești, 1915, 10 p. (a apărut și sub forma: *Discursul rostit la meșingul național din Ploești*, București, 1915, 8 p.); vezi și conferința *Inima României*, în Vasile V. Haneș, *Antologia oratorilor romani*, Edit. Socec, București, f.a., p. 172—176.

⁴⁰ Adunarea Deputaților. Reforma financiară. *Discursul d-lui Nicolae Titulescu*, ministrul finanțelor rostit în ședința de la 10 iunie 1921 în discuțiunea generală a legii contribuțiilor directe, Imprimeria Statului, București, 1921, 131 p.

⁴¹ Conference Interalliée de Londres, Juillet-Août 1924. Les revendications de la Roumanie. *Déclaration faite au nom de la Roumanie, à la troisième séance plénière de la Conférence de Londres le 28 Juillet 1924 par M. N. Titulesco, délégué de la Roumanie*, Polyglot Printing Co., Londres, 1924, 16 p.

⁴² Nicolae Titulescu, *Opening Speech at the Meeting of the World War Foreign Debt Commission*, Washington, 1925, 2 p.; Idem, *General Statement of Romania's Situation*, Washington, 1925, 9 p.

⁴³ Idem, *Die Dynamik der Weltwirtschaft*, London, 1929, 20 p.

celor care ne vorbesc azi de intoarcerea la trecut pe calea revizuirii le răspundem : trecutul a fost al vostru, prezentul nu este al nimănui iar viitorul nu vi-l dăm căci este cel mai scump din cîte avem”⁴⁴.

Opinia publică internațională a primit cu interes și argumentările ministrului de externe român din discursul privind atentatul de la Marsillia rostit la 10 decembrie 1934 în Consiliul Societății Națiunilor. Vorbitorul a blamat terorismul și revizionismul ca elemente ce afectau pacea și a cerut satisfacție în numele Iugoslaviei cit și în al României⁴⁵. Cinci din discursurile mai importante rostite de Titulescu în iunie 1936 sînt reunite într-o broșură specială editată în limbile română și franceză. Este tipărit discursul din ședința de deschidere a Conferinței de la Montreux, de la începerea lucrărilor Înțelegerii Balcanice a Presei, ș.a.⁴⁶.

Dar cele mai importante și semnificative discursuri din întreaga carieră politică a lui Titulescu au fost reunite într-un volum special editat în anul 1967⁴⁷.

În studiul introductiv autorul evidențiază personalitatea complexă și multilaterală a lui Nicolae Titulescu ale cărui idei și concepții erau „...pătrunse de suflul democratismului, străbătute de un realism autentic și de un cald patriotism”⁴⁸. Urmează o succintă trecere în revistă a problematicii abordate de biografia burghezi ai lui Titulescu. Se constată inexistența unui tablou de ansamblu în istoriografia burgheză a unei biografii de ansamblu. Cit despre istoriografia marxistă, cu puține excepții, activitatea lui Titulescu a fost analizată doar fragmentar. În acest fel au fost elucidate disparat doar aspecte singulare⁴⁹. Despre conținutul propriu-zis al volumului, editorul afirmă : „Ceea ce a făcut ca discursurile lui Nicolae Titulescu să fie unanim apreciate era atît splendida lor formă literară cit și bogăția ideilor pe care le conțineau. Discursurile cuprinse în volumul de față reflectă în cel mai înalt grad concepția democrat-burgheză înaintată a lui Nicolae Titulescu asupra unei lungi succesiuni de evenimente politice, diplomatice, economice și culturale din viața statului român”⁵⁰.

Volumul grupează 76 de piese clasificate tematic în cadrul criteriului cronologic. Limitele sînt anii 1904—1939. În pofida tematicii propuse prin chiar titlu, culegerea nu cuprinde numai discursuri ci și o serie de studii originale de drept civil semnate de Titulescu și deja citate de noi. Astfel, sînt retipărite *Observațiuni asupra reorganizării facultăților de drept*,

⁴⁴ *România și revizuirea tratatelor*. Discursurile d-lor Iultu Maniu și C.I.C. Brătianu, în ședința Adunării Deputaților din 4 aprilie 1934. Răspunsul d-lui Nicolae Titulescu, ministru afacerilor străine, Imprimeriile Statului, București, 1934, p. 37-78 (a fost editat și în *La Petite Entente. N. Titulesco, La politique étrangère de la Roumanie*, B. Jeftić, *La politique étrangère de la Yougoslavie, L'Europe de l'Est et du Sud-Est*, Paris, 1934, p. 67-91).

⁴⁵ N. Titulesco, *Le differend yougoslavo-hongrois devant le Conseil de la Société des Nations. Le discours de M. N. Titulesco*. Séance du 10 decembre 1934, Bucarest, 1935, 16 p. (a apărut și sub titlu: *L'Attentat de Marseille. Les contradictions hongroises. Procès du terrorisme international et du révisionisme*, Discours, L'Europe Orientale, Paris, 1935, 16 p.

⁴⁶ N. Titulesco, *Discours. Juin 1936*, Imprimeries de l'Etat, Bucarest, 1936, 63 p. (ediția română, 63 p.).

⁴⁷ *Nicolae Titulescu. Discursuri*, studiu introductiv, texte alese și adnotari, Robert Deutsch, 621 p.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 6.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 7-9.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 16.

Cum trebuie să înțelegem educația juridică, ș.a. Pe de altă parte, fără a face precizarea de rigoare, editorul a stabilit în funcție de conținut titlurile unor piese. Astfel, discursul din Adunarea Deputaților de la 10 iunie 1921 apare sub titlul de *Considerații economice, sociale și politice privind reforma contribuțiilor directe*; sau prefața la lucrarea *Quatre conférences sur la Roumanie*, prefața la care ne vom referi într-un alt paragraf, este intitulată de editor *Comunitatea culturală româno-franceză*. Și se mai pot da alte asemenea exemple care pot duce la confuzii.

În fapt volumul Nicolae Titulescu *Discursuri* reunește o serie de studii de drept civil, discursuri, conferințe, interviuri, articole din ziare, prefețe la volume, o comunicare la Academia Diplomatică Internațională etc. Așadar, prin conținut, titlul volumului este cu mult depășit prezentându-se în final ca o culegere selectivă a operei scrise a lui Nicolae Titulescu. Este însă drept că discursurile și conferințele predomină. Cele mai reprezentative piese din acest domeniu sînt prezente în culegere: primul și al doilea discurs parlamentar, *Dinamica păcii*, *Progresul ideii de pace* (Cambridge, 19 noiembrie 1930) etc. Prin părțile sale componente, volumul este un bun instrument de lucru pentru cunoașterea activității teoretice și practice a lui Nicolae Titulescu.

Documentele, de natură financiară sau politico-diplomatică, constituie o altă latură importantă a operei scrise a lui Titulescu. Iată cele citeva lucrări de această factură. Un prețios document de natură financiară este *Proiectul de lege pentru reforma contribuțiilor directe*⁵¹. Așa cum afirmă autorul, proiectul a fost integral elaborat de el, cu singura excepție a tabelelor statistice anexate⁵². Documentul argumentează amplu necesitatea reformei financiare prin comparația cu situația fiscală a statelor din Occident și din S.U.A. Inițiatorul proiectului de lege afirma: „Impozitul pe venit e doar forma sub care se cristalizează azi idealul de justiție în ordinea fiscală”⁵³.

În aceeași ședință din 22 martie 1921 a Adunării Deputaților Titulescu a prezentat și proiectul de lege pentru înființarea unui impozit progresiv excepțional asupra averii și a îmbogățirii din timpul războiului⁵⁴.

Cu ocazia procesului optanților unguri Titulescu s-a afirmat în fața cercurilor politice și a opiniei publice internaționale ca un talentat orator și jurist. În calitate de reprezentant al României pentru întreaga etapă a dezbaterii chestiunii (1923—1930)⁵⁵ Titulescu a avut numeroase intervenții. Dintre acestea două, mai ample, sînt mai importante, fiind solide argumentări politico-juridice ale intereselor țării: expunerea din ședința

⁵¹ N. Titulescu, *Proiectul de lege pentru reforma contribuțiilor directe prezentat Adunării Deputaților la 22 martie 1921*, Imprimeriile Statului, București, 1921, 275 p.

⁵² *Ibidem*, p. 205.

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ *Idem*, *Proiect de lege pentru înființarea unui impozit progresiv excepțional asupra averii și a îmbogățirii din timpul războiului prezentat Adunării Deputaților la 22 martie 1921*, Imprimeria Statului, București, 1921, 69 p.

⁵⁵ Din bogata bibliografie a problemei optanților, în care mențiunile privind rolul lui Titulescu sînt numeroase, vezi: *La réforme agraire en Roumanie et les optants hongrois de Transylvanie devant la Société de Nations*, vol. I—II, Paris, 1924, 1928, 189, 399 p.; *Agrarian Reform in Roumania and the Case of the Hungarian Optants in Transylvania before the League of Nations*, Imprimerie du Palais, Paris, 1927, 320 p.; *La Réforme agraire en Roumanie et les optants hongrois de Transylvanie devant la Société des Nations*, Paris, 1927—1928, 588 p.; Mihael A. Antonescu, *Regimul agrar și chestiunea optanților unguri*, București, 1928, 282 p.

Consiliului Societății Națiunilor din 7 martie 1927 și Memoriul guvernului român privind propunerile din 9 martie 1928⁵⁶.

Interesele României au fost apărute de Titulescu și într-o altă chestiune mai puțin cunoscută legată tot de aplicarea reformei agrare: cea a coloniștilor maghiari din Banat și Transilvania stabiliți după 1885⁵⁷. Respectivii coloniști au formulat o reclamație la Societatea Națiunilor în februarie 1925 în legătură cu exproprierea loturilor lor primite în baza contractului de colonizare. Problema nu a mai fost trecută pe ordinea de zi a Consiliului. Guvernul român, dînd dovadă de generozitate într-o chestiune discutabilă, a decis imediat a plăti despăgubiri pentru terenurile expropriate. Poziția României a fost prezentată de Titulescu într-un memoriu. El a subliniat că și contractul de colonizare a fost încălcat de coloniști care au acumulat loturi mai mari decît cele prevăzute. Cu toate acestea guvernul de la București s-a decis a plăti despăgubiri (800 000 franci-aur)⁵⁸.

Cele mai importante documente diplomatice elaborate de Titulescu, la fel ca și discursurile sale, au fost reunite într-un volum special editat în 1967 de către Editura politică⁵⁹. Documentele au fost selectate de maniera ilustrării aspectelor esențiale și a liniilor directoare ale activității diplomatice a lui Titulescu. Piesele propriu-zise sînt precedate de un amplu studiu introductiv semnat de prof. univ. George Macovescu. Studiul, intitulat *Opera diplomatică a lui Nicolae Titulescu* (p. 7—67) pornește chiar de la informațiile noi furnizate de documentele care-i urmau. Autorul evidențiază concepția diplomatică a marelui om de stat, pune în relief principiile care au ghidat acțiunile acestuia: suveranitatea statelor, necesitatea respectării hotarelor și a integrității teritoriale, pacea, rolul Societății Națiunilor, egalitatea în drepturi a statelor etc. etc. „În vastul și complexul domeniu al relațiilor internaționale, afirmă George Macovescu, Nicolae Titulescu s-a afirmat ca un diplomat de mare prestigiu. Coordonatele operei diplomatice a lui Nicolae Titulescu sînt constituite de patriotism, colaborare și egalitate internațională”⁶⁰.

Trecînd în revistă principalele acțiuni diplomatice ale lui Titulescu, autorul studiului introductiv ajunge la concluzia că eminentul om de stat român a contribuit cu competență și strălucire la definirea principiilor de bază ale raporturilor dintre state, la elaborarea unor idei noi... care au îmbogățit dreptul internațional, practica diplomatică și au constituit punți îndrăznețe spre viitor”⁶¹.

⁵⁶ Nicolae Titulescu, *La réforme agraire en Roumanie et les optants hongroises de Transylvanie devant la Société des Nations*. Séance du Conseil du 7 Mars 1927, Imprimerie de l'Etat, Bucarest, 1927, 89 p.; Idem, *Mémoire du gouvernement Royal de Roumanie concernant la proposition du 9 Mars 1928 dans l'affaire des optants de Transylvanie*, Jouve, Paris, 1928, 108 p.

⁵⁷ Vezi: G. Sofronie, *La position internationale de la Roumanie. Etude juridique et diplomatique de ses engagements internationaux*, Institutul Social Român, Bucarest, 1938, p. 71—72.

⁵⁸ *Exposé de M. N. Titulesco sur la point de vue de l'Etat roumain dans la problem des colons hongrois de Transylvanie devant la Conseil de la Société des Nations*, t. 1., f.a., 49 p.

⁵⁹ Nicolae Titulescu, *Documente diplomatice* (colectivul de redacție: prof. univ. George Macovescu, Dinu C. Giurescu, Gheorghe Ploesteanu, George G. Potra, Constantin I. Turcu), Edt. politică, București, 1967, 893 p.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 7.

⁶¹ *Ibidem*, p. 67.

Volumul reunește 491 piese : rapoarte, telegrame, circulare, note, cuvântări, interviuri, articole, scrisori, inedite sau editate. Anii 1920—1939 constituie limitele cronologice ale culegerii. Așa cum reiese din precizarea de mai sus în volum nu se găsesc numai documente diplomatice ci și interviuri, discursuri, conferințe, scrisori sau articole. Prin aceasta volumul „... înmănușează tot ce a dat mai bun Nicolae Titulescu ⁶²”. Ultimele piese incluse sînt trei din articolele publicate de Titulescu în *Dictionnaire diplomatique*, la care vom mai face referiri.

Prin conținut și modalitate de prezentare, volumul Nicolae Titulescu. *Documente diplomatice* se prezintă ca un prețios instrument de lucru pentru cei interesați în cunoașterea activității lui Titulescu și prin aceasta, a problemelor politico-economice externe ale României în perioada dintre cele două războaie mondiale.

Nicolae Titulescu a lăsat posterității și o serie de *lucrări originale scrise după primul război mondial*. Acestea au un caracter politico-diplomatic sau juridic (drept internațional) și pot fi grupate în trei categorii : o broșură, citeva studii și trei prefețe.

În anul 1937 apărea broșura *Eu și Garda de Fier* în care Titulescu încerca a răspunde la acuzația adusă de legionari că ar fi inițiat dizolvarea acestei organizații ⁶³. Autorul afirmă între altele : „Sunt un om ca toți ceilalți, deci am defecte și calități. Una din caracteristicile mele este mîndria. Recunosc că rănile făcute mîndriei sînt cele care se închid mai greu la mine” ⁶⁴. După această confesiune menită a convinge de sinceritatea afirmațiilor sale, el argumentează cu fapte și documente anexate că dizolvarea Gărzii a fost rezultatul acțiunii unui partid și a unei persoane, a sa în speță. Titulescu accentua că întreaga sa activitate a fost închinată numai României „...dar nu înăuntrul, unde certurile sînt zgomotoase dar în afară unde luptele sînt grele. M-am identificat atît de mult cu interesul românesc încît continuu și astăzi să fiu preocupat numai de chestiuni cari privesc țara, fără să-mi fi trecut prin minte o idee în legătură cu interesele mele personale” ⁶⁵.

Articolele științifice cu caracter politico-juridic identificate de noi sînt în număr de cinci. Dintre acestea, mai puțin cunoscut este doar acela privind raporturile româno-sovietice publicat în revista engleză „The XIXth Century and After” din iunie 1924 ⁶⁶. Titulescu aprecia : „...poporul român dorește prietenia cu poporul rus; vecinătatea Rusiei cu România, bunele relații dintre români și ruși, care nu au încetat chiar cînd interesele Rusiei au fost opuse intereselor românești — este poate util a se aminti mai ales azi că istoria nu a înregistrat niciodată un război între Rusia și România, identitatea intereselor economice române și ruse, sînt factori care explică suficient dorința românilor de a trăi în pace și prietenie cu rușii” ⁶⁷.

⁶² *Ibidem*, p. 66.

⁶³ N. Titulescu, *Eu și Garda de Fier*, Universul, București, 1937, 24 p.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 5.

⁶⁵ *Ibidem*, p. 14.

⁶⁶ *Idem*, *Two Neighbours of Russia and their Politics, I, Roumania*, in „The Nineteenth Century and After”, London, vol. XCV, n. 568, p. 791—803.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 791 (să menționăm din aceeași categorie și broșura *Visite de S. E. M. N. Titulescu, Sofia, le 5—6 Novembre 1934. Album de photos, Sofia, 1934, 15 f.*).

Celelalte patru articole sînt foarte cunoscute și foarte adesea citate de biografii lui Titulescu. Ele au fost publicate în *Dictionnaire Diplomatique*, vol. II și III. Acest dicționar era editat de Academia diplomatică internațională care a avut între membrii fondatori și pe Titulescu. El a participat adesea la lucrările forumului diplomatic internațional: la 15 martie 1929 a susținut comunicarea *Problema minorităților și Societatea Națiunilor*⁶⁸; în octombrie 1930 a luat parte la sesiunea de la Roma a Academiei, cu care prilej a avut și o întrevvedere cu Mussolini, precum și cu Papa Pius XI și cu cardinalul Pacelli. Pe de altă parte, Titulescu a redactat patru articole în *Dictionnaire Diplomatique: Minorités. I. La Société des Nations et les minorités*⁶⁹; *Le Pacte de la Société des Nations dans sa liaison avec le Pacte Briand Kellogg*⁷⁰; *Souveraineté des Etats. I. L'organisation de la paix*⁷¹ precum și *Pacte d'Entente Balkanique*⁷². De precizat și faptul că în 1934 (și nu din 1934 cum susțin unii biografi) a fost președinte al Academiei Diplomatice Internaționale.

În articolele mai sus citate Titulescu dezvoltă unele opinii despre relațiile internaționale, despre pacea și securitatea lumii. De pildă în materialul privind Pactul Antantei Balcanice autorul susține: „Pacea nu este sinonimă cu absența războiului. Ea este înainte de toate o stare de spirit născută din încredere, de înțelegere reciprocă și încredere în viitor. Pacea nu se proclamă. Pacea se cucerește și eforturile pentru a o face să triumfe sînt mai grele și mai lungi ca acelea care implică oricare altă realizare...”⁷³.

A. F. Frangulis, în articolul consacrat lui Titulescu din vol. V al aceluiași dicționar afirmă că Titulescu a scris și articolul despre codificarea dreptului internațional⁷⁴. Este însă o confuzie. Titulescu a participat doar la discutarea chestiunii codificării dreptului internațional chiar la sesiunea de la Roma din octombrie 1930⁷⁵. Nu apare însă și ca autor al paragrafului respectiv din vol. I al lui *Dictionnaire Diplomatique*.

Toate cele trei prefețe semnate de Titulescu sînt cunoscute. Prima, deja menționată de noi, a fost scrisă pentru volumul *Quatre conférences sur la Roumanie*. A fost elaborată în decembrie 1929 și, în cele trei pagini ale ei, autorul face o scurtă incursiune în trecutul Asociației generale a studenților români din Franța, care a patronat tipărirea respectivului

⁶⁸ Idem, *La Société des Nations et les minorités. Communication faite à l'Académie Diplomatique de Paris le 15 Mars 1929*, Hatchards, London, 1929, 24 p.

⁶⁹ Idem, *La Société des Nations et les minorités (Minorités, I)*, în *Dictionnaire Diplomatique*, vol. II, Paris, f.a., p. 95–100.

⁷⁰ Idem, *Société des Nations. XIII. Le Pacte de la Société des Nations dans sa liaison avec le Pacte Briand-Kellogg*, în *Dictionnaire Diplomatique*, vol. II, p. 826–831.

⁷¹ Idem, *Souveraineté des Etats. I. L'organisation de la paix*, în *Dictionnaire Diplomatique*, vol. II, p. 833–834.

⁷² Idem, *Pacte d'Entente Balkanique*, în *Dictionnaire Diplomatique*, vol. III, Paris, f.a., f. p.

⁷³ *Ibidem*,

⁷⁴ F. F. Frangulis, *Nicolas Titulesco*, în *Dictionnaire Diplomatique*, vol. V, Paris, f. a., p. 1122.

⁷⁵ Vezi Academie Diplomatique Internationale. *Codification du droit international*, par M. Amedeo Giannini, N. Titulesco, le prof. E. Barel în *Séances et travaux*, 1931, Janvier–Mars, tome I.

volum ⁷⁶. A doua prefață, în ordinea cronologică, privește lucrarea lui C. D. Cutcutache despre problema optanților. Titulescu consideră că i s-a cerut această prefață deoarece a trăit chestiunea optanților în toate fazele ei un lung șir de ani. Cînd scria prefața, preciza tot el, în decembrie 1930 la Londra, problema optanților era închisă. Ea nu mai era decît o pagină de istorie. Subliniind largile implicații internaționale ale chestiunii, Titulescu preciza: „Cînd un stat în luptă pacifică de toate zilele susține o teză dreaptă cu fermitate și curtenie și pune în slujba ei nu simple recriminațiuni de ordin național ci rezistența pe principiile mari internaționale cari stau la baza raporturilor actuale dintre state, punctul lui de vedere sfîrșește prin a se impune” ⁷⁷.

Ultima, și cea mai întinsă din prefețele care le-a scris este cea de la lucrarea cpt. comandurului Preda C. Fundățeanu privind *Libertatea mărilor și prizele maritime* ⁷⁸. Titulescu prezenta conținutul volumului și importanța problemei abordate. El trăgea concluzia „...necesității absolute a unei organizațiuni internaționale menită să asigure în orice împrejurări eficacitatea regulilor de drept liber consimțite de state” ⁷⁹.

Cel din urmă paragraf al părții privind inventarierea operei scrise a lui Titulescu o consacram *lucrărilor sale inedite*. Să menționăm mai întii Notițele sale zilnice, în fapt un fel de jurnal politic, în care consemna esența discuțiilor din întrevederile politice pe care le avea. Textul este scris cu creionul, în limbile română, franceză sau engleză. Manuscrisul se află la Hoover Institution for War and Peace împreună cu alte documente din arhiva personală (în esență copii de pe documentele pe care le semna în perioada în care a fost ministru la Londra)⁸⁰. De menționat că existența acestui jurnal politic este negată de Robert Deutsch ⁸¹. Același autor consideră că o altă lucrare în manuscris a lui Titulescu, cu titlul *Politica externă a României* (citată de Deutsch ca „Politica generală a României”), fiind o sinteză nu a putut fi publicată din cauza unei legi elaborate de Octavian Goga ⁸². Ori Jacques de Launay, care afirmă că a cercetat manuscrisul în cauză, arată că este vorba de memoriile lui Titulescu, cu titlul indicat mai sus, și pentru care a încheiat în 1937 (noiembrie) un contract cu Editura Flamariion. În această bază, Titulescu a scris și predat la editură un manuscris de 363 p. Ulterior, fiind bolnav și neputînd finisa tot materialul, l-a informat pe editor că nu dorește tipărirea manuscrisului sub nici o formă. Lucrarea memorialistică are două feluri de texte: unele finisate, gata pentru tipar și altele în forma originală, neprelucrate încă de autor ⁸³.

⁷⁶ *Quatre conferences sur la Roumanie*, faites par MM les professeurs G. Jéze, E. Sergent et H. Capitant, Avec une preface de M. N. Titulesco, Editions de la Revue Mondiale, Paris, 1930, p. 5—7 (prefața).

⁷⁷ Const. D. Cutcutache, *Un mare conflict internațional: Optanții unguri ai Transilvaniei și reforma agrară din România*. Prefață de domnul Nicolae Titulescu, Tipografia Revistei Geniului, București, 1931, p. 5—16 (prefața).

⁷⁸ Cpt. comandor Preda C. Fundățeanu, *Libertatea mărilor și prizele maritime*. Cu o prefață de Nicolae Titulescu, Fundația Carol II, București, 1935, 437 p.

⁷⁹ *Ibidem*, p. IX XXXII.

⁸⁰ Cf. Jacques de Launay, *op. cit.*, p. 196.

⁸¹ Nicolae Titulescu. *Discursuri*, Studiu introductiv, p. 14.

⁸² *Ibidem*.

⁸³ Jacques de Launay, *op. cit.*, p. 196.

În sfârșit, să mai amintim faptul că la Serviciul colecții speciale al Bibliotecii Centrale de Stat, în fondul St. Georges, arhiva Take Ionescu, se află o serie de scrisori Titulescu-Take Ionescu, datînd din perioada 1918—1921⁸¹. Pe de altă parte, la Arhivele Statului cît și la Arhiva Ministerului Afacerilor Externe se află conservate numeroase documente privind viața și activitatea lui Titulescu. O parte din aceste documente sînt inedite.

Opera scrisă a marelui nostru om de stat reflectă pe deplin capacitățile personale deosebite, aptitudinile sale remarcabile de teoretician și practicant al dreptului și diplomației, puse în serviciul țării.

În chip cu totul justificat, viața și activitatea lui Titulescu, teoretică și practică, constituie obiectul unui mare număr de lucrări de întindere și valoare diferită. *Istoriografia Titulescu* a fost împărțită de noi în următoarele categorii, ce vor fi succesiv trecute în revistă: 1) monografii; 2) articole din enciclopedii și dicționare; 3) studii științifice speciale; 4) articole comemorative din reviste politice și de cultură; 5) amintiri personale și 6) teze de doctorat. La o activitate complexă și multilaterală, o istoriografie vastă, pe aceeași măsură. Cit s-a scris despre Titulescu pînă la ora actuală? Dacă Jacques de Launay a evaluat cît a scris Titulescu, noi vom încerca a estima volumul lucrărilor speciale, de diverse genuri, scrise despre el după 1945. Avînd în vedere ansamblul materialelor indicate în cele șase categorii mai sus menționate și excluzînd aprecierile din ziare, estimăm la circa 5.000 pagini volumul actual al istoriografiei Titulescu. Din acestea 2.000 p. reprezintă monografiile iar 500 p. teze de doctorat.

Cea dintîi, care a rămas și cea mai completă pînă astăzi monografie Titulescu, este cea elaborată de Ion M. Oprea în 1966⁸⁵. Tinerețea, studiile universitare, începuturile activității de profesor și jurist, cariera politică, activitatea diplomatică și ultimii ani ai vieții sînt reconstituiți de către autor. Acesta a utilizat mai toate sursele interne accesibile. Iată de pildă, a cercetat chiar și certificatul de naștere al marelui om de stat român, document conservat la Arhivele Statului din Craiova. Chestiunea nu este minoră deoarece mai ales în lucrări de referință, ca enciclopedii sau dicționare universale, dar și în unele lucrări, anul nașterii lui Titulescu este eronat indicat ca fiind 1883. Această eroare este foarte frecventă, predomină chiar în genul de lucrări de referință indicat, încît ușor poate duce la confuzie. Ion M. Oprea folosește masiv documente din Arhiva Ministerului de Externe al României, lucrări editate sau presa vremii. Se fac dese referiri la opera scrisă a lui Titulescu. Lipsesc mențiunile de orice fel privind jurnalul politic și memoriile pregătite pentru publicare.

Trăsăturile morale și psihice ale lui Titulescu sînt creionate de Ion M. Oprea în primul capitol al biografiei (surprinzător, nu la sfîrșit, ca un tablou sintetic). Se subliniază că Titulescu a servit în întreaga sa viață idealul păcii, al independenței și suveranității popoarelor⁸⁶. Biograful

⁸¹ Biblioteca Centrală de Stat, Serviciul colecții speciale, fond St. Georges, cota C—XXV, D—4.

⁸⁵ Ion M. Oprea, *Nicolae Titulescu*, Edit. științifică, București, 1966, 405 p. (sinteza în limba engleză, București, 1968, 188 p.; editia rusă, București, 1970, 186 p.).

⁸⁶ *Ibidem*, p. 5—6 (ed. română).

subliniază că multe din trăsăturile fizionomiei intelectuale și politice ale lui Titulescu au purtat pecetea culturii și gândirii franceze. A fost totuși doar o completare a orizontului cultural al lui Titulescu format pe baza unui fond sufletesc și intelectual generat de școala românească⁸⁷.

Schișind portretul psihic-ideologic și moral al lui Titulescu biograful accentuează că acesta s-a situat pe pozițiile clasei burgheze în sinul căreia s-a format și ale cărei interese le-a exprimat. Mai mult chiar, Ion M. Oprea afirmă că Titulescu „...n-a manifestat vre-o tendință de a evada din cercul acestor concepții” burgheze⁸⁸. Dar de ce ar fi făcut-o? Întreaga construcție sună ca un reproș, oricum nejustificat.

Sînt și unele erori, chiar unele carențe, legate de pildă de perioada studiilor universitare. Cu toate acestea principalele momente din viața și activitatea lui Titulescu sînt complet și obiectiv reconstituite. Ca urmare biografia semnată de Ion M. Oprea rămîne lucrarea fundamentală de acest gen.

Deși de proporții mai reduse, monografia semnată de Vasile Netea este o foarte reușită sinteză a biografiei lui Titulescu. Prefața, semnată de Mircea Malița, pune în relief calitățile personale și rolul istoric al lui Titulescu. Detaliile necesare sînt prezentate de Vasile Netea în paginile care urmează. Este reconstituită tinerețea, perioada de studii, activitatea juridică și științifică. Este evidențiat rolul marelui om de stat în politica internă și realizarea unității naționale a românilor. Se insistă asupra activității sale diplomatice și sînt schițați ultimii ani ai vieții⁸⁹.

De mare interes este capitolul final al monografiei în care autorul însumează opiniile unor contemporani, evidențiază ideile de bază ale gândirii titulesciene și apreciază rolul marelui diplomat în istoria poporului român. Vasile Netea consideră că alături de Nicolae Iorga în istorie, de medicul Victor Babeș, de muzicianul George Enescu și de sculptorul Constantin Brâncuși, Titulescu a fost în diplomatie una din mîndriile poporului român, „...un neobosit pioner și campion al cauzei păcii, coexistenței pacifice și progresului”⁹⁰.

Cunoscutul publicist francez Jacques de Launay a consacrat marelui diplomat român monografia cu titlul sugestiv *Titulescu et l'Europe*⁹¹. De dimensiuni mijlocii, lucrarea încearcă în cele trei capitole a aduce în actualitate aspecte noi sau mai puțin cunoscute din viața și activitatea prodigioasă a lui Titulescu. Cu rol de introducere, primul capitol schițează portretul psiho-politic al subiectului. Este creionat portretul fizic (premieră în biografiile lui Titulescu) și sînt menționate trăsăturile morale ale acestuia. De reținut că de Launay este și singurul biograf care pune deschis și debata problema unor „vicii” ale lui Titulescu, ca de pildă luxul foarte mare, *cheltuieli excesive* din bugetul statului etc.⁹²

Esența monografiei lui de Launay privește vasta activitate politică și diplomatică a lui Titulescu. Acțiunile „pelerinului păcii” sînt realist

⁸⁷ *Ibidem*, p. 8–9.

⁸⁸ *Ibidem*, p. 14.

⁸⁹ Vasile Netea, *op. cit.* 83 p. (la aceeași editură, în același an, a apărut ediția franceză 81 p.; cea germană, 86 p. și cea rusă, 80 p.).

⁹⁰ *Ibidem*, p. 83 (ed. engleză).

⁹¹ Jacques de Launay, *op. cit.*, 196 p.

⁹² *Ibidem*, p. 14–15.

incadrate în conjunctura politico-socială românească și europeană. Sînt reconstituite și principalele momente din ultimii ani ai vieții lui Titulescu în ultimul capitol al monografiei. Prin moartea lui Titulescu, la 17 martie 1941, subliniază biograful francez, a dispărut unul din cei mai mari diplomați din istoria Europei, un promotor asiduu al securității paneuropene⁹³.

La baza lucrării au stat surse editate și inedite. Un stagiul de documentare în România a permis autorului a cerceta tot fondul editat din țară. La acesta a adăugat mai ales documente inedite din exterior, în special notițele zilnice și manuscrisul de la Flamarion, menționate, pe care le-a cercetat. Un alt element nou al biografiei lui Jacques de Launay este lista bio-bibliografică din finalul volumului, deși ea cuprinde greșeli cronologice destul de numeroase. Stilul este foarte accesibil, aprecierile autorului fiind întărite cu relatări ale unor contemporani sau cu lungi citate din lucrările inedite mai ales ale lui Titulescu. Prin prestigiul autorului, biografia în cauză este o modalitate importantă de extindere a cunoașterii personalității marelui diplomat român în lumea largă.

O monografie de o factură specială este cea semnată de Ion Grecescu⁹⁴. Bazată pe teza de doctorat susținută în 1976 (la care vom mai face referiri) lucrarea investighează gândirea juridico-diplomatică a lui Titulescu. În baza lucrărilor acestuia editate, a documentelor de arhivă, Ion Grecescu analizează cu multă precizie, cu o înclinație spre detalii coordonatele concepției politico-juridice titulesciene. Nu lipsesc nici detalii biografice și o încercare de schițare a trăsăturilor dominante ale personalității celui în cauză⁹⁵.

Lucrarea semnată de Ion Grecescu se prezintă ca cea mai minuțioasă analiză a gândirii lui Titulescu, solid documentată și argumentată, o lucrare de referință pentru cunoașterea universului intelectual și ideologic al marelui nostru diplomat.

O imagine reală a recunoașterii internaționale a prestigiului lui Titulescu este conferită de prezența acestuia în mai toate *enciclopediile și dicționarele internaționale*. Chiar și lucrările de acest gen din timpul vieții l-au menționat pe Titulescu. Astfel *Minerva. Enciclopedie română*, ediția 1930, dădea câteva detalii biografice (greșit anul nașterii, indicat a fi 1883) și aprecia că Titulescu „... este cea mai eminentă personalitate în diplomatie care atît ca diplomat cît și ca orator ne-a făcut cinste...”⁹⁶. În capitolul privind viața politică a statului român *Enciclopedia României* (1938) are nu mai puțin de 12 mențiuni privind activitatea diplomatică a lui Titulescu⁹⁷. *Der Grosse Brockhaus* (ediția 1934) are un scurt articol despre Titulescu, om de stat român, cu date biografice (eroare anul nașterii, 1883)⁹⁸.

Dintre numeroase alte exemple din epocă să mai cităm biografia din *Politics and Political Parties in Romania* în care, cu excepția anului

⁹³ *Ibidem*, p. 184.

⁹⁴ Ion Grecescu, *Nicolae Titulescu. Gîndire și acțiune*, Edit. politică, București, 1980, 262 p.

⁹⁵ *Ibidem*, p. 17-39 (afirma că Titulescu a fost numit profesor suplinitor de drept civil la Iași în toamna lui 1905 p. 18 ; Ion M. Oprea, *op. cit.* p. 20, indică 1904 iar Vasile Netea, *op. cit.*, p. 15, tot anul 1905).

⁹⁶ *Minerva. Enciclopedie Română*, Cluj, 1930, p. 922.

⁹⁷ *Enciclopedia României*, vol. I, Statul, Imprimeriile Statului, București, 1938, varia.

⁹⁸ *Der Grosse Brockhaus*, Band XVIII, Leipzig, 1934, p. 718.

nașterii (din nou 1883) celelalte date sînt exacte. Se formula și aprecierea că „...astăzi este recunoscut de toate partidele politice ca fiind singurul om de stat menit a conduce politica externă a țării”⁹⁹.

După cel de-al doilea război mondial o mare parte din enciclopediile mari ale lumii cuprind articole despre Titulescu. Astfel, *Encyclopaedia Britannica* indică datele biografice de referință (eronat anul nașterii, 1883 ; data intrării în Parlament, 1913 și al celui de-al doilea termen ca ministru de finanțe, 1920—1922). În ce privește linia externă pe care a promovat-o se indică doar eforturile de consolidare a legăturilor cu U.R.S.S.¹⁰⁰.

În articolul din *Grande Larousse Encyclopedique* se dau date biografice (erori : anul nașterii, 1883 ; ministru de finanțe, 1920—1926 ; nu se indică activitatea ca ministru la Londra) și se menționează aspecte de bază ale activității sale publice : reforma sistemului fiscal, acțiunea fermă pentru menținerea tratatelor, eforturile de consolidare a păcii și rolul jucat în fondarea Antantei Balcanice¹⁰¹. Toate aceste elemente sînt prezente chiar și în foarte sinteticul *Larousse* în trei volume¹⁰². Ediția a 4-a din *Everyman's Encyclopaedia* oferă multe detalii. Nu lipsesc desigur datele biografice cu erorile așteptate (data nașterii, 1883 ; deputat, 1913 ; după demitere trăiește la Londra și în Monaco). De asemenea se apreciază că a sprijinit reforma agrară și se consideră, în mod exagerat că a avut un rol important în negocierea Micii Înțelegeri. Se amintește însă foarte bine contribuția la fondarea Înțelegerii Balcanice și politica externă bazată pe prietenia cu Franța, reglementarea raporturilor cu Uniunea Sovietică ca și crearea de pacte regionale. Obiectivul final al acestor eforturi este indicat a fi menținerea integrității teritoriale a României Mari¹⁰³.

Și ediția din 1957 a lui *Der Grosse Brockhaus* cuprinde un articol, mai larg ca în cea deja citată, despre Titulescu. Data nașterii este greșit menționată a fi 4 octombrie 1883 dar liniile fundamentale ale politicii sale externe sînt corect surprinse¹⁰⁴. *Meyers Neues Lexikon* enumeră datele biografice (eroare, născut la 14 octombrie 1883) și indică eforturile pentru apropierea de Uniunea Sovietică și consolidarea securității colective. Se apreciază că în 1936 a fost îndepărtat din guvern de forțele fasciste și antisovietice¹⁰⁵.

*Balsaja Savetskaja Enĭklopedia*¹⁰⁶, ediția a 3-a, nu face decît să reproducă sinteza articolului privind Titulescu din *Istoriceskaja Enciklopedja*. Aceasta din urmă cuprinde un material relativ scurt dar exact din punct de vedere cronologic¹⁰⁷.

Din seria marilor enciclopedii ale lumii contemporane doar *The Encyclopaedia Americana*, *Chamber's Encyclopaedia* (Londra) și *Enciclo-*

⁹⁹ *Politics and Political Parties in Romania*, International Reference Library, London, 1936, p. 543—544.

¹⁰⁰ *Encyclopaedia Britannica*, vol. 22, London, f. a., p. 258.

¹⁰¹ *Grand Larousse Encyclopedique*, tome X, Librairie Larousse, Paris, 1964, p. 358.

¹⁰² *Larousse en trois volumes*, vol. III, Paris, 1966, p. 862.

¹⁰³ *Everyman's Encyclopaedia*, fourth edition, vol. XII, Dent and Sons, London, 1958, p. 143.

¹⁰⁴ *Der Grosse Brockhaus*, Band XI, Wiesbaden, 1957, p. 546.

¹⁰⁵ *Meyers Neues Lexikon*, Band VIII, Leipzig, 1964, p. 80.

¹⁰⁶ *Balsaja Sovetskaja Enĭklopedia*, ed. 3, vol. 25, Moskva, 1976, p. 584.

¹⁰⁷ *Sovetskaja Istoriceskaja Enĭklopedia*, vol. 14, Moskva, 1973, p. 240.

dia Cattolica (Vatican) nu cuprind referiri la Nicolae Titulescu. În schimb acesta este prezent în foarte multe dicționare istorice, enciclopedice etc.

Diplomaticeskji Slovar (Moscova, 1950) cuprinde un lung articol despre Titulescu. Se trece în revistă biografia acestuia (erori, anul nașterii, 1883; ministru de finanțe, 1920—1922) și se fac unele aprecieri de valoare. Se menționează că a fost un diplomat de vază „... care a orientat politica externă a României spre Franța în cea mai mare parte”. A consolidat Mica Înțelegere și Antanta Balcanică, îndreptate în principal împotriva revizionismului maghiar și bulgar. După 1933 a sprijinit apropierea de Uniunea Sovietică¹⁰⁸. Un foarte lung articol (pe 11 coloane) i se consacră lui Titulescu în *Dictionnaire Diplomatique*. A. F. Frangulis și N. Dianu semnav cele două materiale ce formau respectivul articol. Primul abordează viața și activitatea în ansamblu iar cel de-al doilea doar acțiunile diplomatice. Deși ambii autori l-au cunoscut îndeaproape, erorile cronologice sînt prezente: născut în 1883; ministru de finanțe 1920—1923; delegat permanent la Societatea Națiunilor, 1920—1935¹⁰⁹.

Diccionario Enciclopedia Salvat urmează tiparul celorlalte lucrări de același gen în prezentarea unor personalități: bibliografia lui Titulescu (cu erori: născut în 1833, ministru de finanțe în 1919; însărcinat cu negocierea Tratatelor de pace de la Trianon și St. Germain; abandonează, și nu demis, în 1936); urmează o prezentare a activității depuse: diplomat de renume internațional, prezent în toate ziarurile vremii, susținător al Micii Înțelegeri, adversar al Germaniei naziste¹¹⁰. *Dizionario Enciclopedia Italiano* are un articol obiectiv ce scoate în relief linia fermă promovată de Titulescu pentru consolidarea alianțelor regionale în cadrul Pactului Societății Națiunilor. Doar două erori: născut în 1883 și afirmația că „a coborît de pe scena politică”, cînd în fapt a fost demis¹¹¹.

Evident că și *Dicționarul Enciclopedic Român* conține un articol, în două coloane, despre Nicolae Titulescu, „om politic și eminent diplomat român”. Tonul este elogios iar erorile absente¹¹². Un ultim exemplu: *Dizionario Enciclopedia Universale* ce cuprinde un scurt material despre Titulescu, om politic român (născut în 1883, eroare), ministru de externe între 1927—1928 și 1928—1932 (eroare), susținător al politicii Micii Înțelegeri și al Societății Națiunilor¹¹³.

Am insistat asupra prezenței lui Titulescu în enciclopedia și dicționare internaționale pentru a reliefa recunoașterea și pe această cale a valorii sale europene și pentru a semnală erorile cronologice numeroase, legate în special de naștere și de diversele funcții.

Categoria cea mai numeroasă din istoriografia Titulescu o reprezintă studiile apărute în diverse reviste științifice. Distingem două mari categorii de studii: 1) cele care abordează viața și activitatea lui Titulescu în ansamblu și 2) cele care reconstituie doar aspecte din cariera politico-juridică a acestuia. Cele din urmă sînt la rîndul lor de trei genuri: a) care

¹⁰⁸ *Diplomaticeskji Slovar*, vol. 2, Moskva, 1950, p. 814.

¹⁰⁹ *Dictionnaire Diplomatique*, vol. V, p. 1120—1125.

¹¹⁰ *Diccionario Enciclopedia Salvat*, novena edicton, tomo XI, Barcelona, 1960, p. 775.

¹¹¹ *Dizionario Enciclopedia Italiana*, vol. XII, Roma, 1961, p. 214.

¹¹² *Dicționar Enciclopedic Român*, vol. IV, Edit. politică, București, 1966, p. 672—673.

¹¹³ *Dizionario Enciclopedia Universale*, Sansoni, Firenze, 1966, p. 2212.

privesc activitatea juridică; b) referitor la cariera și acțiunile politico-diplomatice și c) abordând activitatea economico-financiară. În cadrul fiecărei grupe anul editării va determina ordinea prezentării.

Primul articol din istoriografia marxistă privind viața lui Titulescu este și singurul studiu de ansamblu. A apărut în anul 1961 sub semnătura acad. Petre Constantinescu-Iași și Ion M. Oprea¹¹⁴. Prilejuit de împlinirea a 80 de ani de la nașterea lui Titulescu, studiul trecea în revistă viața și activitatea lui Titulescu. Accentul era totuși pus pe etapa 1932—1934 și eforturile de ameliorare a legăturilor cu U.R.S.S. Sint și câteva erori cronologice: ministru de finanțe între anii 1917—1922, sau rostirea conferinței *Dinamica păcii* la începutul anului 1932. Și totuși s-a mai scris un al doilea studiu de ansamblu: cel semnat de George Macovescu, la 25 de ani de la moartea lui Titulescu. Sint trecute în revistă principalele etape ale vieții, sint reliefate calitățile personale și analizată optica titulesciană despre pace și securitate¹¹⁵.

Studiile care abordează doar laturi ale activității lui Titulescu sint numeroase. Chiar dacă unele cuprind și scurte note biografice ele sint reprezentative, prin titlu și desigur prin conținut, pentru categoria analizelor speciale.

Numeroși autori s-au oprit asupra practicii și gândirii juridice a lui Titulescu, fie ca civilist fie ca teoretician al dreptului internațional. Într-un foarte documentat studiu, E. Cernea abordează debuturile activității științifice ale lui Titulescu (pînă în 1909)¹¹⁶. Autorul citat vede în lucrările de început ale lui Titulescu expresia unei noi concepții despre lege, despre știința juridică și metoda ei, despre misiunea juristului și a învățămîntului juridic¹¹⁷. În două studii publicate în anul 1966, dintre care unul în colaborare cu G. Moca, Gr. Geamănu analizează concepția lui Titulescu despre dreptul internațional, aportul acestuia la dezvoltarea disciplinei respective¹¹⁸. În cadrul climatului internațional din epocă, opera de drept civil a lui Titulescu este cercetată de Traian Ionașcu¹¹⁹. V. Al. Georgeșcu a prezentat în 1968 o comunicare, ulterior multiplicată, privind Memoriul de titluri și lucrări al lui Titulescu din anul 1907¹²⁰. Mai apoi materialul va fi publicat și în „Studii și Cercetări Juridice”, nr. 1/1966, deja citat de noi.

Pe linia preocupărilor pentru cunoașterea gândirii juridice a lui Titulescu, Ion C. Grecescu a publicat un studiu privind concepția despre

¹¹⁴ Acad. Petre Constantinescu-Iași, Ion M. Oprea, *O importantă figură a diplomației europene, Nicolae Titulescu*, în „Studii”, 1961, nr. 6, p. 1409—1437; a fost publicat și în „Revue Roumaine d'Histoire”, I, 1962, nr. 2, p. 375—409.

¹¹⁵ George Macovescu, *Nicolae Titulescu, a Progressive Romanian Diplomat*, în „Revue Roumaine d'Histoire”, V, 1966, nr. 3, p. 391—400.

¹¹⁶ E. Cernea, *op. cit.*, loc. cit., p. 411—424.

¹¹⁷ *Ibidem*, p. 413.

¹¹⁸ Gr. Geamănu, *Contribuția lui N. Titulescu la dezvoltarea dreptului internațional*, în „Studii și Cercetări Juridice”, XI, 1966, nr. 2, p. 197—208; Gr. Geamănu, G. Moca, *Nicolae Titulescu, susținător al dreptului internațional ca drept al păcii și colaborării internaționale*, în „Justiția Nouă”, 1966, nr. 3, p. 3—12.

¹¹⁹ Traian Ionașcu, *Opera de drept civil a lui Nicolae Titulescu*, în „Studii și Cercetări Juridice”, XI, 1966, nr. 2, p. 209—221.

¹²⁰ Valentin Al. Georgeșcu, *Memoriul de titluri și lucrări al lui Nicolae Titulescu (1907)*, Craiova, 1968, 30 p.

securitatea europeană a marelui diplomat român¹²¹. La 23 martie 1975 Traian Ionașcu rostea la Academia R.S.R. discursul de recepție pe tema: *Opera de drept civil și de drept internațional a lui Nicolae Titulescu*¹²². O interesantă analiză a concepției titulesciene despre apărarea unității și independenței naționale aparține lui Dumitru Mazilu¹²³.

Numeroase studii speciale privesc cariera politico-diplomatică a lui Titulescu, unele aspecte ale acesteia. S. Mikulicz evidențiază rolul diplomației polone în destituirea lui Titulescu din cabinet în august 1936¹²⁴. Robert Deutsch trece în revistă principalele direcții ale politicii externe a țării în anii cei mai fecunzi ai lui Titulescu ca ministru, 1932—1936¹²⁵. Activitatea marelui diplomat în timpul în care a fost ministru la Londra (1922—1932, cu întreruperea cunoscută) este analizată de Ion M. Oprea¹²⁶. Preocuparea majoră a lui Titulescu pentru menținerea integrității teritoriale a României este amplu evidențiată și argumentată de către Eliza Campus¹²⁷. Poziția guvernului iugoslav față de negocierea tratatului sovieto-român de asistență mutuală și căderea lui Titulescu constituie tema studiului semnat de Zivko Avramovski¹²⁸.

Miroslav Teichman a investigat rolul lui Titulescu în elaborarea și promovarea politicii externe românești din anii 1933—1936¹²⁹. În actele primului Congres de studii balcanice și sud-est europene a apărut și comunicarea lui Ion Oprea privind principiile securității colective și acțiunea politică a lui Titulescu¹³⁰. Același autor a publicat în „Magazin Istoric” un material despre întrevvedereea Titulescu-Litvinov din iulie 1936¹³¹.

¹²¹ Ion C. Grecescu, *Nicolae Titulescu și concepția sa despre securitatea europeană*, în „Revista Română de Drept”, XXVII, 1971, nr. 3, p. 70—83.

¹²² *Opera de drept civil și de drept internațional a lui Nicolae Titulescu*. Discurs rostit la 13 martie 1975 în ședința solemnă de acad. Traian Ionașcu, cu răspunsul acad. C. Ionescu-Gulian, Academia R.S.R., Discursurile de recepție, serie nouă, 10, Edit. Academiei, București, 1975, 23 p.

¹²³ Dumitru Mazilu, *Un militant progresist pentru apărarea unității și independenței naționale Nicolae Titulescu*, în „Studii și Cercetări Juridice”, XXIV, 1979, nr. 2, p. 107—120.

¹²⁴ Sergiusz Mikulicz, *Wplyw dyplomacji Sanacyjnej na obalenie Titulescu*, în „Sprawy Międzynarodowe”, XII, 1959, nr. 7—8, p. 104—123; a apărut și în „Questions Internationales”, Varsovie, 1959, p. 5—24.

¹²⁵ Robert Deutsch, *The Foreign Policy of Romania and the Dynamics of Peace, 1932—1936*, în „Revue Roumaine d'Histoire”, V, 1966, nr. 1, p. 121—132.

¹²⁶ Ion M. Oprea, *L'activité de Nicolae Titulescu durant sa mission diplomatique a Londres, 1922—1932*, în „Revue Roumaine d'Histoire”, V, 1966, nr. 3, p. 425—439.

¹²⁷ Eliza Campus, *Nicolae Titulescu și politica pentru menținerea integrității teritoriale a României*, în „Studii”, XIX, 1966, nr. 2, p. 225—250; a apărut și în „Revue Roumaine d'Histoire”, V, 1966, nr. 3, p. 411—469.

¹²⁸ Zivko Avramovski, *Le gouvernement yougoslave, les negociations du traité sovieto-roumain d'aide mutuelle et la chute de Titulescu*, în „Revue des Etudes Sud-Est Europeennes”, IV, 1966, nrs. 3—4, p. 491—512; a apărut și în volumul *Istoriya XX veka*, Beograd, 1965).

¹²⁹ Miroslav Teichman, *Titulescu a rumunsko zahranieni politika, 1933—1936*, (Titulescu și politica externă a României), în „Ceskoslovensko Časopis Historicky”, XIV, 1966, nr. 5, p. 667—684.

¹³⁰ Ion Oprea, *Les principes de securité collective et l'action politique de Nicolae Titulescu*, în Actes du premier Congres international des Etudes Balkaniques et Sud-Est Europeennes, Sofia, 1966, tome V, Editions de l'Academie Bulgare, Sofia, 1970, p. 197—201.

¹³¹ Idem, *Iulie 1936. Titulescu—Litvinov. O pagină a relațiilor româno-sovietice*, în „Magazin Istoric”, I, 1967, nr. www.dacoromanica.ro

De mare interes este studiul semnat de Savel Rădulescu privind gândirea și activitatea diplomatică a lui Titulescu¹³². Completată cu amintiri personale, analiza relevă complexitatea concepției politico-diplomatice a lui Titulescu, eforturile deosebite depuse de acesta pentru consolidarea liniei externe de pace și statu-quo-ul teritorial a României. Autorul schițează și portretul psihic-moral al lui Titulescu care a fost „... o bogăție de daruri ce arareori se întrunesc asupra unui om...”¹³³.

Ioan Chiper și Florin Constantiniu au întocmit dosarul complet al demiterii lui Titulescu într-un studiu special. Ei relevă acțiunea conjugată a unui șir de factori și personalități, interne și externe¹³⁴. Miron Constantinescu și V. Liveanu investighează pe larg problema acțiunii de apropiere de Uniunea Sovietică provocată de Titulescu¹³⁵. În sfârșit, Vasile Gionea examinează concepția politică-juridică a lui Titulescu privind apărarea păcii¹³⁶.

Referitor la gândirea și activitatea economico-financiară a lui Titulescu au fost publicate trei studii, semnate de I. Burduja, C. Murgescu și Vasile Voloșeniuc în colaborare cu Ion Grecescu¹³⁷. În esență, cele trei studii acoperă principalele coordonate ale nivelului economic al activității marelui nostru om de stat.

Mai ales la cea de-a 25-a aniversare a morții lui Titulescu în diverse reviste politico-juridice din țară, dar și în ziare, au apărut numeroase articole comemorative. Considerăm acest gen de materiale ca o categorie distinctă a istoriografiei Titulescu. Ele se adresau publicului larg având stilul și prezentarea grafică corespunzătoare, deci au fost căi majore de popularizare a activității lui Titulescu. În spiritul declarației noastre de intenții, vom menționa articolele din reviste doar. Articolele cu amintiri din aceleași reviste le vom cita la paragraful memorialistic special. În revista „Lumea” nr. 11 1966 au apărut două articole semnate de George Macovescu și Horia Liman¹³⁸. În „Tribuna” din Cluj, nr. 12/1966, au fost publicate materiale semnate de Dinu C. Giurescu, prof. dr. E. Glaser și

¹³² Savel Rădulescu, *Nicolae Titulescu*, in *Diplomași iluștri*, vol. I, Edit. politică, 1969, p. 371-385.

¹³³ *Ibidem*, p. 383-384.

¹³⁴ I. Chiper, Fl. Constantiniu, *Din nou despre cauzele înlăturării din guvern a lui Nicolae Titulescu (29 august 1936)*, in „Revista Română de Studii Internaționale”, 1969, nr. 2, p. 37-51.

¹³⁵ Miron Constantinescu, Vasile Liveanu, *Remarks on Nicolae Titulescu's Actions for a Rapprochement betw en Romania and the U.S.S.R.*, in *Problems of History and Social Theory*, Publishing House of the Academy, Bucharest, 1970, p. 129-170.

¹³⁶ Vasile Gionea, *L'eloquence et la conception politico-juridique de Titulescu dans la lutte pour la consolidation de la paix apres la premiere guerre mondiale*, in „Recherches sur l'histoire des institutions et de droit”, vol. III, 1979, p. 155-168.

¹³⁷ I. Burduja, *Nicolae Titulescu militant pentru o reformă fiscală progresistă*, in „Viața Economică”, III, 1965, nr. 3, p. 9; C. Murgescu, *Nicolae Titulescu and the Question of Economic Relations between States*, in „Revue Roumaine d'Histoire”, V, 1966, nr. 3, p. 401-410; Vasile Voloșeniuc, Ion Grecescu, *Nicolae Titulescu exponent al intereselor economico-financiare ale României și militant pentru promovarea ideii de cooperare economică internațională*, in „Finanțe și Credit”, XVIII, 1972, nr. 5, p. 45-52.

¹³⁸ G. Macovescu, *Nicolae Titulescu, diplomat român de prestigiu internațional*, in „Lumea”, IV, 1966, 17 martie, nr. 12, p. 17-20; Horia Liman, *Prin locurile unde a răsunat glasul lui Titulescu*, in „Lumea”, nr. 12/1966, p. 23; vezi și Mircea Malița, *O personalitate marcantă a diplomației românești*, in „Săptămânal”, 1966, 17 martie, p. 1.

C. I. Turcu¹³⁹. A. Ionașcu a semnat articolul din „Steaua” referitor la activitatea de profesor și cercetător de drept civil a lui Titulescu¹⁴⁰. În numărul 3, din 15 martie 1966, revista „Ramuri” publica o serie de articole elaborate de N. Ghelmegean, Dan Berindei, Vasile Netea și Gh. Giurcă¹⁴¹. În sfârșit, cu ocazia semicentenarului Societății Națiunilor, P. I. David publica în „Glasul Bisericii” un scurt articol despre rolul lui Titulescu la Geneva¹⁴².

Incluse în volume, broșuri sau articole speciale, amintirile formează o sursă necesară pentru cunoașterea mai ales a omului Titulescu. Așa cum afirma unul din cei care l-au cunoscut, B. Brănișteanu, Titulescu era foarte familiar și prietenos însă uita destul de repede prietenii. În schimb, cei care l-au cunoscut nu-l puteau uita ușor datorită personalității sale fascinante. Dealtfel lucrarea lui Brănișteanu menționată este prima din genul memorialistic, și unica care-l privea direct pe marele diplomat. Cu intenția declarată de a nu face nici istorie dar nici literatură, autorul expune o serie de momente în care l-a văzut pe Titulescu în acțiune¹⁴³.

În mai toate lucrările memorialistice ale celor care l-au cunoscut Titulescu este prezent. E. Beneš, J. Paul-Boncour, M. Stojadinović, Genevieve Tabouis sau L. Loucher îl menționează în lucrările lor. Desigur că el este prezent și în paginile de memorii ale unor români, ca de pildă ale oamenilor de cultură Ion Pas, acad. prof. G. Oprescu sau Tudor Teodorescu-Braniște¹⁴⁴.

De o factură specială sînt amintirile lui Valter Roman, care a urmărit unele acțiuni ale lui Titulescu și le prezintă de pe pozițiile comuniste. Alte consemnări oferă despre Titulescu și S. C. Birsănescu¹⁴⁵.

În sfârșit, s-au publicat numeroase articole memorialistice în reviste politico-culturale: Genevieve Tabouis, A. F. Frangulis și Charles Henry

¹³⁹ Dinu C. Giurescu, *N. Titulescu*, în „Tribuna”, Cluj, X, 1966, nr. 12, p. 1, 5; E. Glaser, *Titulescu în lumina dreptului internațional*, în „Tribuna”, nr. 12 1966, p. 1; 6; C. I. Turcu, *Nicolae Titulescu și statele latino-americane*, în „Tribuna”, nr. 12 1966, p. 2; vezi și George G. Potra, *Un marc dialectician al păcii*, în „Secolul XX”, 1966, nr. 3, p. 124—133.

¹⁴⁰ Aurelian Ionașcu, *Nicolae Titulescu, profesor și cercetător în dreptul civil*, în „Steaua”, Cluj, XVII, 1966, nr. 3, p. 99—103.

¹⁴¹ N. Ghelmegean, *Un eminent diplomat și patriot român*, în „Ramuri”, Craiova, III, 1966, nr. 3, p. 3 (*Idem*, *Un diplomat patriot, promotor al ideii de pace și securitate colectivă, Nicolae Titulescu*, în „Contemporanul”, 1962, 14 septembrie, nr. 37, p. 1—2); Dan Berindei, *Un tribun al păcii pe meridianele Europei*, în „Ramuri”, nr. 3 1966, p. 6; V. Netea, *Animat de marele vis al unității naționale*, în „Ramuri”, nr. 3/1966, p. 4; G. Giurcă, *Juristul*, în „Ramuri”, nr. 3/1966, p. 6.

¹⁴² P. I. David, *Un vrednic reprezentant al diplomației românești: Nicolae Titulescu, La semicentenarul Ligii Națiunilor*, în „Glasul Bisericii”, XVIII, 1969, nr. 9—10, p. 1070—1078.

¹⁴³ B. Brănișteanu, *N. Titulescu. Amintiri. Note. Reflexii*, Sococ, București, 1945, p. 25 (106 p.).

¹⁴⁴ Ion Pas, *Oameni și momente*, Veritas, București, 1946, 164 p.; Acad. prof. G. Oprescu, *Amintiri. Evocări*, Edit. pentru literatură, București, 1968, 344 p.; T. Teodorescu-Braniște, *Scara vieții*, Edit. Eminescu, București, 1976, 240 p.

¹⁴⁵ Valter Roman, *Quelques notes sur N. Titulescu. Souvenirs personnels*, în „Revue Roumaine d'Histoire”, VII, 1968, nr. 5, p. 779—786; S. C. Birsănescu, *N. Titulescu, și dinamica păcii, importantă pagină din viața și gândirea lui*, în Omagiu Liceului Nicolae Bălcescu din Craiova la cea de-a 50-a aniversare, Craiova, 1977, p. 217—220.

în „Lumea”¹⁴⁶; D. D. Roșca în „Steaua”¹⁴⁷; Tudor Teodorescu-Braniște și acad. prof. G. Oprescu în „Contemporanul”¹⁴⁸; Tudor Teodorescu-Braniște și Elena Văcărescu în „Ramuri”¹⁴⁹.

O poziție semnificativă în istoriografia Titulescu ocupă *tezele de doctorat* care i-au fost consacrate. După informațiile noastre au fost susținute pînă în prezent doar două teze: cea a lui Ion Grecescu, care a stat la baza monografiei deja citate. Această teză românească a fost susținută la Universitatea din București, în 1976¹⁵⁰.

Cealaltă teză, care de fapt cronologic este prima, a fost susținută în 1975 la Faculty of the Graduate School of International Studies a Universității din Denver, S.U.A., de către Walter Meredith Bacon Jr.¹⁵¹. Disertația analizează rolul lui Titulescu în politica externă a României în anii 1933—1934. În intenția autorului ei era prima parte dintr-o viitoare lucrare privind întreaga etapă 1932—1936. Un stagiul de documentare în România ca și investigarea unor arhive din străinătate, inclusiv Arhiva Titulescu de la Hoover Institution, au permis autorului a realiza o amplă și solidă lucrare științifică. Cazul lui Titulescu, afirmă autorul, permite o generalizare, o analiză a altor cazuri similare de diplomați. Bacon consideră că Titulescu a fost un tehnician desăvîrșit, în care postură a fost mereu victorios, dar a fost nevoit a fi și politician, ori în această ipostază a fost în final înfrînt¹⁵². Teza lui Bacon este o analiză interesantă, reprezentînd o optică specială asupra rolului și activității lui Titulescu. Reținem mai ales posibilitatea generată de analiză ca subiectul dat să poată fi un model pentru cunoașterea cauzelor succeselor sau eșecurilor unor diplomați.

Am trecut în revistă opera scrisă și istoriografia Titulescu. Ambele domenii pot fi considerate ca vaste, pe măsura personalității „complexe și tulburătoare... de titan al cugetării politice internaționale cu mare faimă, diplomat notoriu, orator așteptat cu emoție și încredere”¹⁵³. Titulescu a scris în domeniul dreptului civil și internațional o serie de studii și lucrări originale. În parte și rezultatele acțiunilor sale economico-

¹⁴⁶ G. Tabouis, *Un om și un diplomat excepțional*, în „Lumea”, 12 1966, p. 20; A. F. Frangulis, *A fost poate cel mai mare diplomat al timpului său*, în „Lumea”, 11/1966, p. 22; Charles Henry, *Un om politic clarvăzător*, în „Lumea”, 11/1966, p. 22—23.

¹⁴⁷ D. D. Roșca, *Nicolae Titulescu. O scurtă evocare*, în „Steaua”, nr. 3/1966, p. 97—99.

¹⁴⁸ T. Teodorescu-Braniște, *Amintiri*, în „Contemporanul”, nr. 11/1966, p. 10; G. Oprescu, *Evocări*, în „Contemporanul”, nr. 11/1966, p. 10; vezi și: G. Oprescu, *Prestigiu european: Titulescu la Paris. Londra și Geneva, în „Secolul XX”*, nr. 3/1966, p. 107—113; Savel Rădulescu, *Portret*, în „Secolul XX”, nr. 3/1966, p. 115—118; I. Igiroșeanu, *Secvențe retrospective*, în „Secolul XX”, nr. 3/1966, p. 120—123.

¹⁴⁹ T. Teodorescu-Braniște, *Amintiri*, în „Ramuri”, nr. 3/1966, p. 5; Elena Văcărescu, *Proiectat peste orizonturi politice*, în „Ramuri”, nr. 3/1966, p. 5; vezi și C. Vișoianu, *Nicolae Titulescu. Elemente pentru un portret*, în „Ființa Românească”, V, 1966, p. 7—15; A. Duiliu-Zamfirescu, *L-am cunoscut pe Titulescu*, în „Șcinteala”, 1966, 15 martie, p. 2; E. Filotti, *Nicolae Titulescu, campion înflăcărat al cauzei păcii*, în „Informația Bucureștilui”, 1966, 16 martie, p. 2.

¹⁵⁰ Ion C. Grecescu, *Contribuții la studiul gândirii juridice a lui Nicolae Titulescu în domeniul dreptului internațional*, Universitatea din București, 1976, 199 p.

¹⁵¹ Walter M. Bacon Jr., *Nicolae Titulescu and Romanian Foreign Policy, 1933—1934*, University of Denver, 1975, 305 p.

¹⁵² *Ibidem*, p. II—III.

¹⁵³ Ștefan Mircescu, *op. cit.*, p. 57, 163.

financiare și politico-diplomatice au fost consemnate în scris. Prin aceasta, mai mult ca la oricare alt om de stat român din perioada interbelică, avem înregistrată dimensiunea valorii lui Titulescu ca teoretician și practician al dreptului și politicii.

Istoriografia care i-a fost consacrată poate fi considerată ca voluminoasă. Cele două monografii de bază, semnate de Ion M. Oprea și Vasile Netea, chiar așa solide cum sint, au fost editate cu destui ani în urmă. Cea a lui Grecescu privește doar gândirea marelui diplomat. Ori între timp o mulțime de studii speciale au adus în atenție o serie de detalii. Necesitatea unei sinteze care să consemneze toate aceste rezultate este evidentă.

Pe de altă parte, se constată destule neclarități de ordin cronologic. O biografie exactă, cit mai detaliată, care să clarifice și să îndepărteze toate dubiile este de asemenea necesară. Sint și laturi ale activității lui Titulescu mai puțin investigate: ca ministru de finanțe; ca deputat; în cadrul Micii Înțelegeri și chiar la Societatea Națiunilor; nu ar fi lipsit de interes și un studiu despre relațiile lui Titulescu cu marile personalități politice și culturale ale vremii.

Opera scrisă și activitatea lui Titulescu, consemnate în istoriografie îl situează pe merit pe acesta între marile personalități ale poporului român, ale umanității chiar.

BIO-BIBLIOGRAFIE NICOLAE TITULESCU *

- 1882, 4 martie — la Craiova se naște NICOLAE TITULESCU; mama Maria iar tatăl Ion, avocat, care va muri în anul următor (octombrie 1883)
- 1888—1892 studii primare în orașul natal
- 1893—1900 studii secundare la Liceul „Carol I” din Craiova
- 1900, octombrie cu o bursă oferită de orașul său natal, Titulescu pleacă la Paris unde se înscrie la Facultatea de drept și la Școala de științe politice
- 1900—1903 — urmează cursurile Facultății de drept din Paris
- 1903 — este laureat al unui concurs de drept civil și drept comercial; termină studiile, având ca teză de licență: *Effets des actes à titre gratuit, consentis sous le régime de communauté, soit par les deux époux conjoints, soit par la femme seule, au profit d'un enfant du premier lit, d'un enfant commun ou d'un tiers*; în același an elaborează alte două lucrări: *Effets, par rapport au mari, des actes consentis par la femme commerçante sous les divers régimes matrimoniaux* (Paris); *Pouvoir des assemblées générales quant à la modification du pacte social* (Paris)
- 1904 — obține titlul de doctor în drept cu teza: *Essai sur une théorie générale des droits eventuels*; aceasta va fi editată la Paris, în 1907 și la București, în 1908; revenit în țară în același an va fi profesor suplinitor de drept civil la Iași
- 1905—1920 — va activa ca avocat la Baroul din București; va publica „concluziile” celor mai importante procese pe care le va susține
- 1907 — se căsătorește (cu Caterina Burcă); publică *Împărșeala moștenirilor* (București, 324 p.)
- 1908 aderă la Partidul Conservator-Democrat al lui Take Ionescu
- 1909 — obține prin concurs postul de profesor suplinitor la Facultatea de drept din București
- 1912, 8 noiembrie — este ales deputat de Romanați
- 1913, 20 decembrie — rostește primul său discurs în Cameră
- 1914 — este reales deputat de Romanați; în această calitate rostește la 20 aprilie un discurs în Cameră susținând necesitatea reformei agrare; la declanșarea războiului mondial susține intrarea în război alături de Aliați pentru realizarea idealului național

* Datele biografice sint după Jacques de Launay, *op. cit.*, p. 185—192; au fost însă corectate o serie de erori, ca de pildă: data nașterii, 4 și nu 17 martie; data numirii ca ministru la Londra, la 16 decembrie și nu la 16 octombrie 1921; demiterea la 29 și nu la 30 august 1936, ș.a.; mențiunile bibliografice, mai ales a celor recente, aparțin autorilor studiului de față.

- 1915 — în luna mai, la Ploiești, rostește faimosul discurs *Ardealul*
- 1916, decembrie, la Iași, se formează cabinetul de coaliție Brătianu—Take Ionescu; Nicolae Titulescu primește portofoliul la Finanțe
- 1918, 8 februarie — Take Ionescu și Titulescu se opun armistițiului cu Puterile Centrale; la opțiunea contrară a regelui cei doi demisionează din guvern, care cade; în luna mai, după pacea de la București, Take Ionescu, Nicolae Titulescu, Octavian Goga, ș.a. susținători emigrează la Paris unde fondează Consiliul național al unității românești
- 1919 — Titulescu (și ceilalți) revine la București; în toamnă este numit titular al catedrei de drept civil de la Universitatea din București (va funcționa cu intreruperi până în 1922)
- 1920 — Nicolae Titulescu este numit delegat al României pentru conferința de pace; este unul din semnatarii Tratatului de la Trianon; la 7 iunie este rechemat în țară fiind numit ministru de finanțe; apare cursul său de *Drept civil. Persoane* (București, 1064 p.)
- 1921 — se dă publicității *Proiectul de lege pentru reforma contribuțiilor directe* prezentat Adunării Deputaților la 22 martie 1921 de dl. Nicolae Titulescu, ministrul finanțelor (București, 275 p.); se multiplică cursul de *Drept civil. Privilegii și ipotecă* (București, 487 p.); la începutul lunii decembrie cabinetul Averescu cade și astfel încetează activitatea lui Titulescu ca ministru de finanțe; la 16 decembrie este numit ministru plenipotențiar la Londra (până în iulie 1927 și din august 1928 până în octombrie 1932); la sfârșitul anului 1921 este numit și delegat permanent al României la Societatea Națiunilor (va avea această atribuție până în 1936)
- 1923 1930 va apăra interesele României în problema optanților care va permite consacrarea pe plan internațional al lui Titulescu ca orator și jurist; în această chestiune două sint argumentările importante pe care le va prezenta Societății Națiunilor: *La reforme agraire en Roumanie et les optants hongrois de Transylvanie devant la Société des Nations*. Seance du Conseil du 7 Mars 1927. Exposé de MM N. Titulescu et Gajzagal, Imprimerie de l'Etat, Bucarest, 1927, 89 p.; *Memoire du gouvernement de Roumanie concernant la proposition du 9 Mars 1928 dans l'affaire des optants hongrois de la Transylvanie*, Jouve, Paris, 1928, 108 p.
- 1925, decembrie-ianuarie 1926 Titulescu face o vizită oficială în S.U.A. pentru negocierea acordului privind datoriile de război
- 1926 1929 va reprezenta România în Consiliul Societății Națiunilor ca membru nepermanent
- 1927, iulie — Titulescu este numit ministru de externe; va avea această poziție până în august 1928
- 1928, august va reveni la Londra ca ministru plenipotențiar
- 1929, 6 mai — susține în fața elitei politice și intelectuale a Berlinului, reunită în sala Reichstagului, conferința *Dinamica păcii*
- 1930, septembrie ales președinte a celei de-a XI-a Adunări generale a Societăților Națiunilor
- 1931, aprilie solicitat de Carol II a forma cabinetul, dar eșuează; în septembrie a fost reales președinte, al celei de-a XII-a Adunări generale a Societății Națiunilor
- 1932, 2 octombrie numit ministru de externe
- 1936, 29 august fără a fi consultat este demis din guvern pe cînd se afla în Franța, unde va rămîne fiind bolnav
- 1937, martie în numele grupului de artilerie român din Armata republicană spaniolă, Valter Ronvan trimite lui Titulescu o telegramă ce exprima admirația față de politica de pace pe care a promovat-o; iunie, la Oxford, susține conferința *Situația internațională actuală; urmează conferința de la Londra, în Camera Comunelor, Orientarea democrațiilor în politica externă*; în aceeași lună numit doctor honoris causa al Universității din Bratislava
- 1940 i se refuză intrarea în Elveția și Spania; se stabilește la Cannes unde-și va petrece restul vieții
- 1941, 17 martie — moartea lui Nicolae Titulescu
- 1945 apare volumul semnat de B. Brănișteanu, *Nicolae Titulescu. Amintiri. Note. Reflexii* (București, 107 p.)
- 1966 este publicată cea mai completă monografie Nicolae Titulescu sub semnătura lui Ion M. Oprea (București, 405 p.); în 1968 va fi editată sintetic în engleză iar în 1970 în limba rusă; „Revue Roumaine d'Histoire” îi va consacra integral nr. 3
- 1967 — se vor edita două importante volume: *Nicolae Titulescu. Documente diplomatice* (București 893 p.); *Nicolae Titulescu. Discursuri* (București, 620 p.)
- 1969 — Savel Rădulescu consacră lui Nicolae Titulescu un paragraf special în vol. I din lucrarea *Diplomați iluștri* (p. www.dacoromanica.ro scurta dar foarte cuprinzătoare)

toarea monografie *Nicolae Titulescu*, cu o prefață de Mircea Malița, în limbile engleză, franceză, germană și rusă

- 1975 — la Academia R.S.R. Traian Ionașcu rostește discursul de recepție cu tema: *Opera de drept civil și de drept internațional a lui Nicolae Titulescu*; la University of Denver, S.U.A., Walter Meredith Bacon obține titlul de doctor în filozofie cu teza: *Nicolae Titulescu and Romanian Foreign Policy, 1933—1934* (305 p.)
- 1976 apare lucrarea lui Jacques de Launay, *Titulescu et l'Europe* (196 p.)
- 1980 — se editează volumul *Nicolae Titulescu. Gîndire și acțiune*, de Ion Grecescu (262 p.). În baza tezei de doctorat *Contribuții la studiul gîndirii juridice a lui Nicolae Titulescu în domeniul dreptului internațional*, Universitatea din București, 1976).

L'ŒUVRE ÉCRIT DE NICOLAE TITULESCU ET LA PLACE DE CELUI-CI DANS L'HISTORIOGRAPHIE CONTEMPORAINE

RÉSUMÉ

Les auteurs de la présente étude se sont proposés d'inventarier l'œuvre écrite de Nicolae Titulescu ainsi que l'historiographie contemporaine consacrée à l'illustre homme d'Etat après 1945. Qu'est-ce qu'a écrit Titulescu ? Et surtout qu'est ce qu'il a écrit après la deuxième guerre mondiale ? Voici deux questions fondamentales auxquelles les auteurs ont répondu de façon détaillée.

L'œuvre écrite de Titulescu peut être considérée vaste sans qu'elle soit cependant complexe. Les auteurs se sont penchés sur l'œuvre écrite dans le large sens du mot : tout ce que l'on a publié sous la signature de Titulescu. Le biographe Jacques de Launay a estimé que l'ensemble des ouvrages de Titulescu donne une moyenne de 5 pages écrites par jour pendant sa carrière de publiciste (1917—1936). On a examiné les genres d'écrits suivants : études et ouvrages de droit civil, discours et conférences ; documents ; ouvrages originaux à caractère politico-juridique (une brochure, cinq études, trois préfaces) ; manuscrits inédits (notices quotidiennes, mémoires, lettres).

L'historiographie consacrée à Titulescu est, certes, particulièrement riche. Les ouvrages publiés après 1945 peuvent être groupés comme suit : monographies, articles d'encyclopédies et dictionnaires ; études scientifiques spéciaux, articles commémoratifs parus dans des revues culturelles-politiques, souvenirs et thèses de doctorat. Suivant les calculs des auteurs, cet ensemble totalise environ 5000 pages.

L'analyse critique de l'historiographie de Titulescu révèle plusieurs faits : 1) les monographies existantes, bien que solides dans leurs ensemble sont assez anciennes ; 2) les études spéciales, fort nombreuses, ont fourni de nombreuses données sur la vie et l'activité de Titulescu ; par conséquent, une bibliographie au jour est fort possible ; 3) certains aspects de son activité publique sont cependant peu connus ; 4) on constate de nombreuses erreurs chronologiques ; c'est pourquoi les auteurs ont élaboré en annexe une bio-bibliographie sélective.

Les ouvrages de tout genre consacrés à Titulescu mettent en évidence la dimension réelle de son œuvre écrite et surtout de son apport méritoire à la promotion des intérêts du pays. Titulescu s'inscrit de la sorte parmi les grandes figures roumaines.

TRADIȚII DE LUPTĂ EROICĂ ALE TINERETULUI SUB CONDUCEREA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN. DOCUMENTE

DE

ELISABETA IONIȚĂ

Istoria Uniunii Tineretului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din țara noastră, ale cărei rădăcini își trag seva și vitalitatea din glorioasa istorie de milenii a poporului nostru, este pentru fiecare nouă generație un valoros tezaur al vieții și muncii, al aspirațiilor și împlinirilor, al luptei și biruinței în luptă, al gândirii și faptelor cutezătoare, entuziaste al atîtor tineri; un tezaur care se constituie într-una din cele mai frumoase și pilduitoare lecții de istorie, de devotament nemărginit față de cauza poporului, pentru făurirea unei societăți noi, mai bune și mai drepte, pentru ridicarea patriei spre noi culmi ale progresului și civilizației. „Tineretul, prin dinamismul și receptivitatea sa la idealurile de libertate și dreptate socială, la schimbările înnoitoare a reprezentat întotdeauna, de-a lungul istoriei, un însemnat factor al progresului societății arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, Secretarul general al Partidului, Președintele Republicii —. Din veac în veac, el a preluat și dezvoltat virtuțile și tradițiile înaintate ale poporului; înfruntînd greutăți, dînd nenumărate jertfe, el a jucat un rol de seamă în lupta împotriva asupritorilor, pentru dezrobire socială, pentru cucerirea și apărarea independenței și suveranității naționale”¹.

Privită în evoluție istorică, activitatea desfășurată de mișcarea revoluționară și democratică de tineret din România evidențiază o serie de trăsături, care msumate au constituit fundamentul rolului de frunte pe care Uniunea Tineretului Comunist l-a avut și-l are — de organizație politică revoluționară a tineretului, principala rezervă a Partidului Comunist Român, ajutorul său în educarea comunistă a tineretului.

Mișcarea revoluționară și democratică de tineret s-a născut, dezvoltat și afirmat ca parte integrantă a mișcării muncitorești din țara noastră, preluînd, din generație în generație, cele mai înalte tradiții de luptă — pentru eliberare socială și națională, dreptate și o viață demnă, pentru unitate și independență, progres și civilizație — ridicîndu-le pe noua treaptă a luptei pentru transformări revoluționare hotărîtoare și a construirii

---

¹ Nicolae Ceaușescu: *Cuvîntare la Congresul al VIII-lea al U.T.C. — 23 martie 1966, în România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. I, Edit. politică, București, 1968, pp. 308—309.

societății socialiste. Legăturile permanente cu mișcarea muncitorească și cunoașterea socialismului științific au contribuit la accelerarea procesului de maturizare politică și ideologică a tineretului revoluționar, la dezvoltarea sa în cadru organizat, la conștientizarea poziției sale de clasă și la manifestarea din ce în ce mai hotărât a combativității revoluționare.

Caracterizată printr-un continuu proces evolutiv, mișcarea revoluționară de tineret din România a cunoscut în activitatea sa, în timp, etape noi determinate de importante momente din istoria Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din țara noastră. Sub îndrumarea partidului politic al clasei muncitoare, P.S.D.M.R., făurit în 1893, s-a creat, la începutul anului 1908, organizația de clasă a tineretului muncitor „Cercul ucenicilor”, în București care „se înscrie ca un moment de referință în istoria mișcării revoluționare de tineret din România”².

Mai 1921, transformarea Partidului Socialist în Partidul Comunist Român a reprezentat o dată de profundă semnificație pentru mișcarea revoluționară de tineret din patria noastră, pe ordinea de zi a primului congres al P.C.R. fiind prevăzută și problema „Mișcarea tineretului”. Se deschidea, astfel, o epocă nouă, marcată prin intrarea luptei tineretului într-o etapă superioară, rezultat al desfășurării ei sub directa organizare și conducere de către partidul comunist, care, de la bun început, a considerat tineretul ca o importantă forță socială care cu tot elanul și receptivitatea de care era în stare, putea să-și aducă într-o mai mare măsură contribuția în lupta și munca pentru făurirea unei Români libere, independente, prospere.

În zilele de 19—20 martie 1922, în București a avut loc Conferința Generală a Tineretului Socialist la care au participat, pentru prima dată, reprezentanți ai organizațiilor revoluționare de tineret din întreaga țară, de pe toate meleagurile pământului românesc, punindu-se bazele organizației comuniste de tineret din România. „Constituirea Uniunii Tineretului Comunist, în primăvara anului 1922 — la numai un an de la făurirea Partidului Comunist Român — a reprezentat un moment de însemnătate deosebită în mișcarea revoluționară de tineret din România” — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului în cuvintarea la adunarea solemnă consacrată aniversării a 60 de ani de la crearea U.T.C. și a 25 de ani de la înființarea U.A.S.C.R.

În cele două decenii de activitate în condițiile aspre ale ilegalității, dînd dovadă de dirzenie, combativitate revoluționară și eroism, înfruntînd teroarea, închisorile și chiar moartea, tinerii comuniști au ținut sus, cu consecvență, steagul convingerii că marea cauză căreia i s-a consacrat avea să fie incununată de izbîndă. „Nu ne vom da înapoi — se arată într-unul din primele manifeste săpirografiate în ilegalitate de C.C. al U.T.C., în 1924 — Vom duce mai departe lupta ce am început și nu vom sfîrși pînă ce nu va fi clădit statul muncitoresc-țărănesc”. Consecvență, în gînd și-n faptă, pe care organizația tinerilor comuniști a dovedit-o cu prisosință întotdeauna.

Sub conducerea partidului, tinerii comuniști și-au adus contribuția la bătăliile revoluționare ale clasei muncitoare, ale forțelor democratice

² *File din istoria U.T.C.*, ediția a II-a, revăzută și completată, Edit. politică, București, 1980, pp. 38.

și progresiste, pentru drepturi și libertăți democratice, împotriva pericolului fascist și al războiului, pentru apărarea independenței, suveranității și integrității teritoriale naționale.

În deceniul patru, deceniu care a purtat puternic amprenta acestor mari comandamente, s-a afirmat cu fermitate revoluționară, patriotică personalitate proeminentă a tinerului comunist Nicolae Ceaușescu. Energia, hotărârea și voința sa neînfricată de luptă s-au reliefat în toate împrejurările, în pofida arestărilor și altor măsuri represive pe care le-a îndurat începând cu anul 1933, înaltul său spirit revoluționar de clasă manifestându-se plenar în organizarea luptei tineretului în anii 1934—1936, când a îndeplinit sarcini de răspundere în Oltenia și în județul Prahova, în timpul procesului ce i s-a înscenat la Brașov în anul 1936, în anii de grele privațiuni din închisoarea Doftana, în rolul însemnat pe care l-a avut în fruntea organizației de tineret începând din toamna anului 1939. Profundul său patriotism, dragostea puternică pentru țara sa, pentru apărarea independenței și a fruntariilor sale, s-a dovedit cu tărie și cu prilejul zilei de 1 Mai 1939, când, rezultat al unei bogate experiențe revoluționare acumulate timp de mai mulți ani, al călirii sale ca militant de frunte al partidului nostru, a participat în mod nemișlocit — primind însărcinarea din partea P.C.R. — la organizarea acestei mari demonstrații muncitorești împotriva fascismului și războiului. „Tineretul a participat activ la marea demonstrație antifascistă din 1939, la întreaga activitate împotriva dictaturii regale și apoi a dictaturii fasciste, s-a pronunțat cu hotărâre împotriva Dictatului de la Viena, pentru apărarea independenței, suveranității și integrității României”³ subliniază Secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

În anii grei ai dictaturii militare-fasciste — când ființa națională a poporului nostru a fost grav periclitată — Uniunea Tineretului Comunist a militat cu perseverență pentru traducerea în viață a sarcinilor trasate de partid prin Platforma-program din 6 septembrie 1941, cu privire la antrenarea maselor de tineret la lupta pentru zdrobirea fascismului și horthysmului, pentru scoaterea țării din războiul hitlerist, pentru făurirea unei vieți noi pe pământul românesc. Mulți tineri patrioți, în frunte cu uteciștii, s-au jefit pentru libertatea poporului. Numele multora sînt înscrise în marea carte a istoriei, în paginile despre revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, începută în August 1944.

În noul Ev al istoriei României, deschis de luminosul *August 23* în punerea temeliei, și a edificării construcției socialiste întregul tineret, cu puternic elan, a răspuns chemărilor manifeste ale partidului.

Ultimul deceniu și jumătate, de la cel de-al IX-lea Congres al P.C.R., anii celor mai însemnate realizări din istoria țării, reprezintă și perioada afirmării plene a Uniunii Tineretului Comunist, a contribuției însemnate pe care o aduce în procesul educării comuniste a tineretului, a antrenării lui depline la îndeplinirea programului general al partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism. La toate aceste mărețe realizări, cu elanul revoluționar ce o

³ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 7, Edit. politică, București, 1973, p. 220.

caracterizează tînăra noastră generație aduce o contribuție inestimabilă fiind prezentă în toate sectoarele de activitate, îndeplinindu-și cu cinste misiunile încredințate.

În viața tineretului nostru, un moment însemnat l-a reprezentat cel de al XI-lea Congres al U.T.C., cea de a XII-a Conferință a U.A.S.C.R. și cea de a IV-a Conferință a Organizației Pionierilor și Șoimilor Patriei — mai 1980 — cînd în lumina indicațiilor Programului partidului, a hotărîrilor istorice ale Congresului al XII-lea al P.C.R., a orientărilor Secretarului general al partidului nostru, cuprinse în magistrala cuvîntare rostită la deschiderea Forumului tinerei generații a fost adoptat „Programul unitar privind educarea comunistă, revoluționară, prin muncă și pentru muncă a tinerei generații din patria noastră, participarea tot mai activă a întregului tineret la înfăptuirea mărețelor obiective ale Programului Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism”.

Munca rodnică și entuziastă a întregului tineret al patriei noastre — români, maghiari, germani și de alte naționalități — pentru înălțarea țării pe culmi de progres și civilizație se împletește cu poziția militantă pentru instaurarea pe planeta noastră a unui climat durabil de pace și securitate, de încredere și colaborare fructuoasă între națiuni, de participare activă la înfăptuirea politicii externe a partidului și statului nostru, destinată soluționării marilor probleme ale lumii contemporane.

În această direcție, o importanță deosebită, de larg răsunet internațional, o are propunerea României la O.N.U. cu privire la organizarea Anului Internațional al Tineretului în 1985. Proiectul de rezoluție sub deviza „Participare, Dezvoltare, Pace”, inițiat de țara noastră a fost adoptat în unanimitate de statele membre ale O.N.U., președinte al Comitetului consultativ O.N.U. pentru Anul Internațional al Tineretului fiind aleasă România. În același timp, o expresie elocventă a acestei atitudini și contribuții o constituie deplina adeviziune a tineretului la valoarea inițiativă a tovarășului Nicolae Ceaușescu consacrată cauzei păcii, dezarmării și cooperării între popoare, cuprinsă în Apelul Frontului Democrației și Unității Socialiste, exprimată și prin participarea tineretului la Marea manifestație „Tineretul României dorește pacea”.

La a 60-a aniversare, Uniunea Tineretului Comunist, întregul tineret al României Socialiste se dovedește a fi strîns unit sub steagul partidului comunist, răspunzînd cu toată ardoarea și puterea virstei la chemările pe care partidul, patria și poporul le adresează.

Înscrisuindu-se ca un înalt omagiu adus organizației revoluționare a tineretului din România cu ocazia sărbătoririi a 60 de ani de la făurirea Uniunii Tineretului Comunist, grupajul de documente pe care-l publicăm în continuare își propune să reliefeze, pe firul timpului, cîteva din episoadele caracteristice ale mișcării revoluționare și democratice a tineretului din țara noastră*.

* Din cauza spațiului limitat destinat acestui grupaj de documente nu prezentăm în toate cazurile texte integrale ci întrerupem documentele cu semnul cunoscut [...], lăsînd în afara atenției probleme și aspecte mai puțin importante sau a căror redare ar obliga la multiple explicații suplimentare, care să ușureze cititorilor deplină înțelegere a celor tratate.

PROGRAMUL REVENDICATIV AL UCENICILOR DIN CLUJ 1848

Excelență, domnule președinte al Dietei deputaților,
Onorate corpuri și ordine legiuitoare,

A sunat ceasul eind și industria trebuie să se desfacă din lanțurile sclaviei. Regimul breslelor, care cindva a fost leagănul meseriilor, astăzi el s-a transformat în sicrii lor. Regimul breslelor, care a fost un puternic stimulent pentru industria pe cale de formare, amenință acum cu distrugerea aceleiași industrii în plină dezvoltare.

Văzind lucrul acesta și dîndu-ne seama că suvoitul vijelios al timpului ne-a adus, în sfîrșit, ziua în care să ne gîndim și la noi cu toată seriozitatea la problemele ce ne frămîntă, ne luăm îndrăzneala ca, în numele intereselor industriei naționale, să înaintăm onoratele corpuri și ordine legiuitoare următoarea petiție:

Punctele cererii noastre sînt următoarele:

1. Să fie radiat monopolul breslelor. La nici una din bresle să nu fie dinainte stabilit numărul meșterilor.

2. Să fie șterse tărăgănelile privind salariile celor ce ocupă funcții în cadrul breslelor. De asemenea să fie șters și așa-zisul „an al meșterului”. La luarea de hotăriri importante să-și spună cuvîntul și tineretul.

3. Să ni se acorde dreptul de a ne stabili în orice parte a țării noastre.

4. Cerem ca locul de muncă, atelierul, singur să ni-l alegem și să ne putem înțelege liber asupra stabilirii salariului.

5. În privința timpului de lucru, dorim ca singuri să hotărîm asupra duratei sale, pentru a ne rămîne destule ore pentru educarea și culturalizarea noastră.

6. Perigrinarea sau migrațiunea să fie lăsată la libera noastră latitudine.

7. Problema ucenicilor să fie rezolvată în așa fel, ca ei să poată învăța meseria în anii de ucenicie, iar nu să și-i piardă pe cuhinile patronilor.

8. Cerem ca adunarea țării să ia măsuri în vederea înființării de școli duminicale cu studii de predare din științele reale și a organizării de expoziții de produse industriale, pentru a ne putea forma, cultiva și evidenția.

9. Cerem de asemenea ca cel care nu se poate distinge în cadrul breslelor să poată lucra liber oriunde ar vrea respectivul.

Nu vrem să obosim prea mult atenția onoratei diete, deoarece cazul nostru este cunoscut de orice suflet de om mai sensibil. Nu vrem să ne folosim nici de cuvinte pompoase ca să convingem lumea că industria nu mai poate rămînea în lanțurile unei astfel de robii, pentru că irosirea zadarnică a atîtor forțe de muncă este în detrimentul economiei țării, fapt recunoscut de toată suflarea omnească.

Tochmai de aceea rugăm pe excelența-voastră, domnule președinte al Camerei deputaților, și onoratele corpuri și ordine legiuitoare să binevoiască a supune petiția noastră, cu cavenita recomandare, onoratului minister ca problemele cuprinse în ea și legate atît de strîns de starea industriei să fie soluționate în nota și spiritul veacului al XIX-lea.

Cu cea mai distinsă stimă,
TINERETUL DIN INDUSTRIA ORAȘULUI CLUJ
31 mai 1848

(Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România, 1821—1878
Edit. politică, București, 1971, pp. 201—205)

MEMORIUL UCENICILOR DE TOATE BRANȘELE DIN CAPITALĂ ADRESAT GUVERNULUI PROVIZORIU, 1848

PUBLICAȚIUNEA NR. 285 A GUVERNULUI PROVIZORIU AL ȚĂRII ROMÂNEȘTI

Ieri, duminică, la 18 ale curgătorului iulie, o deputație din partea ucenicilor, de pe la toate meseriile, a înfățișat guvernului următoarele cereri:

1. Să se desființeze cu totul bătaia și reaua tratare a ucenicilor, îndeplinindu-se cu altă pedeapsă mai potrivită cu timpii de acum.

2. Ucenicul să fie întrebuițat decit numai la meșteșug, iar nu la slujbe străine meșteșugului. Iar stăpînii să păzească cu scumpătate invoirile făcute cu ucenicii [...]

(„Monitorul român” nr. 7, din 23 iulie 1848)

RĂSPUNSUL DAT DE GUVERNUL PROVIZORIU MEMORIULUI UCENICILOR DIN BUCUREȘTI

COPII

Guvernul se vede foarte fericit că se vede binecuvîntat de gurile pruncilor.

Toată junimea este nădejdea patriei și domnia-voastră sinteți dintre aceia ce și-au ales prin meșteșug și sudoare a se hrăni pe sine și pe părinți.

Pînă a nu veni să vă faceți și d-voastră cererile, guvernul s-a gîndit la toată junimea. Cererile vă sînt bune și cinstesc pe maeștrii sub care învățați meșteșuguri.

După dumnezeu și părinți, să cinștiți și să ascultați pe maeștrii voștri, fără a fi în sarcina societății.

Trăiască România! Trăiască junimea artizană!

Membrii guvernului: I. Eliade, Șt. Goleșcu, N. Minco, Chr. Tell, C. A. Rosetti.

(„Monitorul român”, nr. 7 din 23 iulie 1848)

**MEMORIUL UCENICILOR DE LA TIPOGRAFIA „NIFON” ADRESAT MINISTERULUI
CULTELOR ȘI INSTRUCȚIUNII PUBLICE prin care cer respectarea clauzelor contractuale,
ei aflîndu-se în grevă. 1862**

Domnule ministru,

Subsemnații în număr de șapte ca elevi ai tipăririi statului „Nifon”, însemnați în această tipografie și cu contract fiecare în parte, pe care există chiar legalizat și de onor. Comisia locală, în care cuprinde toată existența noastră, atît hrană, cit și cele trebuincioase ale îmbrăcămîntei etc., precum și învățătura.

Acum dar, d. ministru, ne vedem cu totul ruinați fără nici măcar să avem cămeși pe noi; pe cînd toată lumea se bucură de sf. Paști, însă din noi nici unul nu ne-am putut bucura de această ocazie măcar o cămașă cel puțin de un an mai mult; și, făcînd de mai multe ori cunoscut d. director a ne face haine, d-lui ne răspunde că n-a primit bani din minister pentru a ne face nouă cele trebuincioase.

De aceea, cu respect venim, domnule ministru, de a vă ruga și de a vă milostivi spre a ordona d. director spre a ne face cele de cuviință.

(Arhivele statului București, Ministerul de interne,
Dir. statisticii, dosar 332 bis/1860—1862, f. 387)

**STATUTUL ASOCIAȚIEI CULTURALE ȘI DE AJUTOR DE BOALĂ A TINERIMII
MIXTE MEȘTEȘUGĂREȘTI DIN GHEORGHENI ȘI ÎMPREJURIMI. 1876**

SCOPUL ASOCIAȚIEI

1. Educarea intelectuală a membrilor.
2. Îngrijirea membrilor bolnavi. [...]
4. Acordarea de ajutor bănesc membrilor bolnavi ai asociației care doresc să se îngrijească în afara spitalului public.
5. Contribuții de ajutor bănesc pentru înmormîntarea membrilor decedați.

PRIVITOR LA EDUCAȚIA SPIRITUALĂ

Discuțiile între membrii asociației, prelegeri și critici pentru răspîndirea cunoștințelor, reviste, publicații de specialitate, bibliotecă sau conferințe periodice despre teme ce interesează tinerimea meșteșugărească, din cînd în cînd concursuri cu premii organizate de comitet în legătură cu opere meșteșugărești.

PRIMIREA MEMBRILOR

[...] 3. În calitate de membri ordinari pot fi înscrși de către Comitetul de conducere al asociației numai calfele de meșteșugari cu comportare ireproșabilă care domiciliază în Gheorgheni sau împrejurimi, se îndeletnicesc cu meșteșugurile în calitate de calfă și își pot dovedi sănătatea, prezentînd certificate medicale, se conformează întocmai acestui statut, au o comportare demnă și nu au suferit pedepse.

(Arhiva I.S.I.S.P., microfilme, cutia 211, filmul 4)

SCRISOAREA ADRESATĂ DE SOCIALISTUL V. G. MANICEA ASOCIAȚIEI GENERALE A STUDENȚILOR DIN ROMÂNIA. 1880

Studenți,

Iată-vă, în fine, uniți cu inima într-un singur gând. Dar cine sînteți voi? Ce vreți să faceți și ce voiți să fiți?

Unii dintre voi sînteți fiii boierimii, ai acelei boierimi, poate, ai căror strămoși, prin virtuțile sau pasiunile lor, au făcut mult bine și mai mult rău acestei mănoase țări; ceilalți sînteți copiii muncitorului, pe fruntea căruia se desenează din ce în ce conturile triste ale pecetei proletariatului.

Oricum ar fi, toți sînteți români, toți fiii acestei țări, toți frați din aceeași mamă, ROMÂNIA, pe care o iubiți; toți aveți inimi tinere, toți țintiți neapărat la scopul de a fi folositori patriei voastre.

Unii din voi, sau mai bine toți, favorizați de aceeași soartă, faceți studii științifice și veți deveni sau medici, sau avocați, sau oameni de litere și de știință. Un mare cîmp de acțiune se deschide pe viitor înaintea voastră și veți intra în viața socială cu întinse cunoștințe și cu destoinicii îndeplinite. [...]

Ce este de făcut, întrebați voi?... Totul!... Voi toți care posedați cunoștințele, care aveți talentele, aveți totul de făcut. Dacă în pieptul vostru bate o inimă onestă, intrați în acest popor ca amicii lui, ca protectorii lui, ca povăzuitorii lui, ca tovarășii lui de luptă.

Să știți că dacă veți intra într-însul astfel, nu ca membri ai puterii exploatoare, dar ca oameni care vor veni să se inspire în mijlocul lui, ca să cucerească viitorul, numai pe această cale spațioasă și largă veți găsi viața completă, plină de acțiune și de mulțumire. Pentru că veți vedea că toate eforturile voastre pe această cale aduc fructe abundente. Atunci veți simți acest acord între sentimentele conștiinței voastre și actele voastre.

La lupta dar pentru veritate, pentru justiție, pentru egalitate în sinul poporului, prin popor și pentru popor.

Ce altă țintă mai frumoasă poate avea junimca română în viața sa?

(V. G. Manicea, *Scrisoarea unui bătrîn pandur către studenții reuniți în Asociațiunea generală a studenților universitari din România*, București, Tipografia ziarului „Fecmia română”, 1880)

REVENICĂRI REFERITOARE LA SITUAȚIA TINERETULUI CU PRINSE ÎN PROGRAMUL PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT AL MUNCITORILOR DIN ROMÂNIA VOTAT LA CONGRESUL DE CONSTITUIRE DIN 31 MARTIE – 3 APRILIE. 1893

Partidul social-democrat român va lupta *acuma* pentru aducerea la îndeplinire a următoarelor puncte: [...]

7. Lăicizarea tuturor școlilor.

Organizarea învățămîntului gratuit, obligatoriu și integral pentru toți copiii muncitorilor, fără deosebire de naționalitate și religie.

Dezvoltarea școlilor profesionale și agricole.

Cantine școlare. Copiii săraci vor primi la școală haine, cărți și hrană.

Obligativitatea instrucției până la etatea de 14 ani. [...]

Pentru protejarea clasei muncitoare industriale, social-democrația română cere: [...]

2. Copiii mai mici de 14 ani să nu fie primiți la muncă.

(„Munca” din 11 aprilie 1893)

DE LA ELEVII TIPOGRAFI. 1894

Domnule redactor,

Rog foarte mult a da publicației următoarele rînduri în ziarul pe care îl redactați:

Într-unul din numerele trecute ale „Muncii” s-a scris un articol în privința elevilor tipografi. Noi, comitetul cercului, în întrunire am dat citire aceluia articol și ca adăugare la acel articol sînt ce urmează:

Dacă noi elevii tipografi am făcut acest cerc, apoi să se știe că numai răul ce-l întîmpinăm prin ateliere, suferințele ce zilnic îndurăm, *bătăile, 14—15 ore de muncă*, aceste citeva puncte, dar cele mai principale ne-au făcut să ne unim.

Elevii sînt hotărîți ca orișice rău vor întîmpina din partea patronilor tot să vie în cercul lor, știind că *unirea face puterea*.

Orișice fac patronii treaba nu le va merge, căci ei vor să înfricoșeze pe elevi cu cite și mai multe, iar dacă văd că nici așa nu merge îi iau la *încîntat și descîntat* că nu mergeți la cercul ăla că vă vor minca socialiștii banii, că nu folosiți nimica, că va luați rău cu cei mai mari.

Noi răspundem:

D-le patron sau, dacă e șef, d-le șef, ascultă întii statutul sau o parte din statut și pe urmă să spui că facem rău de mergem la cercul nostru; într-un articol din statut scrie următoarele:

1. Deșteptarea elevilor tipografi prin conferințe. Comitetul e însărcinat a face apel la cei din pătura cultă care se luptă pentru dezrobirea muncitorilor.

2. Înființarea unei biblioteci, abonarea la toate gazetele lucrătorilor tipografi din țară și străinătate, se înțelege dacă vor fi elevi care să știe a citi limbi străine.

3. A ajuta toate grevele lucrătorilor și elevilor tipografi, precum și altor bresle din țară și străinătate dacă fondul va fi îndestulător.

4. A da tot concursul moral și material lucrătorilor tipografi pentru dezlegarea chestiei elevilor.

Și pentru că vorbim de elevi și de cercul lor, ținem să mai spunem citeva cuvinte în privința cum sînt elevii tratați din cauză că și-au format un cerc al lor, mai cu seamă acei ce sînt știuți că se luptă pentru propășirea lui [...]

COMITETUL CERCULUI ELEVILOR TIPOGRAFI DIN BUCUREȘTI

(„Munca” din 31 iulie 1894)

CERCUL DE PROPAGANDĂ AL STUDENȚILOR SOCIAL-DEMOCRAȚI. 1896

În urma consfăturii de la 17 noiembrie, studenții socialiști de la Universitatea din București au hotărît să se constituiască într-un cerc de propagandă spre a putea întinde cu mai mult folos acțiunea studențească socialistă între muncitori și între studențime.

În această ședință intimă, studenții întruniți au și ales din sinul lor o comisiune pentru redactarea statutelor cercului.

Comisiunea, compusă din studenții Ionescu, Fagure, Buzdugan, Ficșinescu și Frumușeanu, și-a sfîrșit lucrările și în întrunirea studențească de duminică 24 noiembrie, care a avut loc la Clubul muncitorilor, „Cercul de propagandă al studenților social-democrați” s-a declarat constituit.

Iată statutele acestui cerc, a cărui însemnătate e foarte mare pentru dezvoltarea inișcării socialiste.

Art. I Cu începere de la 17 noiembrie 1896 se înființează în București „Cercul de propagandă al studenților social-democrați”

Art. II Pot face parte din cerc studenții de la universitate sau de la orice altă școală superioară care admit programul Partidului social-democrat al muncitorilor din România.

Art. III Scopul cercului e de a lărgi timpul de activitate al propagandei socialiste între muncitori și între studenți și de a stabili o strinsă solidaritate între toți studenții socialiști, pe de o parte, și între socialiști și Partidul muncitorilor, pe de altă parte.

Art. IV Mijloacele de activitate ale cercului sînt: 1) ținerea de conferințe populare, propagandă și agitația pentru luminarea și organizarea muncitorilor, 2) propagandă și agitația socialistă între studențime, și 3) orice alte mijloace se vor găsi potrivite pentru atingerea scopului [...]

Art. VIII E de dorit ca fiecare membru al cercului să fie înscris în una din organizațiile muncitoare afiliate la partid [...]

(„Lumca nouă” din 27 noiembrie 1896)

CONVOACARE. 1908

Tovarăși ucenici, voi care suferiți mizeria uceniciei, voi care sînteți bătuți de patronii vostri, de lucrători, de jupineasa și stăpîna voastră, voi care sînteți băjocoriți de scuipatul copiilor meșterului, voi care nu mai știți ce este joaca, nici vorba blîndă nu cunoașteți, nici iubirea părintească, nici soarta ce vă așteaptă după robia de 3—4 sau chiar și 5 ani de ucenicie, nici că vă așteaptă o altă robie a vieții de toate zilele.

Irați ucenici, dacă vreți să nu mai fiți bătuți de lucrători, de patroni și de jupineasa sau cucoana meșterului, veniți cu toții duminică 18 februarie la sala „Sindicatelor România Muncitoare”, Calea Victoriei, ora 3 p.m., la o consfătuire a noastră a „ucenicilor”. Aici ne vom organiza și noi într-un cerc al ucenicilor, spre a ne apăra interesele noastre de ucenici, aci să luăm hotărîrea să ne opunem bătăii, adică să nu mai fim „bătuți”.

Ucenicile care ai citit această convocare, nu o rupe, dă-o altui ucenic și cheamă-l și pe el la această mare întrunire a noastră a ucenicilor. Nu uitați, duminică 18 februarie, ora 3 p.m., cu cîți vor fi mai mulți cu atît vom folosi mai mult.

(Document existent în Expoziția permanentă „Momente din istoria mișcării revoluționare de tineret din România”).

STATUTUL CERCULUI TINERETULUI MUNCITOR. 1910

I. ALCĂTUIRE. SCOP

Art. 1 Se constituie în... cercul Tineretului muncitor, cu un număr de cel puțin 25 membri și pus sub direcția și supravegherea Partidului social-democrat din România prin mijlocirea Clubului social-democrat din localitate.

Art. 2 Un delegat al Comitetului clubului, în mod permanent, are drept, cu vot integral, a lua parte la toate ședințele și adunările cercului și de a cărei activitate va raporta clubului sau partidului la cerere.

Un delegat al Comisiei locale a sindicatelor va avea aceleași drepturi.

Art. 3 Scopul cercului Tineretului muncitor este:

1. Gruparea tineretului salariat în vederea ridicării stării sale materiale și morale prin apărarea intereselor sale și educarea sa socială.

2. Înfiiințarea de cursuri elementare, ținerea de conferințe și convorbiri cu subiect de serie, cit și de știință, artă, sociologie, economic etc.

3. Studiarea cit mai amănunțită și mai exactă a stării tineretului muncitoresc din țară prin culegere de date statistice, alcătuirii de rapoarte, anchete etc.

4. Convocarea de întruniri cu scop de propagare sau de revendicare, precum și aranjări de serbări, serate distractive, conferințe cu plată, etc.

5. Alcătuirii de biblioteci și săli de lectură în centrele mai populate.

6. Editarea de foi volante asupra evenimentelor și chestiunilor mai importante; apariția, în marginile posibilității, a unor organe periodice.

7. Înfiiințarea prin suburbii sau pe unde s-ar simți nevoia de grupări de tineret, tot în vederea culturii. [...]

III. MEMBRI

Art. 9 Poate deveni membru al cercului orice tînăr fără vreo deosebire și care are vîrsta de la 12 la 20 ani.

Art. 10 Orice membru trebuie să-și depună toată voința și toată puterea sa de muncă pentru atingerea scopului cercului. Să ia parte la ședințe în mod regulat și să dea tot concursul acolo unde i se cere. Relațiunile dintre membri trebuie să fie dintre cele mai prietenești și mai morale, căutîndu-se a se înlătura cuvintele aspre și injurioase.

Purtarea membrilor, chiar în afară, să nu dea loc la plîngeri și deviza purtărilor să fie cultură, dragoste, moralitate, singurele calități care duc la demnitate omenească. [...]

(Cercul „Tineretul muncitor”, „Statut și Regulament”, Tipografia Cooperativa „Poporul”, București, 1910).

BULETINUL C.C. AL TINERETULUI. 1919

Începînd cu acest număr „Foaia Tînărului” apare sub titlul „Tineretul Socialist”. Am crezut de cuviință ca să-i punem acest titlu deoarece credem că acest titlu este singurul titlu care în două cuvinte arată ce vrem să fim.

Și acum la datorie.

Comitetul Central.

(„Tineretul socialist” din 1 iulie 1919)

ORDINEA DE ZI A CONGRESULUI. MAI 1921

În consiliul comun, întrunit marți seară 17 martie, s-a fixat ordinea de zi a congresului din mai.

ORDINEA DE ZI A CONGRESULUI PARTIDULUI

1. Darea de seamă morală și materială, rap. Gh. Cristescu.
2. Raportul delegației în Rusia, rap. Gh. Cristescu.
3. Afierea și programul, rap. Gh. Cristescu și D. Fabian.
4. Problema agrară, rap. Al. Dobrogeanu.
5. Cooperativele, rap. L. Neagu și D. Stoiculescu.
6. Presa și propaganda, rap. P. Constantinescu.
7. Modificarea statutelor, rap. Margulius.
8. Chestiunea naționalităților, rap. dr. Rozvani și Tiron Albani.
9. a) Mișcarea tineretului, rap. I. Roșianu
b) Mișcarea feminină, rap. Nina Neuvirt.
10. Alegerea comitetelor.
11. Diverse. [...]

SISTEMUL DE REPREZENTARE PENTRU PARTID:

- a) 1 delegat la 25 membri;
- b) 2 delegați la 100 membri; iar peste acest număr pentru fiecare sută de membri 1 delegat;
- c) Comitetul executiv complet;
- d) 1 delegat al Federației socialiste a Prahovei;
- e) 2 delegați ai Comitetului Central al tineretului;
- f) 1 delegat al grupului parlamentar;
- g) 1 delegat al Comitetului Central feminin;
- h) 1 delegat al Casei poporului;
- i) 1 delegat al ziarului „Socialismul”;
- j) 1 delegat al Cercului de editură;
- k) Comisia centrală de control completă;
- l) Comisiunea generală completă; [...]

(„Socialismul” din 7 mai 1921)

PROIECT DE STATUT AL PARTIDULUI SOCIALIST-COMUNIST 1921

[...] CERCURILE TINERETULUI

Art. 38 Secțiunile sînt obligate să formeze cercuri ale tineretului comunist. În aceste cercuri vor lucra tineri între 13 și 20 de ani și vor rămîne pînă la 25 de ani, fiind obligați înșă ca, de la vîrsta de 20 de ani, să se înscrie în partid.

Art. 39 În cercurile tineretului se pot înscrie și membrii partidului pînă la vîrsta de 25 de ani.

Art. 40 Cercurile tineretului sînt autonome, ele trebuie să se conducă înșă după principiile, programul și Statutul partidului, sub controlul Comitetului executiv, față de care rămîn subordonate.

Art. 41 Cercurile se vor întruni în congres cel puțin o dată pe an și-și vor alege un Comitet Central, care va fi comunicat Comitetului executiv.

Art. 42 Comitetele secțiunilor vor avea un delegat permanent la tineret, iar Comitetul executiv unul la Comitetul Central.

Art. 43 Secțiunile sînt obligate să ajute prin toate mijloacele morale și materiale dezvoltarea cercurilor de tineret.

Art. 44 Cercurile tineretului vor forma și vor avea sub a lor supraveghere organizații ale tineretului între 12 și 15 ani.

(„Socialismul” din 9 mai 1921)

APELUL CONFERINȚEI CĂTRE MUNCITORIMEA TÎNĂRĂ DIN ROMÂNIA. 1922

Tovarăși și tovarășe,

Tineretul socialist din România, adunat în Conferința generală în ziua de 19—20 martie 1922, se adresează către voi spre a vă aminti să nu uitați datorile ce le aveți către voi înșivă și către idealul clasei muncitoare, clasa din care faceți parte.

Voi, muncitori tineri și muncitoare tinere, care alături de tovarășii vîrstnici sînteți speculați de clasa capitalistă, voi care pînă acum, în luptele cu burghezia stăpînitore ați dat atîtea jefre pentru cauza proletară, voi pînă acum n-ați dus lupta voastră proprie, pe care aveți datoria s-o începeți și să o duceți fără întreriere.

Voi încă nu v-ați organizat cu toții în cercurile voastre muncitorești, în cercurile „Tineretului socialist” [...]

Tovarăși și tovarășe,

Intrați cu toții în organizațiile tineretului socialist, acolo unde încă ele nu există, lucrați și faceți ca ele să-și ieie ființă, aci veți căpăta cultura și îndrumările care nu trebuie să lipsească nici unui muncitor conștient.

Organizați-vă și vă pregătiți la lupta ce mîine ca vîrstnici o veți avea de dus contra dușmanului vostru de clasă.

La luptă și la muncă vă chemăm, ca în rînduri strînse să pornim la pregătirea înfăptuirii idealului nostru dezbobirea clasei muncitoare.

Trăiască tineretul muncitor!

Trăiască tineretul socialist!

(„Tineretul socialist” din 25 martie 1922)

PENTRU CONFERINȚA TINERETULUI 1922

Pentru prima orară delegații muncitorimii tinere din toate provinciile românești se vor aduna într-o conferință generală, menită a îndruma activitatea tineretului muncitor. Conferința, care se deschide duminică, trebuie să fie primul pas spre noua și temeinică luptă la care proletariatul tînăr, ca fracțiune a clasei muncitoare de la noi, e chemat să ia parte activă [...]

Conferința de duminică, condusă numai de interesele tineretului, are de rezolvat chestiuni a căror importanță nu trebuie să scape nimănui. Unitatea, care a lipsit tineretului până astăzi și datorită căreia tineretul muncitor de la noi n-a putut să se manifeste ca o forță și n-a putut să-și apere drepturile lui încălcate de atâtea ori. Această unitate a tuturor organizațiilor tineretului din țară trebuie să fie începută la conferința de duminică.

Coordonarea activității viitoare a tineretului nu mai poate să întirzie, ar însemna menținerea unei stări care pune în imposibilitate mișcarea noastră de a realiza foloasele reale.

Inceputul unificării este unul din punctele pe care conferința este chemată să-l rezolve.

Trecutul să ne dea învățăminte: din experiențele vechii mișcări a tineretului să scoatem îndrumări sănătoase pentru viitor. Prezența delegațiilor din întreaga țară ne va da puțină să cunoaștem bine situația generală din țară. Stînd pe terenul realității, conferința va trebui să puie bazele organizatoare ale mișcării noastre, bazele unei organizații sistematice, fără exagerare de forțe inexistente, dar cu o înțeleaptă utilizare a celor ce există.

Refacerea și reorganizarea mișcării noastre, pe cele mai bune baze, și care să asigure maximul de folos pentru muncitorimea țnără, e al doilea punct ce va avea de rezolvat conferința tineretului.

Urăm conferinței spor la muncă [...]

Comitetul Central Provizoriu

(„Tineretul socialist” din 18 martie 1922)

CĂTRE TOȚI TINERII MUNCITORI! CĂTRE TOȚI TINERII COMUNIȘTI DIN ROMÂNIA! 1924

Tovarăși!

În sfîrșit, oligarhia română și-a aruncat masca și ne-a pus afară din lege. Am știut că asta va veni, intrucît burghezia se uită cu frică la dezvoltarea mișcării comuniste și tremură cînd se gîndește că muncitorimea și țărănimea vor lua puterea în mînă.

Tinerii comuniști nu iau însă în seamă ordonanțele de dizolvare a Uniunii noastre.

Noi aruncăm aceste zdrențe care ne aduc la cunoștință dizolvarea și declarăm:

Nu ne dăm înapoi!

Vom duce mai departe lupta ce am început și nu vom sfîrși pînă ce nu va fi clădit statul muncitoresc și țărănesc!

Comitetul Executiv dizolvă toate comitetele și organele, începînd cu Comitetul Central și începe reorganizarea Uniunii conform cu noua situație.

Vă chemăm să așteptați cu liniște directivele noastre ce vor urma.

Trăiască Uniunea Tineretului Comunist din România!

Comitetul Executiv.

(Manifest expus în Muzeul de istorie a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România).

BRIGADA III

29 iulie 1924

REFERAT

Urmare referatelor anterioare, am onoarea a raporta că am asistat pe domnul maior Constantinescu Virgil și domnul căpitan Cerchez Ștefan, ambii Comisari regali pe lîngă Consiliul de Război al Corpului II Armată, care, în virtutea Ordonanțelor Nr. 2 și 3, date de Comandamentul Corpului II Armată, în virtutea Legii stării de asediu, au dispus desființarea Partidului Comunist Român, precum și a tuturor organizațiilor cu caracter comunist ca: Tineretul Comunist, Prietenii Naturii și Comitetul Feminin Comunist.

Prin îndeplinirea formelor legale s-a afișat la toate sălile cunoscute în Capitală unde se țin întruniri, cite un proces verbal care s-a dat spre păstrare intențenților respectivi. Asemenea s-a afișat un proces verbal în toate sălile de adunare ale comuniștilor: Alexandru Dobro-

geanu-Gherea din str. Spătar Nr. 28; Heinrich Sternberg, fund. Dreptului I Nr. 15 și Mihail Cruceanu, str. Cimpineanu Nr. 48, membri în Comitetul de conducere al Partidului Comunist Român, care procese s-au înmnat servitoarelor, în lipsa lor.

Comisar special (SS)

(Document expus în Muzeul de istorie a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România).

REZOLUȚIILE C.C. AL P.C.R. ASUPRA MUNCII ȘI SARCINILOR UNIUNII TINERETULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA 1933

1. Marile lupte din februarie ale muncitorilor ceferiști și petroliști — la care tineretul muncitor a luat parte activă, dovedind un eroism și curaj demn de tinăra gardă a proletariatului revoluționar — au scos în evidență rolul crescut al U.T.C., influența sa crescută asupra unei părți însemnate a detașamentelor celor mai de frunte ale tineretului proletar român, au arătat că U.T.C. a devenit un ajutor al partidului în lupta sa pentru cucerirea majorității clasei muncitoare.

Plenara C.C. al P.C.R. constată că, sub conducerea partidului, Uniunea Tineretului Comunist a înregistrat o serie de succese importante în perioada scursă de la Congresul a V-lea al partidului, atât în domeniul participării active la luptele economice și politice ale proletariatului și îndeosebi la luptele din februarie, precum și în domeniul unei serii de acțiuni proprii, precum și pe tărîmul lărgirii influenței și muncii Uniunii și al întăririi sale organizatorice.

Aceasta s-a manifestat prin:

a. Aplicarea justă a politicii de tineret, elaborînd programe de revendicări specifice pentru tinerii muncitori și ucenici ceferiști și înțrînirile tinerilor ceferiști.

b. Realizarea frontului unic de jos, atrăgînd în grevă masa tinerilor muncitori din diferite organizații și trimițînd reprezentanți aleși ai tineretului în organele de front unic: comitete de acțiune și comitete de fabrică (40 de reprezentanți ai tinerilor muncitori în comitetul de fabrică de la „Grivița” din București).

c. Înglobarea maselor de tineri în celelalte greve din toamna anului 1932 prin elaborarea de revendicări speciale ale tinerilor muncitori și prin alegerea de reprezentanți ai tineretului muncitor în organele de conducere a luptelor (greva de la „Industria Linei” Timișoara etc).

d. În afară de participarea activă la luptele economice ale proletariatului, organizate de partid, U.T.C. a organizat o serie de acțiuni proprii, dintre care unele cu succes (ieșirile demonstrative în fața direcției, ale ucenicilor din Sectorul Albastru București, contra mîncării proaste și a regimului cazon, protest în masă contra mîncării proaste la cîmînul de ucenici C.F.R., împotriva corvezilor la „Energia” Cluj, împotriva scăderilor de salarii la fabrica de avioane „Unio” — Arad etc).

e. A crescut participarea organizațiilor U.T.C. în luptele politice generale organizate de partid, și, în special, în luptele din februarie, prin munca activă de mobilizare a tineretului la lupta contra stării de asediu — la București, Cluj, Iași și Ploiești, prin organizarea demonstrațiilor de protest contra stării de asediu, pentru eliberarea celor arestați — chiar acolo unde organizațiile de partid erau descompuse, atrăgînd în aceste acțiuni și pe muncitorii vîrstnici (Marghita, greva demonstrativă de 10 minute la fabrica „Phönix” din Baia Mare în campania L.L.L.*) și prin organizarea grevei în ziua de 1 Mai a tinerilor de la școala de ucenici din Sectorul Albastru și la școala de meserii „Ciocanul” București. [...]

(Arhiva I.S.I.S.P., cota B.b.XVII—3, inv. 660)

CĂTRE COMITETUL CENTRAL ȘI ORGANIZAȚIILE U.T.M.S.R. 1936

[...] Tovarășii Care este calea apărării țării amenințate? Care este mijlocul de respingere atît al atacului patronal, cît și al ofensivei fasciste împotriva tineretului? Noi credem că alianța mutuală cu U.R.S.S. este garanția pentru apărarea independenței țării, este garanția succesului într-un război de apărare impus țării prin atacul fascismului imperialist hitlerist-horthyst.

* În anii ilegalității P.C.R. organiza în fiecare an o campanie propagandistică în memoria lui V. I. Lenin, R. Luxemburg și
www.dacoromanica.ro

Noi credem că mobilizarea întregului tineret în lupta pentru revendicările sale și împotriva fascismului și războiului este singura cale posibilă.

Dar pentru aceasta este imperios necesară în primul rând unitatea de clasă a tineretului proletar, conducătorul întregului tineret, este nevoie, deci, de unitatea organică a tuturor organizațiilor muncitorești de clasă ale tineretului. Noi, Comitetul Central al U.T.C.R., vrem și vă propunem și vouă, ca frați de clasă, lupta pentru realizarea acestei unități. Pentru îndeplinirea acestei necesități se impune în primul rând unitatea de acțiune a organizațiilor noastre.

Cu toată sinceritatea și încrederea că și voi vedeți că separarea noastră nu este justificată prin nimic, vă propunem realizarea unității de acțiune. [...]

(Fragment din scrisoarea trimisă de C.C. al Uniunii Tineretului Comunist către C.C. al Uniunii Tineretului Socialist, în ianuarie 1936. Arhiva I.S.I.S.P., dosar 12.300, f. 133)

PROIECT DE ORDINE DE ZI PROPUȘ DE FRONTUL STUDENȚESC DEMOCRAT PENTRU CONGRESUL STUDENȚESC DE LA TG. MUREȘ 1936

1. Situația economică a studențimii (taxe, burse, cămine, cantine);
2. Lupta studențimii pentru libertatea culturii (chesteiunea limitării numărului studenților, legea avocaților, autonomia societăților studențești, căminelor și cantinelor);
3. Studențimea și măsurile de împiedicare a intrării tineretului în producție (răpirea dreptului la existență);
4. Studențimea și starea culturală, economică și sanitară a maselor producătoare;
5. Organizarea luptelor studențești;
6. Studențimea față de lupta pentru apărarea păcii și a integrității statului român (statele revizioniste — factor de război);
7. Doctrină politică și experimentarea lor;
8. Situația studențimii;
9. Diverse.

(Arhiva C.C. al P.C.R., Colecția 50, dosar 461-4, f. 25; „Studentul român” din 17 martie 1936).

ACTIVITATEA CERCULUI CULTURAL AL LUCRĂTORILOR TEXTILIȘTI ȘI CISMARI. 1938

Cercul cultural al lucrătorilor textiliști și cismari a ținut aseară ședința săptămînală, la sediul din str. Uranus nr. 138.

Au luat parte peste 40 de tineri muncitori, în majoritate cunoscuți militanți și simpatizanți comuniști. [...]

CEAUȘESCU NICOLAE, cunoscut comunist, arată importanța instrucțiunii pe care lucrătorii o capătă prin intermediul cercurilor culturale, cerind conducerii breslei să le acorde mai multă libertate de acțiune pentru a ține ședințe educative cit mai des, pentru a face pe muncitori conștienți de rolul pe care-l au în bresle. Face apel la tineri să nu se mărginească numai la o activitate culturală și sportivă, ci să intensifice acțiunea de propagandă printre muncitori pentru organizarea lor în bresle.

(Document expus în Muzeul de istorie a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România)

SARCINILE IMEDIATE ALE TINERILOR COMUNIȘTI. 1939

Dictatura regală din România continuă să înrăutățească situația și așa destul de grea a tineretului muncitoresc și țărănesc, precum și a întregii generații tinere [...]

Agentura fascistă din țară, „Garda de fier”, pregătește tineretului condiții și mai rele: răpirea drepturilor lui la o viață liberă și introducerea unui regim de dictatură fascistă deschisă.

„Garda de fier” se străduiește să cucerească în primul rând tineretul, pentru a-l folosi în scopul unei alianțe între Germania și România și pentru războiul contra țărilor burghezodemocratice și contra U.R.S.S. www.dacoromanica.ro românici de către Hitler și trans-

formarea României într-o colonie și o bază pentru războiul mondial pe care-l pregătește Hitler. Libertatea și independența țării precum și resturile de libertăți democratice rămase poporului român sînt serios amenințate de fascismul german și agentura sa românească „Garda de fier”.

În aceste condiții serioase, atunci cînd unirea și mobilizarea activă a U.T.C. și a tuturor forțelor democratice ale tineretului român a fost necesară pentru lupta contra „Gărzii de fier”, pentru apărarea păcii și independenței țării precum și pentru drepturile culturale, economice și politice ale tineretului, Partidul comunist a dizolvat U.T.C. Dizolvarea U.T.C. a fost o gravă greșeală politică. În loc de a reclădi U.T.C. într-o organizație de masă, antifascistă și consecvent democratică, în așa fel ca în mod organizat să mobilizeze tineretul pentru apărarea democrației și păcii, tinerii comuniști au lucrat în masele tineretului fără o țintă revoluționară, fără înțelegerea clară a sarcinilor politice. Lipsiți de forme organizate și coeziune, cei mai consecvenți apărători ai tineretului — tinerii comuniști — în loc să ridice la propriu lor nivel pe tinerii cei mai înaintați din organizațiile democratice burgheze, s-au dizolvat ei înșiși în masa acestora.

Cu toate că tinerii comuniști, prin munca lor, au reușit să imobilizeze, în timpul alegerilor mai ales, o parte din tineretul democrație pentru apărarea democrației, n-au unit în măsură suficientă tineretul progresist în jurul lor, n-au dat celor mai înaintați tineri o educație în spiritul marxism-leninismului, n-au dat o atenție cuvenită formării de noi cadre capabile să educe tineretul democrat în spiritul luptei consecvente contra fascismului, pentru democrație și pentru revendicările tinerei generații a celor ce muncesc.

Astfel, dizolvarea U.T.C. a dus la lichidarea lui politică și a împiedicat desfășurarea unei lupte active, unitare a tineretului democratic contra „Gărzii de fier”, acest dușman al popoarelor și al tineretului din România.

Pornind de la situația prezentă din România, actuala sarcină principală a tinerilor comuniști care lucrează în organizații de masă, precum și a întregului tineret din România, constă în următoarele:

A se munci la unirea tuturor forțelor tineretului muncitoresc, țărănesc și mic-burghez de la oraș pentru lupta contra agenturii lui Hitler, „Garda de fier”, scoțind astfel tineretul de sub influența acesteia, unind tineretul contra „Gărzii de fier”. Ducerea luptei pentru independența națională a României, pentru pace, pentru o Românie democratică, precum și pentru revendicările democratice, culturale și politice ale tineretului este necesară. [...]

(„Scînteia” din 24 ianuarie 1939)

MANIFESTAȚIE COMUNISTĂ LA SERBAREA CÎMPENEASCĂ A BRESLEI LUCRĂTORILOR DIN INDUSTRIILE PIELĂRIEI ȘI ÎNCĂLȚĂMINTEI. 1939

În ziua de 13 august c., după amiază, a avut loc la stadionul Ministerului Muncii din Parcul Veseliei serbarea cîmpenească organizată de bresla lucrătorilor din industriile pielăriei și încălțăminte, la care au participat peste 2000 muncitori. [...]

Regina Muncii a fost aleasă comunistă LENUȚA PETRESCU lucrătoare la fabrica „JAQUARD”, identificată conducătoarea secției de tineret din Sectorul II Negru, care, după alegerea ei, s-a adresat muncitorilor cu cuvintele „Mulțumesc proletariatului conștient de eforturile făcute pentru apărarea libertății și a martirilor clasei muncitoare. Cerem pîine și dreptate, intrarea în legalitate, eliberarea lui Gheorghe Velcescu ! *”.

În același sens a vorbit apoi NICOLAE CEAUȘESCU.

De remarcat faptul că majoritatea celor care au condus această manifestație erau membrii Cercului cultural de pe lângă breslele din industriile textile, pielărie și încălțăminte.

Deși sesizat de organele Prefecturii Poliției Capitalei, Marin Răduțu, președintele breslei muncitorilor din industriile pielăriei și încălțăminte, care a organizat această serbare, a refuzat să intervină pentru a pune capăt acestei manifestații, declarînd că muncitorii sînt liberi să-și spună opiniile lor.

(Document expus în Muzeul de istorie a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România).

* Militant al mișcării comuniste din țara noastră, arestat în acel timp.

Platforma-program din 6 septembrie 1941 intitulată :

LUPTA POPORULUI ROMÂN PENTRU LIBERTATE ȘI INDEPENDENȚĂ NAȚIONALĂ elaborată de C.C. al P.C.R.

[...] În interesul acestei lupte a lansat Comitetul Central lozinca creării „FRONTULUI UNIC NAȚIONAL al poporului român împotriva ocupanților fasciști și a cliicii militaro-fasciste în frunte cu trădătorul Antonescu”. În interesul creării Frontului Unic Național, Comitetul Central al Partidului Comunist din România propune următoarea PLATFORMĂ:

[...] Comitetul Central al Partidului Comunist din România consideră ca una din sarcinile sale principale organizarea luptei tineretului care a fost prefăcut în carne de tun pentru fascismul singeros pe cimpurile de război și în robi exploatați și asupriți, în dosul frontului. Partidul nostru trebuie să dea tot ajutorul Uniunii Tineretului Comunist pentru organizarea maselor tinerești la luptă pentru zdrobirea călăilor fasciști ai tineretului, pentru cucerirea dreptului la muncă, cultură, libertate națională și o viață fericită a poporului român și a tineretului. [...]

(Arhiva I.S.I.S.P., cota Ab XXV-2).

SOARTA TINERETULUI ROMÂN. 1944

Războiul blestemat al lui Hitler a prefăcut tinerețea română în carne de tun și robi pentru nemernicii hitleriști.

Tinerii de la 18 ani sînt încorporați. Tinerii din cea mai fragedă vîrstă, copii încă, sînt siliți să robească pentru războiul blestemat hitlerist.

TINERII MUNCITORI sînt siliți să muncească ore suplimentare, mulți au fost trimiși la muncă de robi în fabricile din Germania hitleristă, neconținut lovite de bombardamentele nimicitoare. Sînt plătiți cu salarii de mizerie, infometați și extenuați.

TINERII ȚĂRANI din vîrsta copilăriei sînt siliți să muncească pe moșiile boierilor și la șosele și terasamente pentru războiul nemțesc.

TINERII ELEVI încă de pe băncile școlii au fost siliți să presteze muncă obligatorie, iar acum în vacanță sînt mereu chemați la muncă pentru războiul nemților, sub amenințarea că nu vor fi reprimiți în școli dacă nu se prezintă.

TINERII SOLDAȚI și elevi la școlile de ofițeri sînt amenințați să fie uciși pînă la unul, căci hitleriștii bagă pe români în focul cel mai ucigător trăgînd în ei dacă nu vor să se jertfească pentru nemți.

TINERII ROMÂNI cu miile au fost aruncați de hitleriști în lagăre și închisori, fiindcă au luptat pentru libertatea și viața tineretului român.

TINERELE FETE sînt deasemenea silite să muncească pentru blestemații hitleriști, care-și bat joc de ele.

TINERII ROMÂNI! Germania hitleristă a pierdut războiul! Pentru ea nu mai există salvare. Mîrșavii cîrmuitori ai Țării noastre ne-au adus în impas. A SOSIT MOMENTUL SĂ NE SALVĂM DE LA PIEIREA care ne așteaptă alături de Germania!

Împreună cu frații și surorile noastre mai vîrstnice, cu întreg poporul român, luați în mîinile voastre cauza propriei voastre eliberări!

Împreună cu toți acei cărora le e dragă libertatea, să luptăm pentru zdrobirea dușmanului comun. Ridicați-vă din toate puterile contra nemților și a slugilor lor de la cirna țării! Ațițați flacăra războiului național!

Urmați pilda eroicului tineret iugoslav!

Nu vă supuneți ordinelor de chemare!

Sabotați munca pentru războiul nemțesc!

Organizați-vă în grupe de partizani!

Nimiciți-i pe mîrșavii cîtropitori ai Patriei!

Numai izgonind și nimicind pe cîtropitori și pe slugile lor mîrșave, impunînd pacca cu națiunile iubitoare de libertate, tineretul român își poate cîștiga dreptul la muncă, piine, libertate și cultură.

TINERII! Formați grupe patriotice!

Adeptați la lupta de eliberare a poporului român!

(„România Liberă” din 28 iunie, 1944)

NICOLAE CEAUȘESCU: TINERETUL — VIITORUL POPORULUI. 1944

[...] Tineretul este viitorul unui popor, spre el își îndreaptă privirea și speranța toți oamenii de știință și politici. Cu energia și entuziasmul său tineretul este o forță creatoare, care, pusă în serviciul științei și progresului, poate da un ajutor prețios pentru dezvoltarea economică, socială, politică și științifică a unui popor.

Dar pentru ca tineretul să poată contribui la dezvoltarea patriei sale, are el însuși nevoie la început de o îndrumare justă, progresistă. El trebuie să fie educat și învățat să-și înbească poporul, să învețe din trecutul glorios al strămoșilor săi. Tineretul trebuie educat în spiritul prieteniei și înfrățirii cu tineretul de alte naționalități, numai așa tineretul poate fi un factor de progres și civilizație. [...]

Uniunea Tineretului Comunist va depune toată energia pentru a contribui la educarea tineretului în spiritul luptei patriotice antifasciste. Noi nu putem uita pe tinărul comunist Sirbu Filimon și pe toți tinerii patrioți asasinați mișelește... Noi vrem ca alături de clasa muncitoare și de poporul român tineretul să contribuie la clădirea unei Români adevărat libere, democratice și independente. Uniunea Tineretului Comunist, prin munca sa de mobilizare și organizare a luptei tineretului român, prin munca sa de educare a tineretului în spirit democratic, antifascist, va contribui în mod efectiv de a face din tineret un factor activ în producție, în știință și cultură. Educat în spiritul luptei antifasciste consecvente, tineretul va contribui la lărgirea și apărarea libertății democratice. Numai așa poporul român va putea privi cu încredere în viitor, fiind sigur că fiii săi vor ști să apere cu viața lor libertățile și drepturile cîștigate. [...]

(„Știința” din 21 septembrie 1944)

NICOLAE CEAUȘESCU: LUPTA PENTRU DEMOCRATIZAREA ȚĂRII. 1944

În lupta pentru democratizarea țării tineretul, cu energia sa, ia parte activă.

La „Malaxa” și la „S.T.B.”, tineretul a dat un sprijin prețios, în acțiunea pentru izgonirea și arestarea criminalilor de război fasciști. Acum tinerii muncesc conștiincios și cu elan pentru mărirea producției, ei dau sprijin activ noilor conducători democrați ai întreprinderilor. Tinerii știu că acum se va îmbunătăți și situația lor.

Tineretul a luat deasemeni parte activă la algerca prefectilor și primarilor democrați în unele orașe și sate ale țării, apărători cinstiți ai intereselor lor.

Tineretul își dă azi seama că, numai alăturându-se luptei dusă de Frontul Național Democrat, își va asigura viitorul și fericirea. Luptînd pentru aplicarea platformei de Front Democratice al tineretului, tineretul pășește la democratizarea vieții sale.

La „S.E.T.” și „Gralex”, tinerii premilitari au obținut ca premilităria să se facă sim-băta după amiază. Deasemeni, ei au reușit ca, în locul înjurăturilor și bătăilor pe care le primeau pînă acum, să le țină conferințe de educație democratică și națională. În comuna Soldana, tinerii premilitari, izgonind pe instructorul fascist și-au ales un instructor din rîndurile lor.

Acestea sînt numai cîteva fapte care arată că tineretul pășește pe dramul luptei hotărîte pentru drepturile sale. Ele trebuiesc urmate de tineretul din întreaga țară.

Dacă vrem să ne bucurăm de toate drepturile democratice, atunci trebuie să luptăm pentru cîștigarea și menținerea lor.

Să nu uităm că fasciștii români, susținuți de reacțiunea camuflată sub firme democratice, introduși în Partidul Național-Țărănesc, în Partidul Național-Liberal, caută prin toate mijloacele să împiedice realizarea unei adevărate democrații.

Tineretul trebuie să lupte și să ajute la arestarea tuturor trădătorilor de țară. Tineretul trebuie să lupte pentru arestarea tuturor fasciștilor de calitate d-lui Săreșeanu care îndrăznesc să vorbească în numele tineretului român, atacînd pe cei mai cinstiți și hotărîți luptători pentru interesele poporului și tineretului român.

Tineretul să urmeze exemplul tinerilor de la „S.E.T.”, „Gralex”, com. Șoldana și pretutindeni unde poporul și-a spus singur, răspicat, cuvîntul.

Trbuie să pășim alături de Frontul Național Democratice, la aplicarea loială și sinceră a armistițiului generos, încheiat cu Uniunea Sovietică, Anglia și America.

Am fost „invitați” de toate guvernele trecutului să așteptăm și țarași să așteptăm. Acei care și-au plecat capul, vād astăzi rezultatul sunscuciei lor rusinoase. Spectacolul dezastrului

țării îi întimpină de pretutindeni. Și astăzi vine încă să ne vorbească de la tribună, lașitatea lor aristocratică și ipocrizia conservatorismului lor de interese restrinse.

Agenții bancherilor și ai moșierilor să aștepte că vremea lor și a patronilor lor a apus pentru totdeauna. Ei pot afla cu fiecare victorie a poporului care-și croiește prin luptă o soartă nouă.

Tineretul nu trebuie să aștepte ca măsurile să vină numai „de sus”; el să treacă cu propriile forțe la democratizarea vieții sale. Și să începem izgonirea dintre noi a tuturor dușmanilor intereselor naționale.

În căminele de ucenici, în căminele studențești, la premilitărie, în asociațiile sportive și în instituțiile culturale de tineret, să ne alegem singuri conducătorii. Nu trebuie să se ia nicio măsură care privește tineretul, fără ca mai înainte să fie consultate și organizațiile sale democratice.

De asemenea, asociațiile reacționare de tineret trebuie să fie desființate. Toate bunurile lor, care pot fi folosite pentru organizarea sportivă și culturală să fie predate organizațiilor democratice ale tineretului.

Alături de Frontul Național Democratic, cu elanul și energia sa, tineretul trebuie să-și clădească o viață liberă și fericită.

(„Scinteia Tineretului” din 26 noiembrie 1914)

Tovarăși,

[...] Organizația revoluționară a tineretului din patria noastră — Uniunea Tineretului Comunist — cuprinzând în rândurile sale aproape 2.200.000 de membri, desfășoară o bogată activitate de educare a tineretului, îndeplinindu-și rolul de ajutor credincios al partidului.

Formarea tinerei generații de constructori ai socialismului și comunismului constituie una din preocupările centrale, o îndatorire de onoare a întregului partid. (Aplauze). De aceea, în proiectul de Statut al partidului se subliniază obligația organizațiilor de partid de a asigura conducerea și îndrumarea permanentă, precum și controlul sistematic al organizațiilor Uniunii Tineretului Comunist.

Uniunea Tineretului Comunist va trebui să pună în continuare în centrul activității sale educarea tineretului în spiritul dragostei de muncă, al înaltei răspunderi față de îndatoririle sociale, al devotamentului nemărginit față de patria socialistă și partidul comunist, al internaționalismului proletar, să militeze pentru promovarea în rândurile tineretului a trăsăturilor moralei înaintate.

Socialismul a deschis tineretului nostru perspectivele afirmării clanului și entuziasmului său, i-a creat condiții optime de dezvoltare multilaterală. Fără îndoială că tineretul va răspunde și în viitor acestor condiții printr-o muncă perseverentă de pregătire și lărgire a orizontului de cunoștințe, prin participarea activă, alături de întregul popor, la opera de desăvârșire a construcției socialiste. [...]

(Nicolae Ceaușescu, *Raport la cel de al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român*, 19 iulie 1965, Edit. politică, București, 1965, p. 76-77)

O SARCINĂ ESENȚIALĂ A PARTIDULUI, A ÎNTREGII SOCIETĂȚI: CREȘTEREA ȘI EDUCAREA TINEREI GENERAȚII — VIITORUL ȚĂRII.

Partidul pornește de la faptul că tineretul reprezintă o puternică forță socială, că tinăra generație este viitorul însuși al națiunii noastre socialiste. De aceea el pune și în viitor în centrul preocupărilor creșterea și educarea tineretului în spiritul concepțiilor înaintate despre lume și viață, pregătirea maselor de tineri din punct de vedere profesional și politic, participarea activă a acestora la înfăptuirea programului general al partidului. Uniunea Tineretului Comunist, organizație revoluționară a tinerei generații din România, trebuie să desfășoare o intensă activitate pentru mobilizarea maselor de tineri în opera de construcție socialistă, pentru educarea tineretului în spiritul patriotismului și internaționalismului. Uniunea Tineretului Comunist trebuie să cultive în conștiința tinerelor generații înaltele trăsături morale ale omului înaintat al societății noastre, sentimentul răspunderii în muncă și al datoriei față de patrie, popor și partid, față de viitorul socialist și comunist al României.

(*Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*. Edit. politică, București, 1975, p. 138)

Dragi tovarăși,

[...] Partidul nostru acordă, de asemenea, o înaltă prețuire tineretului — viitorul națiunii noastre socialiste —, care aduce o importantă contribuție la opera de edificare a socialismului. Urmind cu entuziasm și dăruire politică partidului, tineretul, organizația sa revoluționară — Uniunea Tineretului Comunist — au fost și sint prezente pe întregul front al construcției socialiste, participind în fabrici și uzine, pe ogoare, pe marile șantiere, la înfăptuirea obiectivelor cincinalului. Sint convins că și în viitor Uniunea Tineretului Comunist, organizațiile studențești și de pionieri vor desfășura o și mai intensă activitate pentru mobilizarea tinerilor la înfăptuirea operei de construcție socialistă, pentru educarea lor în spiritul dragostei de patrie și partid, al tradițiilor glorioase și cuceririlor revoluționare ale poporului român. Adresez generației tinere îndemnul de a învăța și a se pregăti tot mai temeinic pentru muncă și viață, de a-și însuși cele mai înalte cuceriri ale științei și tehnicii, concepția revoluționară despre lume, pentru a putea duce mai departe făclia progresului, socialismului și comunismului în România.

(Nicolae Ceaușescu, *Raport la cel de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român, 19 noiembrie 1979*, Edit. politică, București, 1979, p. 77—78).

Dragi tovarăși și prieteni,

[...] Mărețele înfăptuiri ale României reliefează, totodată, spiritul revoluționar și capacitatea creatoare a minunatei noastre clase muncitoare, faptul că, devenind forța socială conducătoare a societății, ea își îndeplinește cu cinste rolul istoric de a conduce întreaga națiune pe drumul luminos al socialismului și comunismului (Vii aplauze; se scandează „Ceaușescu — P.C.R.”, „Ceaușescu tinerii”) [...]

La toate aceste mărețe realizări, cu elanul revoluționar ce o caracterizează, tinăra noastră generație a adus și aduce o contribuție incestimabilă, fiind tot timpul prezentă pe marile șantiere, în marile cetăți industriale, în munca pentru transformarea orașelor și satelor patriei noastre, învățând și însușindu-și cele mai noi cuceriri ale științei și culturii în școli și universități, în toate sectoarele de activitate, dând dovadă de spirit revoluționar și abnegație, îndeplinindu-și cu cinste misiunile încredințate de partid și popor. (Aplauze puternice, prelungite; se scandează „Ceaușescu tinerii!”). [...]

Dorese, deasemenea, să adresez, de la această înaltă tribună, tinerilor comuniști, pionierilor și șoimilor patriei, în tregului tineret cele mai calde felicitări pentru contribuția adusă la marile înfăptuiri ale patriei noastre și urarea fierbinte de noi și noi realizări în toate domeniile de activitate. (Aplauze și urale puternice, prelungite; se scandează îndelung „Ceaușescu — tinerii!”).

(Din *Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, la deschiderea Forumului tinerei generații, în volumul Congresul al XI-lea al Uniunii Tineretului Comunist din Republica Socialistă România, 5—7 mai 1980*, Ed. politică, București, 1981, p. 8 9)

Dragi tovarăși și prieteni,

Programul de ridicare a patriei noastre pe noi culmi de progres și civilizație, de trecere la o nouă calitate a vieții și muncii poporului nostru este un program de luptă revoluționară. Trebuie să fim pe deplin conștienți că în ascensiunea spre înaltele piscuri ale comunismului avem de străbătut un drum greu, neabătătorit și că vom mai întâmpina multe greutăți și piedici. Va trebui să știm să le înfrîngem, să le depășim și să mergem neabătut spre aceste înalte idealuri care asigură omului adevărata libertate, fericire și independență. [...]

Iată de ce organizațiile voastre trebuie să sădească în rindul fiilor patriei, fără deosebire de naționalitate, sentimentele nobile de egalitate și dreptate, sentimentele dragostei față de patrie, de partid, sentimentele frățești, muncii și luptei comune pentru socialism și comunism în patria comună — România! (Aplauze puternice; se scandează „Ceaușescu — P.C.R.!” „Ceaușescu — pace!”)

Cea mai mare cinstire pe care o putem aduce trecutului de muncă și luptă al poporului nostru, al oamenilor muncii este aceea de a face totul pentru dezvoltarea continuă a patriei, pentru întărirea neconținută a unității tuturor cetățenilor patriei, fără deosebire de naționalitate, în cadrul Frontului Democrației și Unității Socialiste, sub conducerea politică a Partidului Comunist Român, pentru înaintarea neabătută pe calea socialismului și comunismului, întărirea independenței, suveranității și bunăstarea poporului. [...]

(Din *Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, la deschiderea Forumului tinerei generații, în volumul Congresul al XI-lea al Uniunii Tineretului Comunist din Republica Socialistă România, 5-7 mai 1980, Edit. politică, București, 1981, p. 17-19*)

Stimați tovarăși,

[...] Urmînd cu încredere și devotament partidul, Uniunea Tineretului Comunist, puternicul detașament al tinerilor muncitori, țărani, intelectuali, elevi și studenți, se afirmă ca o prezență activă în dezvoltarea economică și socială a patriei, acționează cu dăruire patriotică și spirit revoluționar pentru făurirea societății noi, socialiste. Așa cum a subliniat, în repetate rânduri, secretarul general al partidului, inclusiv în cuvîntarea de astăzi, în toate realizările dobîndite de poporul nostru, în industrie și agricultură și sfera serviciilor, învățămînt și cercetare, în toate domeniile de activitate se regăsește munca plină de abnegație a tinerei generații, contribuția activă a organizației noastre revoluționare. Generația tînă, crescută și educată în anii socialismului, caracterizată printr-un înalt nivel de conștiință, un comportament înaintat, care încorporează idealurile și valorile noii societăți, este puternic și responsabil angajată în întreaga activitate economică, politică și socială a țării. [...]

În adunările și conferințele de dare de seamă și alegeri premergătoare congresului nostru, milioanele de uteciști, toți tinerii patriei, și-au exprimat acordul lor deplin cu obiectivele de dezvoltare a patriei stabilite de Congresul al XII-lea al P.C.R. și s-au angajat să contribuie activ la transpunerea lor în viață. [...]

Cel de-al XI-lea Congres al U.T.C., chemat să dezbată temeinic întreaga activitate desfășurată de organizația noastră revoluționară, trebuie să stabilească măsuri de perfecționare continuă a muncii organelor și organizațiilor sale, de ridicare a spiritului lor revoluționar, în deplină concordanță cu cerințele care decurg din hotărîrile adoptate de forumul comuniștilor, din observațiile, orientările și îndemnurile cuprinse în cuvîntarea programatică rostită astăzi de mult stimulat și iubitul conducător al partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu. [...]

(Din *Raportul C.C. al U.T.C. privind activitatea desfășurată în perioada dintre Congresele al X-lea și al XI-lea ale U.T.C. și sarcinile ce revin organizației revoluționare de tineret în vederea participării tinerei generații la realizarea hotărîrilor Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român, în volumul Congresul al XI-lea al Uniunii Tineretului Comunist din Republica Socialistă România, 5-7 mai 1980, Edit. politică, București, 1981, p. 53-54*)

LUCRĂRILE REUNIUNII DE CONSTITUIRE A COMITETULUI NAȚIONAL ROMÂN PENTRU ANUL INTERNAȚIONAL AL TINERETULUI. 1981

Sîmbătă, 19 septembrie, s-au desfășurat la București lucrările reuniunii de constituire a Comitetului Național Român pentru Anul Internațional al Tineretului — organism larg reprezentativ, care urmează a se preocupa nemijlocit de planificarea, organizarea și stimularea activităților inițiate pe plan național din perspectiva pregătirii și marcării, în 1985, a Anului Internațional al Tineretului.

Organizarea Anului Internațional al Tineretului sub deviza „Participare, Dezvoltare, Pace” are la bază o inițiativă românească, ce se înscrie într-o serie largă de propuneri și acțiuni promovate la O.N.U. și în alte foruri internaționale cu privire la tînăra generație, la locul și rolul ei în lumea contemporană. [...]

(„Scînteia tineretului”, din 21 septembrie 1981)

MESAJUL

**ADRESAT TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU, SECRETAR GENERAL
AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN,
PREȘEDINTELE REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA, CU PRILEJUL MANIFESTĂRII
„TINERETUL ROMÂNIEI DOREȘTE PACEA”**

Mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu,

Noi, participanții la marca manifestare a tinerilor, studenților și copiilor din patria noastră, desfășurată sub deviza „Tineretul României dorește pacea”, exprimăm în numele generațiilor de tineri ai țării deplina adevărată față de strălucitele dumneavoastră inițiative și acțiuni consacrate cauzei păcii, înfăptuirii dezarmării, dezvoltării cooperării între popoare, la Apelul pentru dezarmare și pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste, adoptat la inițiativa dumneavoastră, document ce constituie o chintesență a voinței de pace a întregului nostru popor, față de activitatea neobosită ce o desfășurați pentru triumful păcii și rațiunii, pentru apărarea celui mai drept și corect al oamenilor de pe întreaga planetă — dreptul la viață. [...]

Sintem o generație crescută în anii luminoși ai socialismului, într-o țară liberă și independentă, o generație pe care partidul ne-a format și educat într-un climat nou, de respect pentru valorile civilizației umane, în spiritul păcii și prieteniei cu toate popoarele lumii. Nu am cunoscut ororile războiului și nici nu dorim să le cunoaștem. Ne-am născut odată cu zorii luminoși ai țării, am crescut odată cu patria, ne-am împlinit cu înșăși măreția ei și știm că tot ceea ce am înfăptuit și ce ne propunem să realizăm se leagă de uriașa dumneavoastră activitate, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, care intruchipați năzuințele de pace și progres ale poporului nostru, voința de neclintit pentru salvagardarea păcii, pentru înlăturarea norilor grei ai războiului care apasă omenirea.

Tineretul patriei noastre spune un NU hotărât rachetelor nucleare, un NU hotărât bombei de neutroni, se pronunță împotriva amplasării de noi rachete în Europa și pentru retragerea celor existente, pentru scoaterea în afara legii a tuturor armelor de distrugere în masă, pentru reducerea cheltuielilor militare și folosirea sumelor rezultate în folosul dezvoltării popoarelor. [...]

Crescuți și educați în spiritul dragostei de patrie, al glorioaselor tradiții de muncă și luptă pentru libertate și independență ale poporului nostru, depunem legământul nostru solemn în fața partidului, a dumneavoastră personal, să apărăm cu orice preț viața pașnică și creșterea a națiunii noastre, independența și suveranitatea Republicii Socialiste România.

Animați de minunatul dumneavoastră exemplu de luptător neînfricat pentru pace, libertate și progres, vă încredințăm, mult stimate tovarășe secretar general, că Uniunea Tineretului Comunist, Uniunea Asociațiilor Studenților Comuniști din România, Organizația Pionierilor, toți copiii, tinerii și studenții Republicii Socialiste România vor milita neobosit pentru unirea eforturilor tinerei generații de pretutindeni în lupta pentru soluționarea în interesul popoarelor, a problemelor majore ale contemporaneității, pentru făurirea unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră.

Încercători și optimiști în triumful rațiunii și păcii pe planeta noastră, noi, toți copiii și tinerii României socialiste ne îndreptăm gândurile noastre către dumneavoastră mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, părintele drag și prietenul apropiat al tineretului, ne angajăm solemn că vom face totul pentru a deveni demni continuatori ai construcției României socialiste, țară a păcii și prieteniei.

**PARTICIPANȚII LA MANIFESTAREA
„TINERETUL ROMÂNIEI DOREȘTE PACEA”**

TRADITIONS DE LUTTE HÉROÏQUE DE LA JEUNESSE SOUS LA DIRECTION DU PARTI COMMUNISTE ROUMAIN. DOCUMENTS

RÉSUMÉ

En l'honneur de 60-e anniversaire de la constitution de l'Union de la Jeunesse Communiste nous publions un recueil de documents qui reflètent au fil des années des préoccupations et réalisations particulières du mouvement révolutionnaire de la jeunesse de Roumanie.

En sélectionnant du volumineux matériel fourni par les archives, les bibliothèques et la presse de l'époque quelques uns des documents les plus significatifs, nous nous sommes éfforcés de satisfaire — au point de vue chronologique et problématique — différentes nécessités de l'illustration véridique de l'histoire du mouvement révolutionnaire de la jeunesse de Roumanie depuis ses débuts jusqu'à nos jours.

Certes, chacun des documents présentés contiennent de précieuses informations qui, comparés à d'autres documents recueillis dans d'autres sources, permettent de reconstituer la longue route de luttes, sacrifices et victoires parcourue par l'Union de la Jeunesse Communiste sous la direction éprouvée du Parti Communiste Roumain.

De nombreux documents portent sur l'activité déployée de très bonne heure par le camarade Nicolae Ceaușescu dans le mouvement révolutionnaire de la jeunesse. Durant la période qui a suivi le 23 Août 1944, d'abord en qualité de dirigeant de la C.C. de l'U.J.C. et puis, en même temps avec le IX-e Congrès du P.C.R. en qualité de dirigeant du parti, le camarade Nicolae Ceaușescu s'est avéré et continue de s'avérer un grand ami des jeunes et un défenseur dévoué des intérêts de ceux-ci, comme il résulte clairement des documents que nous présentons ici.

Ainsi s'explique le fait que lors du 60-e anniversaire de la constitution de l'Union de la Jeunesse Communiste — comme il résulte d'une série de documents présentés par nous — toute la jeunesse de la Roumanie Socialiste se trouve étroitement unie autour du camarade Nicolae Ceaușescu, sous l'étendard rouge du parti communiste, répondant avec ardeur aux appels du parti, du pays et du peuple.

CONDIȚIILE SOCIAL-POLITICE ȘI IMPORTANȚA FĂURIRII DE CĂTRE PARTID A UNIUNII TINERETULUI COMUNIST

În ziua de 19 noiembrie 1981, în cadrul acțiunilor științifice, educative care au început să fie preconizate în vederea aniversării Uniunii Tineretului Comunist — organizație revoluționară, cu o mare tradiție istorică, ce, sub conducerea nemijlocită a partidului nostru comunist, a adus o remarcabilă contribuție la prefacerile înnoitoare din viața țării — *Catedra de istoria patriei și a P.C.R.* împreună cu *Școala Centrală de pregătire a cadrelor Uniunii Tineretului Comunist*, din cadrul Academiei „Ștefan Gheorghiu”, au organizat o dezbatere, pe tema enunțată mai sus. Au mai participat invitați de la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., Facultatea de istorie-filosofie a Universității din București, Institutul de istorie „Nicolae Iorga” și „Revista de istorie”, Academia militară, Cabinetul pentru activitatea ideologică și politico-educativă a Comitetului Municipal București al P. C. R., precum și Cabinetul de același profil din județul Timiș.

Au luat cuvîntul: Ion Apostol, Ioan Bălgrădean, Leon Buburuzan, Iulian Cârțină, Veronica Cornea, Elena Cristescu, Maria Ionică, Gheorghe I. Ioniță, Ioan Luncan, George Marin, Constantin Mocanu, Constantin Petculescu, Victor Paliță, Vasile Păsăilă, Nicolae Petreanu, Stelian Popescu-Boteni, Mihail Rusenescu, Gheorghe Sbărnă, Ioan Scurtu, Ioan Sorescu, Doina Smărcea, Marian Stroia, Ioan Todea, Maria Totu.

În cele ce urmează, publicăm, în formă prescurtată, textele intervențiilor; menționăm că anterior a fost organizată o dezbatere privind problemele fundamentale ale făuririi Partidului Comunist Român, al cărui text este tipărit în „Revista de istorie”, nr. 11, din noiembrie 1981, și, cu adausul contribuțiilor despre teoria și practica muncii de partid actuală, în *Analele Academiei „Ștefan Gheorghiu”, XIV, 1981.*

*

N. Petreanu: Înscriindu-se în ansamblul acțiunilor care se vor întreprinde pentru întîmpinarea celei de a 60-a aniversări a organizației revoluționare, comuniste de tineret din țara noastră, dezbaterea aceasta are menirea de a examina și reliefa momentele mai de seamă din istoria U.T.C.-ului, a mișcării revoluționare și democratice generale de tineret, modul în care tradițiile ei îndelungate sînt continuate în zilele noastre, cum sînt ele prezente în procesul educației și formării conștiinței socialiste, patriotice a tinerii generații.

Mișcarea revoluționară și democratică a tineretului din țara noastră are o istorie bogată în fapte și semnificații. Sub conducerea și îndrumarea partidului, tineretul muncitor a participat efectiv la lupta clasei muncitoare, a tuturor forțelor progresiste, împotriva exploatării și asupririi, pentru eliberarea națională și socială, progres și civilizație. Începuturile acestei mișcări se află odată cu primele manifestări ale clasei muncitoare, exprimîndu-se sub forma unor cercuri și asociații socialiste studențești, apoi în cadrul cercurilor „Tineretului muncitor.”

În ambianța social-politică a anilor imediat următori realizării statului național unitar român, mișcarea revoluționară de tineret a cunoscut un proces mai intens de organizare, de urcare pe o treaptă superioară, împrejurare care a condus la constituirea organizației comuniste de tineret. Făurită, condusă și îndrumată de partidul comunist, Uniunea Tineretului Comunist s-a afirmat ca o continuatoare a tradițiilor revoluționare ale înaintașilor, uteciții s-au situat în primele rînduri, alături de comuniști, în lupta împotriva exploatării și asupririi, pentru cucerirea drepturilor economice și politice, pentru apărarea libertăților democratice, împotriva fascismului și a războiului.

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care s-a declanșat în august 1944, a inaugurat un amplu proces revoluționar, care, în etape succesive,

a dus la transformarea radicală a societății românești, a structurilor sale economice și social-politice, la cucerirea deplină a independenței și suveranității naționale a României. Tineretul revoluționar, progresist și-a adus o contribuție de seamă la înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944, a participat și participă cu entuziasm la activitatea întregului popor pentru făurirea și edificarea noii orinduirii sociale. Așa cum aprecia tovarășul Nicolae Ceaușescu, tineretul patriei noastre, împreună cu întregul popor, a luat parte la toate mărețele înfăptuiri, muncind cu energie și entuziasm pentru realizarea programului partidului, pentru ridicarea României pe trepte tot mai înalte de bunăstare și progres.

Cu toată convingerea că dezbateră consacrată aniversării organizației revoluționare de tineret va prilejui un amplu schimb de păreri privind istoria, precum și rolul tineretului în opera de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, permiteți-mi să declar deschise lucrările întîlnirii noastre.

C. Mocanu: O primă problemă, nu dintre cele secundare, care se poate ridica, și care trebuie ridicată, este: ce se înțelege prin *inceputurile* mișcării social-politice a tineretului, în care etapă a istoriei generale sînt ele descoperite, adică în ce constau *premisele, antecedentele, rădăcinile istorice* ale Uniunii Tineretului Comunist. Problema are o însemnătate principială și principială deoarece a considera valoarea a ceea ce i-a fost, în chip necesar, *precedență* este o posibilitate în plus de a remarca rolul factorilor interni, endogeni ai devenirii organizației, desigur, aceasta neînsemnând diminuarea rostului etapei în care s-a produs făurirea propriu-zisă, făurirea în *concreto*, a organizației comuniste de tineret, și nici diminuarea înriurilor rezultate din conexiunile externe, internaționale. După cum am enunțat însă, ceva mai amplu decît acum, la un simpozion, din anul trecut, la cercul de istoria U.T.C., format în urmă cu trei ani în Academie, de regulă mai înainte se mergea nu departe de limitele, și chiar nu se ieșea din limitele perioadei restrinse numite de „creare” a U.T.C.-ului; mai încoace, în raport de extinderea de orizonturi noi în literatura istorică generală, de altminteri acestea însele în raport de interpretări mai noi de partid, s-a înaintat către a se consolida ideea că, de fapt, *inceputurile* Uniunii Tineretului Comunist se întîlnesc, peste timp, cu *inceputurile* mișcării tineretului muncitoresc, ale tineretului socialist, în cîmpul mișcării muncitorești și socialiste generale. De altfel, este aici o extindere a unui principiu mai nou afirmat cu privire la originarea partidului comunist în primele *inceputuri* ale mișcării muncitorești organizate, mai concret, și la nivel ceva mai elaborat, în actul de făurire a partidului social-democrat din 1893.

Desigur, a vorbi de *inceputurile* organizației comuniste de tineret ca puncte de pornire aflate în *inceputurile* mișcării tineretului muncitor înseamnă a constata o împrejurare naturală deoarece organizația comunistă este de natură și de esență muncitorească. Consider însă că este posibil și necesar de a se extinde și mai departe cadrul punerii problemei, desigur precizînd în sens adecvat termenii, mai cu seamă în direcția de a indica, pentru faza pre-muncitorească, fie și doar înțelesul cel mai general: continuare a tradiției de ansamblu, de absorbire, pe mari spații de istoric, a sevei acestei îndelungate istorii. De bunăseamă, nu neglijînd specificul interpretării privind partidul și, respectiv, al interpretării privind organizația sa de tineret, am dorit aici să extind modul de a pune problema așa cum rezultă din privirea așa de amplă pe care o constatăm în cuvîntarea din mai 1981 dedicată aniversării partidului, privire rezumată îndeosebi în asemenea idei: „Partidul Comunist Român este moștenitorul și continuatorul celor mai bune tradiții de luptă ale maselor populare pentru formarea poporului român, pentru dezvoltarea limbii și culturii proprii, pentru afirmarea națiunii române și a statului național unitar România”. „Partidul Comunist Român își trage seva și vitalitatea din glorioasa istorie de milenii a poporului nostru, din toate evenimentele și luptele desfășurate de-a lungul vremurilor (...)”. Aceasta înseamnă că fără a estompa faptul că mișcarea social-politică particularizată a tineretului este numai din anumite etape istorice, mai precis, din etapa modernă, și în cadrul acesteia, mai ales odată cu *inceputul* și afirmarea mișcării tineretului muncitor — cercetarea este invitată a se îndrepta spre istoria generală, dacă tînăra generație și-a dat contribuția, fie și non-distinctă, în toate epocile istoriei. În plan ideologico-politic am drept punct de sprijin tot o cunoscută apreciere din documente de partid: „Tineretul, prin dinamismul și receptivitatea lui la idealurile de libertate și dreptate socială, la schimbările inoitoare a reprezentat întotdeauna de-a lungul istoriei un însemnat factor al progresului societății. Din veac în veac, el a preluat și dezvoltat virtuțile și tradițiile înaintate ale poporului, înfruntînd greutăți, dînd nenumărate jertfe, el a jucat un rol de seamă în lupta împotriva asupritorilor, pentru dezrobire socială, pentru cucerirea și apărarea independenței și suveranității naționale”. În plan documentar am drept punct de sprijin cercetarea care descoperă fapte, inclusiv constatări, aserțiuni, maxime ale scriitorilor, filozofilor, oamenilor politici încît se pot vedea în unele situații premoderne, dar

revin, epoca modernă este aceea în care fenomenul s-a exprimat, mai maturizat, în și cu propriile-i determinații.

St. Popeseu: Epoca modernă a favorizat o angajare mai amplă, și din ce în ce mai specifică, a tinerei generații, autoare sau coautoare a marilor evenimente cum au fost 1821, 1848, 1859, 1877, 1918. Puteți spune, fără să exagerăm, că nu există eveniment sau acțiune revoluționară, progresistă mai de seamă la care partea înaintată a tineretului să nu se fi aflat în miezul transformărilor social-politice. Dealtfel, premisele apariției celor dintii forme de organizare, în direcție modernă, a tineretului sunt determinate de noile realități economice, sociale și politice, de schimbările structurale care au început în societatea românească la sfârșitul secolului al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului al XIX-lea, și s-au dezvoltat ulterior.

O prezentare amplă sub toate aspectele a participării tinerei generații la marile evenimente amintite necesită o cercetare deosebită, o examinare atentă a tuturor izvoarelor; în această intervenție nu mă voi opri decât la câteva aspecte mai semnificative, cu deosebire la acțiunea conjugată a tuturor românilor de realizare a celor două deziderate fundamentale care dau trăinicie și durată fiecărei națiuni: independența și unitatea.

Încă din deceniul patru al veacului trecut, în țările române, sau peste hotare, au luat ființă o serie de societăți sau — cu alt cuvânt — asociații ale tineretului cu scopuri culturale, declarate, dar în fond ele acopereau o reală activitate politică, și care au avut un rol important în cristalizarea ideologiei revoluționare moderne, în cultivarea spiritului de luptă al românilor de pretutindeni pentru libertate națională și dreptate socială. Ele au reunit îndeosebi studenți, tineri intelectuali, care atunci, la început de epocă modernă, aveau, în ansamblul tinerei generații, un rol proeminent.

Activitatea acestor organizații a contribuit la crearea acelei atmosfere social-politice, ideologice, care a culminat cu revoluția de la 1848—1849. Revoluția română din acești ani, desfășurată în cadrul revoluției generale europene, reprezintă un moment remarcabil din istoria patriei. Marile probleme ale societății românești se întîlnesc în programele anului 1848, reflectînd necesitatea înlăturării feudalismului, a eliberării sociale și naționale, a realizării unității și independenței poporului român. Participarea tineretului progresist s-a înscris sub semnul a două mari direcții: pe de o parte, el s-a subsumat obiectivelor generale, țelurilor sociale și naționale, pe de altă parte, s-a manifestat ca forță socială avînd nemijlocit deziderate specifice. Se poate spune că, în mare măsură, revoluția română de la 1848 a fost, într-un fel, opera tineretului care a adus cu sine suflul militant purtător al efectului trăsăturilor tinerei generații entuziaste. La 1848, principalii conducători ai revoluției aveau următoarea vîrstă: Nicolae Bălcescu, 29 ani; Avram Iancu, 24; Mihai Kogălniceanu, 31; Alexandru Ioan Cuza, 28; Ion Brătianu, 27; Dimitrie Brătianu, 30; Alecu Russo, 29; Dimitrie Bolintineanu, 29; C. A. Rosseti, 32; Andrei Mureșanu, 32; Ion Ghica, 31; Alexandru Papiu Ilarian, 20 de ani și ... lista poate continua!

În perioada următoare revoluției, problema unirii Principatelor a devenit problema de bază, la a cărei soluționare tinăra generație a avut o participare care trebuie studiată în mod mai aparte. Faptele arată că tinăra generație a participat, cu tot entuziasmul, la evenimentele care au pregătît momentele de la 5 și 24 ianuarie 1859.

Pentru că în spațiul acestei dezbateri, care în mod special se concentrează pe tema făuririi Uniunii Tineretului Comunist, nu am posibilitatea să înfățișez aici fapte mai multe, am dorit și eu să reamintesc premisele mai îndelungate ale U.T.C.-ului, rădăcinile lui în istorie, și de aceea doar adaug, înainte de a încheia, ideea că din rîndurile tineretului s-au ridicat de-a lungul deceniilor numeroși exponenți ai ideilor înaintate, ai inovației pe tărîmul culturii; artei și științei, care și-au dedicat întreaga viață idealului eliberării și fericirii poporului, dezvoltării culturii naționale, propășirii României. Făcînd din năzuințele legitime de libertate și independență ale poporului propria lor cauză, ei au militat pentru transformarea României într-un stat modern care să asigure dreptatea socială pentru cei mulți și oprimați, apărarea ființei naționale a patriei, realizarea aspirațiilor de progres și civilizație ale națiunii române.

C. Mocanu: Într-adevăr, ne interesează acum să aflăm antecedentele în istoria generală comportate de făurirea Uniunii Tineretului Comunist; pentru o informație mai extinsă, și mai concretă, aș trimite la articolul dînsului, publicat în numărul din acest an, 1981, al *Analelor Academiei „Stefan Gheorghiu”*, primul pe o asemenea temă.

V. Păsănilă: Așa cum s-a afirmat aici mai înainte, de către Stelian Popescu, pe fondul mutațiilor petrecute în societatea românească, pe parcursul veacului al XIX-lea, s-au conturat structurile economice, sociale și politice proprii epocii moderne, ceea ce a însemnat pătrunderea relațiilor și forțelor de producție capitaliste în economia românească, iar în plan social apariția și dezvoltarea claselor sociale — muncitore și burghezia. Ne-

cesitatea organizării profesionale și politice a proletariatului a condus la constituirea primelor nuclee ale organizării, care vor evolua spre forme mai ample, cu tendințe de centralizare la scară națională; de asemenea, au apărut și primele cercuri socialiste.

Potențialul relativ numeros al tinerilor angajați în ateliere și fabrici va constitui nucleul tineretului organizat, ce va evolua spre forme proprii de organizare. Acest proces se va desfășura pe fondul condițiilor grele de muncă, atât în industrie cât și în agricultură, situație ce se constată și în rîndul tineretului cuprins în diferite forme de învățămînt. Pătrunderea ideilor socialiste va contribui la maturizarea politico-organizatorică a clasei muncitoare, în cadrul căreia tineretul va recepta noile idei, și astfel apar condițiile ca, în continuarea mișcării de tineret moderne, dar și ca treaptă superioară a ei, să se cristalizeze mișcarea revoluționară a tineretului muncitoresc.

Constituirea, în 1893, a partidului clasei muncitoare a avut un rol important în evoluția mișcării de tineret; un prim argument în acest sens ar fi formarea în iunie 1894 a Cercului elevilor tipografi, organizația care, deși nu a ființat multă vreme, a arătat că tineretul muncitor putea să-și creeze propriile organizații, bazate pe principiile luptei de clasă. După mai multe momente incipiente ale procesualității istorice, care au fost tratate, mai de mult, ori mai recent în literatura istorică, o treaptă nouă se realizează la începutul veacului al XX-lea cînd tineretul muncitor a fost cuprins în mare parte în cercurile socialiste, „România muncitoare” și în sindicatele profesionale; mai concret, în urma inițiativei din ianuarie 1908, a unui grup de ucenici din București, în ziua de 3 februarie, în sala din Calea Victoriei nr. 39, în prezența a peste 120 ucenici și tineri lucrători din Capitală, s-a format *cercul ucenicilor*, sau *cercul cultural al ucenicilor*, care, nu peste mult timp, în septembrie 1909, se va numi *cercul tineretului muncitor*. Acest cerc a constituit nucleul în jurul căruia s-a polarizat acțiunea de formare a altor cercuri asemănătoare și de dezvoltare a legăturilor între ele.

În direcția acestei procesualități, menționez numai câteva fapte. În aprilie 1910 a apărut gazeta „Foaia tînrului”, auxiliar prețios al mișcării de tineret în propagarea ideilor revoluționare, a socialismului științific, a culturii. Datorită diversificării activităților cercurilor și creșterii numărului lor s-a simțit nevoia unui organ central de coordonare, rol pe care plîna la un timp l-a îndeplinit cercul din București; prin urmare, în august 1912 s-a constituit Comitetul Central al cercurilor „Tineretul muncitor”, idee subliniată de rezoluția Congresului al II-lea al P.S.D., refăcut în 1910; din acest comitet au făcut parte Teodor Iordăchescu, Marcel Blumenfeld, Constantin Angelescu, Paul Frimu, Ioan G. Marin, Nicu B. Mihăilescu, și alții.

Ideea centralizării cercurilor „Tineretul muncitor” a căpătat contur tot mai precis, și ca urmare, s-a cristalizat, nu însă deplin, organizația cercurilor de tineret numită, mai mult sau mai puțin consecvent, Mișcarea tineretului muncitoresc din România. Mișcarea de tineret s-a implicat tot mai mult în mișcarea muncitorească și socialistă generală, care s-a intensificat în anii premergători primului război mondial și în timpul războiului.

În literatura istorică în care, într-adevăr, au fost preocupări privind istoria tineretului, în ceea ce privește etapele de pînă în 1918 s-a studiat mai puțin mișcarea tineretului din teritoriile aflate sub stăpînirea imperiilor vecine; în ceea ce privește teritoriile stăpînite de Austro-Ungaria problema nu se epuizează prin afirmația că organizarea tineretului n-a putut fi de sine stătătoare pentru că ar fi fost inclusă în mișcarea sindicală; în Bucovina exemplific numai dintr-o singură provincie în 1908 s-au constituit cercuri ale tineretului muncitor, pornindu-se de la unele grupuri existente încă din 1905, mai ales la Cernăuți și Rădăuți. Pe baza acestei structuri organizatorice se va constitui Uniunea Tineretului Socialist, care, după Unirea din 1918, se va încadra în acțiunea de unificare a tineretului la scara întregii țări.

M. Totu: Sint și eu de acord că mișcarea de tineret are la noi o veche tradiție. Ea s-a inițiat, ca mișcare modernă, mai întîi în rîndurile tineretului studios, în această privință un rol avîndu-l contactul cu ideile Apusului, cu ideologia socialismului utopic, apoi a celui științific.

Au apărut organizații cu scop patriotic, național, puse în slujba luptei pentru progres, pentru unitate și independență națională: s-a inițiat și publicistica studentească, de orientare democrat-burgheză. Doi studenți, de altfel, au meritul de a fi seos, în 1827, la Leipzig, prima gazetă în limba română, „Fama Lipscei, pentru Dația”. La Paris s-a constituit, în 1839, prima organizație studentească, Societatea pentru învățatura poporului român, care prin chiar titlul său indica un program de emancipare națională, dacă ținem seama că își propunea să activeze pentru toți românii din vatra vechii Dacii.

S-au creat apoi, în țară sau în străinătate, zeci de asemenea societăți studențești, între care s-a remarcat cu deosebire www.daceroamanica.ro tînrilor români de la Paris, care

activa ca filială a Frăției. A. D. Xenopol aprecia rolul studenției în pregătirea revoluției, reliefând că ridicarea de la 1848 fusese precedată de-o mișcare studențească. Se pare că la Paris, în preajma anului 1818, activa și o societate secretă, Daco-România, organizată pe baza principiilor democrat-republicane ale lui G. Mazzini.

După revoluție, o nouă organizație slujea aceleași idealuri; este vorba de Junimea română, constituită tot la Paris, în 1851, și care avea drept deviză „război celor apăsători, solidaritate cu cei apăsați, independența și unirea tuturor românilor, organizarea adevăratei democrații”.

La sfârșitul secolului al XIX-lea mișcarea studențească progresistă se caracterizează printr-o largă activitate cu caracter organizat exprimată în consolidarea unora dintre organizațiile patriotice cu existență îndelungată și apariția altora noi, cum au fost România jună, Arboroasa, Iulia, și altele; în constituirea unei asociații generale studențești; în realizarea unui sistem de legătură permanentă între studenții români de pretutindeni, prin intermediul presei și pe calea congreselor mai ales, inițiate din 1871, cînd avusese loc primul congres, la Putna; în participarea, începînd din 1888, de delegați ai studenților români la congresele studențești internaționale.

Dintre societățile studențești de la sfârșitul secolului s-au remarcat cele aflate sub îndrumarea socialiștilor, Societatea studenților mediciniști de la București (1875), Clubul studenților de la Iași (1876); Societatea universitară „Unirea” (1879), Asociația generală a studenților universitari români (1880), grupul studenților din jurul publicației „Dacia viitoare”.

Constituirea Asociației generale, care se referea la studențimea română din țară precum și din străinătate, a dus, cu timpul, la formarea unui comitet național de solidaritate cu românii din Transilvania, Bucovina, Basarabia sau din Balcani. De altfel, organizațiile studenților au luat parte permanent la mișcarea națională pentru unitate și libertate și mai toate s-au pronunțat pentru democrație. De pe aceste poziții studenții români s-au integrat și în mișcarea studențească internațională.

Este semnificativ faptul că dacă apariția organizațiilor studențești în afara granițelor țării se făcuse din inițiativa studenților patrioți, proveniți, însă, de cele mai multe ori, din familiile înstărite, chiar boierești, organizațiile din țară au fost inițiate de cei mai săraci dintre studenți, fii ai satelor în special, care au socotit că aveau o responsabilitate, o însemnată datorie față de popor.

I. Cărțină: Mișcarea muncitorească, socialistă din România și, alături de ea, în cadrul ei, mișcarea proprie a tineretului, apărute pe terenul fertil al unor bogate tradiții de luptă pentru independență națională și progres social-economic, într-adevăr au cultivat cu venerație și responsabilitate, ridicînd pe o nouă treaptă, tot ceea ce trecutul de luptă și creație al poporului oferea cu atributul consistenței, durabilității, al exemplului viu, tot ceea ce înaintașii legați de interesele poporului aveau mai valoros, elementele demne de cauza propășirii naționale și sociale, filonul de aur democrat, revoluționar, tradițiile umaniste.

De asemenea, este adevărat că în toate epocile tînăra generație — mai concret, am în vedere partea ei mai avansată din punct de vedere social-politic — s-a aflat întotdeauna în primele rînduri ale luptelor maselor muncitoare pentru drepturi și libertăți democratice, pentru apărarea intereselor vitale ale poporului român; condiții noi și contribuții mai deosebite au implicat în epoca modernă tineretul muncitoresc, din fabrici, altfel spus, din industrie, care, ca parte a clasei muncitoare — cu misiunea ei remarcabilă în istorie — a fost nucleul mișcării revoluționare, democratice a tineretului. Istoria organizației revoluționare a tineretului, pe care o aniversăm, este astfel parte componentă, inseparabilă a istoriei partidului, a luptei clasei muncitoare, și, totodată, a istoriei întregului popor pentru libertate și socialism.

G. Marin: Ar fi util să relevăm în dezbaterea noastră că la formarea sa Uniunea Tineretului Comunist a preluat și a continuat, pe o treaptă superioară, bogate tradiții — după cum se exprima, prin însuși acest termen, în prima sa intervenție, Constantin Mocanu; bogate tradiții au fost și în ceea ce privește pregătirea tineretului pentru apărarea patriei. După cum se știe, în perioada premergătoare și pe timpul revoluției de la 1848 conducătorii revoluționari, ei înșiși tineri, au acordat o atenție deosebită înarmării și pregătirii poporului pentru izbînda și apărarea revoluției.

La vîrsta de 19 ani, Bălcescu, ca și alți tineri progresiști, a intrat în rîndurile oștirii române văzînd în aceasta instituția pe care se putea sprijini națiunea română în lupta pentru libertate, unitate și independență. De altfel, obiectul primului studiu al tînărului patriot a fost tocmai istoria puterii militare la români despre care el scria în 1844: „Am preferat a lucra instituțiile ostășești înaintea oricăror altora căci aceste instituții sînt cele mai minunate ce au avut părinții noștri”. Vrînd, totodată, să convingă tineretul român, și întreaga națiune, de a se pregăti în scop eliberator, Bălcescu venea cu argumente istorice arătînd că la noi

„tot românul se naște cu datoria de a fi soldat și de a apăra statul la vreme de nevoie, și când vrăjmașul călca pământul românesc toată țara trebuia să fie la armă”,

După cum rezultă din cercetarea perioadei revoluției, tineretul român, animat de un fierbinte patriotism, a jucat un rol de seamă în timpul luptelor revoluționare din cele trei țări române. Gărzile naționale, oastea populară condusă de Avram Iancu aveau în componența lor un mare număr de tineri gata să se jertfească pentru interesele națiunii. Prezența eroică a tineretului în timpul revoluției române de la 1848—1849, pilda lor privind iubirea de patrie au fost duse mai departe de mișcarea socialistă a tineretului.

În marele efort popular și național românesc, în războiul din 1877—1878 pentru independență tineretul a înscris pagini sublimе de eroism. Membrii ai cercurilor revoluționare socialiste, C. I. Istrati, Gh. Sabin, V. G. Manicea, C. Stăuceanu ș.a., s-au înrolat voluntar în armata română și au luat parte la crâncenele bătălii. „Cînd patria mămă face apel la fiii ei spre a-i număra și a opune și ea forța contra forței și tunul contra tunului arăta tînărul C. I. Istrati — studenții noștri n-ar putea rămîne indiferenți”. Demne de reliefat sînt acțiunile tineretului muncitor care a sprijinit pe multe planuri lupta pentru cucerirea neatîrnării. De pildă, tînărul tipograf voluntar Ștefan Georgescu (16 ani) înrolat în Regimentul de artilerie Craiova, mărturisea: „Atît eram de voioși încît credeam că nimic nu va putea rezista contra noastră”.

După cucerirea independenței de stat, sub îndrumarea socialiștilor vîrstnici, mișcarea socialistă și democratică de tineret acordă o atenție sporită ideii de pregătire militară a întregului popor pentru apărare. „Înarmați dar poporul cerea expres gazeta „Basarabia”, înarmați-l cu baioneta, cu ideea clară în cap și cu iubirea înfocată către țară în inimă și nu veți avea frică de nici un vrăjmaș (...) Poporul e puterea”. Tineretul s-a dovedit deosebit de receptiv față de măsurile inițiate de unele personalități cu vederi progresiste (C. Davila, C. Istrati, P. Poni, S. Haret, A. D. Xenopol, N. Iorga ș.a.) în scopul educării patriotice și pregătirii tineretului pentru apărarea țării. Mărturie concludentă sînt asociațiile: Micii dorobanți, Societatea centrală română de arme, gimnastică, dare la semn și natațiune, Șoimul, precum și introducerea pregătirii militare ca disciplină de studiu în școli. Un rol deosebit a jucat, în scopul amintit, și tineretul participant la Asociația cercetașii României ale cărei baze au fost puse în anul 1913 și ai cărei membri au sprijinit marile bătălii ale armatei noastre împotriva invadatorilor în anii 1916—1918. Aș da un singur exemplu și anume eroismul dovedit de tinerii cercetași din detașamentul de 150 patrioți care în ziua de 14 octombrie 1916 au dus lupte grele pentru apărarea orașului Tîrgu Jiu și despre care șeful de stat major al Armatei I române scria: „Și era cel mai frumos tablou al neamului: copiii între mosnegii luptind alături pentru țară (...)”. De altfel dragostea pentru glia străbună, idealul unității naționale i-a determinat pe mii de tineri transilvăneni refugiați dincoace de Carpați să se înroleze în unitățile românești. Numai din șapte comune din plasa Săcele (jud. Brașov) au căzut eroic în luptele din Dobrogea, de la Mărăști și Mărășești peste 250 de tineri înrolați voluntari în armata română.

Nu putem să nu amintim că în marile bătălii pentru salvarea patriei mulți tineri nuncitori, membri ai organizațiilor socialiste, și-au jertfit viața, cum au fost: Nicu Mihăilescu, membru al C.C. al Mișcării Tineretului Muncitoresc, Iosif Liszt, Ulise Vasilescu.

St. Popescu: Tineretul român, mobilizat pe front, pe acel front în care România se angajase pentru eliberarea tuturor românilor ce se aflau sub dominație străină, animat de un înflăcărat patriotism, înțelegînd momentele de grea cumpănă prin care trecea țara, a luptat cu eroism în rindurile armatei române, pentru alungarea inamicului din teritoriul cotoplit.

La Mărășești, Mărăști și Oituz armata română, compusă, în cea mai mare parte, din tineri, a apărat cu eroism legendar și spirit de sacrificiu pămîntul strămoșesc, acoperindu-se de glorie nepieritoare.

Făurirea statului național unitar român în 1918, ca urmare a necesității istorice interne care și-a găsit ocazie favorabilă de realizare în condițiile războiului și, totodată, ale împrejurării că înseși cele două imperii au căzut sub loviturile revoluțiilor, ale mișcării de eliberare socială și națională puternic intensificată, a fost rezultatul unor eforturi conjugate ale întregului popor, al unor largi categorii sociale.

Tineretul muncitor și intelectual de pe cuprinsul teritoriului locuit de români cu entuziasmul său specific s-a integrat prompt în aceste eforturi pentru desăvîrșirea unității naționale-statale.

Anii 1917—1918 au prilejuit noi manifestări ale tineretului în general, ale studenților în special, pentru cauza națională. Astfel, din Comitetul de acțiune al românilor din Transilvania, Banat și Bucovina vor face parte și studenții, iar la consfătuirile politice studențești din Cluj, din toamna anului 1918, cu toate greutatele pricinuite de faptul că cei mai mulți tineri erau sub arme și de faptul că era o anumită lipsă de îndrumare a mișcării studenților

de către Partidul Național Român, ei au luat parte la hotărâri importante pentru integrarea lor în lupta națională. La formarea Consiliului Național Român Central, reprezentanții tineretului și-au exprimat adevăratele, și l-au recunoscut ca forum politic suprem. În toată luna noiembrie 1918, când Transilvania era condusă de consilii naționale și gărzi românești locale, tinerii au participat activ la aceste forme de administrație, la pregătirea și desfășurarea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia.

Rod al voinței și acțiunii întregului popor, realizarea statului național unitar în memoriul an 1918 a deschis o etapă nouă în dezvoltarea României moderne, a creat condițiile propice evoluției pe un plan superior a mișcării revoluționare și democratice, respectiv a mișcării de tineret, la scara întregii țări.

I. Seurtu: Marca Unire din 1918 a deschis o etapă nouă în evoluția istorică a poporului român, a națiunii și statului nostru. Act profund progresist, Unirea a ridicat pe o treaptă superioară comunitatea statornică de-a lungul secolelor între provinciile românești, a realizat cadrul național și economico-social pentru dezvoltarea mai rapidă a forțelor de producție, a însemnat înmănușarea energiei și capacităților creatoare ale întregului popor, unirea la scară națională a tuturor forțelor înaintate ale societății, a mișcării muncitorești.

După 1918, România a cunoscut o puternică dezvoltare economică, ajungând în 1938 la cel mai înalt nivel din întreaga perioadă a orinduirii capitaliste. Fără îndoială că tineretul a adus o contribuție însemnată la acest progres, afirmându-se în fabrici și uzine, pe ogoare și pe șantiere de construcție ca o forță dinamică, ferm hotărâtă să sporească avuția națională a patriei unite. Datele statistice arată că în perioada interbelică a crescut rolul industriei în ansamblul economiei naționale, fapt ce a contribuit la sporirea numerică și calitativă a clasei muncitoare clasă istoricește chemată să edifice o nouă societate, lipsită de exploatare și asuprire. În acest context s-a dezvoltat un puternic detașament al tineretului muncitoresc, ce se va afla în fruntea luptei tineretului pentru o viață mai bună, pentru democrație și progres social. Necesitățile cerute de dezvoltarea economică, accentuarea procesului de modernizare a societății românești, creșterea rolului științei în cadrul statului național unitar au impus dezvoltarea rețelei școlare, a învățământului tehnico-aplicativ, a celui universitar, și, în consecință, în perioada interbelică numărul elevilor și studenților a crescut de 4—5 ori.

Legiferarea votului universal, reformele înfăptuite după Unire au contribuit la adăncirea democrației burgheze, la creșterea gradului de participare a maselor la viața politică. O parte a tineretului — cel de peste 21 de ani — a primit drept de vot, un număr mare de ziare, gazete și reviste erau scrise de tineri, s-au întemeiat numeroase asociații și societăți în cadrul cărora tineretul dezbăta propriile probleme, își exprima poziția față de evoluția vieții interne și internaționale.

Dacă înainte de 1918 tineretul ocupa un loc minor în cadrul preocupărilor partidelor burgheze, după Unire s-a produs o adevărată ofensivă a acestor partide asupra tineretului, fiecare urmărind să-l atragă și să-l influențeze. Simultan, partidul politic al clasei muncitoare — care avea o experiență pozitivă, pe care nu o deținea nici un alt partid în această privință — și-a intensificat preocupările privind tineretul, organizarea și conducerea lui.

În fond, fiecare tânăr purta pecetea clasei sau categoriei sociale din care provenea, fapt ce oferea baza obiectivă pentru o diversitate de opțiuni politice. Evident, proveniența socială nu determina automat o anumită orientare politică. De aici și preocuparea pentru o muncă diferențiată, de influențare, desfășurată de toate partidele politice, în rindul tuturor categoriilor de tineri. În programele partidelor politice au fost incluse prevederi speciale privind tineretul, rezolvarea, în conformitate cu concepția fiecărui partid, a problemelor cu care tinerii din industrie, din agricultură, din celelalte ramuri ale economiei naționale, de pe băncile școlilor și facultăților se confruntau. Un alt element caracteristic îl constituie înființarea de secții și de organizații speciale de tineret în cadrul partidelor politice. Deși până acum m-am referit cu precădere la situația mai apropiată de anul 1918, concretizările privind momentele de constituire a organizațiilor de tineret ale partidelor burgheze sînt mai târzii, și, în consecință, menționez că în 1928 a apărut Tinerimea Liberală, care activa în cadrul Partidului Național-Liberal, în 1930 s-a constituit Tineretul Național-Țărănesc (finalizându-se acțiunile începute încă din 1925 în cadrul Partidului Țărănesc), în 1933 s-a creat organizația Tineretului Radical-Țărănesc. În ceea ce privește organizațiile de dreapta și de extremă dreapta, Garda de Fier bunăoară, ele se adresau în mare măsură tineretului, chiar pretinzând că vorbesc în numele lui.

Având în vedere acest ansamblu complex, putem înțelege și aprecia mai bine munca desfășurată de partidul socialist, apoi, din mai 1921, de partidul comunist, linia strategică și tactică privind mișcarea de tineret, capacitatea de a discerne din mulțimea problemelor pe cele esențiale, de a oferi o platformă concretă, de acțiune, și, în ultimă instanță, de a aprecia

rezultatele obținute, contribuția tineretului la lupta generală a clasei muncitoare, a poporului român pentru democrație și progres social.

C. Peteulescu: În noua etapă istorică de după formarea statului național unitar, în fața mișcării revoluționare de tineret, ca de altfel a întregii mișcări muncitorești, s-au ridicat sarcini noi, deosebit de complexe, în consens fundamental cu dezideratele maselor largi populare incluse în proclamațiile adunărilor plebiscitare de unire, cu necesitatea înmănușării într-un singur suvoi a tuturor forțelor revoluționare, progresiste, naționale de pe întreaga cuprindere a meleagurilor românești. Este profund semnificativ pentru cursul mișcării de tineret din perioada avântului revoluționar 1918-1921 faptul că obiectivele sale principale au fost identice cu cele pe care le avea de realizat mișcarea muncitorească în ansamblul său: reorganizarea, apoi unificarea la scara României întregite a tuturor organizațiilor regionale de tineret într-o organizație revoluționară unică, cu un program de acțiune potrivit noilor realități românești postbelice. Ca atare, procesul necesar de centralizare pe plan național a mișcării de tineret, întocmai ca și cel al organizațiilor muncitorești, nu a avut un caracter exclusiv organizatoric, ci și un caracter de natură ideologică, politică, vizând adâncirea conținutului revoluționar al organizației de tineret, situarea ei pe temeiuri comuniste.

Acest proces de centralizare desfășurat pe fondul marilor bătălii de clasă ale proletariatului român din anii 1918-1921 a fost însoțit de vii dezbateri teoretice, care și-au găsit expresia publicistică în special în coloanele gazetei „Foaia tinerului”, denumită din vara anului 1919 „Tineretul socialist”, dezbateri duse pentru înțelegerea, de către tineretul revoluționar, în lumina socialismului științific, a realităților social-economice și politice, a sarcinilor majore care se ridicau în fața întregului popor în noua etapă istorică și pentru elaborarea, pe această bază a unui nou program revoluționar de acțiune.

După cum se știe, la sfârșitul anului 1920, mișcarea revoluționară de tineret din România întregită era alcătuită, din punct de vedere al structurii organizatorice, din Mișcarea Tineretului Socialist, care activa pe teritoriul statului român dintre frontierele de pînă în 1918, Uniunea Tineretului Muncitor din Ardeal și Banat, și Uniunea Tineretului Socialist din Bucovina. Aceste organizații regionale, deși purtau încă unele particularități, determinate de condițiile în care s-au format și și-au desfășurat activitatea, erau călăuzite de același spirit revoluționar de gândire și acțiune, erau animate de aceeași năzuință spre centralizarea exprimînd unitatea național-statală. Elementul dinamizator al anpliei acțiunii de centralizare l a constituit Mișcarea Tineretului Socialist de dincoace de Carpați, la acea dată cea mai puternică organizație. În atari împrejurări, Comitetul Central din București și-a asumat și îndeplinit rolul de coordonator al activității de unificare, inițiativele sale intrînd adeviziunea și sprijinul mișcării revoluționare de tineret din provinciile revenite la patria mamă în 1918.

O caracteristică a amplitudii proces de cuprindere, sub o conducere unică pe plan național, a întregii mișcări de tineret o constituie faptul că el a polarizat și antrenat întreg tineretul revoluționar, totalitatea organizațiilor sale, conferind acțiunii de unificare un pronunțat caracter de masă. Aceasta își află explicația în identitatea aspirațiilor spre unitate a tineretului revoluționar, în existența, chiar din perioada anterioară anului 1918, a unor statornice legături între tinerii de pe întreg cuprinsul teritoriului național în pofida granițelor vremelnice și artificiale impuse de vitregia împrejurărilor istorice.

C. Mocanu: După cum se știe, acțiunea politico-organizatorică de unificare la scara României întregite a mișcării revoluționare de tineret începută imediat după desăvîrșirea statului național unitar, a cunoscut, de la un an la altul, o dinamică, o intensitate crescînde, și a intrat în etapa sa finală, decisivă, odată cu făurirea *in concreto* în sensul în care am mai discutat, în mai 1921, a partidului nostru comunist, eveniment care a avut consecințe dintre cele mai importante asupra evoluției ulterioare a mișcării revoluționare de tineret.

C. Peteulescu: Într-adevăr, partidul comunist a reprezentat acea forță politică în măsură să exercite în permanență o puternică influență asupra evoluției ulterioare a mișcării revoluționare de tineret din România, care a determinat profunde mutații în structura sa organizatorică, dar, mai ales, în conținutul practicii politice, în situarea ei tot mai evidentă pe temeiul programului și acțiunii comuniste. De la început, preocupările partidului comunist s-au îndreptat, deopotrivă, atît spre statuarea și organizarea propriei sale activități, cit și spre sprijinirea acțiunii tineretului socialist de unificare organizatorică și politico-ideologică într-o organizație unică desigur revoluționară, comunistă pe plan național. Expresia elocventă a atenției deosebite pe care partidul comunist a acordat-o acestei probleme a fost și trimiterea, la scurt timp după Congresul din mai 1921, a lui Lucrețiu Pătrășcanu, Elena Filipovici, N. Popescu-Doreanu, Orosz Miklos, Ștefan Teodorescu și a altor cadre tinere ale sale să activeze în organizațiile tineretului socialist, să le sprijine și coordoneze indeaproape activitatea. Se de-

semnează astfel rolul hotărîtor al Partidului Comunist Român, al militanților săi tineri în acțiunea de făurire a organizației unice revoluționare de tineret la scara României întregite, de organizare a ei pe un real făgaș comunist de activitate.

Este meritul incontestabil al Partidului Comunist Român că, pornind de la propria experiență, a dat mișcării de tineret o orientare tactică și strategică realistă, corespunzătoare momentului politic intern, scopului său fundamental la acea dată în privința organizării. Pornind de la necesitatea protejării organizațiilor de tineret în fața măsurilor represive ale autorităților — care măsuri, după cum se știe, au cunoscut o intensificare considerabilă după Congresul din mai 1921 — și urmărind perseverent unitatea rindurilor lor — dată fiind seziunea produsă la nivelul organizării politice a clasei muncitoare prin crearea, în iunie 1921, a Federației Partidelor Socialiste din România —, Comitetul Central provizoriu al tineretului a hotărît, la indicația partidului comunist, să proclame Mișcarea Tineretului Socialist, cit și organul său central de presă „Tineretul socialist”, autonome față de toate organizațiile politice și profesionale ale clasei muncitoare. Era vorba, bineînțeles, de o autonomie aparentă, pentru că, în realitate, atît Comitetul Central provizoriu alcătuit din membri ai partidului comunist —, cit și organizația în ansamblul său au activat pe baza principiilor revoluționare, sub conducerea și îndrumarea permanentă a partidului comunist. Autonomia constituie, în condițiile date, o condiție esențială a unificării pe baze legale a uniunilor regionale într-o organizație revoluționară unică și a afirmării sale, pe acest temei legal, în viața politică a țării, în lupta revoluționară desfășurată de partidul comunist. Acceptarea și însușirea de către toate organizațiile regionale a acestei linii tactice a constituit unul din factorii principali de care a depins, în mare măsură, accelerarea finalizării procesului de centralizare a mișcării de tineret pe plan național.

I. Apostol: Aș dori să subliniez de la început că semnificația istorică a Conferinței generale a tineretului socialist din martie 1922, care a înecunat eforturile de unificare, odată cu scurgerea timpului a crescut în amploare. S-au multiplicat sensul transformărilor politico-sociale, consecințele acestui eveniment în istoria mișcării revoluționare de tineret, importanța momentului de cotitură al făuririi organizației de tineret pe întreaga țară sub conducerea partidului comunist a căpătât în istoriografia actuală noi dimensiuni.

După cum știm, cercetarea specialiștilor a adus în ultimii ani clarificări și interpretări noi în legătură cu evenimentul care a avut loc acum 60 de ani. Un rol deosebit în pregătirea Conferinței pe țară l-a avut înțelegerea de către pătruni mai largi ale tineretului revoluționar a însemnătății unificării mișcării de tineret în contextul constituirii statului național unitar român, cadru favorabil lărgit al dezvoltării mai puternice a forțelor de producție, a întregii economii românești. Au existat și s-au dezvoltat legăturile între organizațiile regionale de tineret, au început schimburi mai frecvente de delegați la adunări și întruniri, s-a amplificat schimbul de publicații și corespondență în scopul informărilor și consultărilor reciproce privind căile și mijloacele de realizare a unificării mișcării de tineret. Nu era întîmplător faptul că la congresele și conferințele de constituire ale organizațiilor de tineret din Transilvania, Banat și Bucovina au participat și membri ai Comitetului Central al Mișcării Tineretului Socialist din București.

O altă etapă în procesul pregătirii Conferinței generale a tineretului socialist l-a constituit analiza situației politice și organizatorice a mișcării de tineret cu prilejul Congresului sindical de la Brașov din octombrie 1921 la care au participat și delegați ai U.T.S. din vechea Românie. Constatînd aceeași unitate de vederi, dezbaterile au evidențiat necesitatea impulsării muncii de pregătire și convocare a Congresului mișcării de tineret pe baze comuniste la începutul lui martie 1922. Perioada de pregătire efectivă a Conferinței a fost marcată de o intensificare a muncii organizatorice și de propagandă, ziarul „Tineretul socialist” și alte organe de presă muncitorești au publicat ordina de zi a întrunirii, articole, materiale și reportaje care se refereau la aspecte teoretice și practice ale mișcării, la perspectivele dezvoltării cercurilor de tineret.

Convocată la București la 19-20 martie 1922, Conferința generală a tineretului socialist a reunit, pentru prima dată în istoria mișcării revoluționare de tineret, reprezentanți ai organizațiilor din toate provinciile istorice ale României. Ultimele lucrări apărute pe această temă au adus clarificări și nuanțări importante. Vom menționa totuși succint, în cadrul dezbaterii noastre, că Raportul de activitate al Comitetului Central provizoriu, prezentat de Nicolae Popescu-Doreanu, a făcut o analiză a muncii desfășurate de acesta de la constituirea sa în mai 1921 pînă la zi, arătînd că deși au existat numeroase greutăți în editarea organului său de presă, în organizarea tinerilor în sindicate, în lipsa de fonduri ș.a. activitatea a continuat, s-a ținut legătura cu unele cercuri, s-a lucrat în permanență pentru crearea unor noi cercuri de tineret în capitală și provincie. La dezbateri delegații au arătat că tineretul trebuie să desfășoare lupta pe plan economic și cultural, să se impuneau eforturi pentru activizarea tuturor cercurilor de tineret din țară. Amintim că în discuțiile de lucru au fost prezentate de Lucrețiu

Pătrășcanu referitoare la reorganizarea mișcării de tineret și la problema unificării și în cadrul discuțiilor s-a relevat stadiul în care se afla în acea etapă mișcarea revoluționară de tineret din România, sub aspect politic, și organizatorice considerentele care au determinat C.C. provizoriu să proclame Mișcarea Tineretului Socialist autonomă față de toate organizațiile politice și profesionale ale clasei muncitoare. Cu toate greutățile întâmpinate delegații la Conferință au susținut în unanimitate unificarea mișcării revoluționare de tineret într-o organizație centralizată la nivel național.

Conferința a adoptat o serie de apeluri, moțiuni și scrisori de salut care reflectau poziția revoluționară, profund patriotică și de solidaritate internațională cu lupta tineretului din alte țări pentru apărarea păcii, împotriva războiului. În încheierea lucrărilor ea a adoptat Regulamentul de reorganizare a Mișcării Tineretului Socialist din România care punea bazele organizatorice ale mișcării revoluționare de tineret din întreaga țară.

Putem conchide astfel, că prin hotărârile adoptate privind orientarea comunistă a activității organizațiilor de tineret din România, prin lărga sa reprezentare și democratismul care a caracterizat dezbaterile Conferința generală a tineretului socialist din 19-20 martie 1922 a avut o însemnătate istorică, îndeplinind, de fapt, rolul unui adevărat congres.

C. Petculescu: Aș vrea să precizez faptul că, după Conferința din martie 1922, organizația revoluționară de tineret din România și-a pastrat denumirea de *socialistă*. Menținerea, în continuare, până în mai 1924, a titulaturii de *tineret socialist* avea la bază aceleași considerente de ordin tactic la care ne-am referit. Situația existentă în acel moment, determinată de intensificarea măsurilor represive ale regimului burghez, nu permitea organizației de tineret să apară ca o organizație comunistă, așa cum era în realitate. Aceasta tactică suplă a asigurat unitatea rindurilor organizației, i-a oferit posibilitatea de a acționa, doi-trei ani, în mod legal, de a menține și dezvolta legăturile cu masele largi ale tineretului. În acest context, organizația revoluționară unică de tineret din România a exprimat ideea de unitate și ascendență revoluționară caracteristică esențială care, dealtminteri, a definit mișcarea revoluționară de tineret, încă de la apariția și afirmarea sa pe arena vieții politice românești.

I. Cârțână: Uniunea Tineretului Socialist am folosit denumirea oficială adoptată în martie 1923 — a fost o organizație revoluționară, marxist-leninistă, a tineretului din România, cu toate că, după cum s-a spus și aici, din motive de tactică, nu a luat denumirea de organizație comunistă și nici nu s-a afiliat atunci Internaționalei Comuniste a Tineretului. Într-adevăr, se dovedea încă odată, și prin aceste măsuri, caracterul realist al politicii P.C.R., orientarea sa la condițiile concrete din România.

În legătură cu prevederea privind autonomia organizației, într-un document din acel timp se explica exact lucrurile: „Pentru a putea să ne menținem pe terenul legalității și, în această situație, de a servi Partidului Comunist (...) C.C. al P.C.R. a hotărât să susțină autonomia mișcării și să respingă afilierea noastră la vreun alt organism. Deși legal autonomă, organizație separată, legal ține de Partidul Comunist, lucrând în concordanță cu directivele sale”. Prin urmare, deși nu avea denumirea de comunistă și, formal, se declarase autonomă, organizația de tineret din România era în realitate o organizație comunistă.

C. Mocanu: În intervenția mea de acum nu am intenția de a zăbovi asupra făuririi ca atare a organizației, temă asupra căreia am scris, dacă-mi dați voie să precizez, încă de când eram student și făceam primii pași în cercetare, și în publicare, la Institutul de istorie a partidului, dar asupra căreia în ultimul timp au fost aduse însemnate contribuții de alți autori, mai deosebite fiind ale lui Constantin Petculescu, prin densa carte specială pe care a tipărit-o în 1972, *Crearea Uniunii Tineretului Comunist*, sau prin capitolele, destinate direct acestei teme, din *File de istoria U.T.C.* (ediția a doua, revăzută și completată, a apărut în 1980), și prin competența teză pentru titlul de doctor în istorie; tema rămâne însă deschisă, sau, mai bine zis, ar putea fi deschisă chiar și cu prilejul acestei dezbateri.

Am făcut adinec referire la propria-mi participare incipientă la realizarea literaturii despre făurirea U.T.C.-ului, și am făcut aceasta cu gândul de a crea și astfel posibilitatea pentru a spune că, mai înainte, când s-a scris cu privire la această temă — dealtminteri și despre alte subiecte — nu întotdeauna a fost citată (și folosită în scris) întreaga documentație știută — pe pildă, un timp erau lăsate la o parte textele lui Lucrețiu Pătrășcanu —, și prin urmare nu numai integritatea tabloului suferea, ci și formularea caracteristicilor; dacă am în vedere aparatul terminologic-noțional, și în această privință au fost cel puțin incompletitudini; iată termenul *autonomie*, despre care s-a vorbit aici, și pe care, de bunăseamă, l-am folosit și eu, și chiar l-am propus, dealtminteri potrivit limbajului documentelor din 1921—1924, a trebuit să fie și mai este necesar să fie precizat, chiar și numai în direcția de a se descrie mai deslușit împrejurările care l-au determinat, și înțelesul lui, înțeles care să se reliefeze, de fapt

potrivit adevărului istoric, înfăptuirea realmente a rolului conducător al partidului, al partidului comunist.

Dificultățile întâlnite de rezolvarea problemei momentului concret în care s-a făcut în România Uniunea Tineretului Comunist cer imperios ca noi înșine, istoricii, să ne dezvoltăm teoria despre felul cum înțelegem crearea unei organizații politice, făcând în acest scop și studii comparativiste pe verticală și pe orizontală istoriei naționale și universale, cer imperios, în același ansamblu, de a se depăși modalitatea istoriei evenimentiale, desigur fără a se înlătura ceea ce poate, dar numai cât poate să aducă ca în descriere și argumentare; am vrut să spun că devine utilă îndreptarea spre istoria procesuală, ale cărei noi virtuți — departe de a soluționa totul — întinde valențe fecunde.

Prin urmare, dacă sînt momente determinate natural în progresul istoric, faptele, așa spune, se creează de trei ori: întâi, prin ceea ce sînt ele *in stare nascendi*; a doua oară, prin ceea ce sînt ele *in actu*; a treia oară, prin ceea ce sînt ele *in consecutione*. În asemenea privire de orizont cât mai extins, făurirea Uniunii Tineretului Comunist din România apare ca rezultat al unei devenirii istorice mai îndelungate de cristalizare, în cuprinsul mișcării sociale revoluționare generale, a mișcării corespunzătoare specifice de tineret; apare, totodată, dacă nu într-un moment cât mai concret, oricum apare ca rezultat al construirii într-un anumit timp, mai delimitat, dar în decursul tot al unui proces istoric, însă al unui proces istoric mai condensat, mai scurt, de câțiva ani, în care trebuie să găsim, să considerăm momentul cel mai reprezentativ, mai intruchipător al însuși acestui proces istoric mai delimitat.

Însemnătatea făuririi Uniunii Tineretului Comunist rezultă încă din perseverența acțiunii de a fi constituită, și, respectiv, în termeni mai concreți, direct exprimabili, din enunțuri ale documentelor din acel timp, cele mai multe de gen publicistic, prin care militanții de atunci argumentau, schițau, sugerau rostul unirii organizațiilor socialiste de tineret din toate părțile României și al transformării organizației unice în direcția comunistă. Enunțarea idealului fundamental pentru care acționa, și, mai deliberat, pentru care trebuia să acționeze, și pentru care erau chemate în jurul ei masele de tineri răsfrîngea în ea ratașarea organizației la marile linii de forță ale progresului istoric, progres purtat, în modul cel mai esențializat și mai realizabil, de programul partidului comunist. Caracteristica mișcării socialiste de tineret, a Uniunii Tineretului Socialist din anii în care tocmai prin creșterea lor se realiza Uniunea Tineretului Comunist a fost așa de clar relevantă, în numele organizației, în numărul de 1 mai 1924 al ziarului „Tineretul socialist”, de data aceasta fără nici un fel de fereală vis-à-vis de motivele de tactică invocate mai înainte: „Comunismul ca țel și ca principii — citim în acest articol — a călăuzit atît pe conducătorii cit și pe membrii Uniunii Tineretului Socialist. Manifestările, atît în intruniri, cit și în gazete au fost însuflețite totdeauna de spiritul comunist”.

Gh. I. Ioniță: Socotesc potrivit, pornind de la ce s-a subliniat pînă acum în discuția noastră, să aduc în atenție faptul că în rîndurile tineretului comunist — încă din memorabilele evenimente care au condus, în Mai 1921, la făurirea Partidului Comunist Român — s-au afirmat și o serie de studenți comuniști. Unii dintre ei au participat la Congresul comunist din mai 1921. Figura cea mai luminoasă a rămas peste timp, în acest cadru, cea a studentului ieșan Timotei Marin. Arestat în timpul congresului, odată cu toți ceilalți participanți la acele strălucite împrejurări legate de făurirea Partidului Comunist Român, Timotei Marin avea să compară în instanța din Dealul Spirii, în fața completului de judecată și avea să rețină atenția cu ampla pledoarie în favoarea recunoașterii legalității mișcării comuniste căreia i se dedicase cu toată hotărîrea. Se știe că în apărarea lui au depus în instanță nenumerate personalități ale vieții cultural-științifice a timpului, ale învățămîntului românesc.

În același timp, doresc să mai spun că, încă de pe băncile studenției, și încă înainte de a se fi pășit pe porțile universității, s-au făcut remarcate prezențele nenumerate ai luptători revoluționari, comuniști prin întreaga structură și poziție militantă. Am în vedere, de pildă, pe Lucrețiu Pătrășcanu, de asemenea pe Petre Constantinescu-Iași și pe mulți alții, care, în anii ce au urmat, în întregul interval interbelic, au fost militanți pentru cauza partidului comunist. Nu aș dori să amintesc decît faptul că, în anii marilor încercări de dinaintea răsturnării dictaturii militare-fasciste, printre semnatarii unor repetate memorii adresate lui Ion Antonescu s-au aflat intelectuali de prestigiu care se formaseră la școala luptei revoluționare cu 5, 10 sau 20 de ani mai înainte, pe cînd se aflau pe băncile universității. În anii 1943—1944, unii ajunseseră profesori, alții, mai tineri, erau asistenți, fiecare semnătură însă așezată pe memorii exprima trăinicia unor sentimente, a unor simțăminte rezultate și statornicite în timp printr-o legătură organică a lor cu mișcarea comunistă, democratică, antifascistă, cu viața organizațiilor de masă, legale, inițiate, influențate sau conduse de P.C.R.

Discutînd astăzi despre U.T.C., despre istoria lui croică, nu trebuie să facem abstracție de problematica foarte complexă a ambianței în care și-au desăvîrșit poziția militantă

oameni ce se subsumează categoriilor evocate de noi mai sus. Viața și activitatea lor revoluționară s-au încordat multiplu în anii marilor încercări, s-au alimentat continuu din sursele organizatorice și politico-ideologice ale partidului comunist, ale U.T.C.-ului, ale altor organizații democratice, de masă.

I. Cârțină: Așa cum se cunoaște, prin ordonanțele militare din aprilie și iulie 1924, guvernul liberal a interzis activitatea Partidului Comunist, a Uniunii Tineretului Comunist, și a altor organizații revoluționare. La 19 decembrie 1924 s-a promulgat *Legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștii publice* care prevedea pedepse aspre împotriva acestor organizații. După aceste măsuri, timp de două decenii, Uniunea Tineretului Comunist a trebuit să activeze în ilegalitate, în condiții deosebit de grele. Anii activității ilegale sînt deosebit de bogați în fapte, legate de numele multor tineri comuniști, care și-au făcut din cauza slujirii partidului, a intereselor oamenilor muncii, crezul lor de viață.

Referindu-se la aceste condiții grele de activitate, la eroismul și contribuția revoluționară a organizației de tineret, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: „În marile bătălii revoluționare duse de clasa muncitoare — forța socială cea mai înaintată a societății contemporane — tineretul s-a aflat în primele rînduri, a înscris multe pagini de bărbăție și eroism (...). Va trece timpul, dar figurile luminoase ale tinerilor comuniști și ale altor militanți progresiști, pildele lor de eroism și spirit de sacrificiu, de fierbinte patriotism vor continua să însufletească, în luptă și muncă, generațiile viitoare”.

C. Peteulescu: În pofida condițiilor grele de ilegalitate, a unor erori cuprinse în documentele sale programatice care de fapt nu îi aparțineau, ci își aveau originea în directivele Internaționalei Comuniste a Tineretului, U.T.C. a desfășurat o susținută activitate politico-ideologică și cultural-educativă (prin intermediul presei, școlilor de educație, manifestărilor cultural-sportive și turistice) fapt ce i-a permis să realizeze acea osmoză dintre luptă sa și cea a Partidului Comunist împotriva exploatării și nedreptății sociale, pentru drepturi și libertăți democratice.

O primă și concludentă ilustrare a acestei realități istorice o constituie marile coliziuni sociale din anii crizei economice, cînd, mobilizați de U.T.C., tinerii muncitori, țărani și studenți — comuniști, socialiști, social-democrați sau neorganizați — într-o deplină unitate de acțiune s-au integrat valului revoluționar și au fost pretutindeni prezenți la marile manifestații și demonstrații de stradă, în comitetele de acțiune, în comitetele și pichetele de grevă, în gîrzile de autoapărare, susținîndu-și cu fermitate revendicările legitime. Iar eroicele bătălii de clasă ale petroliștilor și ceferiștilor din ianuarie-februarie 1933 aveau să antreneze pe baza aceluiași deziderate economice, sociale și politice majore — marea masă a tineretului muncitor de la orașe și sate, a elevilor și studenților care și în acele împrejurări au făcut dovada unui înalt spirit de solidaritate muncitorească. O prezență și o contribuție activă a tineretului revoluționar căreia plenara C.C. al P.C.R. din iulie 1933 avea să-i dea o înaltă apreciere. „Marile lupte din februarie ale muncitorilor ceferiști și petroliști, la care tineretul muncitor a luat parte activă, dovedind un eroism și curaj demn de tîrnă gardă a proletariatului revoluționar au scos în evidență rolul crescut al U.T.C. și influența sa crescută asupra unei părți însemnate a detașamentului proletar român, au arătat că U.T.C. a devenit un ajutor al partidului în lupta sa pentru cucerirea majorității clasei muncitoare”.

I. Cârțină: Așa cum se cunoaște, venirea la putere a lui Hitler în Germania, în 1933, a însemnat crearea unui periculos factor de război în inima Europei, deoarece fascismul german — cel mai monstruos rezultat al politicii imperialiste — urmărea cucerirea „spațiului vital”, stabilirea hegemoniei mondiale a celui de-al treilea Reich. Pentru realizarea acestui țel nimic și nimeni n-a fost cruțat, totul a fost considerat ca posibil și justificat. Un vînt de sălbatec revizionism a turburat atmosfera Europei. Norii negri ai războiului au întunecat, treptat, cerul senin al bătrînului continent. Fiile tratatelor de pace erau rupte, una cîte una, cu dispreț suveran.

Aflați în nenorocire, amenințați direct de flagelul „ciumei brune”, popoarele și-au manifestat dorința de viață, de salvagardare; stejarul multisecular al ființei naționale a fiecărui popor nu s-a lăsat ușor desrădăcinat.

Solidaritatea umană, născută din aspirația firească, veșnică vie și mereu prezentă a omului către libertate, către adevăr și dreptate și-a spus cu atît mai mult cuvîntul în aceste vremuri de restriște. Tineretul progresist al lumii s-a simțit și el solidar, participant la lupta antifascistă, democratică, pentru apărarea civilizației umanității.

C. Mocanu: Etapa care a argumentat, multiplu și consistent, însemnătatea purtată în decursul timpului de făurirea Uniunii Tineretului Comunist au fost anii următori lui 1933,

cînd și organizația comunistă de tineret, ca, dealtminteri, în primul rînd, partidul comunist, a înălțurat mai departe și în mod mai hotărît, mai deplin, teze sectare, dogmatice, eronate, cum au fost, de exemplu, acelea dintre 1924—1931 privind problema național-statală în România și a obținut astfel noi posibilități, aș zice, largi posibilități de întărire a propriilor rînduri, a conducerii sale, de intensificare a legăturilor cu masele de tineri, de toate categoriile, de la muncitori din fabrici la studenți universitari, de apropiere, în acțiune, de uniunile social-democrate pentru a înfăptui frontul unic, de apropiere inclusiv de unele organizații burgheze în vederea coalizării antifasciste, pentru independența și integritatea patriei. Mai departe ar fi mai bine să relateze Gheorghe Sbărnă, care, dealtfel ca și alți participanți la discuția de aici — aș menționa pe Doina Smărcea, pe Constantin Petculescu — încă la Cercul de istorie U.T.C. de la Universitatea din București a început să se ocupe de asemenea temă și care a realizat o teză de doctorat perseverent documentată, desfășurată pe direcții privind mai multe etape istorice succesive, în legătură tocmai de permanența activității pentru unitate, muncitorească și antifascistă, în organizația revoluționară de tineret.

Gh. Sbărnă: Sub directa îndrumare a partidului, U.T.C. și-a stabilit concepția tactică de luptă împotriva fascismului pe coordonatele închegării Frontului unic muncitoresc, mai larg, mai cuprinzător, pe cele ale frontului popular antifascist. „Frontul unic — sublinia un document al C.C. al U.T.C. din anul 1936 — este principala armă pentru respingerea ofensivei fasciste”. De aceea, una din sarcinile primordiale ale activității tinerilor comuniști în perioada de după 1933 a fost pătrunderea în masele largi populare, ceea ce avea să le confere o mai solidă bază organizatorică, și, desigur, o mai amplă arie social-politică de influență.

Presa de tineret a publicat în acești ani de creștere a pericolului fascist o mulțime de articole, apeluri, manifeste demascînd caracterul politic antiuman al organizațiilor fasciste, programele lor denagogice, prin care căutau să înșele masele de oameni ai muncii, să-i abată de la adevăratele lor interese social-economice și naționale. În mod unanim și consecvent forțele democratice, și, în primul rînd, comuniștii, evidențiau că fascismul fusese dictatura singeroasă a celor mai reacționare vîrfuri ale burgheziei și moșierimii.

Îngăduiți-mi să spun și eu că în lucrarea care mi-a fost menționată, am exemplificat, mai amplu, că în această direcție un rol important în mobilizarea tineretului în luptă antifascistă l-a avut Comitetul Național Antifascist, organizație legală, creată și condusă de P.C.R. În rîndurile membrilor Comitetului Național Antifascist s-a aflat tînărul comunist Nicolae Ceaușescu, propus de conducerea P.C.R., pentru a reprezenta tineretul democrat din București. În strînsă legătură cu activitatea Comitetului Național Antifascist, la puțin timp de la crearea lui, a fost constituit și Comitetul antifascist al tineretului care a reușit ca în anul 1934 să organizeze numeroase comitete locale într-o serie de orașe ale țării, cu însemnate activități printre muncitori și studenți, dar și printre tinerii satelor.

Pe această linie, este de menționat că, mai ales începînd din anul 1935, apelurile și manifestele U.T.C.-ului pentru realizarea frontului popular pe baza unui program comun de acțiune se adresează nu numai tineretului social-democrat și socialist-unitar, ci și tineretului național-tărănesc și radical-tărănesc. Într-o serie de articole publicate în gazetele editate de organizațiile legale aflate sub influența sau îndrumarea P.C.R. se exprima cu limpezime ideea că frontul popular e tocmai instrumentul care are rostul să împiedice teroarea fascistă și că el ar trebui să grupeze într-un bloc compact tot tineretul din România, pe tineri intelectuali și muncitori cu brațele, indiferent de partid, avînd drept adversar fascismul, cum scrie „Cuvîntul liber” la 21 septembrie 1935.

Eforturile intense ale tineretului comunist pe linie ideologică și organizatorică îndreptate spre unirea și sporirea forțelor tineretului antifascist au avut un larg ecou în rîndurile tinerei generații. Amploarea manifestărilor antifasciste ale tineretului din anul 1936 constituie o dovadă a fermității cu care tineretul revoluționar, promovînd ideea unității de acțiune, se opunea organizațiilor fasciste, tendințelor expansioniste ale imperialismului fascist. Pentru a exemplifica însemnătatea deosebită pe care o capătă frontul unit al tinerei generații mă refer la acțiunile tineretului comunist și ale altor organizații muncitorești și democratice cu prilejul pregătirii și aniversării zilei de 1 mai 1936. Reprezentanții ai U.T.C.-ului, tineretului studențesc, Tineretului social-democrat, Blocului pentru apărarea libertăților democratice și MADOSZ-ului, s-au întrunit în București, în seara zilei de 28 aprilie 1936, la sediul Partidului Socialist și au adoptat o serie de măsuri pentru reușita manifestațiilor muncitorești preconizate în Capitală. Unul din rezultatele însemnate ale acestei reuniuni l-a constituit formarea unor grupe de propagandă ale tineretului, care avea ca sarcină să popularizeze lozincile antifasciste și democratice în fabrici și întreprinderi, în cartiere muncitorești din raza Bucureștiului. Organele de poliție referindu-se la munca de agitație și propagandă a comuniștilor remarcau că în tot cursul lunii aprilie s-a observat propaganda comuniștilor în întreprinderi și ateliere pentru

agitarea lozincilor și menținerea spiritului revoluționar cu privire la sărbătorirea zilei de 1 Mai, consacrată drept zi de luptă proletară contra fascismului și războiului, pentru cucerirea revendicărilor și realizarea frontului unic și a frontului popular.

D. Smîrcea: Unele aspecte deosebit de interesante privind realizarea unității de acțiune a tineretului împotriva pericolului fascist au apărut în cadrul dezbaterilor primului Congres al Uniunii Tineretului Muncitor Socialist din România din septembrie 1933. În discuțiile purtate pe marginea raportului *Lupta tineretului contra fascismului și a războiului* deși s-au manifestat păreri ostile colaborării cu tineretul comunist, o seamă de delegați s-au pronunțat în favoarea frontului unic propus de U.T.C. Delegația din Constanța, de exemplu, a propus să se voteze moțiunea în care, după ce se sublinia pericolul major ce-l reprezenta fascismul, se cerea viitorului comitet central și comitetelor regionale și locale să pornească neîntârziat la realizarea frontului unic participând în mod activ la crearea organelor de front unic la toate întreprinderile, birourile și localitățile unde există secțiuni sau membri organizați ai U.T.S. Puncte de vedere similare au prezentat și delegații din Ploiești care cereau realizarea unității de acțiune a tineretului, aducând în sprijinul propunerii lor atitudinea Congresului de la Paris al Internaționalei Socialiste, care decisese asupra necesității de a se colabora pentru realizarea frontului unic. Acestui punct de vedere i s-au raliat și delegații din Cernăuți. Consider că deși nu au avut câștig de cauză în cadrul hotărârilor Congresului, aceste puncte de vedere au exprimat limpede că în unele secțiuni ale tineretului socialist își făcea loc o apreciere realiste asupra situației, asupra formelor tactice, mai eficiente, de acțiune. Aș avea multe fapte extrase din cercetarea pe care am întreprins-o, pentru a arăta că o poziție înaintată față de alianța cu tineretul comunist a manifestat în această perioadă de creștere a pericolului fascist și Tineretul Național Țărănist. Amintesc aici numai convorbirea din noiembrie 1934 între o delegație a studenților uteciști și secretarul P.N.Ț., Anton Alexandrescu, în cadrul căreia studentul Gheorghe Rădulescu a făcut propunerea de a se organiza un front comun al tuturor studenților, propunere motivată de necesitatea combaterii cu mai mare eficacitate a legionarilor deveniți tot mai agresivi. Tineretul Național Țărănist și-a dat imediat asentimentul la realizarea acestei unități de acțiune și l-a desemnat în comisia de organizare și pe studentul Gh. Rădulescu.

C. Peteulescu: În continuarea celor spuse, permiteți-mi să relev rolul și contribuția studențimii democratice, a organizației sale de tipul coalițiilor antifasciste, Frontul Studențesc-Democrat, format în vara anului 1935.

După cum se știe, înfăptuirea Frontului Studențesc Democrat a fost răspunsul viguros al studențimii revoluționare și democratice față de măsurile reacționare de barare a accesului în facultăți a tineretului provenit din păturile nevoiașe ale populației, a fost riposta sa hotărâtă față de creșterea pericolului fascist pe plan internațional și de recrudescența activității Gărzii de fier, față de insistențele violente ale legionarilor de capturare a studențimii. F.S.D. a apărut și s-a dezvoltat ca o largă coaliție democratică, antifascistă a tineretului universitar — creată și condusă de partidul comunist — care reunea, în jurul unui program de revendicări general-democratice, studenți comuniști, socialiști, național-țărăniști, radical-țărăniști sau fără apartenență politică. Din acest punct de vedere se poate aprecia că F.S.D. a fost expresia practică a reconcilierii forțelor studențimii democratice, un organism de front popular antifascist în acțiune al tineretului universitar.

Conclucind îndeaproape cu U.T.C., Frontul Studențesc Democrat — în conducerea căruia se aflau studenți ca Gheorghe (Gogu) Rădulescu — președinte, Mihail Dragomirescu — secretar, Miron Constantinescu, Alexandru Voitinovici, Traian Dinculescu, Ștefan Cleja, Alexandru Birlădcanu, Ilie Konstantinovschi — a inițiat și organizat numeroase acțiuni pentru îmbunătățirea condițiilor de învățatură și de viață ale tineretului universitar, împotriva primejdiilor fasciste, a antisemitismului și terorismului legionar, a militat activ pentru statornicirea unui climat democratic în universități, pentru apărarea independenței și suveranității României, a integrității sale teritoriale. Aș aminti, în acest sens, adunarea din 23 ianuarie 1936, intensă activitate politică legată de demascarea caracterului diversionist, antidemocratic a Congresului studențesc de la Tirgu Mureș din aprilie 1936 și a grevei studențești legionare din 7—9 mai același an, tabăra F.S.D. de la Mocciul de Jos din august 1936, acțiuni toate cu puternic ecou în epocă, și care au întrunit largă participare a studențimii democratice, sprijinul unui mare număr de remarcabili profesori universitari, animați de simțăminte patriotice, antifasciste.

Gh. I. Ioniță: În anii grei ai luptelor purtate în ilegalitate, P.C.R. a făcut mari eforturi de a crea o seamă de organizații de masă, democratice, cu caracter legal, circa 60 la număr, potrivit rezultatelor cercetărilor întreprinse până acum. Istoriografia noastră a înregistrat până în prezent rezultate deosebite în aprofundarea cunoașterii activității acestor orga-

nizații, există câteva cărți și nenumărate studii privitoare la această problematică. În discuția noastră nu rămâne, desigur, prea mult loc pentru concretizări, mai importante fiind sublinierile unor linii de conduită ce au existat în viața acestor organizații.

În primul rând, s-ar cuveni să spunem că prin intermediul multora dintre asemenea organizații partidul comunist, cît și U.T.C.-ul au reușit să inițieze la lumina zilei numeroase acțiuni pentru tineret, acțiuni purtînd mesajul unui spirit revoluționar, nu de puține ori sesizat de autoritățile represive și încriminat de ele prin mijloacele curent uzitate. În al doilea rînd, unele dintre aceste organizații au resimțit ele însele nevoia de a-și constitui secțiuni speciale pentru tineret și a le îndemna să abordeze problematica situației economice, sociale, politice și culturale a tinerei generații. Aș da doar exemplul Blocului democratic care și-a constituit o foarte puternică secțiune pentru tineret. În fine, aș aminti că, în general, organizațiile de masă s-au preocupat de atragerea tineretului în mișcarea revoluționară și democratică și că multe dintre ele au cunoscut succese deosebite în acest plan.

Pentru remarcarea profilului și preocupărilor lor prioritare ar fi suficient, credem să amintim, de pildă, că una dintre cele mai puternice secțiuni de tineret — cea a Blocului democratic — își propunea să acționeze pentru asigurarea drepturilor politice ale tinerilor, înfăptuirea opreliștilor puse în calea lor la intrarea în producție, respectarea dreptului de organizare profesională, ocrotirea tineretului prin determinarea unor condiții omenești de muncă și de trai, prin acordarea asistenței sociale, asigurarea acestuia la cultură tuturor categoriilor de tineri nevoiași, ocrotirea tinerilor de la sate (argați, zilieri, lucrători agricoli). În planul luptelor nemijlocit politice, secțiunea de tineret a Blocului democratic își propunea să lupte împotriva primejdiei fasciste, pentru apărarea integrității teritoriale, a independenței și suveranității României. Pornind de la asemenea obiective, această secțiune de tineret s-a remarcat prin organizarea unor numeroase acțiuni democratice, antifasciste, sistematice și-a îndemnat aderenții să participe la acțiunile întreprinse de alte organizații democratice. Numai țînînd seama de asemenea realități putem foarte bine înțelege amplitudinea mișcării democratice, antifasciste din România interbelică. A fost o luptă care nu a angajat, în mod strict, restrîns, doar forțele partidului comunist, ale U.T.C.-ului, ale sindicatelor și altor organizații ce acționau în prin-planul luptei revoluționare, ci o sumedenie de forțe, organizații, asociații, ligi care au format cadrul unei ample presiuni asupra factorilor ce amenințau așezămintele democratice ale țării, independența și suveranitatea ei națională. Și vreau să spun, încheind intervenția mea, că în rîndul acestor militante forțe democratice, antifasciste, organizațiile de masă, în general, și secțiunile de tineret, în special, și-au făcut datoria în mobilizarea tineretului la lupta pentru apărarea intereselor supreme ale poporului nostru.

Gh. Șbărnă: O coordonată majoră a mișcării revoluționare și democratice din țara noastră, cultivată în mod consecvent și cu responsabilitate în rîndurile tinerei generații a fost promovarea păcii și prieteniei între popoare. Sub conducerea P.C.R., organizația revoluționară de tineret, prin propagandă orală, prin organele sale de presă, prin răspîndirea de manifeste, prin participarea la întruniri și demonstrații, a adus o contribuție însemnată la dezvoltarea luptei antirăzboinice și antimilitariste.

După cum este cunoscut, în condițiile creșterii pericolului fascist care însemna evident pentru orice minte lucidă sporirea pericolului unui nou război mondial, Partidul Comunist Român s-a afirmat în țara noastră ca cel mai hotărît și mai consecvent luptător pentru apărarea păcii. Situîndu-se în fruntea forțelor democratice și progresiste din România, care au salutat convocarea Congresului mondial pentru pace din anul 1936, comuniștii au declarat că „vor fi în primele rînduri ale luptătorilor pentru apărarea păcii, vor susține cu toate forțele lor orice acțiune pentru apărarea acestui bun suprem al omenirii — pacea, vor ajuta la mobilizarea maselor largi și sub conducerea comitetelor pentru apărarea păcii, alese de către mase în luptă, vor îndeplini loial orice însărcinare care li se va da în această direcție”.

Răspunzînd chemării partidului comunist, Uniunea Tineretului Comunist a dezvoltat și mai mult în activitatea sa ideologică și practică lupta pentru realizarea frontului antifascist al tinerei generații contra fascismului și războiului, pentru pace, pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a țării. Vocația tineretului român pentru pace este evidențiată nu numai de numeroasele acțiuni desfășurate în cadrul mitingurilor și demonstrațiilor dintr-o serie de orașe ale țării, ci și de participarea delegațiilor noastre democratice și revoluționare de tineret la congrese antifasciste, la congrese internaționale pentru pace ale tineretului. Este semnificativă, din acest punct de vedere, acțiunea întreprinsă în întîmpinarea Congresului pentru pace al tineretului, convocat la Geneva, pentru septembrie 1936, cînd Uniunea Tineretului Comunist, Frontul Studențesc Democrat, Tineretul Socialist, Tineretul Blocului Democrat, Tineretul Radical-Țărănesc și alte organizații de tineret au creat Frontul tineretului pentru pace. Prin această

exprimat patriotismul său fierbinte, militând pentru apărarea integrității țării și în același timp, poziția sa internaționalistă de apărare a păcii în lume, de cooperare cu toate forțele antirăzboinice mondiale.

Contribuții notabile a adus nișcarea revoluționară și democratică de tineret din România și la alte manifestări internaționale pentru pace, de exemplu la Congresul de la Praga al tineretului din țările Europei centrale întrunit în februarie 1938 și la Congresul antifascist al tineretului de la Vassar College Ponghkespsie, S.U.A., în august 1938. Am dat numai cîteva exemple, din perioada de dinainte de izbucnirea celui de al doilea război mondial, și în urma acestora aș sugera să cercetăm în mod mai special, pe baza diferitelor categorii de izvoare, cum în perioada de după dezlănțuirea agresivității Germaniei naziste, uteciștii, ceilalți tineri patrioți români au acționat în țară și cum s-au solidarizat cu tineretul, cu popoarele din țările cotoprite de hitierști și de fasciștii italieni, contribuția lor la intensificarea mișcării antifasciste, antiexpansioniste, contribuția lor la înfringerea războiului și la restabilirea păcii.

D. Smîreca: Este natural ca dezbateri de acest fel dedicate unui eveniment care este aniversat să evidențieze marile realizări, liniile fundamentale pozitive ale activității, desigur, fără a simplifica realitatea, adesea mai complexă decît rezultă din relațiile despre ea, și tocmai de aceea — totuși pentru a fi tabloul cit mai complet — consider necesar să reamintesc numai că un moment dificil în activitatea organizației tineretului comunist l-a reprezentat anul 1936 cînd în urma unei directive a Internaționalei Comuniste a Tineretului — după cum s-a arătat mai de mult în literatura noastră istorică — s-a ajuns la dizolvarea U.T.C.-ului. Aduug ca fiind semnificativă atitudinea secției tineretului socialist din Arad care, la solicitarea tinerilor comuniști de a se înființa în acest oraș o secție de tineret a P.S.D., au acceptat propunerea și în septembrie aceasta a luat ființă, din conducerea ei făcînd parte și comuniști.

C. Mocanu: Am scris, mai demult, în articole publicate în „Tineretul Leninist” și în revista de istorie „Studii” (în 1962); alți autori însă au cercetat mai complet această problemă și au adus interesante nuanțe de interpretare. Am enunțat însă, la sesiunea festivă, de la Moscova, din noiembrie 1969, dedicată formării Internaționalei Comuniste a Tineretului, că în țările în care există o literatură specializată privind istoria orgauizațiilor de tineret nu s-au explicat suficient de concret împrejurările, mai ales internaționale, care au dus în anii 1936—1939 la desființarea, în mai multe țări, a uniunii comuniste a tineretului. Este important de a fi notat că în România în timpul acestei lacune militanți ai partidului, ai organizației de tineret păstrau ideia importanței deosebite a ființării organizației comuniste de tineret, și că la sfîrșitul anului 1939, din însărcinarea partidului, un grup de militanți, în frunte cu tînărul revoluționar, de o particulară cutezanță și dirzenie militantă, Nicolae Ceaușescu, atunci în vîrstă de 21 de ani, a reconstituit Uniunea Tineretului Comunist.

Refacerea istorico-literară mai exactă a împrejurărilor în care s-a inițiat și s-a realizat reconstituirea U.T.C.-ului, explicarea mai temeinică, mai cuprinzătoare a problemelor politico-ideologice și organizatorice ale acelei etape, a activității imediate și de perspectivă a organizației au fost realizate, după cum ne amintim cu toții, la o valoroasă sesiune științifică specială, în urmă de aproximativ doi ani — în octombrie 1979 — privind *Contribuția esențială a Iovarășului Nicolae Ceaușescu la reorganizarea U.T.C., la untrea mișcării tineretului în lupta împotriva fascismului, la asigurarea unei dezvoltări noi, socialiste a patriei*, sesiune ale cărei lucrări au fost tipărite ulterior într-un volum la Editura politică.

I. Cărțînă: În condițiile în care agresivitatea statelor fasciste creștea, cînd pe scara spre război se puneau mereu noi trepte prin ocuparea Austriei și a Cehoslovaciei, tineretul revoluționar, patriotic, Uniunea Tineretului Comunist după refacerea ei, au răspuns cu devotament apelului Partidului Comunist de a apăra cu arma în mină independența și integritatea teritorială a patriei. Într-un document al P.C.R. se spunea în acele grave împrejurări: „Trupele de asalt ale lui Hitler au invadat Cehoslovacia și se găsesc la granița țării noastre. Să fie pregătit de luptă întregul popor român (...) pentru apărarea țării împotriva cotoptorilor fasciști. Partidul Comunist Român declară: comuniștii vor lupta cu arma în mină în primele rînduri”.

În adevăr, cînd guvernul român a decretat mobilizarea parțială pentru a face față unui atac din afară, ce devenea iminent, la unități s-au prezentat de trei ori mai mulți rezerviști, în majoritate tineri. În acele zile Nicolae Iorga nota: „De ce au alergat într-un astfel de avînt, și din ultima colibă, aceste cîteva sute de mii de oameni? De ce dorința lor cea mai călduroasă este să dea piept cu dușmanul care le-ar sta înainte? De ce la un popor așa de pașnic furia aceasta de care se vorbește?”

Ai noștri nu sînt chinuți de patima ingenunchierii altora. Un puternic instinct de dreptate li stăpînește. Teorii ca aceea a «spațiului vital», care dau dreptul oricui a face orice, judecînd după un interes pe care-l poate inventa, nu se predau la școala primară obligatorie. Ambiție, glorie, nu sînt în vechiul lor vocabular. Rămîne atunci pămîntul, iubitul, sacral lor pămînt, moșia lor cu care li se confundă sufletul însuși. În timp de pace iau parul pentru dînsul, în timp de război trag cu pușca pentru dînsul”.

Înaltul patriotisme al comuniștilor români, al tinerilor uteciști s-a manifestat cu toată mîreția sa, la puțin timp, cu prilejul marii demonstrații antifasciste și antirăzboinice din capitală, de la 1 mai 1939, în pregătirea căreia încet să fie o ripostă de mare ecou împotriva fascismului, pentru pace și libertatea popoarelor, s-au afirmat neînfricatul luptător comunist Nicolae Ceaușescu și tîmra revoluționară comunistă Elena Petrescu.

Manifestîndu-și patriotisme fierbinte, în primele rînduri ale amplelor manifestații ale maselor largi, ale poporului împotriva Dictatului fascist de la Viena din 30 august 1940 s-au aflat de asemenea mulți tineri comuniști, afirmînd în mod deschis, atitudinea, concepțiile lor pentru independență și integritate teritorială.

M. Ioniță: Aș dori să relev faptul că de-a lungul întregii sale existențe Partidul Comunist Român, respectiv Uniunea Tineretului Comunist, au promovat cu toată ardoarea ideea prieteniei și frăției dintre toți tinerii, indiferent de naționalitate. Tinerii comuniști au combătut neconținut propaganda cereurilor șovine, învrăjbirea națională promovată de clasele dominante, au militat pentru ca drepturile și libertățile democratice să fie respectate deopotrivă pentru toți cetățenii români sau maghiari, germani și de alte naționalități, pentru ca tineretul să contribuie cu toate forțele la lupta revoluționară, la progresul patriei comune.

Încă în 1921, ziarul bucureștean de limbă maghiară „Bukarest Hirlap” scria că „populația maghiară trebuie să se integreze pe toate liniile în cadrul noului stat. Cu cît mai multe valori spirituale și morale va crea în noul cadru de stat, cu atît mai multă eficacitate va putea reclama drepturile și libertățile ce i se cuvin”.

În marile bătălii de clasă organizate și conduse de Partidul Comunist Român în perioada interbelică s-au afirmat mulți oameni ai muncii din rîndul naționalităților conlocuitoare. Cînd Partidul Comunist acționa cu toată puterea sa pentru realizarea frontului popular antifascist, Uniunea Tineretului Comunist a chemat tineretul din rîndul naționalităților conlocuitoare să lupte unit cu toți tinerii români împotriva fascismului de orice fel, pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a României. Un rol important a jucat în această luptă MADOSZ-ul și tineretul din sfera activității lui.

În acest sens, în octombrie 1937 a avut loc la Tirgu Mureș o întîlnire a reprezentanților tineretului maghiar care s-a pronunțat pentru „necesitatea istorică a conviețuirii libere frățești cu poporul român”, pentru acțiuni comune împotriva fascismului, apărarea suveranității naționale și a integrității teritoriale a țării. Cu acel prilej scriitorul Kacsó Sándor spunea: „Noi maghiarii considerăm ca fiind definitivă apartenența noastră la statul român, aici dorim să ne dezvoltăm ființa și cultura noastră (...). Noi ne pronunțăm pentru conviețuirea creatoare dintre maghiarimea transilvăneană și poporul român”.

Aceste idei au dus la cimentarea frăției dintre tinerii români și cei ai naționalităților conlocuitoare, la stringerea tuturor forțelor democratice, care vor milita în anii următori pentru apărarea intereselor vitale ale poporului, împotriva Dictatului de la Viena, a terorii horthyste în teritoriul românesc vremelnic ocupat de trupele lui Horthy, a dictaturii antonesciene, pentru înlăturarea dominației hitleriste.

I. Soreseu: Încă de la întemeierea sa, Uniunea Tineretului Comunist s-a dovedit a fi un ajutor de nădejde al Partidului Comunist Român în activitatea desfășurată pentru influențarea masei de ostași, în spiritul ideilor democratice și socialiste, pentru antrenarea tinerilor militari la acțiuni de solidaritate cu masele muncitoare împotriva exploatării, pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a patriei. Tema aceasta a fost tratată în mai multe articole, dar o sinteză, bogată totodată în fapte inedite și în interpretări fundamentale noi se află în lucrarea întocmită de generalul maior dr. Ilie Ceaușescu, *U.T.C. și tineretul din armată. 1922 — 1944*.

În această activitate foarte complexă, U.T.C. a folosit forme de organizare și metode adecvate condițiilor specifice din armată. În unitățile militare au fost create celule U.T.C., iar pentru munca cu tineretul înainte de încorporare au fost formate Cercuri revoluționare de recruți. Pentru educarea tineretului din armată în spiritul ideilor revoluționare, U.T.C. a folosit ziare, manifeste, apeluri. Putem menționa în acest sens: „Tinărul leninist”, „Cazarma”, „Soldatul revoluționar”, „Tinărul luptător”, sau broșuri care se adresau nemijlocit milita-
rilor: „Epistola soldatului”, „Credințele noastre în război” și altele,

În activitatea pentru atragerea militarilor la acțiuni de solidarizare cu luptele revoluționare ale maselor muncitoare U.T.C. a folosit numeroase manifeste și apeluri. Într-un asemenea Apel către recruiți, din septembrie 1927, se atrage atenția: „Ducindu-vă militari, voi nu trebuie să uitați nici un moment că sinteți fiii clasei muncitoare”.

Activitatea intensă desfășurată de Partidul Comunist Român și de Uniunea Tineretului Comunist în armată a determinat solidarizarea unor militari cu muncitorii, în luptele revoluționare din anii 1929—1933, iar în perioada ce a urmat, când a crescut pericolul fascismului fiind amenințată independența și integritatea teritorială a țării din partea Germaniei hitleriste și a Ungariei horthyste, tineretul din armată, armata au fost alături de lupta antifascistă a întregului popor. Un exemplu edificator evocat deja aici de Iulian Cărtină, îl reprezintă anul 1939 când tineretul a răspuns ordinelor de chemare la concentrările ce s-au făcut pentru apărarea frontierelor țării împotriva expansiunii Germaniei hitleriste și Ungariei horthyste. Evidențiind participarea comuniștilor și uteciștilor la aceste mobilizări, un raport al Comitetului teritorial din Banat și Ardeal al P.C.R., din aprilie 1939, sublinia că membrii de partid și de U.T.C. „imediat și cu cea mai mare disciplină, au îndeplinit ordinul de mobilizare. Între soldați s-a dus cu succes linia partidului în ce privește rezistența pentru apărarea independenței României”.

În perioada anilor 1911—1914, a dictaturii militar-fasciste și a războiului hitlerist, sub îndrumarea P.C.R., Uniunea Tineretului Comunist a desfășurat o intensă activitate în armată, pentru atragerea ostașilor la lupta împotriva războiului, la mișcarea de rezistență antifascistă. Un document al U.T.C. din acea perioadă evidențiază faptul că „Numai atitudinea hotărâtă de luptă a tinerilor soldați, contra călăilor hitleriști va salva tineretul nostru de pe front de la pieire”.

Folosind o gamă largă de forme și mijloace, printre care și gazeta „Tânărul patriot”, U.T.C. a participat la formarea unor grupuri patriotice în unitățile militare, la procurarea de armament și muniții pentru înarmarea grupurilor de partizani și a formațiunilor de luptă patriotice, la creșterea stării de spirit antifasciste în rândurile militarilor, ceea ce a contribuit ca la 23 August 1914 întreaga armată română să întoarcă armele împotriva Germaniei hitleriste.

N. Petreanu: În istoria organizației comuniste de tineret din țara noastră se reliefează biografia anilor de început a activității revoluționare a secretarului general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care, intrând din cea mai fragedă tinerețe în rândurile mișcării muncitorești, s-a făcut cunoscut prin activitatea sa neobosită, prin dirzenie, abnegație și curaj, în lupta împotriva nedreptăților și a prigoanei regimului burghez.

1933 este anul intrării în mișcarea comunistă, căreia avea să-i dedice, cu pasiune, devotament și energie clocotitoare întreaga sa viață, toate forțele și capacitatea de muncă. În acest an intră în Uniunea Tineretului Comunist, devenind un activist de bază al organizației din București și, din același an, este membru al Partidului Comunist Român. În iunie, la conferința luptătorilor antifasciști, ca reprezentant al tineretului democratic din capitală, este ales în Comitetul Național Antifascist.

Pentru activitatea sa revoluționară și antifascistă a fost arestat și anchetat în dese rânduri; organele de reprimare îl caracterizau ca „un membru activ și bun propagandist comunist și antifascist, cunoscut de mult timp, ca atare”. În 1936, Tribunalul Comandamentului Corpului V Armată din Brașov l-a condamnat la 2 ani și 6 luni închisoare; tânărul revoluționar interzis la 18 ani va fi transferat într-una din cele mai temute închisori, la Doftana, unde a fost pus sub supraveghere specială.

„Lupta revoluționară, viața în colectivele din închisoare și lagăre — va evoca tovarășul Nicolae Ceaușescu acei ani — au constituit o înaltă școală de pregătire politică ideologică, de educare și formare în spiritul eticii și echității socialiste și comuniste. Activiștii revoluționari, comuniștii puneau mai presus de orice interesele maselor populare, lupta împotriva asupritorilor; ei renunțau la tot, împărțind de multe ori între ei ultima bucată de piine, dar ținând sus steagul luptei revoluționare”.

În decembrie 1938, la ieșirea din închisoare, tovarășul Nicolae Ceaușescu reînnoiește repede firul activității revoluționare, muncind în conducerea Comisiei Centrale de reorganizare a Uniunii Tineretului Comunist. Ilustrativă pentru activitatea desfășurată în această perioadă este marea demonstrație muncitorească din București de la 1 Mai 1939 care a pus în evidență semnificația prețurii pe care partidul o acorda meritelor personale, discernământului său partinic, dirzeniei și intransigenței revoluționare.

În timpul dictaturii militar-fasciste pentru tovarășul Nicolae Ceaușescu a început o lungă perioadă de detenție la Jilava, Caransebeș, în lagărul de la Tg. Jiu, unde a dovedit aceeași tărie de caracter, aceeași capacitate extraordinară de organizare și îmbărbătare a tovarășilor săi. Împreună cu ceilalți tineri comunisti începează pentru răsturnarea regi-

mului antonescian, pentru scoaterea țării din războiul hitlerist și alăturarea României coaliției Națiunilor Unite. În preajma evenimentelor de la 23 August 1944, prin grija partidului, a părăsit lagărul de la Tg. Jiu; călăt la școala aspră a luptei revoluționare și-a pus în slujba revoluției întreaga sa experiență organizatorică, capacitatea de muncă și competența politică.

După eliberarea țării, în calitate de secretar al Uniunii Tineretului Comunist desfășoară o activitate neobosită pentru antrenarea largă a tinerei generații la marile bătălii care au jalonat procesul revoluționar din România. Conducând direct activitatea tineretului comunist, organizându-l în conformitate cu principiile revoluționare și patriotice care i-au călăuzit întreaga concepție și practică politică, tovarășul Nicolae Ceaușescu a adus o contribuție hotărâtoare la angajarea tinerei generații în fluxul marilor eforturi creatoare ale poporului român, desfășurate sub conducerea partidului comunist.

Tineretea revoluționară a conducătorului partidului și statului nostru reprezintă un instrument de mare forță educativă, însușind tinerei generații, fiecărui om al muncii înalte sentimente patriotice, profundă recunoștință și prețuire față de viața și activitatea sa eroică pusă în slujba intereselor țării, ale poporului muncitor.

E. Cristescu: Un aspect deosebit de important, cu majore semnificații pentru activitatea organizației comuniste a tineretului în perioada după 23 August 1944 îl constituie reorganizarea Uniunii Tineretului Comunist în noile condiții, de legalitate. Reprezentând un proces amplu și complex, descifrarea și evidențierea laturilor sale ne dau posibilitatea să înțelegem modul în care U.T.C. a reușit să devină — în noua etapă istorică deschisă de revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă — o puternică organizație revoluționară, catalizator al energiilor tinere. Pe fondul unei situații politice complexe, în rândurile tineretului acționau organizații ale principalilor partide politice. În cadrul mișcării de tineret U.T.C., a avut rolul principal în organizarea și antrenarea tinerilor la îndeplinirea sarcinilor revoluției populare-democratice, situându-se, alături de celelalte forțe revoluționare, în fruntea marilor acțiuni pentru îndeplinirea obiectivelor pe care P.C.R. le puna în fața poporului.

Trecerea organizației comuniste a tineretului la activitatea legală — sub îndrumarea și conducerea PCR — a solicitat o amplă și complexă muncă politică și organizatorică, a însemnat biruirea unor greutăți pentru ca U.T.C. să devină o puternică organizație revoluționară. Este adevărat că munca avântată a uteciștilor se desfășura acum într-un nou climat, din care dispărușeră teroarea reacțiunii, ca și unele suspiciuni inerente condițiilor de ilegalitate. Dar acest cadru nou nu a înlăturat imediat, în mod automat, toate greutățile cărora, în mod evident, tinerii comuniști trebuiau să le facă față, fapt ce a determinat intensificarea activității politice, ideologice, organizatorice. Chiar trecerea, sub raport strict organizatoric, cu tot ceea ce ea a implicat, la noile condiții, de legalitate, respectiv reorganizarea sau crearea de noi celule U.T.C. și, mergând mai departe, constituirea comitetelor la nivel regional, județean etc., adaptarea la specificul nou al muncii, de legalitate au însemnat, din partea uteciștilor, eforturi dintre cele mai mari. Tinerii comuniști — uteciștii — aveau însă conștiința clară a misiunii, a rolului lor, erau căliți în focul atitor lupte revoluționare și erau fermi în hotărârea lor de a schimba din temelii România, pe care o vedeau ca o țară a progresului, a civilizației. Și, dacă mai adăugăm la toate acestea — care țineau de specificul muncii U.T.C. —, condițiile generale ale țării imediat după 23 August 1944, când sarcinile reclamate de întregul proces revoluționar erau dintre cele mai complexe, vom avea tabloul a ceea ce au însemnat primele momente ale activității U.T.C. în legalitate.

I. Soreseu: Trebuie reținut faptul că începând cu 23 August 1944, pe întreaga durată a războiului antihitlerist zeci de mii de tineri s-au aflat în cadrul unităților militare. Numai școlile militare aveau la începutul insurecției un efectiv de peste 11 000 de tineri elevi, care, împreună cu celelalte unități militare și formațiuni de luptă patriotice, au participat la războiul antihitlerist, înscriind pagini de eroism legendar. Referindu-se la eroismul elevilor din școlile militare, ai Școlii de subofițeri Radna, care au făcut parte din Detașamentul Păuliș în luptele împotriva trupelor horthyste în zilele de 13—17 septembrie 1944, „Scmteia” din 28 septembrie 1944 arată: „Este vrednic de subliniat în noianul recentelor fapte de arme ale bravei noastre oștiri avântul și spiritul de sacrificiu al tinerelor noastre vârstare — elevi ai școlilor de ofițeri și subofițeri”.

Mii și mii de tineri, în primul rând uteciști, au acționat în rândul formațiunilor de luptă patriotice, au plecat voluntar în armată, luptând pînă la victoria finală asupra fascismului. În decembrie 1944 și ianuarie 1945 au plecat spre frontul antihitlerist două mari șaloane de voluntari recrutați de partidul comunist, cu sprijinul U.T.C. Primul eșalon a avut câteva sute de tineri, iar al doilea peste 1 000. În detașamentele de voluntari s-au înrolat tineri din București, Cluj, Craiova, Turnu Severin, Turda, Brașov, Mediaș și din alte colțuri ale țării.

După o perioadă scurtă de instrucție, pe care au făcut-o în Ungaria, la Verpelét și Endrefalva, voluntarii au intrat în luptă în prima linie încadrați în unitățile armatei române ce luptau pe frontul antihitlerist în Cehoslovacia. În lupta cu dușmanul, voluntarii au dovedit îndrăzneală și dirzenie, au dat nenumărate pilde de eroism, ca tânărul comunist sublocotenent Constantin Godeanu, soldatul utecist Constantin Ploschi în vîrstă de 17 ani, soldatul Iosif Petru și mulți alții.

În acea perioadă efervescentă, tovarășul Nicolae Ceaușescu adresîndu-se tineretului, în articolul *Lupta tineretului în trecut și datorii lui în viitor*, apărut în „Scinteia Tineretului” din 1 ianuarie 1945, sublinia: „Astăzi avem creat frontul unic al tineretului muncitoresc și acest fapt este chezașia mobilizării întregului tineret la luptă contra fascismului. (...) Prima sarcină a tineretului este unirea întregului tineret într-o largă mișcare pentru mărirea efortului de război, pentru refacerea țării, pentru progres”.

Lupta tineretului pentru sprijinirea lozincii partidului comunist „Totul pentru front, totul pentru victorie!” s-a manifestat pe cele mai diferite planuri: sprijinirea eforturilor pentru creșterea producției, refacerea întreprinderilor, a orașelor și satelor distruse de război, trimiterea de colete și scrisori ostașilor de pe front, ajutorarea bătrînilor, văduvelor și orfanilor de război, participarea la înfăptuirea pe cale revoluționară a reformei agrare și asigurarea lucrării pămîntului.

M. Ionică: După victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944, unitatea și frăția tineretului român cu tinerii aparținînd naționalităților conlocuitoare a primit o nouă dimensiune istorică. Pe temeiul orientărilor care rezultau din politica Partidului Comunist Român, guvernul democratic, popular, condus de eminentul om politic dr. Petru Groza, a adoptat statutul naționalităților, dezvoltînd o politică democratică, care se va afirma și mai mult în anii revoluției și construcției socialiste. Este meritul istoric al Partidului Comunist Român de a fi fundamentat un program corespunzător de rezolvare a problemei naționale în România, program care asigură în mod real egalitatea tuturor fiilor țării, indiferent de naționalitate. Unitatea și frăția dintre națiunea română și naționalitățile conlocuitoare, în care tineretului îi revine un rol deosebit, se exprimă cu deosebită vigoare în toate domeniile vieții economice, social-politice, cultural-artistice și științifice, Uniunii Tineretului Comunist revenindu-i înalta sarcină de a contribui la orientarea acestei realități a României socialiste.

I. Luncean: În cunoașterea mai exactă a istoriei Uniunii Tineretului Comunist, în studierea mai adîncită a activității ei, este necesară evidențierea contribuției organizațiilor sale locale. Cîteva cuvinte voi spune cu privire la lupta pentru înfăptuirea transformărilor democratice, revoluționare încă din primele zile după 23 August în Banat. La scurtă vreme după 23 August 1944 organizațiile U.T.C. din această parte a țării și-au sporit considerabil influența în rîndurile tineretului muncitoresc-țărănesc, ale intelectualilor și celorlalte categorii sociale. Acest fenomen s-a intensificat mai ales în urma indicațiilor tovarășului Nicolae Ceaușescu date cu ocazia participării sale la Conferința regională U.T.C. Banat din decembrie 1944.

Mobilizat de organizațiile U.T.C., tineretul a fost prezent alături de ceilalți oameni ai muncii la toate acțiunile organizate de P.C.R. pentru cucerirea libertăților democratice. La marile adunări populare organizate la Timișoara, Arad, Lugoj, Reșița, tinerii, împreună cu masele largi de oameni ai muncii, au cerut cu hotărîre guvern F.N.D. Începutul anului 1945, hotărîtor în lupta pentru instaurarea unui guvern democratic, se caracterizează printr-un proces puternic de radicalizare a maselor, printr-o intensă activitate revoluționară, se afirmă cu tot mai multă tărie rolul clasei muncitoare, al partidului comunist. În ianuarie și februarie 1945 luptele de clasă au cunoscut o amploare sporită, au avut loc adunări, mitinguri, demonstrații cu o participare de masă. Luptele purtate de masele populare pentru o reală democratizare a țării, în care forța politică conducătoare a fost partidul comuniștilor și la care tineretul mobilizat permanent de U.T.C. a participat din primele momente, și-a atins țelul prin instaurarea la 6 martie 1945 a guvernului revoluționar democrat prezidat de dr. Petru Groza.

M. Rusenescu : Uniunea Tineretului Comunist, deși a activat destul de intens, de frumos, după cum s-a afirmat și în discuțiile care m-au precedat, a fost însă din nou desființată, și cred că istoricii, mai tineri, care au scris despre această etapă nu au explicat îndeajuns ce s-a întîmplat. Eu îmi aduc aminte ce demonstrații organiza, ce activități desfășura în acele vremuri.

S-a spus însă de către acei care au publicat articole că, în principal, intenția a fost de a se forma o organizare cît mai cuprinzătoare, de masă, progresistă (în acest sens mișcarea s-a și numit a Tineretului Progresist), oricum și eu afirm că U.T.C.-ul nu trebuia desființat, el putea

să rămână ca nucleu organizat al însăși acestei Mișcări progresiste a tineretului. Nu după mult timp s-au luat însă de către partid măsuri de a se reconstitui un asemenea nucleu muncitoresc al mișcării general-progresiste a tineretului.

E. Cristeseu : Crearea Uniunii Tineretului Muncitoresc (în martie 1947) constituie un moment cu adinca semnificații în dezvoltarea mișcării revoluționare a tineretului, deoarece a realizat unitatea politică și organizatorică a tineretului muncitoresc, creînd premisele pentru făurirea unei singure organizații revoluționare a întregului tineret.

La 30 decembrie 1947 a avut loc abolirea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române; odată cu proclamarea Republicii — eveniment care a marcat o schimbare calitativă în conținutul puterii — în fața poporului, a tineretului s-a deschis în mod nemijlocit perioada construirii unei orînduirii lipsite de exploatare, a orînduirii socialiste, în care masele muncitoare să-și poată realiza pe deplin aspirațiile, să devină stăpîne pe propriul destin.

Făurirea partidului revoluționar unic al clasei muncitoare, în februarie 1948, alegerile din martie 1948 pentru Marea Adunare Națională, naționalizarea de la 11 iunie 1948, sînt tot atitea momente cu deosebite consecințe, în care a fost implicată efectiv mișcarea de tineret. În acea etapă o trăsătură caracteristică a fost consolidarea unității și realizarea de noi pași pe drumul încheierii organizației unice. Pe această linie, un moment important l-a constituit hotărîrea Comitetelor Centrale ale Uniunii Tineretului Muncitoresc și Uniunii Tineretului Socialist în vederea desăvîrșirii unității deplină a tineretului muncitoresc, dată publicității la 12 ianuarie 1948.

Rezoluția ședinței plenare a C.C. al P.C.R. din 22—24 decembrie 1948 asupra activității partidului în rîndurile tineretului a făcut o necesară analiză asupra activității desfășurate de organizațiile de tineret în perioada de la Eliberare, subliniînd realizările dar și scăderile înregistrate, venind cu soluții pentru viitoarea activitate. Plenara a stabilit că principala sarcină a partidului în ceea ce privește mișcarea tineretului era trecerea neîntîrziată la unificarea organizațiilor de tineret într-o singură organizație revoluționară. Acțiunea de unificare a organizației de tineret s-a finalizat la Congresul organizației revoluționare unice a tineretului muncitor, care si a desfășurat lucrările în zilele de 19—21 martie 1949 în sala Ateneului Român. Congresul a consfințit crearea organizației revoluționare unice de tineret din România, numită atunci Uniunea Tineretului Muncitor.

Crearea Uniunii Tineretului Muncitor a reprezentat un însemnat eveniment în istoria mișcării de tineret, cu implicații pozitive pentru activitatea tinerei generații în anii construcției socialismului. La 4 august 1965 Plenara lărgită a C.C. al U.T.C., exprimîndu-și acordul deplin cu prevederile noului Statut al P.C.R. referitoare la denumirea, rolul și sarcinile organizației revoluționare a tineretului, a hotărît schimbarea denumirii Uniunii Tineretului Muncitor în Uniunea Tineretului Comunist, de altfel U.T.M.-ul dintre 1949 și 1965 fiind mereu considerat drept continuatorul eroiceii Uniunii a Tineretului Comunist, care a activat înainte de 23 August 1944, și, un timp, și după acest eveniment de răscruce în istoria noastră.

C. Moceanu : Istoria Uniunii Tineretului Comunist în anii socialismului, istoria activității tinerei generații sau, altfel spus, a tinerelor generații care se succed (deja succesiunea de generații în epoca socialistă, care se apropie de patru decenii, este o realitate și pentru România) constituie o componentă a teoriei și metodologiei scrierii istoriei contemporane, a istoriei socialismului. Ne aflăm în fața unui cîmp încă foarte nou, neexperimentat al explicitării istorice. Ar trebui o dezbateră specială a acestei probleme — pe care, desigur, nu o putem rezolva astăzi —, dezbateră care însă sa fie ca un punct al dezbaterii despre istoria întregii realități actuale, în dinamica ei istorică, în primul rînd despre istoria partidului, ca ramură organică a istoriei generale. Istoria tineretului, fie și tratată succint, uneori seapă atenției unor autori, cum mi-a scăpat mic în Cursul privind epoca socialismului. Totuși sînt deja cîteva articole și comunicări științifice pe această temă.

Marian Stroia : În cadrul dezbaterii noastre de astăzi aș vrea să spun cîteva cuvinte despre istoriografia mișcării revoluționare de tineret din țara noastră, sursă de primă mîna în cunoașterea acestei laturi a vieții social-politice din România. O mai detaliată trecere în revistă a acestei problematice am efectuat-o în nr. 8/1974 din „Revista de istorie” (p. 1239—1245) unde am supus analizei lucrările apărute încă la acea dată. În cele ce urmează, voi încerca așadar o reluare sintetică a elementelor fundamentale ale lucrărilor menționate atunci, adăugînd cîteva aprecieri asupra contribuțiilor apărute între timp, în ultimii 7 ani.

Menționăm mai întîi luarea cu caracter biografic *Tinerețea revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu*, elaborată de dr. Olimpiu Matchescu și apărută în 1981 sub egida ziarului „Știința tineretului”. Deși redusă ca întindere (numai 96 p.), volumul amintit se constituie într-o densă și emoționantă reconstituire a activității tovarășului Nicolae Ceaușescu, între anii

1933—1945. Bazate pe o riguroasă și solidă documentație, paginile cărții prezintă, într-o retrospectivă cronologică inspirat compartimentată în capitole, cele mai importante momente din activitatea neobosită, eroică, a tovarășului Nicolae Ceaușescu în anul grei ai ilegalității P.C.R., pentru conducerea luptei maselor largi populare împotriva impilatorului regim burghezo-moșteresc, pentru răsturnarea orînduirii capitaliste și victoria socialismului pe pămîntul patriei noastre. Lucrarea este foarte utilă pentru cunoașterea istoriei U.T.C. între anii menționați.

Seria lucrărilor consacrate glorioasei istorii a U.T.C. a fost de facto deschisă în 1959 de monografia *Contribuții la istoria organizației marxist-leniniste de tineret din România* elaborată de un colectiv compus din Gr. Moț, V. Ștefănescu și C. Mocanu și apărută în Editura tineretului. Marcată evident de carențele începutului de drum, de insuficiențele documentării existente la acea dată, această apariție a avut însă meritul de a pune în discuție criteriile de periodizare ale istoriei U.T.C., și de a oferi o bază de plecare cercetărilor următoare.

1972, anul semicentenarului organizației, a reprezentat momentul cînd literatura de specialitate consacrată acestui subiect a înregistrat un substanțial salt, atît cantitativ, cît și valoric. La loc de frunte trebuie să așezăm aici sinteza *File din istoria U.T.C.* realizată de o echipă de specialiști (Fl. Dragne, C. Mocanu, C. Petculescu, Al. Șirperco, N. Tue), sub egida Institutului de studii istorice și social-politice și sub auspiciile Editurii politice. Lucrarea s-a bucurat de o bună primire atît din partea publicului larg, cît și a specialiștilor.

Cu o bază de investigație mult lărgită, utilizînd și cele mai recente realizări ale istoriografiei de specialitate, caracterizată prin ținută ideologică, *File din istoria U.T.C.* a constituit una din lucrările fundamentale pentru studiul unui episod major al epocii contemporane a României. Adăugăm că în 1980 lucrarea în cauză a cunoscut și o a doua ediție, revăzută și completată înregistrînd acumulări cantitative mai masive în ceea ce privește istoria U.T.C. în anii socialismului. La colectivul de autori deja amintit, la ediția II-a s-au adăugat, cu contribuții notabile Elena Cristescu, Fred Mahler și Gh. Sbărnă.

Grupul de lucrări editate în 1972 a mai cuprins volumele: *Crearea Uniunii Tineretului Comunist* de Constantin Petculescu, unul din pasionații cercetători ai acestei teme, *O tribună de luptă. Presa tineretului revoluționar din România* de Olimpiu Matichescu, culegorea de studii *Tineretul comunist în acțiune*, și *Așa a fost ieri* de Gh. Sbărnă.

Șiragul monografiilor consacrate istoriei organizației revoluționare a tineretului român s-a îmbogățit în 1974 cu volumul *U.T.C. și tineretul din armată 1922—1924* elaborat de colonel dr. Ilie Ceaușescu și apărut sub auspiciile Editurii militare.

Pe baza unei bogate documentări, atît edite, cît și a unui material de arhivă inedit, lucrarea înfățișează într-o formă sintetică, activitatea revoluționară a U.T.C. în rîndurile militarilor într-o perioadă cuprinsă între martie 1922 și august 1944.

Putem aprecia, în concluzie că istoriografia mișcării revoluționare de tineret din țara noastră dispune, la ora actuală, de un serios tezaur documentar, dar că în continuare rămîn deschise serioase perspective de îmbogățire a potențialului existent.

Menționăm totodată că o prețioasă călăuză ideologică și orientare politică o constituie la acest domeniu aprecierile și formulările cuprinse în cuvîntările secretarului general al P.C.R. în diverse manifestări sau acțiuni cu caracter aniversar, atunci cînd acestea au vizat aspecte din lupta și efortul eroic al tinerei generații din România, pentru progres social și libertăți democratice, pentru făurirea noii orînduirii comuniste pe pămîntul patriei.

Gh. Sbărnă: Aș vrea să înfățișez aici, la această interesantă, utilă, dezbateri, că odată cu trecerea la socialism, cînd au început să se producă transformări structurale în economic, în viața social-politică și culturală a societății, tineretul, organizația sa revoluționară s-au angajat într-o muncă avîntată pentru înfăptuirea mărețelor obiective ale planurilor cincinale, s-a înregistrat (folosesc un termen des întîlnit în documentele de partid și ale U.T.C.-ului din perioada interbelică) în marele front al industrializării și transformării socialiste a agriculturii, în eforturile pentru realizarea, în orientare nouă, a învățămîntului, științei, artei și culturii.

O retrospectivă a acestor trei decenii și jumătate permite neîndoiește concluzia că tineretul României, tinerii muncitori, țărani, elevi, studenți, intelectuali au știut să se dedească demni de tradițiile înaintașilor. Așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, „în tot ce s-a înfăptuit în acești ani sînt încorporate și energia, priceperea și hărnicia tinerii generații, care împreună cu întregul popor n-a precupețit și nu precupețește nimic pentru traducerea în viață a mărețului program elaborat de Partidul Comunist Român”.

Rolul activ pe care-l îndeplinește tinăra generație în dezvoltarea României socialiste a fost favorizat de ansamblul preocupărilor sociale ce au avut loc îndeosebi în perioada de după Congresul al IX-lea al partidului, din 1965. Perfecționarea continuă a sistemului relațiilor socialiste, procesul de adîncire a democrației socialiste, eforturile de a așeza pe baze științifice conducerea societății au lărgit cadrul de acțiune și activitate al maselor la viața social-politică

a țării, sporind în același timp, rolul și funcțiile organizațiilor de masă și obștești. Între care și cele ale organizațiilor de tineret.

Anii care au trecut de la adoptarea Programului, la Congresul al XI-lea, din 1974, au constituit pentru tineretul României socialiste, pentru organizația sa revoluționară anii unei complexe și profunde experiențe politice, organizatorice și educative. Există în momentul de față un cadru organizatoric statutar în care exercițiul responsabilității civice și sociale a tinerilor realizat sub permanenta conducere și îndrumare a partidului, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, reușește să contureze pregnant un profil etic superior care, încorporând organic datele esențiale ale vârstei tinere, le consacră la puterea pasiunii și abnegației revoluționare.

I. Bălgrădean : În legătură cu interesantele sugestii — însă doar schițate — privind necesitatea și felul de a scrie istoria tineretului în anii socialismului, cu ideile despre contribuția, în general, a tineretului în anii socialismului, aș vrea să spun câteva lucruri despre contribuția U.T.C.-ului, a studenților români, cu exemplificări pe plan internațional.

Mai întâi să amintesc că de la crearea organizației unice revoluționare de tineret, în martie 1949, și pînă în primăvara anului 1957, întreaga activitate în rindul studenților a fost desfășurată de organizația unică, prin secția de studenți. În primăvara anului 1957, la Conferința pe țară a studenților, s-au pus bazele Uniunii Asociațiilor Studențești din România, avînd ca sarcină coordonarea activităților profesionale și de cercetare științifică, cultural-artistică, sportive, turistice și sociale; în acest fel, în rindurile studenților în perioada următoare au activat două organizații: U.T.M. și U.A.S.R., ceea ce a dus la unele paralelisme. În luna aprilie 1968 s-a organizat o Consfătuire pe țară a tineretului care a hotărît crearea unei organizații unice a studenților. La Conferința a VII-a a U.A.S.R., din 1969, s-au pus bazele organizației unice revoluționare a studenților, ca parte integrată a Uniunii Tineretului Comunist și ca organizație specifică a ei. Din anul 1973, de la Conferința a IX-a, organizația și-a schimbat denumirea în Uniunea Asociațiilor Studenților Comuniști din România.

După cum am spus, menționez numai în două-trei fraze că de la crearea sa și pînă în prezent, U.A.S.C.R. a desfășurat o susținută activitate pe plan internațional, avînd relații de colaborare cu peste 200 de organizații naționale, regionale și internaționale studențești, de diferite orientări politice și religioase, concretizate prin schimburi de delegații, participări la congrese și conferințe, organizarea de seminarii bi- sau multilaterale. Urmărind dinamica relațiilor stabilite de U.A.S.C.R. cu organizații studențești naționale, regionale și internaționale, politice sau specializate, sint suficiente câteva repere: în 1963—63, în 1965—80, în 1973—120, iar în 1980—204. Întreaga sa activitate internațională s-a desfășurat pe baza principiilor politicii externe ale partidului și statului nostru. La baza relațiilor sale externe au stat următoarele principii: deplina egalitate în drepturi, respectarea dreptului fiecărei organizații de a-și stabili de sine stătător platforma, orientarea și metodele de acțiune, promovarea dialogului, acordînd prioritate, în orice împrejurare, activităților care contribuie la unitate.

M. Iontea : În țara noastră, în care s-a creat o literatură relativ bogată despre istoria tineretului, despre istoria Uniunii Tineretului Comunist, literatură în care se întrușchipează concepția partidului nostru potrivit căreia istoria este un tezaur de învățăminte, un important mijloc de educare patriotică, revoluționară, comunistă a tineretului, a întregului popor, se dă o atenție corespunzătoare istoriei U.T.C.-ului în ansamblul activității de propagandă, în publicistică, în învățămînt.

Cabinetul pentru activitatea ideologică și politico-educativă al Comitetului Municipal București al P.C.R. acordă o deosebită importanță studierii și înțelegerii istoriei patriei și a Partidului Comunist Român și, în acest cadru, momentelor mai importante din istoria organizației revoluționare a tineretului. Temele istoriei Uniunii Tineretului Comunist își găsesc reflectarea și în tematica învățămîntului politic ideologic de partid, și, în acest cadru, mai cu seamă la studiul politic ideologic al tineretului. De asemenea, la Universitatea politică și de conducere, unde studiază un mare număr de tineri, în dezbateri se acordă o importanță deosebită cunoașterii momentelor din istoria U.T.C.

Relevăm că în numeroase unități industriale, social-culturale funcționează de mai mulți ani cercuri de cercetare și studiere a istoriei Uniunii Tineretului Comunist, extinse în acest an aniversar. Prin catedra de istorie a Cabinetului, noi asigurăm lectorii care îndrumă aceste acțiuni. În acest sens, aș mai sublinia amplele acțiuni politico-educative care se organizează în întreprinderi și instituții, în școli și facultăți, pentru cunoașterea istoriei organizației revoluționare a tineretului.

O seamă de intervenții la discuție au fost făcute cu privire la probleme ale teoriei și practicii activității U.T.C., la rolul actual al U.T.C.ului în activitatea educativă, morală, de formare a

omului nou, la participarea tineretului în producția materială, din industrie și de la sate, la contribuția actuală a U.T.C. din România pe plan internațional, în lupta pentru pace. Potrivit profilului „Revistei de istorie” am publicat numai intervențiile care s-au aflat mai direct în sfera lui. În cele ce urmează publicăm intervenția, prin care s-a încheiat dezbaterea, făcută de Veronica Cornea, director al Școlii Centrale de pregătire a cadrelor a U.T.C. din cadrul Academiei „Ștefan Gheorghiu”.

V. Cornea : Caracterizat prin dinamism și receptivitate la nou, vital interesat de progresul țării, tineretul s-a manifestat ca un factor activ, ca o componentă importantă a forțelor sociale care s-au angajat, sub conducerea partidului, în transformarea revoluționară a societății românești. Partidul nostru de la începuturile activității sale a văzut în tânăra generație, în organizația sa un valoros potențial revoluționar, i-a acordat încredere și grijă pentru formarea revoluționară în spiritul tradițiilor de luptă ale poporului, ale clasei muncitoare.

„Tineretul este viitorul unui popor, spre el își îndreaptă privirea și speranța toți oamenii de știință și politici. Cu energia și entuziasmul său, tineretul este o forță creatoare care, pusă în serviciul științei și progresului, poate da un ajutor prețios pentru dezvoltarea economică, socială, politică și științifică a unui popor”, — afirma tovarășul Nicolae Ceaușescu în cunoscutul articol din „Știința”, apărut în 1944 la puțin timp după actul istoric de la 23 August.

Continuând și dezvoltând tradițiile bogate de luptă sub conducerea partidului, tânăra generație a țării a înțeles marile comandamente ale epocii. Astfel, la chemarea partidului, care a pus în fața poporului obiective de importanță majoră : eliberarea teritoriului țării și participarea cu întregul potențial economic și uman la războiul antihitlerist, înfăptuirea reformei agrare, defascizarea și democratizarea vieții publice, redobândirea și consolidarea independenței naționale, reconstrucția și dezvoltarea țării, tânăra generație a răspuns cu entuziasm.

Uniunea Tineretului Comunist, care, îndată după 23 August, s-a reorganizat adaptându-se noilor condiții, de activitate legală, s-a preocupat de antrenarea tineretului la îndeplinirea sarcinilor de maximă importanță ale prefacerilor social-politice, tot mai profunde, care începeau și se desfășurau în viața țării. Odată cu lupta de realizare a Frontului unic al tineretului s-a desfășurat o puternică activitate pentru obținerea unor revendicări economice, pentru asigurarea condițiilor necesare creșterii producției. Un loc deosebit în activitatea tineretului l-a ocupat înrolarea a mii și mii de tineri muncitori, țărani, elevi, studenți, pe frontul reconstrucției, organizându-se numeroase brigăzi și echipe.

Trecerea la construcția socialismului a deschis mari perspective de acțiune și de afirmare a tineretului. Industrializarea socialistă a presupus un mare efort de construcție, precum și o intensă activitate de pregătire a cadrelor necesare unei industrii moderne. Sute de mii de tineri s-au încadrat în unitățile economice participând alături de ceilalți oameni ai muncii la realizarea sarcinilor de plan, la depășirea acestora în cadrul marii întreceri socialiste.

Încrederea nestrămutată a partidului în forța și devotamentul tinerei generații, în entuziasmul și dăruirea față de cauza socialismului și comunismului este exprimată cu claritate de ponderea tot mai însemnată pe care o are tineretul în cadrul personalului muncitor. Astfel, în prezent, în industria țării peste 40 % din totalul oamenilor muncii îl constituie tinerii, în unele ramuri, raii cu seamă în ramurile de vîrf ale economiei naționale, ajungînd pînă la 80 %. În agricultură un număr important de tineri (peste 360 000) acționează prin forme și metode specifice pentru aplicarea vastului program elaborat de partid în direcția înfăptuirii unei profunde revoluții care va asigura dezvoltarea fără precedent a satului românesc, adîncirea omogenizării sociale prin diminuarea contradicțiilor de bază dintre sat și oraș, dintre munca în industrie și munca în agricultură, asigurarea unei noi calități a vieții în așezările rurale.

Tineretul muncitoresc, care reprezintă peste 50 % din totalul uteciștilor, continuînd valoroasele tradiții de unitate cu celelalte categorii de tineri — țărani, intelectuali, tineretul studios —, acționează pe baza Programului unitar privind educarea comunistă, revoluționară a tinerei generații și a Programului privind participarea tinerei generații la realizarea obiectivelor de dezvoltare economico-socială a țării, de cercetare științifică, de dezvoltare tehnologică și de introducere a progresului tehnic.

Profund angajată în opera de transformare revoluționară a societății, tânăra generație duce mai departe flacăra vie a muncii patriotice participînd cu abnegație la marile edificii ale socialismului. Din indicația secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, Uniunea Tineretului Comunist a reluat tradiția organizării unor mari șantiere naționale ale tineretului. Numai în perioada 1976—1980 pe șantierele tineretului au lucrat peste 1,8 milioane tineri. Experiența dobîndită în organizarea șantiierelor naționale a fost extinsă prin organizarea a numeroase șantiere județene și locale, a unor tabere de muncă patriotică.

Uniunea Tineretului Comunist s-a preocupat și face eforturi tot mai mari pentru antrenarea masei mari de tineri la introducerea progresului științific și tehnic, la creația științifică și tehnică avînd în vedere că tinerii reprezintă de nou, gradul mai înalt de

instruire. Noua calitate în toate domeniile vieții economice sociale și politice este legată și în mare măsură condiționată de calitatea muncii tineretului, de responsabilitatea și pasiunea în muncă a acestuia. Iată de ce partidul nostru, pe baza unei concepții revoluționare, originale, apreciază că „tineretul reprezintă o puternică forță socială, că tinăra generație este viitorul însuși al națiunii noastre socialiste”.

În intervenția mea am urmărit să tratez succint o seamă de caracteristici ale participării tinerei generații la progresul istoric, la construirea socialismului, prin principalele contribuții în producția materială. Desigur, activitatea Uniunii Tineretului Comunist, în epoca noastră socialistă, în etapa în care ne aflăm, este mult mai mare, ea se află de fapt în toate compartimentele vieții economice, social-politice, științifice. În aceste câteva minute pe care le-am folosit la închiderea foarte interesantei, reușitei dezbateri, e suficient să amintesc, să relev prestigiul de care se bucură organizația noastră de tineret pe plan internațional, aportul ei în soluționarea marilor probleme ale contemporaneității, fapt pentru care, în contextul aprecierilor de care se bucură politica României, a partidului nostru comunist, Uniunea Tineretului Comunist are un rol așa de însemnat în ansamblul acțiunilor care deja au început în legătură cu pregătirea Anului Internațional al Tineretului.

Pentru toate acestea, după cum rezultă și din dezbateră de față, avem siguranța că istoria, cu atita experiență și tradiție, a U.T.C.-ului, și activitatea lui actuală, sub conducerea încercată a partidului, formează temeiuri puternice pentru realizarea istoriei viitorului ei, pentru împlinirea, mai departe, a sarcinilor care-i revin în opera de construire a socialismului și comunismului în România.

SESIUNEA ȘTIINȚIFICĂ ORGANIZATĂ DE ACADEMIA „ȘTEFAN GHEORGHIU”, C.C. AL U.T.C. ȘI ȘCOALA CENTRALĂ DE PREGĂTIRE A CADRELOR UNIUNII TINERETULUI COMUNIST CU PRILEJUL CELEI DE A 60-a ANIVERSĂRI A UNIUNII TINERETULUI COMUNIST

Sub tema *Romantism revoluționar și angajare în activitatea U.T.C.*, Academia „Ștefan Gheorghiu”, Comitetul Central al Uniunii Tineretului Communist, Școala centrală de pregătire a cadrelor Uniunii Tineretului Communist au organizat, în zilele de 11—12 martie 1982, la Academia „Ștefan Gheorghiu”, o sesiune de referate și comunicări științifice, dedicată celei de-a 60-a aniversări a Uniunii Tineretului Communist.

Lucrările sesiunii s-au desfășurat în două ședințe plenary și în șase secțiuni.

Asumându-și în cimpul atenției sale domeniile principale ale activității organizației comuniste de tineret, sesiunea a cuprins atât în prima ședință plenară, cât și în prima secțiune momentele mai de seamă ale istoriei Uniunii Tineretului Communist.

După cuvîntul de deschidere rostit de tovarășa Ioana Lungean, secretar al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Communist, în ședința plenară seria comunicărilor a început prin expunerea *Făurirea Uniunii Tineretului Communist*, susținută de Constantin Mocanu, conferențiar la Academia „Ștefan Gheorghiu”. În comunicare s-a argumentat că tocmai prilejul aniversativ, festiv, presupune că, odată cu reafacerea (istorico-literară) a evenimentului, și cu popularizarea trăsăturilor și semnificațiilor cunoscute, să se pună și contribuții noi, fie și numai sub formă de ipoteză teoretico-metodologică. În această optică, au fost examinate antecedentele generale ale mișcării revoluționare moderne, muncitorești de tineret, pentru ca, potrivit de altminteri adevărului istoric, făurirea Uniunii Tineretului Communist să apară ca rezumînd în ea tradiția cit mai îndelungată (desigur definită în sensul ei propriu, și nu extins dincolo de realitatea ei), de asemenea, incluzînd în ea seva întregului trecut pozitiv. Ideea este inspirată de cuvîntarea despre făurirea Partidului Communist Român rostită de tovarășul Nicolae Ceaușescu anul trecut cu prilejul aniversării partidului. În comunicare s-au înfățișat mai departe, caracteristicile înființării Uniunii Tineretului Communist și importanța, semnificația ei. Dr. Constantin Petculescu, cercetător științific la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., a relevat *Contribuția hotărîtoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu la dezvoltarea mișcării revoluționare de tineret din România*, secretar general al partidului nostru communist, președintele republicii, din fragedă tinerețe intrînd în aspra luptă de clasă, revoluționară, democratică. Au fost evocate faptele din tinerețea revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu, exprimînd afirmarea sa politică eminentă, formarea trăsăturilor remarcabile care sînt dezvoltate astăzi în personalitatea sa de excepție în istoria contemporană a României și pe plan internațional. Prof. univ. dr. Gheorghe I. Ioniță, de la Universitatea din București, a prezentat *Contribuții ale U.T.C. la angajarea studențimii în spiritul înaltelor tradiții patriotice și revoluționare, în lupta democratică, antifascistă, pentru progres social, a poporului român*. Ideea principală a fost că studențimea, prin ceea ce a avut ea mai bun, revoluționară și democratică, a participat meritoriul la marile evenimente, la mișcarea socială progresistă a poporului român, la nimpăcata ripostă antifascistă. Studenții membri ai Partidului Communist, ai Uniunii Tineretului Communist — după cum rezultă din datele perioadei 1922—1944 au întruhipat în mod înalt abnegația și spiritul de jertfă pentru cauza luptei lor politice, a poporului român. *Eroismul tineretului în războiul antihitlerist* a constituit subiectul comunicării elaborate de căpitan Mihail Ionescu, cercetător științific principal la Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară. Nu numai prin număr, ci, totodată, prin particularitățile de vîrstă, tineretul s-a evidențiat prin dăruirea nepreocupată pentru interesele fundamentale ale patriei care trebuiau apărate și reafirmate în înclăștrările dure de pe frontul antihitlerist.

Ocupindu-se de *Conducerea de către partid a Uniunii Tineretului Comunist*, Bratu Păun, prorector al Academiei „Ștefan Gheorghiu” și dr. Mihai Chiorean, profesor la Academia „Ștefan Gheorghiu”, au făcut însemnate definiri privind felul cum a fost realizată conducerea de către partid în însăși etapa făuririi Uniunii Tineretului Comunist, apoi în etapele care au urmat. Prin urmare — s-a subliniat în expunere — conducerea de către partid a U.T.C.-ului reprezintă o mare realizare și o rezultantă a unui proces istoric de gândire și acțiune, în timpul luptei pentru lichidarea asuprairii sociale și naționale, rezultantă care s-a întărit și afirmat mai puternic în marca epopee a construcției socialiste.

În continuare, au fost susținute mai multe comunicări elaborate de profesori, cercetători științifici, studenți, activiști ai U.T.C., consacrate unor interesante teme privind activitatea actuală a organizației în plan economic sau cultural, industrial sau agricol, al propagandei sau învățămîntului. Comunicări referitoare mai direct la istoria Uniunii Tineretului Comunist, la făurirea ei ca organizație politică, au fost prezentate și în secțiunea, dealtminteri ea însăși de profil istoric, *Tradiții glorioase de luptă și muncă ale U.T.C.*

Lucrările secțiunii, care s-au desfășurat în decursul a două zile, au început prin comunicarea *Din mișcarea revoluționar-democratică a tinerei generații din România în epoca modernă*, expusă de dr. Stelian Popescu, lector universitar la Academia „Ștefan Gheorghiu”. Epoca modernă, demonstrează autorul, a favorizat o angajare amplă, specifică, a tinerei generații, autoare și coautoare a marilor evenimente ale epocii; prezentându-se aspecte mai semnificative ale contribuției tineretului la formarea României moderne, în comunicare s-au făcut aprecieri mai concrete privind asemenea momente, de mare însemnătate istorică, națională: 1848, 1859, 1877 și 1918. Vasile Păsăilă, asistent universitar la Academia „Ștefan Gheorghiu”, a întreprins *Considerații asupra începuturilor mișcării socialiste a tineretului din România*, înelt tocmai reliefa momentelor mai de seamă, și a etapelor, care au urmat de la sfîrșitul secolului trecut și pînă în 1918, a susținut, științific, interpretarea potrivit căreia formarea Uniunii Tineretului Comunist este, esențialmente, o expresie a progresualității istorice necesare, interne. După aceste două comunicări, au fost abordate importante teme referitoare la perioadele de după înființarea U.T.C.-ului, și anume: *Lupta revoluționară a uteciștilor prahoveni în perioada grea a anilor 1940—1944*, de Carmen Ioan, elevă la Liceul „I.L. Caragiale” din Ploiești, *Tineretul prahovean — prezență activă în anii grei ai ilegalității, în lupta pentru eliberarea națională și socială a patriei*, de Georgeta Diculescu, elevă la Liceul „C. Dobrogeanu-Gherea” din Ploiești, și *Camelia Curtu, elevă la Liceul Industrial nr. 4 din aceeași localitate; Rolul hotărîrilor al tovarășului Nicolae Ceaușescu în lupta Partidului Comunist Român și a Uniunii Tineretului Comunist, împotriva pericolului fascist, pentru apărarea independenței și suveranității naționale a patriei*, de dr. Olimpiu Matichescu, cercetător științific la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; *Tineretul — în frunte cu uteciștii — participant activ la lupta organizată și condusă de Partidul Comunist Român pentru transformări democratice (23 august 1944 — 6 martie 1945)*, de Elena Cristescu, cercetător științific la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; *Cercara și activitatea Uniunii Asociațiilor Studențești din România*, de Ion Bălgrădean, asistent universitar la Universitatea din București; *Pagini din lupta tineretului bucureșlean împotriva fascismului, naționalismului și terorii în perioada interbelică*, de prof. Constantin Sorescu, directorul Casei de cultură a tineretului „Modern Club” din București; *Pagini din istoria studențimii democratice în perioada interbelică*, de dr. Ioan Scurtu, conferențiar la Universitatea din București; *Activitatea Uniunii Tineretului Comunist în armată în perioada 1922—1944*, de Mihai Retegan, cercetător științific la Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară; *Contribuția esențială a tovarășului Nicolae Ceaușescu la reorganizarea Uniunii Tineretului Comunist*, de dr. Florea Dragne, cercetător științific la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; *Tradiții ale pregătirii militare a tineretului din țara noastră în sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, de lt. major Viorel Ciobanu, cursant la cursul de 3 luni U.T.C., șef de sector la Comitetul județean Teleorman al U.T.C.; *Momente din lupta revoluționar-democratică a tinerelor militante (1922—1944)*, de dr. Elisabeta Ioniță, cercetător științific la Muzeul de istorie a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România; *Activitatea studențimii române în perioada 23 august 1944—1957*, de Doina Smireca asistent universitar la Universitatea din București; *Activitatea Uniunii Tineretului Comunist în armată în anii revoluției și construcției socialiste*, de Ștefan Păslaru, cercetător științific la Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară; *Activitatea desfășurată de U.T.C. la sate în vederea transformării socialiste a agriculturii*, de prof. Matea Lină și prof. Ioan Horga, cursanți la Școala centrală de pregătire a cadrelor U.T.C.; *35 de ani de la înființarea Școlii centrale U.T.C.*, de prof. Ioan Todea, doctorand la Academia „Ștefan Gheorghiu”.

Celelalte secțiuni au fost următoarele : *Responsabilitate și angajare în realizarea sarcinilor economice actuale; Tineretul studios — participant activ la transformarea revoluționară a școlii; Valori și forme ale formării și dezvoltării conștiinței socialiste a tineretului; Timp liber — cultură, sport, turism; Activitatea organizatorică și problemele vieții de organizație.*

După epuizarea lucrărilor pe secțiuni, sesiunea s-a reîntrunit în plen, unde au mai fost prezentate trei comunicări pe teme ale activității actuale. Cuvîntul de închidere a fost rostit de Viorică Cornea, director al Școlii centrale de pregătire a cadrelor U.T.C.

C. Mocanu

SESIUNEA ȘTIINȚIFICĂ A FACULTĂȚII DE ISTORIE-FILOZOFIE A UNIVERSITĂȚII BUCUREȘTI ȘI INSTITUTULUI DE ISTORIE „N. IORGA” CONSACRATĂ ÎMPLEINIRII A 75 DE ANI DE LA RĂSCOALA DIN 1907 ȘI A 20 DE ANI DE LA ÎNCHEIEREA COOPERATIVIZĂRII AGRICULTURII

În ziua de 16 martie a.c. la Facultatea de istorie-filozofie a Universității București s-au desfășurat lucrările unei sesiuni de comunicări științifice, prilejuită de împlinirea a 75 de ani de la marca ridicare țărănească din primăvara anului 1907 și a două decenii de la încheierea cu succes a cooperativizării agriculturii românești.

Comunicările, avînd ca autori cadre didactice universitare, cercetători științifici, studenți au evidențiat momente de seamă din trecutul de viață și luptă al țărănimii din patria noastră, punînd, în chip firesc, un deosebit accent pe relevarea semnificației istorice a momentelor aniversate.

Sesiunea a fost deschisă de prof. univ. dr. Ștefan Ștefănescu, decanul Facultății de istorie-filozofie, director al Institutului de istorie „N. Iorga”, care în cuvîntul său a subliniat caracterul de eveniment social cu totul particular al marii răscoale de acum trei sferturi de veac, rolul țărănimii ca principală forță a progresului social și de apărătoare a gliei strămoșești în evul mediu, conchizînd apoi asupra faptului că momentul 1907 constituie un capitol tulburător în patrimoniul marilor tradiții revoluționare ale poporului nostru.

În continuare asistența a urmărit cu deosebit interes comunicarea dr. Florin Constantiniu de la Institutul de istorie „N. Iorga” consacrată *Rolului țărănimii în lupta de apărare a românilor în evul mediu*. Într-o manieră foarte succintă autorul a evocat ponderea și poziția țărănimii în structurile militare ale societății feudale românești. Ea a constituit componenta fundamentală a sistemului de apărare al țărilor române împotriva agresiunilor externe și a asigurat prin lupta sa conșcverarea existenței statelor feudale românești, angajate în conflicte asimetrice (gravă disproporție de forțe) cu marile puteri vecine, în primul rînd cu Imperiul Otoman. Participarea masivă și decisivă a țărănimii la rezistența față de invadatorii i-a împiedecat pe aceștia din urmă să valorifice politic superioritatea lor militară și a asigurat succesul strategiei românești de descurajare a adversarului din eforturile sale de lichida structurile politice autohtone.

Problema *Răscoalelor țărănești-componentă specifică a istoriei moderne a României* a fost prezentată de dr. Damian Hurezeanu, cercetător științific principal la Institutul de istorie „N. Iorga”.

După ce a evidențiat conexiunea strînsă a răscoalelor țărănești din epoca modernă (1888 — 1907) cu marile ridicări antif feudale ale aceleiași clase sociale, vorbitorul a accentuat asupra rolului țărănimii de forță propulsivă a dezvoltării istorice.

În măsura în care se înscru în logica procesualității istorice — a subliniat D. Hurezeanu — răscoalele au constituit totodată, prin desfășurare, forțe angajate și urmări, un element specific al istoriei moderne românești.

Conf. univ. dr. Ion Gheorghiu a tratat despre *Principalele momente ale desfășurării răscoalei din 1907*. Vorbitorul a subliniat că în genere în istoriografie este acceptat unanim ca moment incipient al răscoalei episodul de la Flămînzii din 8 februarie 1907. Începînd de la 22—23 februarie — în așa numita fază petiționară a răscoalei — agitațiile țărănești se extind în jud. Dorohoi și Iași, cuprinzînd apoi între 6—9 martie întregă provincie (Moldova). În prima jumătate a lui martie mișcarea se declanșează aproape simultan în cca. 5 județe din sudul țării, atin-gînd, pentru Muntenia și Oltenia punctul culminant între 13—15 martie. S-au înregistrat fenomene de atacare a localităților urbane, iar în sudul țării chiar ciocniri mai îndrjite cu trupele de represlune.

Comunicarea studentului Iulian-Liviu Pirnac (an IV) a avut ca obiect *Poziția mișcării socialiste din România față de marea răscoală țărănească din 1907* (conducător științific conf. dr. I. Gheorghiu). Pe baza unor surse editate în marea lor majoritate tinărul autor a reușit să înfățișeze un reușit tablou de ansamblu al principalelor documente programatice și întruniri ale mișcării socialiste din țara noastră unde s-a exprimat adeziunea socialiștilor la cauza țărănimii răscolute. Un loc aparte în comunicare a fost acordat conferinței de la Galați din iulie 1907 a cercurilor socialiste, la care solidaritatea cu țărani ridicai la luptă a fost susținută cu deosebită tărie.

Lectorul universitar Ion Șendrulescu s-a referit la *Ecoul internațional al răscoalei din 1907*. Mărturiile înfățișate în comunicare au reliefat faptul că opinia publică și presa progresistă din numeroase țări europene au luat poziție față de evenimentele dramatice din România. Numeroase ziare și gazete ale vremii, în special cele aparținând organizațiilor social-democrate au reflectat pe de o parte înțelegere și compasiune pentru soarta țărănilor români, iar pe de alta au găsit în momentul răscoalei țărănimii române un binevenit prilej pentru a atrage atenția asupra situației similare în care se găsea clasa țărănească din țările menționate.

O serie de *Repere ale atitudinii și activității P.C.R. în rindurile țărănimii (1921—1982)* au fost urmărite în comunicarea sa de prof. univ. dr. Gheorghe I. Ioniță. Pornind de la modul cum era expusă rezolvarea problemei agrare încă în primul program al P.C.R. (din 1921), ea și în documente ulterioare emise de partid în perioada interbelică, istoricul amintit a subliniat caracterul nuanțat al măsurilor preconizate de partid, tendința de a nu forța sau grăbi procesul istoric în cauză. În anii puterii populare, se relevă identitatea organică dintre documentele programatice și măsurile concrete ale Partidului Comunist Român în soluționarea acestei chestiuni, în îmbunătățirea condițiilor de muncă și viață ale țărănimii române.

Comunicarea *Rolul alianței muncitorești-țărănești în cucerirea puterii politice în România* a fost prezentată de dr. Traian Udrea, cercetător științific principal la Institutul de istorie „N. Iorga”. A fost relevată însemnătatea deosebită pe care a jucat-o făurirea și consolidarea alianței clasei muncitoare cu masle de bază ale țărănimii în întreg procesul revoluționar din anii 1944—1947. Cu același prilej s-au scos în evidență formele particulare, caracterul original al unor soluții organizatorice politice de mobilizare a țărănimii la lupta pentru democratizarea aparatului de stat, pentru guvern și regim revoluționar democrat în România înainte și după 6 martie 1945.

Ultima comunicare, aparținând prof. univ. dr. Gheorghe Crețoiu a tratat despre *Agricul-tura socialistă contemporană în fața unor exigențe calitative de dezvoltare*. Pornind de la imperativul pus de cele mai recente documente de partid, de indicațiile secretarului general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, pentru înfăptuirea obiectivelor unei veritabile revoluții în agricultura românească, vorbitorul a exemplificat cu cifre concrete, indicii ridicai de eficiență, calitate și volum care trebuie să caracterizeze această ramură a economiei noastre naționale în perioada care urmează.

Prin nivelul ridicat al comunicărilor, ca și actualitatea subiectelor abordate sesiunea amintită se înscrie cu cinste în rindul manifestărilor omagiale care au marcat împlinirea celor două importante jubilee în primăvara acestui an.

M. Stroia

CEA DE-A TREIA REUNIUNE A COMISIEI MIXTE ROMÂNNO-IUGOSLAVE DE ISTORIE

În zilele de 16 și 17 februarie 1982 s-au desfășurat la Timișoara, sub auspiciile Academiei de Științe Sociale și Politice a R.S. România și Academiei sirbe de științe și arte, cea de-a treia reuniune a comisiei mixte româno-iugoslave de istorie.

Din partea română au participat: acad. Emil Condurachi, președintele părții române a comisiei, prof. univ. dr. Ștefan Ștefănescu, membru corespondent al Academiei R.S.R., președintele Secției de istorie și arheologie a Academiei de Științe Sociale și Politice, directorul Institutului de istorie „Nicolae Iorga”, dr. Augustin Deac, membru corespondent al Academiei de Științe Sociale și Politice, conf. univ. dr. Aurel Țintă de la Universitatea din Timișoara, dr. Eugen Comșa, cercetător științific principal la Institutul de arheologie, dr. Ion Iacoș, cercetător științific principal la Institutul de studii istorice și social politice de pe lângă C.C. al P.C.R., dr. Damaschin Mioc, cercetător științific principal la Institutul de istorie „Nicolae Iorga”, secretarul părții române a comisiei și Anca Iancu-Tanașoacă, cercetător științific la Institutul de studii sud-est europene.

Din partea iugoslavă au participat : acad. Milutin Garašanin, profesor la Universitatea din Belgrad, președintele părții iugoslave a comisiei, acad. Sima Ćirković, secretar al Academiei sârbe de științe și arte, profesor la Universitatea din Belgrad, dr. Nikola Petrović, consilier la Institutul de istorie din Belgrad, prof. univ. dr. Slavko Gavrilović, membru corespondent al Academiei sârbe de științe și arte, profesor la Universitatea din Novi Sad, prof. univ. dr. Ćedomir Popov, membru corespondent al Academiei din Vojvodina, profesor la Universitatea din Novi Sad, conf. univ. dr. Miloš Blagojević de la Universitatea din Belgrad și dr. Olga Zirojević, consilier științific la Institutul de istorie din Belgrad.

Lucrările au avut loc în cadrul unei sesiuni științifice, în care s-au prezentat și dezbătut aspecte importante din trecutul celor două popoare, român și sârb, și în cadrul unei ședințe de lucru, în care s-au examinat stadiul temelor de colaborare înscrise în acordul cultural și în planul comisiei, precum și activitatea ei de viitor.

Bunele rezultate pe plan științific ale întâlnirii au fost adeseori subliniate în cursul discuțiilor ; comunicările au fost apreciate de către vorbitori drept contribuții originale de reală valoare.

În domeniul istoriei vechi a fost expusă comunicarea *Începuturile neolitului în România și Iugoslavia*, de către Eugen Comșa și acad. Milutin Garašanin. S-a sesizat în evidență vechimea civilizației materiale pe teritoriul celor două țări și crearea în neolitic a primei unificări culturale și etnice. Dezbaterile au subliniat însemnătatea noilor descoperiri arheologice de pe teritoriul României din această epocă, problema interferențelor dintre culturi, a activității economice a comunităților neolitice.

În domeniul istoriei medii s-a prezentat comunicarea *Exploatare fiscală și exploatare domenială în țările iugoslave și în țările române*, raportori fiind Miloš Blagojević, Olga Zirojević și Slavko Gavrilović, iar coraportori Ștefan Ștefănescu și Damascin Mioe. Istoriei iugoslavi au prezentat situația țărănimii sârbe în epoca statului independent, apoi sub turei și sub austriei ; istoriei români au relevat rolul progresist al țărănimii în orînduirea feudală, existența unei puternice țărănimii libere în Țările Române, factor care a determinat și caracterul aparte al exploatarei ei. În dezbateri ambele părți s-au oprit asupra asemănarilor și deosebirilor în modul de viață a țărănimii celor două popoare, a instituțiilor pe care le aveau, a terminologiei etc. În comunicări și în discuții s-a abordat de asemenea problema vlahilor balcanici, categorii etnice, care s-a ocupat atât cu agricultura, cit și cu creșterea vitelor, fiind și buni ostași.

În domeniul istoriei moderne s-a prezentat și discutat comunicarea *Începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România și Iugoslavia*, raportori Augustin Deac și Ion Iacoș, coraportori Ćedomir Popov, Nikola Petrović și Slavko Gavrilović. Comunicările au sesizat în evidență vechimea mișcării muncitorești din cele două țări, ca și rapida ei maturizare, reflectată în procesul de organizare profesională și politică, prin însușirea socialismului științific. Istoriei români au subliniat etapele principale de dezvoltare a mișcării muncitorești și socialiste din România, precum și semnificația creării, în 1893, a P.S.D.M.R. Discuțiile au reliefat îndeosebi trăsăturile comune și contribuțiile unor personalități, ca C. Dobrogeanu-Gherea și Svetozar Marković, la răspîndirea socialismului științific, la analiza realităților social-economice, politice și culturale din cele două țări și la realizarea unui program socialist corespunzător etapei de dezvoltare a mișcării muncitorești.

A fost prezentată și *Bibliografia relațiilor româno-iugoslave* de către Anca Iancu-Tanașoca și Sima Ćirković.

La reuniunea de lucru s-au trecut în revistă realizările comisiei de la ultima întâlnire, constatîndu-se că s-au obținut unele succese, ca de pildă : alcătuirea bibliografiei sus-amintite, inserarea în planul de cercetare a Institutului de istorie „N. Iorga” a cronicii românești a lui George Brancovici, de interes pentru trecutul ambelor popoare (inserisă și în acordul cultural), publicarea reciprocă în revistele de specialitate a unor studii și articole, ca și a unor recenzii și prezentări de cărți.

La aceeași reuniune de lucru s-a convenit asupra programului de colaborare viitoare, alegîndu-se pentru următoarea întâlnire, care va avea loc în Iugoslavia în primăvara anului 1984, teme importante din toate orînduirile, ce urmează a fi prezentate și dezbătute. Acestea sînt :

1 *Sfîrșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului pe teritoriul Iugoslaviei și al României*, temă inserisă cu scopul de a reliefa continuitatea de viață a populației pe teritoriul României și al Iugoslaviei, dezvoltarea forțelor și relațiilor de producție în agricultură, meșteșuguri, exploatarea subsolului, apoi rolul istoric al tracilor și îndeosebi al geto-dacilor în această epocă.

2 *Puterea, organizarea militară și lupta popoarelor române și sârbe pentru independență, împotriva dominației străine în secolele XIV—XVII*. Se va evidenția lupta seculară, adesea comună, a celor două popoare și a statelor lor pentru independență, împotriva coteripurilor din afară, ajutorul dat de poporul român poporului sârb cînd statul acestuia din urmă dispăruse, rolul pe care l-au avut Țările Române în Balcani în această epocă, lupta poporului sârb pentru scuturarea dominațiilor străine.

3 *Lupta de eliberare a poporului sîrb și a poporului român la începutul secolului a XIX-lea.* Se vor prezenta și discuta mișcările de eliberare a sîrbilor și românilor, răscoala lui Karagheorghe, la care au luat parte și însemnate contingente de panduri olteni, și revoluția lui Tudor Vladimirescu, în oastea căruia luptau și mulți sîrbi, de programul acestora, de urmările pe care le-au avut ș.a.

4 *Lupta Partidului Comunist Român și a Partidului Comunist din Iugoslavia împotriva fascismului între anii 1939—1945; a) Strategia revoluției socialiste în lupta de eliberare a popoarelor iugoslave; b) Politica de alianțe a Partidului Comunist Român în pregătirea și desfășurarea revoluției din august 1944.* Aspecte majore, care vor reliefa rolul partidelor comuniste din cele două țări în organizarea și conducerea luptei întregului popor împotriva fascismului, pentru eliberare și pentru trecerea la construirea societății socialiste.

La deschiderea reuniunii a participat și Constantin Potîngă, secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., care a făcut o succintă prezentare a realizărilor esențiale economice și social-culturale ale județului Timiș în anii socializmului.

Membrii comisiei au fost primiți într-o vizită protocolară de către acad. Ion Anton, vicepreședintele Academiei R.S. România, care a adresat oaspeților un călduros salut și urări de succes lucrărilor comisiei.

Întreaga reuniune s-a desfășurat într-o atmosferă extrem de cordială, la reușita ei o contribuție de seamă avînd Comitetul județean Timiș al P.C.R., Filiala Academiei și Universitatea din Timișoara, care a găzduit întîlnirea.

Damaschin Mioc

CRONICA

În ziua de 12 martie 1982 în fața comisiei de doctorat a Institutului de istorie „Nicolae Iorga” a avut loc susținerea tezei de doctorat *Evoluția marelui domeniu feudal mănăstiresc din județul Vilcea în perioada 1700—1821* elaborată de *Corneliu Tamaș*.

Lucrarea cuprinde următoarele capitole: Cap. I „Organizarea mănăstirilor”; Cap. II „Situația agrară”; Cap. III „Organizarea și evoluția marelui domeniu feudal”; Cap. IV „Situația țărânimii de pe domeniile ecleziastice”.

În afara acestor capitole lucrarea mai cuprinde: „Introducere”, „Concluzii”, „Bibliografie selectivă”.

Comisia de doctorat a fost alcătuită din prof. univ. dr. Radu Manolescu, președinte; prof. univ. dr. Ștefan Ștefănescu, conducător științific; prof. univ. dr. Dinu C. Giurescu, dr. Paul Cernovodeanu, dr. Florin Constantiniu, membri.

În unanimitate comisia de doctorat a acordat lui *Corneliu Tamaș* titlul științific de *doctor în istorie*.

CARTEA ROMÂNEASCĂ ȘI STRĂINĂ DE ISTORIE

GH. BUZATU, *România și trusturile petroliere internaționale pînă la 1929*
Edit. Junimea, Iași, 1981, 274 p.

Nu sînt multe problemele evoluției economice românești, care să fi suscitât un interes atît de larg ca petrolul. Apărut pe piața mondială la sfîrșitul secolului al XIX-lea, petrolul se transformă rapid într-o *problemă*, cu implicații diverse și o importanță crescîndă. Petrolul românesc nu a făcut excepție, așa că, drept urmare, a generat o bibliografie economică și istorică largă.

Ultima lucrare în acest sens aparține unui cercetător cu preocupări de durată în domeniu. Ceea ce se observă pregnant, mai ales că autorul și-a lărgit substanțial aria informativă. În acest fel, se poate delimita ca un prim merit al lucrării sale faptul că, punîndu-se în circulație noi informații, bazate pe surse arhivistice străine, a putut realiza o analiză mai temeinic îndreptată pe drumul dificil al obiectivității în istorie.

La aceasta a contribuit și faptul, și credem că acesta este un al doilea merit al lucrării, că autorul nu s-a lăsat dominat de unele aprecieri nenuanțate (cel puțin!) aparținînd unor lucrări apărute anterior, mai ales cu privire la politica petrolieră a diferitelor guverne române.

În fine, un al treilea merit al autorului este dat de unghiul mai larg de abordare, care a depășit un nivel să-i spunem tehnicist, concretizat de multe ori numai prin abundența unor date statistice, ceea ce a permis să se poată înțelege că problema petrolului a depășit de multe ori cadrul (cu toate implicațiile subiacente) strict economic, transpunîndu-se într-o *problemă politică*. De aceea lucrarea nu face o analiză a industriei petroliere.

Începînd prin a analiza transformarea petrolului într-o marfă din ce în ce mai solicitată pe piața internațională, se urmărește îndeosebi organizarea și activitatea primelor înțelegeri monopoliste în domeniul extracției și desfacerii petrolului, oprindu-se îndeosebi asupra lui „Standard Oil”, „Royal Dutch Shell” ș.a.

Sîntem absolut de acord cu afirmația de la pag. 29 că România, ca și Mexicul și Columbia, dintre țările producătoare de petrol „s-au

orientat — încă de la început — mai cu seamă în direcția obținerii unei emancipări față de dominația trusturilor”.

Este bine că din lucrare apare destul de clar importanța legii minelor din 1895, în istoriografia noastră fiind apreciată mult prea critic. În condițiile în care creșterea de petrol creștea pe piața mondială, pe de o parte, iar pe de altă parte, României îi lipseau capitalurile și experiența necesară dezvoltării pe baze proprii a unei industriei extractive și de prelucrare a petrolului, legea minelor, pe lângă faptul că a realizat o primă reglementare de ansamblu a regimului minier, a determinat creșterea și dezvoltarea unei industrie petroliere românești, și prin urmare o creștere nu numai a potențialului economic, dar și a rolului politic al României.

Firește că slăbiciunea capitalului român, ca, dealtfel chiar a statului român însuși, a permis pătrunderea capitalului străin, relativ nestingherită, dar în condițiile *concrete* de atunci aceasta era singura soluție. În fond, este o situație generală, ce caracterizează și țări cu potențial economic net superior României, ca Rusia. Chiar și o mare putere economică, ca Germania, s-a văzut pusă în situația de a-și vedea piața internă monopolizată de „Standard Oil”.

În acest sens explicația dată de autor nu ni se pare suficient de aprofundată, iar modul de exprimare nu prea fericit ales, distonînd, dealtfel, cu tonul general al lucrării, ponderat și corect: „conservatorii *disprețuiau* (subl. n.) capitalul național și socoteau că numai capitalurile străine erau capabile să contribuie realmente la dezvoltarea industriei de țîței în România, a *economiei naționale în genere* (?) subl. n. : chiar și a agriculturii — n.n.).

Dealtfel apar destul de clar în lucrare măsurile întreprinse pentru îngrădirea capitalului străin, încă înainte de primul război mondial, ca să nu mai vorbim de politica P.N.L. de după primul război mondial, prezentată pe larg — și analizată — în lucrare. Legea inițiată de ministrul conservator I. Lahovary din 28 ianuarie 1906 (ncaplicată)

arată că și conservatorii urmăreau, nu atât de pregnant poate ca P.N.L., ca pozițiile capitalului străin să nu ajungă să domine puterea de decizie a statului.

În perioada primului război mondial, petrolul, în general, și petrolul românesc în special, pare să-și întărească puterea de influență asupra mersului evenimentelor. Autorul încearcă chiar să prezinte evenimentele anilor 1914—1918 prin prisma petrolului, punct de vedere, relativ inedit, în ceea ce privește primul război mondial. Iată câteva afirmații în acest sens: „lipsa de petrol a influențat asupra planurilor de campanie ale Marelui Cartier General german...”, obligat „să-și orienteze acțiunile ofensive spre Galiția, iar apoi România și Caucaz” (p. 14 și p. 15), citind o lucrare străină, referindu-se la campaniile din 1916. De asemenea se spune (p. 66) necesitatea apărării „ultimilor rezerve proprii de petrol și cărbune” din sudul Moldovei a reprezentat „un motiv în plus pentru ca trupele române să aplece cu îndrăzneală să treacă la ofensivă în regiunea Bacăului...”

Analiza perioadei interbelice (până în anul 1929), abordate de autor în capitolele III—IV, are în vedere trei aspecte principale:

1. Petrolul, industria petrolieră românească și încheierea războiului și în perioada de refacere (1918—1924).

2. Trustrurile petroliere străine și petrolul românesc.

3. Reglementarea regimului minier român și reacția trustrurilor petroliere străine.

1. Primul aspect este realizat printr-o prezentare, succintă de altfel, asupra situației concrete a producției de petrol postbelice și evoluția ei, pozițiile capitalului românesc și străin după război, și, mai ales, concepțiile de politică economică „prin noi înșine” a P.N.L. și „porților deschise” a celorlalte grupări și partide politice. Se insistă mai ales pe această din urmă problemă fiind analizate și lucrările de poziție ale unor personalități politice (de ex. N. Titulescu).

2. Al doilea aspect se oprește asupra unei probleme care deschide de fapt perioada, analizată anterior, și anume conferința de pace de la Paris, care este privită din punctul de vedere al manevrelor inițiate de puterile occidentale de a-și întări pozițiile în petrolul românesc pe de o parte și a acțiunilor diplomatice ale delegației române, pe de altă parte, care urmăreau să aplece interesele românești. Pentru ilustrarea acestei lupte de culise autorul utilizează în primul rând documentele de arhivă, românească sau străină.

3. Al treilea aspect, se întinde de fapt pe două capitole (o parte din capitolul IV, deschis de problema amintită mai sus și capitolul

al V-lea). Sint, rind pe rind, analizate atitudinea partidelor politice față de modificarea reglementării regimului minier, proiectele de lege, adoptarea legii minelor din 1924, atitudinea capitalului străin. Se utilizează masiv documente din arhivele americane.

Analiza legii minelor este reluată și în capitolul al VI-lea, care mai cuprinde și analiza aplicării ei. Concluzia finală este corectă: „departe de a fi un ideal, regimul minier din 1924 a fost, indiscutabil, superior celui ce l-a precedat și a favorizat în largă măsură progresul industriei miniere, în general, și a celei petroliere în special”.

Modul cum s-a desfășurat acțiunea capitalului străin contra noului regim minier este prezentată în încheierea capitolului. Aplicarea în totalitate a principiilor sale în petrol nu a fost posibilă, datorită în principal încă a slăbiciunii capitalului românesc, dar el nu va fi modificat esențial atât timp cât la conducerea țării s-a aflat P.N.L. Declarația lui Vintilă Brătianu, principalul autor al concepției „prin noi înșine” și a legii minelor din 1924, din anul 1928, când era și prim ministru este clară: „intenționez o anume modificare a legii minelor ca o politică a statului român; nu admit însă să mi-o dicteze bancherii străini.” (p. 222).

Cine va căuta în lucrarea lui Gh. Buzatu o analiză asupra industriei de petrol în România, nu va obține informațiile dorite. Ea se delimitază, așa cum spuneam, ca o abordare mai largă a chestiunii, scoțind-o din limitele strict economico-statistice. Desigur că o mai armonioasă restructurare a materialului (deși ne dăm seama că autorul are totuși argumentele sale) ar fi fost mai avantajoasă, eliminându-se o serie de repetări. Chiar dacă sînt evidente eforturile sale de a nu ajunge la astfel de situații, sau „ruperea”, în capitole separate a unor probleme care se continuă de fapt organic.

Credem însă că lucrarea lui Gh. Buzatu reprezintă, după părerea noastră, cea mai serioasă și corectă analiză asupra problemei petrolului românesc (repetăm asupra problemei petrolului și nu asupra industriei petroliere românești) în raport cu capitalul străin, din șirul lung al lucrărilor abordând această temă.

Explicația constă în analiza bazată pe documentare solidă (vezi lunga listă bibliografică de la finalul lucrării), desfășurată cu grijă față de adevăr, care trebuie să izvoarscă, fără îdci preconcepții, dintr-o realitate complexă, care, ca orice realitate, respinge etichetările simplificatoare.

Radu Vasile

* * * *Mărturiile ale trecutului. Album de documente.* București, 1981, 238 p.

Sub egida unor instituții de prestigiu, Direcția Generală a Arhivelor Statului și Consiliul Culturii și Educației Socialiste, cîțiva pricepuți oameni de știință au publicat recent această lucrare de excepție, a cărei valoare deosebită în publicistica românească și internațională merită a fi subliniată.

Volumul se bucură de o prezentare a prof. univ. dr. Ștefan Ștefănescu, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România; este o scurtă dar densă expunere a istoriei patriei, adecvată volumului, în care s-a trecut tot ceea ce este mai important, mai vrednic de consemnat. Sînt reliefate îndeosebi permanențele istoriei noastre, trăsăturile ei specifice, integrarea în istoria universală, rolul poporului român în dezvoltarea culturii și artei. Fiind publicată și în două limbi de mare circulație, franceza și engleza, prezentarea constituie nu numai o excelentă istorie în miniatură a României, ci și un ghid care face să fie mai bine înțelese minunatele reproduceri ale albumului.

Lucrarea propriu zisă a fost întocmită de o echipă de cercetători științifici de autoritate: Ionel Gal, director general al Arhivelor Statului, coordonator, Maria Soveja, Ioana Burlacu, Ioan Oprîș.

Literatura istorică românească de acest gen a cunoscut în trecut și alte albume, dar nici unul de amploarea și cu caracteristicile celui de față. La baza alcătuirii volumului au stat cîteva criterii precise: imbrățișarea epocilor vechi, medievală și modernă, selectarea documentelor celor mai frumoase ca înfățișare, iar dintre acestea, a celor mai reprezentative în conținut, emise pe cît posibil de mari personalități ale istoriei noastre sau înfățișînd evenimente deosebite. S-a mai avut în vedere evoluția grafiei (semiuncială, minusculă, cursivă ș.a.), reproducerea documentelor din diverse limbi (greacă, latină, slavă, română), precum și o proveniență diferită (cancelaria domnească, ale unor orașe, a bisericii).

Pentru istoria veche se reproduc inscripții din coloniile grecești de la Marea Neagră, cu referire la traci, figurile lui Decebal și Traian de pe vestita columnă, scene de lupte daco-romane de pe același monument, inscripții din Dacia romană.

Epoca medievală este cea mai bogat ilustrată (cu 85 de reproduceri din totalul de 133), cu reprezentări ale unor documente, însoțite de figurile unor domni, luptători pentru independență sau protectori ai culturii, ca și ale unor eroi populari, căzuți în luptele sociale. Se reproduc astfel figurile lui Mircea cel

Bătrîn, Alexandru cel Bun, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Vasile Lupu, Gheorghe Rákóczi II, Constantin Brîncoveanu, precum și acte emise de ei; nu sînt lăsate la o parte nici figurile lui Doja, Horia, Cloșca și Crișan, Tudor Vladimirescu, Nicolae Bălcescu, Avram Iancu, precum și acte date de ei sau care le pomenesc faptele. Orînduirea feudală se începe cu prezentarea unor documente mai vechi, pergamente, simple ca formă, doar cu inițiale și monograme în chinovar, la care impresionează sobrietatea și pceștile, mari sau mijlocii, atrînate cu șuurruri de mătase, împletite într-una sau mai multe culori: unele pergamente au alături de pecetea domnului și pe cele ale marilor săi dregători. Urmează apoi documente din secolul al XVII-lea, splendid decorate, cu învoația simbolică, inițiala, monograma, uneori și un chenar, ornamentate cu elemente de floră și faună, avînd adesea în frontispiciu și stema țării, toate executate în culori, din care nu lipsește mai niciodată cea înscrisă cu aur. În veacul al XVIII-lea, foarte bine reprezentat, încep să se înmulțească miniaturile pe documente; apar mai des figuri omeștești, simbolice sau de sfinți, precum și de animale, reale sau fanteziste. Documentele selectate și prezentate de autorii lucrării sînt adevărate opere artistice; în unele din ele stemele țărilor (vulturul, zimbriul) sînt desenate în diverse culori (fie separat pentru fiecare din cele două-principate dunărene, fie împreună), în cartușe cu margini de desen geometric sau cu motive florale, susținute de păsări sau animale simbolice (lei, vulturi), apoi cartușe cu semnăturile domnilor țării, la fel de minunate lucrate. Unele documente au și chenare marginale sau de jur împrejur, în desene cu motive de port național, de o gingășie cu totul aparte. Ies în evidență în mod cu totul deosebit documentele moldovenești din epoca fanariotă, ale căror intitulături sînt atît de minuțios lucrate, încît par a fi adevărate filigrane. Ne îngăduim să atragem atenția istoricilor de artă, a graficienilor și pictorilor, pentru care, socotim noi, unele din documentele înfățișate în album pot constitui obiecte de studiu sau motive de inspirație. Este un mare merit al alcătuitoarelor acestei minunate cărți că au știut să pună în valoare acest bogat tezaur de artă românească medievală, foarte puțin cunoscut și aproape deloc studiat.

Documentele din epoca modernă — (33 la număr) — se caracterizează mai cu seamă prin importanța conținutului; dintre ele remarcăm: proclamația lui Tudor către bucușteni,

proclamația de la Izlaz, un ordin al lui Avram Iancu, o proclamație a lui Ioan Al. Cuza (1859), proclamația independenței de stat (1877), un act despre Memorand (1892) și rezoluția de unire a Transilvaniei cu România (1918).

Toate ilustrațiile sînt însoțite de explicații scurte, dar cuprinzătoare, în limbile română, franceză și engleză. Nu putem să nu relevăm și remarcabila execuție grafică, realizată în laboratorul de facsimile al Direcției Generale a Arhivelor, coordonator fiind Ovidiu Lăză-

rescu, precum și tiparul executat la „Arta Grafică”.

Recomandăm cu căldură marelui public și indoeosbi istoricilor și istoricilor de artă albumul prezentat, ca pe o lucrare deosebită în cultura românească contemporană și așteptăm în replică din partea cercetătorilor de la Biblioteca Academiei R.S.R. un album al manuscriselor românești, cu miniaturi de mare valoare artistică și importanță documentară.

Damaschin Mico

V.I. LUKIANENKO, *Izdanija kirilliceskoi peceati XV—XVII vv. (1494—1688 gg.) dlea iujnih slovian i rumîn. Katalog knig iz sobranija, Gosudarstvennoi publicinoi biblioteki im. M. E. Saltikova-Șcedrina Leningrad, 1979, 188 p.*

Literatura de specialitate din România a luat cunoștință de mult despre munca care se desfășoară la Biblioteca publică de stat M.E. Saltikov Șcedrin din Leningrad în domeniul cercetării cărților vechi chirilice și a întocmirii unui catalog în care să fie descrise, după criterii științifice moderne, toate exemplarele de tipărituri chirilice din secolele XV—XVII păstrate la această prestigioasă bibliotecă. Mai mult chiar, în publicațiile de specialitate românești au fost prezentate în mod sistematic sau au fost folosite pe larg lucrările întocmite de specialiștii de la Secția de carte rară din amintita bibliotecă, în special studiile de mare interes și cataloagele realizate de N.B. Varbanec și V.I. Lukianenko. Am luat cunoștință cu toții de cataloagele pe care le întocmesc cu atita competență și minuțiozitate V.I. Lukianenko. Aceste cataloage multiplicat într-un tiraj relativ restrins, sînt destinate unui cerc de specialiști, cu scopul de a realiza un schimb de păreri în vederea pregătirii și redactării catalogului cumulativ de tipărituri chirilice din secolele XV—XVII, tipărituri aflate în fondurile de carte rară din bibliotecile, arhivele și colecțiile de alt gen din U.R.S.S.

Este firesc ca atenția noastră să fie atrasă de cataloagele alcătuite la Leningrad, deoarece în Biblioteca publică leningrădeană se păstrează cea mai bogată colecție de carte vechi chirilică din toată lumea. Apoi interesul particular românesc este legat și de faptul că tot acolo se găsește o serie de tipărituri românești din secolul al XVI-lea în singurul exemplar cunoscut pînă acum. Este vorba de unicate ca *Evangheliarul slavo-român de la Sibiu din 1551—1553* (cu primul text românesc tipărit), *Psaltirea slavonă din 1592*, exemplul

din *Tetraevanghelul slavon* cu fila unică de epilog în care se găsește anul 1582, ca an de tipărire a cărții, precum și alte cărți și exemplare rare de o valoare cu totul excepțională, cu multe însemnări de ordin istoric interesante.

Din șirul cataloagelor întocmite de V.I. Lukianenko ultimul, parvenit și nouă prin bunăvoința autoarei și conducerii bibliotecii, este cel despre care dorim să scriem în cele ce urmează, catalog care a apărut la finele anului 1979. Acest catalog cuprinde — așa cum rezultă din titlu — toate tipăriturile și toate exemplarele de carte chirilică sud-slavă și românească apărute între 1494 și 1688 ce se află în colecția Bibliotecii publice din Leningrad. Este vorba de 21 de tipărituri românești chirilice și 45 de cărți sud-slave într-un total de 125 de exemplare. În ce privește termenul de „tipărituri sud-slave este nevoie de o precizare, făcută de altfel și în prefața catalogului la care ne referim. Noțiunea în înțelesul autoarei catalogului cuprinde toate tipăriturile chirilice slavone destinate slavilor de sud, inclusiv deci pe cele realizate în secolele XVI—XVII la Veneția și Roma din Italia, la Tübingen din Germania de sud și la Scadar din Albania.

Catalogul are meritul de a semnala pentru prima dată și tipărituri pînă acum necunoscute literaturii de specialitate. Menționăm, în acest context, *Molitvenicul* slavon tipărit probabil la Veneția în 1536 paralel cu *Molitvenicul* slavon venețian din același an, dar într-o altă culegere.

Nu vom insista asupra principiilor de întocmire a catalogului, căci ele sînt în genere cunoscute. Subliniem însă că la sugestia unor specialiști, inclusiv din România, autoarea a avut în vedere și în descrierea fiecărui exem-

plar însemnările de carte. Ele sînt de o majoră însemnătate cu privire la circulația cărții și aceasta cu atît mai mult cu cît, după precizarea autoarei catalogului, cea mai mare parte a cărților descrise au ajuns în posesia Bibliotecii publice din Leningrad în cursul secolului al XIX-lea din țările balcanice, din România, Italia și din țările Orientului Apropiat, fiind colecționate în cea mai mare parte de cunoscuții colecționari ruși ca: M.P. Pagodin, Porfirii Uspenskii, A.F. Tolstoi, I.P. Karataev, A.B. Lobanov-Rostovskii și alții. Un număr mai restrîns de cărți rare au fost achiziționate sau primite în dar de la slavisti vestiți ca: V.S. Karadžić, Vaclav Ganka, P.I. Șafařík și alții. În sfîrșit, un anumit număr de exemplare au fost cumpărate de Biblioteca publică de la anticari cunoscuți. Prin urmare, majoritatea tipăriturilor descrise au circulat pînă spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea în zona țărilor sud-est europene, inclusiv în Țara Românească și Moldova. Aceasta este și motivul pentru care amintirile însemnări de carte prezintă pentru cercetarea cărții românești vechi, pentru circulația lor un interes particular. Vom aminti, de exemplu, că din cele două însemnări ce se găsesc pe unul din exemplarele *Slujebnicului* slavon venetian din 1554 (cota I.5. 17/B), rezultă că această carte în secolul al XVIII-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea se găsea în Oltenia. Dintr-o altă însemnare în limba slavonă aflăm că *Tetraevanghelul* macarian din 1512 (cota I.1.7 a), se găsea la mijlocul secolului al XVI-lea în proprietatea mănăstirii de la Neamț. O însemnare din *Tetraevanghelul* tipărit de Filip Moldoveanu la 1546 ne informează că exemplarul păstrat azi la Biblioteca publică din Leningrad era în 1653 în proprietatea domnului Moldovei, Gheorghe Ștefan. *Apostolul* slavon tipărit de Dimitrie Liubavici la Tirgoviște în 1547 se găsea în 1619 — după cum rezultă dintr-o însemnare făcută în acel an în limbile română și slavonă — în posesia vornicului Teodosie și a soției sale Nastasia din Moldova. *Evangheliarul slavo-român din 1551—1553* se păstra în 1640, în timpul domniei lui Gheorghe Rákóczi I, în Transilvania, fapt ce rezultă dintr-o însemnare făcută în limba română pe exemplar.

Însemnările de carte conțin dealtfel și alte informații de ordin istoric sau de alt gen. Astfel, de exemplu, o însemnare făcută în *Psaltirea* tipărită la Cîmpulung la 1650 ne procură știrea că la 16 martie 1764, în timpul domniei lui Grigore Callimachi, în Moldova a fost un puternic cutremur de pămînt, iar cîteva zile mai tîrziu, la 22 martie 1764, cînd domnea deja Grigore al III-lea Ghica, s-a constatat eclipsa de soare. Găsim în aceste însemnări și informații despre

Prin amabilitatea autoarei catalogului am obținut fotografia unor însemnări românești sau slavone, textele cărora nu au fost reproduse în catalogul la care ne referim. În cele ce urmează vom reproduce și textul integral al acestor însemnări de un real interes istoric.

Anthologhion, Cîmpulung, 1643 (cota II. 6.2), filele 39—52: „Această carte iaste a lui Vasile, sin popii de Țuțcani, dată de la tată-său să-i hie a lui în veci. Și cu cînd o am luat, au fostu stricată și o am dat la Pătrașcu dascalul de Iași de o au legatu, în dzilele Ducii vodă¹, în domnia de al treile rînd. Lcat 7189/1681 av gust 30”.

Filele — 172—177: „Adecă cu Dumitrașco seriem cu aciast(!) zapis al nostru pre cum am vindutu această pravilă mare lui Costantin diaconul dre(p)tu șicsă lei bătuți; iară cîiași mai trecia ca să fie pentru sufletele părinților noștri Nianilui Știafan cia (!) au fost preutu și a mamii Irinii”.

Filele: 172—182: „СѢВЕРНАЯ ПРАВИЛА ВЪЛНАКЪ КОПИЯ ЕА АРЕН ШЕФАНЪ УМЪ САЛ(Ф) СЪМАШКАН(Н) И ДА ПЪ НИИ СЪ ТАЛЕРИ БИШИН ГРОШУ ДА БЪШЕШ(И) ЕМЪ ПОМАН СЪ ЖЪНА ЕГЪВЪ ИРИНА И ЧАДИ ЕГЪВЪ АНАРОН И СЪМАИИ И ВАСИЛА ПЕТРЪ И ШТЕФАН И ВЪСНЕА(?) И АДЪМИТАШКО И СУФРОНИИ И ДЪШЦИРИ ЕГЪВЪ МАРИИ И АННА. Ш КТО БЪДЕТЪ ВЪДАЛЕТЪ БЕЗЪ НЪ (<В>ОЛНИ ДА БЪДЕТЪ ПРОКАЛЕТЪ И ТРИКАЕТЪ ШТЪ Ш И ШЪМЪ НА ДЕСИТЪ ШТЕЦЪ ИЖЪ ВЪ НИКИИ И ДА БЪДЕТЪ АНАФТЕМА. И ДА БЪДЕМЪ АНАФТЕМА(!), И ДА БЪДЕТЪ АНАФТЕМА”.

(Această carte zisă Pravila cea mare a cumpărat-o ieri Ștefan din satul Sămașcani și a dat pentru ea șase taleri fie și groși pentru ea să-i fie de pomană cu femeia lui Irina și copiii lui Andrei și Simion și Vasile, Petru și Ștefan și Văsieni [?] și Dumitrașcu și Sofronic și fiicele lui Maria și Ana. Și cine fără voia lor o va înstrăina să fie blestemat și trei ori blestemat de treisute optsprezece părinți cei de la Nicheia și să fie anatemia).

Trebnie, Cîmpulung, 1646 (cota II.7.30/b), filele 41—46: „ПЪМНИНЪ ГОСПОДИНЪ ИОНИТЪ СИНЪ ДРАЦЕ СĂ ШТИЕ КĂ Л-АУ ДАТЪ ДРЕПТУ ДУМНЕДЗЪ ПЪ 7265 ИУНИ 15 1757”. Filele: 174—179. Să ști (<e> dicundu au arsu țigurl di sus în dzili pre înălțatului domnu Scărlat vodă Ghica² a doo dzi după duminica mari, luni, maiu 15, 7266 <1758 . Ion Drace copil Ionită³. Ionită Drace și Ionită Moțocu s au întimplat la ardere țigurlu(<i>) di sus. Și era să ardim și noi cu cai cu tot, acă arșită era. Iară Scărlat vodă sidē cu gugiimana a m(<i> nă și să ruga țării(<i> . Și ședē lîngă zăplaji(<i>) Bărboiului, acest știm noi”.

¹ A treia domnie a lui Gheorghe Duca în Moldova între 28 noiembrie 1678 și 25 decembrie 1683.

² Scărlat Ghica, domnul Moldovei între februarie 1757 și august 1758.

³ un rînd șters.

Filele —181—191: „Acest Molitvânic mi l-au dăruit preutul Bac să fie pomană molitfi(i) sale și fiilor molitfi(i) sa(le). Și mi l-au dăruit mie lui Ion Sordescul. Și cine l-ar fura să fie afurisit de treisute și optuspredzece oteți diu Nechie. In dzăle mării sale lui Mihai vodă⁴ în domnie al treile, in luna lui mai, in 30 de dzăle, cîndu au mers mările sa cu tătării la Mira prist(e) nemfi.

Filele—195—201: „Acest Molitvinic mi l au dăruit popa Ion Surdescul popi(i) Radului ot Rădulești, iar cine ar fura-u-i să fie

afurisit de treisute 18 oitiți(!) ce-ru făcut săbor la Niechie, in zilil(i) lui Mihai vodă”.

Slujebnic, Tirgoviste, 1646 (cota III.6.5.), filele 56—60: „Tiparnică o au cumpărat-o dumnealui Vasilie Căp(itan) împreună cu jupineasa dumnisale Cherana și o au dat-o ca să fie de pomană sfintii beserici care iaste in dealul Vrticeioiului, ca să fie nemutată de la sfînta beser(e) că in veci. Și s-au cumpărat in zilele mării sale Ioan Costandin voivodă⁵, meseța martie 1 dni l(ea)t 7206 (1696)”.

Lidia Demény

⁵ Constantin Duca, domnul Moldovei între aprilie 1693 și 8 decembrie 1695.

⁴ Mihai Racoviță a domnit a treia oară in Moldova între 25 decembrie 1715 și 25 septembrie 1726.

ANDRÉ CORVISIER, *La France de Louis XIV 1643—1715. Ordre interieur et place en Europe*, în col. „Regards sur l'histoire. Histoire moderne et contemporaine”, sous la direction de Michel Devèze, S.E.D.E.S., Paris, 1979, 374 p.

Domnia lui Ludovic al XIV-lea, „Regele Soare” sau „Secolul lui Ludovic” cum îl numesc unii apologeti ai săi a reprezentat o preocupare constantă pentru istoriografia universală. Dovadă este numărul mare de lucrări închinat diverselor aspecte din cadrul său¹. Profesor la Universitatea Sorbona din Paris, André Corvisier este autorul mai mul-

tor lucrări în domeniul istoriei Franței și Europei în epoca modernă.²

Autorul își propune să se ocupe, în lucrarea de față, de analiza situației interne a Franței și raporturile care se pot stabili cu politica sa externă, în perioada domniei lui Ludovic al XIV-lea (1643—1715). Cadrul discuției este cel socio-economic și ideologic al epocii. Se subliniază necesitatea unei discuții obiective care să respecte structurile specifice epocii, cunoașterea și stabilirea tipului de război purtat de rege. Atenția deosebită acordată fenomenului războiului este explicată prin aceea că „...un studiu al Franței în timpul domniei lui Ludovic al XIV-lea fără a lua în discuție războiul nu va fi niciodată complet...” (p. 14). Se impune, de asemenea a se ține seama de deosebirea între starea de război și cea de pace, ca urmare a progreselor dreptului internațional.

Lucrarea se deschide cu o cercetare amănunțită asupra perioadei care a precedat domnia propriu-zisă a lui Ludovic al XIV-lea. Perioada 1643—1661 a fost dominată de politica Regenței, de puterea „...interimară a

¹ vezi pe larg P. Boissonade, *Le Socialisme d'État. Colbert (1661 1683)* Paris, 1932; Louis Madelin, *Les grands servit urs de la monarchie, Richelieu, Mazarin, Colbert, Louvois*, Paris, 1933; Ph. Sagnac et A. de Saint Leger, *La preponderance française, Louis XIV 1661 1715* Felix Alean, Paris, 1935; G.C. Picavet, *La diplomatie française au temps de Louis XIV*, Paris, 1939; Philippe Sagnac, *Les origines de la société française moderne*, vol. 1, Paris, 1945; Pierre Gavotte, *La France de Louis XIV*, Hachette, Paris, 1946; Jean Orcibal, *Louis XIV et les protestants*, Vrin, Paris, 1951; Victor L. Tapié, *Aspects de la politique étrangère de Louis XIV*, în „Revue des travaux de l'Académie des Sciences morales et politiques”, 1966, 1, p. 89—92; J.S. Bromley, *William III and Louis XIV*, Liverpool, 1968; Ragnhild Hatton, *Louis XIV and Europe*, London, 1976; Robert Mandrou, *L'Europe „Absolutiste”. Raison et raison d'Etat 1649—1715*, Fayard, Paris, 1977; J.A.H. Bots, *The Peace of Nijmegen 1676—1678/1679*, The Holland University Press, Amsterdam, 1980, ș.a.

² *L'Armée française de la fin du XVIII-eme siècle au ministère de Choiseul. Le soldat*, 2 vol., P.U.F., Paris, 1964; *Les controles de troupes de l'Ancien Regime*, Ministère des Armées, Service historique, 1968—1970; *Précis d'histoire moderne*, P.U.F., Paris, 1971; *La France de 1492 à 1789*, P.U.F., Paris, 1972; *Arts et Sociétés dans l'Europe du XVIII-eme siècle*, P.U.F., Paris, 1978.

Anei de Austria diminuată de prezența Consiliului de Regență menționat în testamentul lui Ludovic al XIII-lea..." (p. 18). Această politică a fost ținta atacurilor nobilimii în cadrul ultimii sale încercări de a-și subordona monarhia, prin luptele cunoscute sub numele de Fronde³, cărora Corvisier le atribuie mai ales o motivație fiscală. Situația economică, în general, și mai ales cea financiară era foarte grea, în ciuda eforturilor intendentului finanțelor Bouthillier. Fiscalitatea era practic strivitoare. Impozitul „la taille” atingea în 1610 cuantumul general de 15.825.000 livre, pentru ea în 1639, să ajungă la 45.695.000 livre.⁴ În țară circulau numeroase monede străine — pistolii de Spania, scuzii de Italia. În general, întreaga economică a Franței se afla sub semnul efortului de război pe care țara trebuia să-l suporte. În politica externă, continua războiul de 30 de ani (1618—1648) și conflictul pentru hegemonie politică între Franța și Spania (1635—1659). La baza acțiunilor externe stătea alianța cu Suedia, Olanda și unii prinți germani a căror fidelitate „...era întreținută prin vărsarea de subsidii...” (p. 19). A continuat, cu insistență politica de colonizare a unor noi teritorii, punindu-se bazele imperiului colonial francez.⁵

Cu toate acestea „punerea bazelor unui guvern militar de către Richelieu, a unei economii de război impusă de împrejurări, necesitățile statului dădeau impresia unei măreții fragile la discreția evenimentelor militare și a nemulțumirilor nobilimii” (p. 26). Se adăuga prezența încă a unor puternice particularisme locale în ansamblul structurii administrative a țării, ca de pildă în Ile de France, Bourgogne, Normandie, Champagne și Picardie.

O interesantă discuție prilejuiește autorului, relevarea poziției și rolului armatei în cadrul societății franceze a secolului al XVII-lea. Deși, multă vreme s-a considerat că între apartenența la clasa nobilimii și efectuarea serviciului militar exista o compatibilitate indisolubilă, autorul adaugă că „...vocația militară nu era monopol strict al nobilimii,

căci regele a început războaiele cu cea din urmă și le-a terminat cu țăranimea...” (p. 62). Autorul accentuează pe tendința de reducere a numărului de nobili din cadrul forțelor armate, mai ales după verificările cu privire la originea socială, ca de exemplu cea din 1666. Astfel dacă în 1643 — nobilimea reprezenta 20% din efectivele totale de conducere ale armatei, în 1702, ea reprezenta doar 10%. Însă și în această situație, ea mai ocupa un loc important, dacă ne gândim că nu reprezenta decât 2% din totalul populației franceze. În rest, organizarea militară prezenta unele trăsături deosebite. Astfel, se reînarcă prezența unor unități militare în provincii, formate pe baza vechilor obiceiuri feudale, mai ales din localnici. „Există deci, o organizare militară a regatului în legătură cu care se poate vorbi de o formă de națiune armată în cadrul ideilor și tehnicilor militare ale epocii, bazată pe structuri militare esențialmente locale...” (p. 68—69). În legătură cu organizarea militară, autorul se oprește la studiul structurilor mentale ale francezului din secolele XVII-lea și al XVIII-lea,⁶ conchizind că la o analiză atentă a registrelor parohiale păstrate se poate observa o mortalitate foarte ridicată. Astfel la Paris, în 1681, se amintesc 480.000 de locuitori. Media anuală a deceselor pentru perioada 1670—1683, mai precis pentru anii 1673, 1676, 1677, în legătură cu care avem date mai precise, se ridică la 20.300, iar rata mortalității la 40/1000.

Analiza fenomenului militar, al războiului îl duce pe autor și la o tipologie a războaielor purtate și la relevarea consecințelor lor, a impactului lor asupra societății. Astfel, războiul franco-spaniol (1635—1659) este considerat „un război deschis și total” (p. 81), căci pe de-o parte întreaga politică și toate forțele erau puse în slujba războiului, iar pe de altă parte, implica participarea populației, a armatei regulate și a corolarului său — războiul ideologic și subversiv.

Desfășurarea operațiilor militare nu excludea purtarea de negocieri și tratative secrete între inamici, menținerea între ei de relații comerciale și personale. Însuși Richelieu declară în testamentul său politic: „Negociații fără încetare, deschis și secret, în toate locurile, toate problemele necesare pentru binele

³ Cf. E. Kossmann, *La Fronde*, Leiden, 1954; A. de Wicquefort, *Chronique discontinue de la Fronde (1648—1652)*. Presentation et extraits par R. Mandrou, Fayard, Paris, 1978.

⁴ Pierre Chauvin, René Gascon, Emanuel Le Roy Ladurie, M. Morineau, *Histoire économique et sociale de la France*, tome 1, P.U.F., Paris, 1970, p. 184 și urm.

⁵ vezi J. Saintoyant, *La colonisation française sur l'Ancien Regime*, citat în Roland Mousnier, *Louis XIV*, The Historical Association, London, 1973, p. 3.

⁶ vezi și G. Montgredian, *La vie quotidienne sous Louis XIV*, Hachette, Paris, 1948, M. Vovelle, *Mourir autrefois. Attitudes collectives devant la mort aux XVII-e et XVIII-es siècles*, Gallimard-Julliard, Paris, 1974; P. Chauvin, *La mort à Paris aux XVI-e, XVII-e, XVIII-es siècles*, Fayard, Paris, 1978.

statelor...”⁷ (p. 85). De fapt, Ludovic negocia doar atunci când războiul dura mai mult decât era prevăzut, dar tratativele secrete în loc să atenueze conflictele între state duceau la ascuțirea contradicțiilor și relevarea altora noi.

Abia în 1711, în perioada războiului de succesiune la tronul Spaniei, tratativele au dus la oprirea luptelor și la semnarea în anul următor a unui armistițiu respectat, înainte de semnarea tratatului de pace propriu-zis. Autorul distinge în cadrul războaielor purtate de Regele Soare, 3 mari etape: 1643—1661, 1661—1685, 1685—1715. În prima perioadă din totalul de 18 ani, 16 ani s-au purtat războaie. S-a făcut tot mai mult apel la strategia indirectă pentru a sili pe inamic să accepte lupta dintr-o poziție dificilă. În schimb, aprovizionarea armatei prezenta multe lipuri iar dezertările se țineau lanț. Operațiile militare se desfășurau foarte lent, iar asediile erau foarte numeroase.

În cea de-a doua perioadă 1661—1685, numărul anilor în care au loc războaie a scăzut la 8 din totalul de 24. Trupele franceze se disting, acum printr-o eficiență sporită a înarmării, aprovizionării și desfășurării luptelor. Puterea de foc a crescut ca urmare a folosirii cartușului, grenadei și impunerii în mod definitiv a puștii. S-a desfășurat chiar și o campanie pe timp de iarnă în Alsacia, între 1673—1674, iar arta asediilor a fost perfecționată de Vauban.⁸ În ceea ce privește a treia perioadă 1685—1715 din totalul de 30 de ani, timp de 20 ani Franța cunoaște din nou războaie. Tehnica militară se perfecționează în mod deosebit, iar armatele devin mai ales unidăți de manevră în cadrul operațiilor ce se desfășoară cu precădere la frontieră sau pe teritorii străine. La frontiera de nord-vest a țării Vauban a organizat o linie de fortificații, denumită și „scutul Parisului.” Purtarea unui număr mare de războaie a dus la numeroase pierderi de vieți omenești și distrugerii materiale, dar și la stabilirea unor raporturi aparte între populația civilă și trupe, și participarea populației și în general la război.⁹ O evaluare precisă a pierderilor umane

este dificilă, mai ales că trebuie avute în vedere pierderile directe — cei uciși în luptă sau de pe urma luptei, și cele indirecte — victimele foametei și epidemiilor. Bodard și Urlanis dau cifre diferite.¹⁰ Oricum, rata mortalității crește la începutul secolului al XVIII-lea. Raporturile între populația civilă și trupe se leagă de întreținerea și aprovizionarea trupelor pe seama populației civile din zonele unde se purtau luptele și toate consecințele ce decurgeau de aici: jafuri, violențe, rechiziții, brutalizări, confiscări de produse, numeroase pustii de teritorii (ca de exemplu Palatinatul în 1688). În anumite zone, în special cele de frontieră, populația locală participa la unele lupte în cadrul milițiilor locale burgheze, ca de pildă cele din Provence sau cele denumite *Schnapans* din Palatinat.

Potențialul demografic al Franței din această perioadă suferă de pe urma acțiunii directe sau indirecte a războaielor, foametei, epidemiilor sau luării unor decizii politice nefaste, ca de exemplu revocarea Edictului din Nantes din 1685.¹¹ Astfel, între 1630—1648 se remarcă o creștere a populației, după care urmează o curbă descendentă între 1648—1653 și apoi o revenire între 1653—1693. În acest din urmă an, foametea groaznică determină în perioada 1693—1694, o gravă criză demografică. Urmează o revenire lentă în perioada 1698—1715, cu excepția anilor 1709—1710, când o iarnă grea a compromis recolta de cereale. De fapt, tendința de creștere a populației în a două jumătate a secolului XVII-lea este o caracteristică generală în Europa. Dacă acceptăm cifrele lui Pierre Chaunu, — 120 milioane de locuitori ai Europei din care francezii reprezintă 1/6,¹² avem o imagine generală despre ceea ce a reprezentat Franța din punct demografic în Europa acelei epoci.

Situația economică este analizată mai ales prin prisma raporturilor cu celelalte state europene. Autorul consideră că Franța se afla din punct de vedere al nivelului de dezvoltare economică, între statele dezvoltate și cele în declin. Marile dificultăți economice și financiare și-au avut originea în efortul permanent impus de purtarea permanentă de războaie. Astfel, Corvisier distinge din nou, și-n acest domeniu,

⁷ Cf. și *Les Papiers de Richelieu 1624—1642*, 3 vol., în colecția „Monumenta Europae Historica”, editur Pierre Grillon, A. Pedone, Paris, 1979.

⁸ vezi Georges Livet, *Strasbourg, Metz et Luxembourg. Contribution à la politique extérieure de la France sous Louis XIV*, „Actes du colloque de Luxembourg”, 1977.

⁹ vezi pe larg M.P. Guttmann, *Putting crises in perspective. The impact of war on civilian population in the 17-th century* în „Annales de demographie historique”, 1977, p. 101—128.

¹⁰ G. Bodard, *The losses of men in modern wars*, London, 1916; B. Urlanis, *Guerres et populations*, Moscou, 1972.

¹¹ vezi și studiul nostru *Revocarea Edictului din Nantes (1685) și consecințele sale* (în manuscris).

¹² Pierre Chaunu, *La civilisation de l'Europe classique*, Arthaud, Paris, 1966, p. 181.

trei perioade: 1643—1661 — perioada mazarină, 1661—1692 — perioada politicii lui Colbert și 1693—1715 — perioada ruinei. Prima perioadă se caracterizează prin creșterea inopozitelor ordinare, venalitatea funcțiilor și recurgerea frecventă la imprumuturi și expediente financiare. Cea de-a doua perioadă cuprinde politica economică, „experimentală” a lui Colbert, cum o numesc unii istorici și economiști.¹³ Caracterizată prin intensificarea participării statului la viața economică, această politică se distinge printr-un efort economic deosebit, organizarea sistemului de comunicații dezvoltarea industriei de armament, — solicitată tot mai mult de purtarea a numeroase războaie, o intensă politică de expansiune colonială cu ajutorul unei flote comerciale și militare întărite. Ultima perioadă a adus ruina sistemului economic înjghebat cu atâtea eforturi de Colbert. Conflictul pentru succesiunea la tronul Spaniei (1701—1714) a făcut ca cheltuielile extraordinare de război să depășească suma de 100 milioane livre pe an. Toate încercările succesorilor lui Colbert — Le Pelletier (1683—1689), Louis de Pontchartrain (1683—1699), Chamillard (1699—1708), Desmaretz (1708—1715), de a reforma economia franceză și de a opri declinul său au eșuat. Astfel, în 1715 situația financiară a țării era dezastruoasă:

— venituri nete	— 74 milioane livre
— cheltuieli	— 119 " "
— datorii cu scadență imediată	— 430 " "
— datorii totale ale statului	— 2 miliarde livre
— veniturile pe 1716, 1717, 1718 fuseseră cheltuite cu anticipație (p. 172).	

Politica de expansiune a lui Ludovic al XIV-lea a fost garantată de atenția deosebită acordată organizării forțelor militare ale regatului.¹⁴ „Armata franceză a fost... un instrument mult mai perfecționat în serviciul unei politici active...” (p. 175). Regele încredința ofițerilor sarcina recrutării, încet, se ajungea ca unele regimente să rămână în „proprietatea” familiilor unor ofițeri. Mari probleme punea și întreținerea și aprovizionarea unităților militare. Înainte de 1648 se apreciază

la 250—300, numărul regimentelor din cadrul armatei franceze. În acest context se încadrează opera reformatoare a lui Louvois, care prin măsurile sale a pus bazele armatei franceze de tip modern.¹⁵ Un rol important l-a avut și organizarea corpului inginerilor regali în număr de 600 și în rândul cărora s-au afirmat renunși specialiști în domeniul genului, precum Surirey de Saint-Remy, Clerville și mai ales Vauban, numit comisar general al fortificațiilor.¹⁶

Menținerea disciplinei, instrucția și formarea cadrelor militare de conducere ca și tendința de menținere a calității procesului de organizare a armatei au constituit, de asemenea, obiective urmărite în legătură cu forțele armate. S-a adăugat la aceasta formarea unui corp de marșali, veritabili maștri ai artei militare: Turénne, Catinat, Villars, Luxembourg.¹⁷ Asistența socială și îngrijirea invalizilor de război a început să preocupe tot mai mult cercurile conducătoare ale Franței. În acest scop, s-a constituit la Paris, în 1670, Hotel des Invalides.¹⁸

Un loc important ocupă în lucrare, studiul instrumentelor puterii regalității, cu ajutorul cărora se realiza politica de a readuce „...lumea robei la ascultare, folosind celebrii comisari și apoi intențenții...” (p. 231). În ierarhia superioară a conducerii, *Consiliul Regal*¹⁹ juca un rol deosebit. El era format din miniștrii și secretarii de stat și era inseparabil de persoana regelui, dar cel care lua hotărârile era regele.²⁰ În acest sens, el îi declara nepotului său Philippe d'Anjou: „...Ascultați, consultați-vă consiliul, dar hotărâți...” (p. 232). Alături de acest organ activau *Consiliul Afaceri*

¹⁵ vezi pe larg C. Rousset, *Histoire de Louvois et de son administration politique et militaire*, 4 vol., Paris, 1861—1864; Louis André, *Michel Le Tellier et l'organisation de l'armée monarchique*, Paris, 1906.

¹⁶ Cf. A. Rebelleu, *Vauban*, Fayard, Paris, 1962.

¹⁷ vezi A. Corvisier, *Les généraux de Louis XV et leur origine sociale* în „Bulletin du XVII-e siècle”, 1959, p. 23—53.

¹⁸ Cf. R. Chaboche, *Le sort des militaires invalides avant 1674* în *Les Invalides. Trois siècles d'histoire*, Paris, 1974.

¹⁹ M. Antoine, *Le Conseil du roi sous le règne de Louis XIV*, Droz, Paris, 1970.

²⁰ vezi pe larg și M. Marion, *Dictionnaire des institutions de la France au XVII-e siècle et au XVIII-e siècle*, Paris, 1968; John C. Rule, *Louis XIV and the craft of Kingship*, London, 1969; R. Mousnier, *Les institutions de la France sous la monarchie absolue*, Paris, 1961.

¹³ vezi pe larg C.W. Cole, *Colbert and a century of French mercantilism*, 2 vol., Columbia University Press, New York, 1939; P. Boissonnade, *op. cit.*, Ines Murat, *Colbert*, Fayard, Paris, 1980.

¹⁴ vezi și G. Girard, *La service militaire en France à la fin du règne de Louis XIV. Racolage et milice 1701—1715*, Plon, Paris, 1921; A.E. Navereau, *Le logement et l'ustensile des gens de guerre (1493—1789)*, Poitiers, 1924.

rilor sau *Consiliul de Sus*, care cuprindea doar membrii, *Consiliul Depeșelor*, care discuta situația din provincii, *Consiliul Regal de Finanțe*, *Consiliul de Conștiință*, care ținea socototala beneficiilor ecleziastice. Cancelarul a cărui rol a scăzut treptat, prezida *Consiliul de Stat privat*, *finanțe și direcție* format din *Consiliul de Stat privat* sau cel al *Părților*, *Consiliul de Stat și de finanțe și Marea Direcție a Finanțelor*. Existau de asemenea, birourile Consiliilor care colaborau cu regele: *Consiliul Cancelarilor*, *Biroul Gabellei*, *Biroul Domeniilor și ajutoarelor*. Demn de remarcat este creșterea neconținută a rolului *Controleurului general al finanțelor* care era practic șeful unui veritabil minister al finanțelor și economiei.

În ciuda acestei complicate structuri administrative și politice superioare, puterea monarhului a crescut permanent, hotărârile sale fiind definitive. În provincie, ofițerii și comisarii regali îndeplineau diferite sarcini încredințate de puterea centrală. Intendentul era înzestrat cu puteri considerabile și era permanent în contact cu *Consiliul Regal*.²¹ „Trebuia să respecte instrucțiunile trimise, fiind un adjutant al guvernatorului” (p. 241). Acesta își forma un aparat administrativ propriu pe care îl întreținea, dar pe care autoritățile centrale îl ignorau. După 1672, regalitatea a încetat să se mai opună creșterii puterii lor. În 1667 printr-o ordonanță regală a fost creată funcția de locotenent al poliției la Paris, însărcinat cu rezolvarea problemelor urbanistice și de administrație. În această funcție s-au afirmat La Reynie și D'Argenson. Numeroasele modificări în cadrul aparatului de stat au fost puse în legătură cu purtarea operațiilor militare. „Războiul era principalul lor motor”, (p. 251). În același timp, s-a desfășurat o remarcabilă operă legislativă. Se cunosc astfel, numeroase ordonanțe regale, hotărâri ale *Consiliului Regal*, numeroase proiecte de reformă ale administrației. S-au publicat astfel, între altele, *Ordonanța Comerțului* în 1673, cea a *Marinici* în 1681 și cea a *Poliției*, denumită și *Codul Negru* în același an. O direcție de acțiune deosebită a statului francez a reprezentat-o și controlul asupra vieții spirituale și culturale în general, în legătură cu care s-au pus bazele unui cult al monarhiei absolute, concretizat în motivul artistic al soarelui, realizarea unor construcții arhitecturale monumentale — precum complexul de la Versailles, întreaga politică de

sprijinire a culturii și justificarea ideologică a sa.²²

Ultima parte a lucrării este destinată studiului politicii externe, care însă în ansamblul său nu ocupă locul cuvenit. Întreaga politică externă a Franței în această perioadă era organizată minuțios.²³ După 1668, a crescut rolul Secretariatului de Stat pentru afaceri străine. La Paris erau acreditate puține ambasade: cea a Veneției, Spaniei, Olandei, Angliei, Savoiei și Statului Papal. Conform unor date statistice, în 1715, în Europa se aflau 15 ambasadori francezi, 2 rezidenți și 15 însărcinați cu afaceri. Se remarcă astfel Rebenac la Berlin, Gravel la Frankfurt, Courtaim la Londra, Gremoville la Viena. Autorul respinge de la început ideea că țelul politicii externe a lui Ludovic a fost lupta pentru frontiere naturale. Împărtășind o idee cu care istoriografia franceză este cel puțin parțial de acord, Corvisier consideră că războaiele pe care Ludovic le-a purtat au avut un singur scop: de a asigura securitatea frontierelor regatului și a bara căile de acces în Franța ale inamicilor potențiali.²⁴ Politica aceasta a fost inițiată de Richelieu și continuată de Ludovic al XVI-lea. Corvisier consideră însă politica lui Mazarin aventuristă, el urmărind să realizeze doar un schimb cu Spania, între Catalonia și Țările de Jos.²⁵ Se consideră că prin politica sa, Ludovic urmărea realizarea Hexagonului. Politica Hexagonului completa pe cea de mai sus, în sensul anexării teritoriilor din zonele de frontieră care puteau reprezenta baze potențiale de atac contra Franței.

²² Astfel, s-au pus bazele unor numeroase instituții de cultură precum Academia de Inscipții și Arte frumoase, Academia de Științe, Academia de Pictură și Sculptură, Academia Franței la Roma. În 1671, abatele Bossuet publica principală lucrare a Contrareformei în Franța, *L'Exposition de la foi catholique* în care susținea necesitatea unei monarhii absolute în Franța.

²³ vezi pe larg G.C. Picavet, *op. cit.*; L. André, *Louis XIV et l'Europe*, Paris, 1950; G. Zeller, *Histoire des relations internationales*, T. III, *De Louis XIV à 1789*, Paris, 1955; J. Meyer, *Louis XIV et les Puissances maritimes* în „XVII-e siècle”, 1979, 123, p. 155-172.

²⁴ vezi pe larg discuția în Gaston Zeller, *Histoire d'une idée fautive*, în „Revue de Synthèse”, 1936; Roland Mousnier, *Louis XIV...*, p. 9.

²⁵ Cf. și Georges Dethan, *Mazarin, un diplomate de l'âge baroque*, Imprimerie Nationale, Paris, 1981.

²¹ vezi G. Livet, *L'Intendance d'Alsace sous Louis XIV (1648 - 1715)*, Strasbourg, 1965.

Principalul instrument de realizare l-a reprezentat „reuniunea”,²⁶ care nu era ceva nou în arsenalul diplomatic francez. Ceea ce a uimit a fost însă, înăsura în care ea a fost folosită. Pe rînd — utilizînd o motivație diferită — lingvistică, dinastică, etnică, Franța a anexat — Alsacia, Franche-Comte, Strasbourg, Roussilon, Cerdagne, Artois, Hainaut, Lorena, Nisa și Savoia.

Lucrarea este completată de o bibliografie pe probleme și numeroase hărți. Fiînd

---

²⁶ vezi și Marie Odile Piquet-Marchal, *La chambre de reunion de Metz*, P.U.F., Paris, f. a.

remarcabilă prin aleasa ținută științifică și documentarea solidă, lucrarea se distinge prin interpretarea inedită a proceselor și fenomenelor. Merită să remarcăm însă, că deși lucrarea își propune să realizeze o analiză prin stabilirea unui raport între realizările politicii interne și poziția internațională a Franței, politica externă este meru lăsată pe un plan secundar. Se simte, de asemenea, lipsa aparatului critic și a unui indice de nume și persoane. Cu toate aceste scăpări, lucrarea se recomandă ca interesantă publicului cititor de istorie.

Mihai Manea

* * * „Revista arhivelor”, an. LXI, vol. XII (1979), 1—4, 496 p.

De la bun început trebuie să precizăm că și în anul 1979 „Revista arhivelor” se menține la același înalt nivel științific cu care ne a obișnuit în ultimii ani. Totuși, față de anul precedent, se observă o schimbare în sumarul celor patru numere și anume o restrângere a spațiului acordat studiilor și articolelor de istorie în favoarea temelor de arhivistică. Dacă istoricii pot regreta acest lucru, date fiind valoarea ridicată a contribuțiilor în domeniul istoric pe care le oferă de obicei „Revista arhivelor” și mai ales noutatea informațiilor pe care își bazează studiile majoritatea colaboratorilor, trebuie să recunoaștem că profilul publicației constă în o justificare suficientă pentru cei ce hotărâse sumarele revistei.

Continuând rubrica inaugurată în 1978, „2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent”, „Revista arhivelor” ne oferă câteva contribuții demne de atenția specialiștilor. Ion Ilorășiu Crișan, în *Semnificația istorică a statului dac centralizat și independent condus de Burebista* (nr. 3, p. 273—281), urmărește dezvoltarea social-economică în secolele IV î. e. n. a populației daco-gete care în acea perioadă a evoluat de la o civilizație de tip La Tène la societatea împărțită în clase fără însă a ajunge la modul de producție sclavagist, pe care avea să îl cunoască abia după cucerirea romană. La începutul sec. I î. e. n. se face trecerea la o formă superioară de organizare — statul, eveniment ce s-a produs în jurul anului 70 î. e. n. sub conducerea lui Burebista, care a reușit să unească toate triburile daco-gete ce populau un imens teritoriu cuprins între Balcani, Carpații Septentrionali, cursul mijlociu al Dunării și coasta occidentală a Mării Negre. Autorul insistă asupra faptului că statul dac centralizat și independent condus de Burebista a fost prima formație politică de tip superior din istoria daco-geților, subliniind totodată că poporul român a luat naștere ca rezultat al fuziunii dacilor cu romanii, românii reprezentând romanitatea orientală grefată pe substratul etnic daco-get. Tot asupra unei probleme de istorie veche se oprește și Șt. Olteanu — *Aspecte ale civilizației gelo-dacice*

în lumina cercetărilor recente (nr. 2, p. 115—120) — care analizează unele probleme foarte importante ale dezvoltării societății geto-dace, dar care au fost mai puțin studiate până acum, și anume valorificarea minereurilor de fier. Observând că în peste 25 de așezări datînd din perioada dacică, studiate până acum, s-au descoperit vestigiile ale procesului de reducere a minereului de fier, autorul ajunge la concluzia, pe deplin justificată de altfel, că atît tehnologia de extracție cit și reducerea minereurilor de fier atinseseră un ridicat nivel de dezvoltare, dacăl asimilînd la acea dată numeroase cunoștințe speciale la nivelul european al epocii respective. Tot această rubrică ne oferă și două articole de istorie medievală. Eugen Glück *Izvoarele narative din secolul al XI-lea referitoare la istoria Transilvaniei. Noi contribuții* (nr. 4, p. 386—397) — supune unei ample și documentate critici unul din cele mai importante izvoare narative din sec. al XI-lea, „Legenda Sfîntului Gerard”, în cele două forme ce ni s-a păstrat — minor și major —, emiînd ipoteza că ambele forme au avut la bază un prototip sau izvoare comune utilizate de autori independenți unii de ceilalți. De aceea opinează autorul — este necesară „o ediție critică și integrală a legendei Sfîntului Gerard, utilizîndu-se în paralel toate textele legendei minor și major și acordîndu-se credit în primul rînd textului lung padovan, corelat și controlat cu lucrarea lui A. Wloot”, cu atît mai mult cu cît ediția critică din 1938 este depășită. În continuare autorul face o scurtă analiză a valabilității istorice a elementelor fundamentale ale legendelor, și în primul rînd celei major, referitoare la voleyodatul lui Ahtum, confruntînd toate izvoarele scrise cu rezultatele obținute de arheologie și numismatică și care evidențiază valoarea lor probativă. În final, Eugen Glück ne oferă un fragment din *Legenda major a Sf. Gerard* (versiunea de la Padova) referitor la lupta dintre Ahtum și Chanadinus din 1028, publicat pentru prima dată la noi (originalul în limba latină, însoțit de traducere). Constantin Căzănișteanu — *Războiul popular din 1462 — moment de virf al luptei românilor pentru independență* (nr. 1, p. 3—6) —, bazînd

du-se pe informațiile oferite de unele lucrări generale și speciale, ne oferă o succintă descriere a bătăliei din anul 1462 dintre Vlad Țepeș și Mahomed al II-lea, insistând asupra caracterului popular al războiului (pentru români). De altfel, concluziile la care ajunge nu sînt nici măcar originale, autorul alăturîndu-se tezel cunoscutilor istorici — specialişti în această perioadă — N. Stoicescu și Șt. Andreescu că sultanul a fost silit să părăsească Țara Românească fără să-și fi realizat țelurile supunerii țării și îndepărtării viteazului voievod —, căderea lui Vlad Țepeș nefiind consecința războiului antiotoman ci a unui conflict intern. Rubrica menționată mai cuprinde piosul omagiu adus de Dan Berindei acelei personalități marcante, „creator și însuflețitor slujitor de cultură națională” care a fost Gh. Lazăr, subliniind rolul jucat de acesta la trezirea minții naționale a românilor (nr. 3, p. 281—283) — *Gheorghe Lazăr, purtător de cuvînt al progresului și al iubirii de neam*).

Numărul 3 al revistei ne oferă o rubrică specială — „A 35-a aniversare a Eliberării Patriei” — care debutează cu articolul lui C. Căzănișteanu intitulat *Contribuția Arhivelor Statului la îmbogățirea bazei documentare cu privire la revoluția de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă din august 1944* (p. 235—240). Autorul subliniază că arhivele, în special cele din străinătate, dețin încă numeroase documente inedite de un mare interes pentru cunoașterea insurecției armate antifasciste și antiimperialiste de la 23 August și totodată eforturile sistematice și laborioase depuse de Direcția Generală a Arhivelor Statului pentru a pune la dispoziția cercetătorilor români aceste materiale aflate în S.U.A., Anglia, Franța, R.F.G., R.S.Cehoslovacă etc. În continuare autorul acordă un spațiu larg analizării unor documente germane, recent aduse în țară sub formă de fotocopii, din care se degajă criza regimului dictatorial antonescian și rolul jucat de P.C.R. în organizarea, desfășurarea și victoria insurecției române din august 1944. Alecsenia Andone și Emilia Poștăriță, în *Mărturiile documentare* (p. 240—265), prezintă un grupaj de 56 documente din arhivele române și străine (S.U.A., Anglia și Elveția) care scoate în evidență starea generală de spirit antigermană și antiantonesciană din România și totodată rolul hotărîtor jucat de Marele Stat Major român în pregătirea și victoria evenimentelor de la 23 August 1944. Documentele sînt însoțite de un amplu comentariu care evidențiază rolul deosebit pe care l-a avut actul de la 23 August în scurțarea războiului și ecoul său pe plan mondial. Cristina Dinu — *Din memoriile recent achiziționate ale unor participanți la insurecție* (p. 265—273) — prezintă cîteva fragmente

din memoriile unor participanți la insurecția din august 1944 care confirmă realitățile deja știute dar care, coroborate cu alte izvoare interne și externe, aduc un aport important la cunoașterea mai bine a acestor evenimente. Este vorba de amintirile gen. col. (r.) Emilian Ionescu cu privire la evenimentele petrecute la palat în ziua de 23 August, memoriile lt. col. (r.) Emil Ionescu asupra acțiunii din tabăra Mihai Bravu, memoriile col. (r.) Niculai Condurachi asupra operațiunilor executate de Divizia „Tudor Vladimirescu” în luna august 1944 și amintirile adiutantului șef parașutist (r.) Nicolae D. Pangică asupra acțiunilor desfășurate de Batalionul de parașuțiști în zona Băneasa-Otopeni-Tunari.

Din seria *contribuțiilor de istorie românească* mai face parte rubrica „Studii și comunicări”. Dacă așa cum spuneam la început, restringerea spațiului acordat studiilor și articolelor de istoria poate găsi o justificare, faptul că istoria medie este neglijată total (cum a fost cazul anului 1978) sau aproape total (cum este cazul anului 1979) ni se pare inexplicabil...

În *Locul lui Gh. Șincai în istoriografia românească* (nr. 2, p. 139—142) Dan Berindei scoate în evidență importanța și actualitatea operei istoricului Gh. Șincai, personalitate dominantă a începuturilor istoriografiei române moderne, care a exprimat prin scrierile sale aspirațiile întregii națiuni, demonstrînd cu argumente solide permanența și continuitatea românilor. Opera sa după cum bine remarcă autorul articolului — l-a așezat pe Gh. Șincai „printre marii cărturari ai românilor în Panteonul nemuririi națiunii”. Vasile Manole *Un ecou al conflictului militar turco-egiptean din anii 1832—1833 în documentele din Țara Românească* (nr. 2, p. 138—139) — ne prezintă, pe baza unor documente inedite, implicațiile pe care le-a avut războiul turco-egiptean din 1832—1833 pentru Țara Românească, și anume obligația pe care i-a impus-o Rusia care intenționa să trimită trupe în ajutorul Porții de a asigura carele de transport a celor de trebuință ostașilor ruși în Asia Mică. Cu toate că intervenția rusă n-a mai avut loc datorită semnării păcii de la Kütahya, efortul material și fizic la care a fost supusă populația țării nu a mai putut fi evitat. Gheorghe Iavorschi: *Date noi despre teatrul național din Brăila (1851—1852)* (nr. 2, p. 136—138). Pe baza unor documente inedite, aflate la Filiala Arhivelor Statului Brăila, este prezentată activitatea primului teatru stabil din Brăila în anii 1851—1852. Așa cum remarcă autorul, acest teatru stabil dînd reprezentării în limba română cu piese din repertoriul național și universal „a jucat un rol important în for-

marea gustului artistic al publicului brăilean". Sanda Racoviceanu — *Unirea Principatelor în documentele diplomatice externe* (nr. 1, p. 7-9) urmărind cu atenție rapoartele unor diplomați străini (belgieni, francezi, ruși și englezi) acreditați în Principate sau în diferite țări europene reușește să redea, în detalii, amploarea mișcării pregătitoare ce cuprinsese ambele principate și entuziasmul întregii populații la aflarea veștii realizării unirii. Bazându-și informația pe surse inedite aflate în Arhiva Cuza de la Biblioteca Academiei R. S. României și Arhiva Ministerului de Război, Teodor Popescu *Proiecte inedite de organizarea armatei în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza* (nr. 1, p. 9-11) —, deși pe un spațiu extrem de restrâns, ne oferă date extrem de interesante. Este vorba despre încercările făcute în primul an de domnie a lui Al. I. Cuza de a se reorganiza și moderniza armata română. Primul dintre aceste proiecte este cel de organizare a grănicerilor din mai 1859, care, deși nu s-a aplicat, va constitui „un model pentru legea de organizare a grănicerilor, în 1864”. Tot în 1859 s-a elaborat un plan — probabil de proveniență franceză — intitulat „Notes sur un projet d'organisation, d'une armée Moldo-Valaque,” ce prevedea organizarea unei armate de 50 000 de oameni — cu o rezervă de 40-50 de mil — care să fie comandată în primul an de ofițeri francezi. Și în 1860 au existat două proiecte, unul elaborat de col. Macavel, care comanda Inspectoria Craiova, privind reorganizarea dorobanșilor, iar celălalt, al col. Cunesco, privind organizarea a două corpuri de dorobanși (unul pedestru și altul călare) și a două inspectorii (I Valahia Mică și II Valahia Mare). În anul următor, 1861, au fost prezentate alte două proiecte de reorganizare a armatei (unul pentru Moldova și altul pentru Țara Românească) prin care se urmărea de fapt înființarea de noi unități. Deși n-aveau să contribuie la ridicarea nivelului de pregătire a ofițerilor, multe dintre ele găsindu-și ulterior „materializarea în procesul de modernizare a armatei române”. Și Horia Brestoiu și Vasile Bobcescu — *Masele populare ale naționalității maghiare alături de poporul român în lupta pentru apărarea independenței naționale și a integrității teritoriale a țării* (nr. 2, p. 131-136) — ne oferă un articol interesant alături prin bogăția și noutatea informațiilor cit și prin justetea și claritatea concluziilor ce le desprind pe baza lor. Dispunând de vastă documentație, în mare parte inedită, autorii înfățișează atitudinea patriotică și antifascistă a populației maghiare din România în cursul deceniului al patrulea al secolului nostru. Scoțind în evidență rolul important jucat de Madosz și Partidul țărănesc maghiar în atragerea maselor ma-

ghiare din țara noastră la lupta pentru apărarea democrației și integrității teritoriale a României, autorii demonstrează, pe baza unor documente irefutabile, că imensa masă a maghiarilor s-au pronunțat cu hotărâre împotriva revizionismului horthyst. Un spațiu mai larg îl rezervă autorii anilor 1938-1939, adică perioadei în care Ungaria lui Horthy, în alianță cu Hitler, a participat la sfirtecarea Cehoslovaciei și cind maghiarii din România au respins aproape în unanimitate această politică făcând numeroase dovezi de fidelitate față de statul român. Concluzionând, autorii afirmă că majoritatea populației maghiare din România, ca și cea germană, ucraineană, slovacă, evreiască sau de alte naționalități, așa cum atestă documentele vremii, se va solidariza și în vara anului 1940 cu lupta poporului român împotriva fascismului, pentru apărarea independenței naționale și a integrității teritoriale a țării. Gheorghe Pirvulescu — *40 de ani de la marea demonstrație antifascistă și antirăzboinică de la 1 mai 1939* (nr. 2, p. 121-128) — face o amplă prezentare a manifestației organizată de P.C.R. la 1 mai 1939, ce s-a desfășurat în condiții specifice, foarte diferite în raport cu anii precedenți. Această manifestație se înscrie ca un moment remarcabil în cadrul general al acțiunilor maselor revoluționare organizate și dirijate de P.C.R. Autorul scoate în evidență unitatea de acțiune a partidelor muncitorești comunist, socialist și social-democrat pentru apărarea drepturilor și libertăților democratice, pentru denunțarea pericolului fascist și hitlerist, afirmând încă o dată hotărârea lor fermă de a apăra independența și suveranitatea de stat a României. O atenție specială este acordată rolului jucat de tovarășul Nicolae Ceaușescu în organizarea acestei manifestații. În sfârșit, tot la acest capitol mai putem menționa și articolul lui Mite Măneanu *Aspecte ale cooperativizării agriculturii în județul Mhedinși* (nr. 2, p. 128-130) care folosește o serie de documente aflate la Filiala Arhivelor Statului Drobeta-Tr. Severin pentru a înfățișa evoluția agriculturii din acest județ în perioada cuprinsă între reforma agrară din 23 martie 1945 și încheierea cooperativizării agriculturii (1962).

Bogăția materialelor referitoare la arhivistică ne obligă să ne rezumăm la prezentarea titlurilor și autorilor — fiind convinși că cei interesați vor merge direct la sursă — nu fără a menționa înalta ținută științifică a aproape tuturor articolelor și în mod deosebit ale acelor care constituie subcapitole ale viitorului Tratat de arhivistică. De la început trebuie menționate cele trei contribuții ale lui Ionel Gal — *Conferința internațională a mesei rotunde a arhivelor — Nairobi, octom-*

brie 1978 (nr. 1, p. 74—84), care cuprinde și textul prescurtat al raportului prezentat de Christian Gut și Bernard Mahieu din partea Secretariatului C.I.A. la cea de a XVIII a Conferință; *Realizări și direcții de desfășurare activităților arhivistice* (nr. 2, p. 111—111); *Bilanț rodnic, perspective luminoase* (nr. 1, p. 381—385) — și articolul lui Vasile Arminia *Acțiuni organizate de Arhivele Statului* (nr. 4, p. 398—399), care ne oferă o imagine de ansamblu a laborioasei activități desfășurate atât în țară cât și în străinătate de această venerabilă instituție care de un secol și jumătate nu precupește nici un efort pentru a scoate la lumină drepturile sacre ale poporului român asupra teritoriilor pe care le a locuit dintotdeauna.

O rubrică permanentă care de mult și a dobândit un mare prestigiu în rindurile specialiștilor prin înalta ținută științifică a lucrărilor prezentate și competența specialiștilor ce-l găzduiește cu generozitate este „Teorie și practică arhivistică”. Din materialele publicate în cursul anului 1979 remarcăm pe cele ale Gabrielei Hurmuzache *Arhivele și informatica* (nr. 1, p. 12—17) și Marcel Dunitru Ciucă *Ordonarea și inventarierea documentelor aflate în depozitele Arhivelor Statului* (nr. 3, p. 284—302), care urmează să fie incluse în viitorul *Tratat de arhivistică*, precum și pe cele ale lui Emilian Cohn *Nomenclatorul de dosare și indicatorul de termene pentru păstrarea instrumentelor de bază în activitatea arhivistică*, Ion Cozac *Considerații asupra ordinii și inventarii documentelor din epoca contemporană* (nr. 1, p. 17—22, respectiv, p. 22—24), Constantin Ciocină *Unele probleme privind documentele create în procesul de prelucrare automată a datelor* (nr. 2, p. 113—150) și Marin R. Mocanu *Rolul de îndrumare al Arhivelor Statului* (nr. 4, p. 400—404), toate deosebit de utile celor ce lucrează efectiv în arhive.

Dat fiind faptul că între 27 și 29 septembrie 1978 s-au desfășurat la București lucrările reuniunii Comitetului Internațional de siglografie, „Revista arhivelor” ne oferă în nr. 3 o serie de comunicări prezentate cu această ocazie (Maria Dogaru *Sigilite de tip iconografic utilizate de domniii Țării Românești*, Maria Pîrvulescu și Maria Dogaru *Introducerea și regăsirea informațiilor privind izvoarele sfragistice în memoria echipamentului electronic*, Maria Dogaru *Documente privind interferența între siglografia și diplomația românească*, Mihai Guboglu *Documente arabe și istoria romanilor* precum și o serie de discursuri, rezoluții, recomandări și concluzii (p. 326—358). Rubrica „Științe auxiliare” mai cuprinde, de asemenea, articolele Monica Vlaicu *Observații asupra sistemului de prescurtări în documentele transilvănene cu scriere*

gotică din secolele XV—XVII (nr. 1, p. 48—66) Mariei Dogaru *Instrumente de evidență și informare științifică pentru izvoarele siglure* (nr. 2, p. 151—156) și Olimpii Guțu *Unele probleme actuale ale paleografiei româno-slave* (nr. 4, p. 427—429).

Rubrica „Legislație”, care se adresează în special lucrătorilor din arhivele instituțiilor și întreprinderilor, dar și arhiviștilor, abordează câteva teme de mare importanță: Livia Prună *Soluționarea cererilor adresate de oamenii muncii Direcției Generale a Arhivelor Statului*, Virgil Tatomir *Pregătirea cadrelor care răspund de arhivele organizațiilor socialiste* (nr. 1 p. 25—26 și respectiv, p. 26—27), Coman Voica *Selecionarea documentelor*, Nicolae Căpațună, Dan Livezeanu *Sanționarea contravențiilor* (nr. 2, p. 157—158 și, respectiv, p. 158—159), Cristina Dinu, Vasile Nicula *Cercetarea documentelor în vederea eliberării de certificate, copii și extrase* (nr. 3, p. 305—307). Teodor Necșa *Evidența documentelor create și deținute de organizațiile socialiste și de celelalte organizații* și Petre Mihallescuc *Din experiența muncii de arhivă în ramura industriei metalurgice* (nr. 1, p. 408—410 și, respectiv, 410—411).

La rubrica „Prețuitori ai arhivelor” sunt prezentați de data aceasta Ienăchiță Văcărescu de Tudor Mateescu (nr. 2, p. 210—215), și Grigore Tocilescu de Paul Grigoriu (nr. 1, p. 438—412).

„Achiziții noi” rubrică, poate, cea mai apreciată și căutată de specialiști ne oferă și de data aceasta multe amănunte despre îmbogățirea fondului național arhivistic. Cum spațiul nu ne permite o prezentare exhaustivă a acestei rubrici cum ar fi de dorit ne vom mulțumi că semnalăm specialiștilor o serie de achiziții de excepție. Astfel în cursul anului 1977 Direcția Generală a Arhivelor Statului a intrat în posesia unor documente de mare valoare istorică provenite de la Alexandru cel Bun (1403), Antonie vodă din Popești. C. Bașarab, C. Șerban (1651), Alex. Ipsilanti, Gh. Caragea, M. Sturdza, Alex. Ghica, Mihai Apafi, documentele familiei Lahovary (1823—1920), un act intitulat „justificativ” al exilaților din Franța, foști participanți la revoluția din 1818, redactat în 1856 și multe altele (nr. 1, p. 28 și nr. 2, p. 163—164). Filiala Arhivelor Statului Municipiului București a achiziționat 1111 documente din perioada 1571—1968, printre care și câteva hrisoave de la Alexandru al II-lea Mircea (1571), Radu Șerban (1601), Radu Mișnea (1613), actele privitoare la succesiunea averii domnitorului Gr. IV Ghica și documente privind activitatea politică și de stat a unor membri ai familiei Filipescu (1810—1861) și 31 de scrieri ale Marthei Bibescu (nr. 2, p. 164—166).

Filiala Arhivelor Statului Iași a preluat colecția de documente a Epitropiei generale a Casei spitalelor „Sf. Spiridon” (7368 acte din secolele XV—XIX) și fondul Universității „Al. I. Cuza” din Iași (25 211 u. a. din anii 1860—1911) alături de multe alte achiziții de valoare (nr. 1, p. 112—115). Filiala Arhivelor Statului județului Dolj a achiziționat nu mai puțin de 25 hrisoave și 20 cărți domnești, numeroase rapoarte, diade, foi de zestre, hotărâri judecătorești, hotărânicii (sec. XV—XIX) și numeroase documente referitoare la activitatea teatrului craiovean și revistei „Ramuri” (nr. 1, p. 29 și nr. 2, p. 166—167). Achiziții deosebit de interesante au făcut și Filialele Arhivelor Statului din județele Mehedinți (fondurile unor instituții portuare la Dunăre, de la Orșova la Calafat, fonduri și documente create de instanțele judecătorești în perioada 1897—1952), Vilcea (Tribunalul județean Vilcea pe anii 1886—1945, Protoeria județului Vilcea pe anii 1857—1929), Gorj (o carte din 1577 emisă de Mihnea Turcitul, un pergament din 1618 de la Matei Basarab, multe documente referitoare la reforma agrară din 1864) și Maramureș (Intregirea colecției de documente dr. Ioan Mihalyle de Apșa” cu acte din secolele XIV—XIX, alte documente deosebit de importante pentru cunoașterea răscaloarelor țărănești din secolele XVII—XIX și, în special, cele referitoare la revoluția din 1848—1849), care sînt pe larg prezentate în nr. 1 (p. 29—30) și 2 (p. 167—174).

La rubrica „Prezentări de fonduri și colecții” se continuă publicarea articolului *Colecția de microfilme Franța* (II) (nr. 1, p. 31—33). Din fondul Ministère de la Guerre

Etat Major de l'Armée, au fost microfilmate unele documente din anii 1834—1920, reprezentînd memorii, jurnale de campanie, rapoarte cu privire la acțiuni de recunoaștere cu caracter militar și rapoarte ale atașajilor militari, care pun în evidență, în contextul evenimentelor internaționale, o serie de momente importante din istoria poporului român. Bogatele informații pentru istoria țării noastre continuă și seria Mémoires et reconnaissances (M.B.), din care au fost selecționate pentru microfilmare unele documente din anii 1774—1886. Aceste recunoașteri cu caracter militar făcute în Principatele Române conțin și informații privind situația economică, socială, politică, administrativă, juridică etc. La Biblioteca Națională de la Paris au fost întreprinse cercetări la Departamentul Manuscriselor, Periodicelor, Imprimeriilor și Nollor Achiziții, fiind reținute pentru microfilmare o serie de manuscrise grecești (sec. XVII—XVIII) și franceze (sec. XVIII—XX). De menționat și documentele cu caracter economic din

perioada 1790—1899 microfilmate din Arhivele Camerei de Comerț și Industrie de la Marsilia. Toate aceste documente microfilmate au fost prelucrate de specialiștii Direcției Generale a Arhivelor Statului și pot fi consultate de cei interesați cu multă ușurință datorită instrumentelor de informare științifică deja elaborate. Tot la această rubrică ni se oferă de către Ioan Pucaș articolul *Arhiva Episcopiei catolice de Oradea. Istoric, sisteme de arhivare, importanța documentară* (nr. 2, p. 175—181).

Dacă în prezentarea făcută numerelor din 1978 reprobăm predilecția revistei pentru perioada modernă a istoriei României în ceea ce privește publicarea documentelor, de data aceasta rubrica specială „Documente” este mult mai echilibrată acoperînd toate cele trei perioade ale istoriei. Tralan Ionescu-Nișcov ne oferă *Un act de cancelarie domnească necunoscut de la Matei Basarab* (nr. 2, p. 182—184) în care este vorba de o întărire de ocină în satul Mocești-Buzău (1637). Editorul face o amplă critică externă și internă a actului, care este însoțit de facsimil și traducere. Tot în acest număr (p. 184—186) Gion Ionescu publică *Un hrisov inedit de la Matei Basarab* care are ca obiect o întărire de părți de moșie în Bisiceni (de Jos), Coțești și Văleni — podgorii din județul Săcuieni. Costin Feneșan ne oferă în *Raguza (Dubrovnik) și Banatul în prima jumătate a secolului al XV-lea* (nr. 2, p. 186—191) o scurtă dar extrem de documentată prezentare a relațiilor Raguzei cu Banatul în secolele XIV—XV. În anexă publică un document în limba latină din 1426 prin care este zălogită moșia Abradfalwa din comitatul Caraș unor nobili raguzani pe 20 de ani. Documentul este, de asemenea, însoțit de facsimil și traducere. Marcel Ciucă și Dan Livezeanu — *Documente de la Athos privitoare la mănăstirea Jitianul (Dolj). 1654—1813* (nr. 2, p. 191—200) — publică 9 documente extrem de semnificative pentru o serie de sate ce au aparținut mănăstirii. Toate documentele sînt publicate în limba originală și în traducere. Adrian Pricop și Ioan Caproșu *Documentele satului Boroșeni* (nr. 4, p. 419—426) încheie seria documentelor medievale prin cele 11 acte inedite referitoare la satul Boroșeni, a cărei moșie a fost înglobată de mult în Rînghilești, comuna Santa Mare, județul Botoșani. Cele 11 copii după acte originale — deși nu constituie seria cronologică completă a actelor privitoare la satul Boroșeni — ilustrează evoluția procesului de aservire a micii proprietăți din acest sat, începînd cu momentul cumpărării unei optimii din sat de Nicoară Răjescu fost logofăt (1607) și terminînd cu aservirea întregului sat de către familia Sturzeștilor (1737), în posesia căreia se afla și în 1836 cînd s-a întocm-

condica în care au fost trecute aceste acte. De menționat și cele două hotărnicii ale moșiei Boroșeni întocmit în 1791 și 1828, precum și interesantul și bine documentatul comentariu realizat de editori. Viorel Grozav — *Profesori ardeleni dincoace de Carpați (1859—1859)* (nr. 3, p. 312—325) — oferă prin cele 22 documente pe care le publică pentru prima oară numeroase informații privind starea învățământului din Principatele române din acea perioadă. În scurta introducere pe care a așezat-o înaintea documentelor Viorel Grozav ține să sublinieze că profesorii români din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș „au adus cu ei dincolo de Carpați, pe lângă căldura sufletului românesc însetat de libertate, o pregătire enciclopedică și o metodă de lucru la nivel european” ceea ce dovedește, o dată în plus, că legăturile permanente între principatele românești de pe ambele versante ale Carpaților nu au fost niciodată întrerupte. În sfârșit, nu putem să nu menționăm acele microbiografii ale profesorilor, menționați în documente, realizate cu multă trudă și migală de Viorel Grozav. Următoarele trei grupaje de documente se referă la istoria contemporană. Liviu Boar — *Date privind procesul intentat răsculașilor din Valea Ghimeșului* (nr. 4, p. 416—419) — publică patru documente aflate în Arhivele Statului Miercurea-Ciuc, care se referă la procesul răsculașilor ghimeșeni ce s-a desfășurat în zilele de 13—16 aprilie 1935 la Tribunalul Ciuc, din care menționăm Rechizitoriul definitiv al procurorului șef al Parchetului Tribunalului Ciuc, în care sînt expuse motivele trimerii în judecată a țărănilor arestați cu ocazia răscușoalelor din comunele Ghimeș-Făget și Lunca de Jos. Ion Frățilă — *Luptele minerilor de la Lupeni din 1929* (nr. 3, p. 308—312) — ne oferă opt documente, aflate în Arhivele Statului Deva, care înfățișează una dintre cele mai importante bătălii de clasă ale proletariatului român de la începutul crizei economice și rolul jucat de P.C.R. în organizarea acestor acțiuni greviste. Ultimul grupaj de documente (17) este cel oferit de Eugen Bantea — *Documente ale celui de-al doilea război mondial. Substratul politico-militar al unei aparente erori lingvistice de traducere* (nr. 1, p. 34—47). Provenite din fondurile de hirtii ale Wehrmachtului care au fost duse în S.U.A. la sfârșitul ultimului război mondial, documentele se referă la încercările hitleriștilor de a înjgheba o armată sîrbă care să-i combată pe comuniștii ce luptau sub conducerea lui Tito pentru alungarea ocupanților.

Făcînd totalul documentelor publicate de „Revista arhivelor” în cele patru numere din

anul 1979 — 130, un adevărat volum! — și adăugînd modul ireproșabil de editare alături de comentariile excelente care le-au însoțit nu putem decît să-i felicităm pe realizatori împreună cu întreg colectivul de redacție al revistei.

În cadrul rubricii „Addenda et corrigenda” Gheorghe Duzinchievici — *Precizări referitoare la războiul moldo-polon din 1497* (nr. 1, p. 67—71) — prezintă cîteva puncte de vedere noi relative la drumul pe care l-a urmat oastea regelui polon Ioan Albert în Moldova. În vara anului 1497, și bătălia din Codrîi Cosminului, precum și la perioada cît a staționat în Moldova voievodul Transilvaniei Bartolomeu Drăgffy, venit cu oastea la Suceava asediată de poloni spre a-l ajuta pe Ștefan cel Mare.

La obișnuita rubrică „Instrumente de lucru” N. Scurtu — „Arhiva poetului Corneliu Moldovan” (nr. 2, p. 201—209) — oferă un repertoriu bibliografic al manuscriselor și documentelor rămase din arhiva poetului și aflate astăzi în posesia Julietei Moldovan, iar Natalia Trandafrescu — *Glosar de cuvinte grecești (III)A* (nr. 4, p. 430—437) — continuă prezentarea cuvintelor grecești extrase din fondul „Hagi Ianuș” și explicate prin comparație cu corespondentele din limbile de unde au fost luate, într-o formă mai mult sau mai puțin corectă. *Lista documentelor publicate în volumul XLI* (nr. 4, p. 491—494) este organizată cronologic, conținînd rezumatele documentelor, numărul în care a apărut, pagina și o... regretabilă eroare: omiterea celor 11 documente referitoare la satul Boroșeni, publicate chiar în nr. 4.

Rubrica „Viața științifică” din nr. 4 (p. 443—466), este, de asemenea, deosebit de utilă specialiștilor, ea conținînd 14 informații despre cercetările efectuate în arhivele din străinătate de o serie de reputați arhiviști ai Arhivelor Statului.

În sfârșit, fiecare număr mai conține obișnuitele rubrici „Cronică” — în care sînt prezentate sesiunile științifice, reuniunile de lucru, mesele rotunde, consfătuirile, expozițiile etc. la care au participat reprezentanții Arhivelor Statului — și „Recenzii și prezentări”.

Salutară inițiativa colectivului de redacție care a reușit să publice și un supliment pe anul 1979. Este în realitate un volum de 348 pagini ce cuprinde nu mai puțin de 50 de studii dedicate celor două evenimente aniversate în anul precedent (revoluția de la 1818 și Marea Unire de la 1 Decembrie 1918), elaborate de reputați specialiști ai Arhivelor Statului.

Radu-Dan Vlad

„REVISTA DE ISTORIE” publică în prima parte studii, note și comunicări originale, de nivel științific superior, din domeniul istoriei vechi, medii, moderne și contemporane a României și universale. În partea a doua a revistei, de Informare științifică, sumarul este completat cu rubricile, Probleme ale istoriografiei contemporane (Studii documentare), Viața științifică, Recenzii, Revista revistelor, Însemnări, Buletin bibliografic, în care se publică materiale privitoare la manifestări științifice din țară și străinătate și sunt prezentate cele mai recente lucrări și reviste de specialitate apărute în țară și peste hotare.

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Autorii sînt rugați să trimită studiile, notele și comunicările, precum și materialele ce se încadrează în celelalte rubrici, dactilografiate la două rînduri, trimiterile infrapaginale fiind numerotate în continuare. De asemenea, documentele vor fi dactilografiate, iar pentru cele în limbi străine se va anexa traducerea. Ilustrațiile vor fi plasate la sfîrșitul textului.

Numele autorilor va fi precedat de inițială, Titlurile revistelor citate în bibliografie vor fi prescurtate conform uzanțelor internaționale.

Responsabilitatea asupra conținutului materialelor revine în exclusivitate autorilor. Manuserisele nepublicate nu se restituie.

Corespondența privind manuserisele, schimbul de publicații se va trimite pe adresa Comitetului de redacție, B-dul Aviatorilor nr. 1, București — 71261.

REVISTE PUBLICATE ÎN EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

- Revista de istorie
  - Revue roumaine d'histoire
  - Studii și cercetări de istorie veche și arheologie
  - Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne
  - Revue des études sud est européennes
  - Anuarul Institutului de istorie și arheologie Cluj Napoca
  - Anuarul Institutului de istorie și arheologie A.D. Cenopol Iași
- Studii și cercetări de istoria artei
- Seria artă plastică
- Seria teatru muzică cinematografie
- Revue roumaine d'histoire de l'art
- Série beaux arts
  - Série théâtre musique cinéma

LUCRĂRI APĂRUTE ÎN EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

- ION BARNEA și colab. *Tropaeum Traiani, I, Cetatea*, 1979, 258 p., 38 lei.
- LIGIA BĂRZU, *Continuitatea creației materiale și spirituale a poporului român pe teritoriul fostei Dacii*, 1979, 138 p., 10 lei.
- RADU POPA, MONICA MĂRGINEANU CÎRSTOIU, *Mărturiile de civilizație medievală românească*, 1979, 162 p., 28 lei.
- * * * *Documente privind revoluția de la 1848 în țările române, C. Transilvania, vol. II*, 1979, LXI + 475 p., 35 lei.
- ION I. RUSSU, *Daco-geții în Imperiul Roman*, 1980, 115 p., 8,75 lei.
- MIRCEA MUȘAT, *Izvoare și mărturiile străine despre strămoșii poporul român*, 1980, 158 p., 11 lei.
- MUSTAFA A. MEHMET, *Cronici turcești privind Țările Române, Extrase III, Sfârșitul sec. XVI — începutul sec. XIX*, 1980, 444 p., 37 lei.
- ȘERBAN BOBANCU, SAMOILĂ CORNEL, EMIL POENARU, *Calendarul de la Sarmizegetusa Regia*, 1980, 191 p., 11 lei.
- VIRGIL MIHĂILESCU-BÎRLIBA, *La monnaie romaine chez les Daces orientaux*, 1980, 312 p., 19,50 lei.
- * * * *Nouvelles etudes d'histoire, VI/1 + VI/2*, 1980, 236+340 p. 26+28 lei.
- * * * *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu. Documente externe*, 1980, 496 p., 32 lei.
- * * * *Inscripțiile Daciei Romane, III/2*, 1980, 484 p., 34 lei.
- * * * *Inscripțiile din Scythia Minor, vol. V*, 1980, 351 p.+317 fig., 35 lei.
- CONSTANTIN PREDA, *Callatis. Necropola romano-bizantină*, 224 p., 36 lei.
- VALENTIN AL. GEORGESCU, *Bizanțul și instituțiile românești până la mijlocul secolului al XVIII-lea*, 1980, 296 p., 22,50 lei.
- VENIAMIN CIOBANU, *Relațiile politice româno-polone între 1699 și 1848*, 1980, 239 p., 11,50 lei.
- MARIA HOLBAN, *Din cronica relațiilor româno-ungare în secolele XIII—XIV*, 1981, 301 p., 21,50 lei.
- MIRCEA MUȘAT, ION ARDELEANU, *Unitate, continuitate și ascensiune în mișcarea muncitorească din România 1821—1948*, 1981, 342 p., 12 lei.
- OLGA CİCANCI, *Companiile grecești din Transilvania și comerțul european în anul 1636—1746*, 1981; 208 p., 12 lei.
- DUMITRU BERCIU, *Buridava dacică*, 176 p.+120 pl., 1981, 34 lei.
- GEORGE POTRA, *Documente privitoare la istoria orașului București, (1634—1800)*, 1982, 488 p., 31 lei.

RM ISSN CO — 3870

www.dacoromanica.ro

43 856

